

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 222,

Παρασκευή 7 Ιανουαρίου 1983

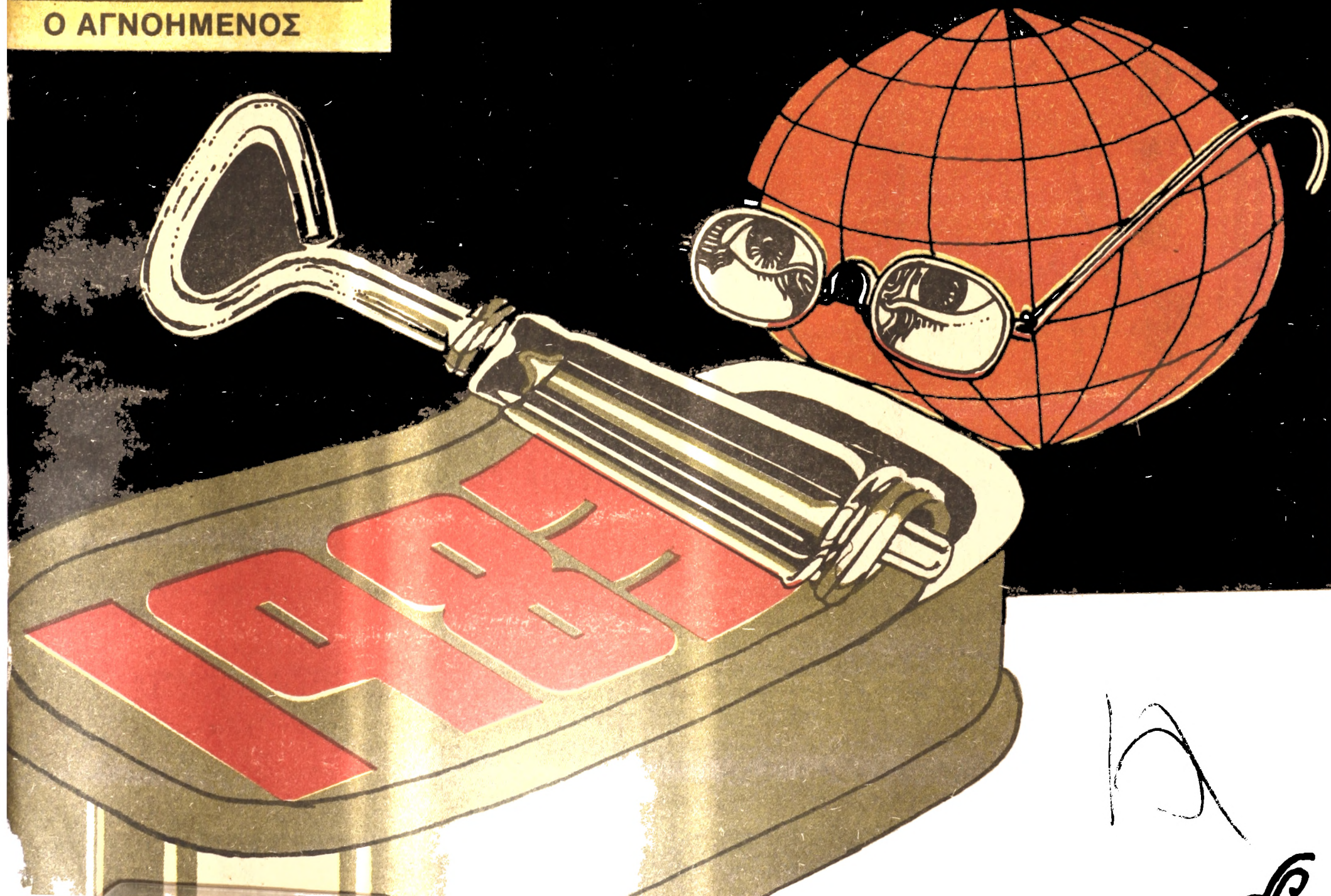
Δρχ. 40

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΟΥΛΗΣ



Ο ΑΓΝΟΗΜΕΝΟΣ

- «Φραξιονισμός» στο ΚΚΕ
- Εισοδηματική πολιτική
- Κούρδοι: χωρίς πατρίδα
- Σόνια Ιλίνσκαγια:
Κ.Π. Καβάφης
- Ελληνοαραβικά



Handwritten signature or mark.

**Το πιο αντιφεμινιστικό - φεμινιστικό βιβλίο
που γράφτηκε ως σήμερα.**

ΛΙΛΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ
*«Μου σερβίρετε ένα
βασιλόπουλο παρακαλώ»*

Όσοι τρέφονται με πλάνες γαμήλιας ευτυχίας, ουρανοκατέβατα βασιλόπουλα κι αγνές Ελληνοπούλες, καλό είναι να μη διαβάσουν τούτο το βιβλίο, που εισβάλλει στα σπίτια σαν καβαλάρης ληστής και σαρώνει όλη τη ψευδολογία της κοινωνικής αρετολογίας και ευτυχιολογίας, καρατομώντας μύθους, βασιλόπουλα και σταχτοπούτες.



Κυκλοφορεί επίσης σε 12η έκδοση το πολυδιαβασμένο

«Επάγγελμα πόρνη»



ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ



Α.Α. Λιβάνη καί Σία Ε.Ε
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
Σόλωνος 94, τηλ. 3610589 - 3600398



Περίοδος Β'
Χρόνος 10ος
Τεύχος 222

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 7232.713 - 7232.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: «Οι γιορτές τέλειωσαν τα προβλήματα μένουν.....	4
ΑΝΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ	6
ΗΛ. ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ: Μικρά και εμπαθή σχόλια για το περιβάλλον.	8
Γ. ΚΑΛΑΪΤΖΗ: Το δώρο δωρίζεται.	9
ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ	10
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος.....	11
—ΚΚΕ: Στο περιθώριο του 11ου Συνεδρίου	12
Γ. ΣΑΡΑΦΗ: Ανοιχτό γράμμα στους συντρόφους μου.....	13
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: «Αυριανή» προς «ΑΝΤΙ». Μήνυση ή ξύλο; διαλέξτε.....	15
—Εκκλησιαστικές σχολές: Μια απάντηση του υπουργού Παιδείας ΑΛ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ.....	18
Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗ: Το πάγωμα των μισθών και τι προβλήματα ΔΕΝ λύνει.....	19
ΑΦΙΕΡΩΜΑ	
ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΟΥΛΗΣ:	22-33
—Βασίλης Λούλης ο αγνοημένος	22
Β. ΛΟΥΛΗ: Βαπόρια να περνούνε κάθε μέρα.....	22
Β. ΛΟΥΛΗ: Αυτοβιογραφικό σημείωμα	23
Β. ΛΟΥΛΗ: Ανέκδοτο γράμμα.....	23
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο πεζογράφος Β. Λούλης.....	24
Θ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ: Ο συμπολίτης μου Β. Λούλης.....	27
Κ. ΚΟΥΛΟΥΦΑΚΟΥ: Β. Λούλης' η ανθρωπιά μέσα στη μοναξιά.....	28
Β. ΛΟΥΛΗ: Ο κ. Πρόξενος.....	30
ΣΜ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΥ: Κι έτσι μεταφράστηκε στη Γαλλία.....	31
Α. ΑΡΓΥΡΙΟΥ: Λούλης κατά Καββαδία - ένα ανεπίδοτο γράμμα.....	32
Β. ΛΟΥΛΗ: «Μαραμπού».....	32
Σ. ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ: Κ.Π. Καβάφης - ένα διάγραμμα	33
Κ. ΑΔΑΜ: Μύθος και πραγματικότητα στις ελληνοαραβικές σχέσεις...	38
Α. ΒΑΝ ΧΕΝΤ: Κούρδοι - 3.000 χρόνια χωρίς πατρίδα.....	40
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46
Λ. ΠΟΛΙΤΗΣ: (1906-1982).....	47
Γ. ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ: Νεότεροι Κύπριοι ποιητές, 1960-1982.....	48
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	52
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	53

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Νίκου Σιδέρη

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ...

Η ΑΠΟΦΑΣΗ για την χωρίς όρους επιστροφή των πολιτικών προσφύγων προστίθεται στις πράξεις τιμής της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Αποτελεί την φυσική προέκταση της αναγνώρισης της Εθνικής Αντίστασης και επισημοποιεί —με το σαφέστερο τρόπο— το τέλος μιας ολόκληρης εποχής. Μιας εποχής μίσους, διχασμού, ενός κλίματος που πρόκυψε μεν αναπόφευκτα από τη δίνη του εμφύλιου, αλλά συντηρήθηκε επίμονα και μεθοδικά από την παράταξη των «νικητών».

ΣΤΗΝ πραγματικότητα, η εκκρεμότητα του θέματος των πολιτικών προσφύγων οφείλονταν στο φόβο της Δεξιάς απέναντι στις ιδέες και τη δυναμική της παράταξης την οποία υποτίθεται, είχε νικήσει στο πεδίο της μάχης. Οι πολιτικοί πρόσφυγες αποκλειόνταν από το έδαφος της πατρίδας τους γιατί οι ιδέες τους διώκονταν στο εσωτερικό της.

ΒΕΒΑΙΑ, μετά το '74, με τη μεταλλαγή των πολιτικών συνθηκών, και τις ιδεολογικές μετατοπίσεις που παρατηρήθηκαν το θέμα των προσφύγων ήταν ώριμος καρπός που ανέμενε την ελάχιστη τόλμη της Δεξιάς, ή την ανατροπή της, για να «πέσει» με τη σειρά του. Αυτό βέβαια, δεν μειώνει κατ' ελάχιστο τη σημασία της κυβερνητικής απόφασης. Δείχνει όμως το μέγεθος της πολιτικής αγκύλωσης και το βαθμό ιδεολογικής στείροτητας της Δεξιάς, που εξακολουθεί να παραμένει μια υπολογίσιμη ανασταλτική δύναμη στην εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ των πολιτικών προσφύγων είναι λοιπόν —από τα πράγματα— η σηματοδότηση μιας νέας εθνικής ομοψυχίας, η επικύρωση μιας νέας εθνικής ενότητας. Είναι μια «χρυσή» ευκαιρία επίσης για τον οριστικό αποκλεισμό από την δημόσια ζωή της χώρας των τελευταίων εμφυλιοπολεμικών καταλοίπων. Για την αντιμετώπιση των πολυποίκιλων και σύνθετων προβλημάτων της χώρας όχι με τους παραμορφωτικούς φακούς πλαστών ή παρωχημένων αντιθέσεων αλλά με όρους σύγχρονους, σε τελευταία ανάλυση, πραγματικούς.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ όμως, δεν πρέπει να συσκοτίζουν την πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι οι πολιτικοί πρόσφυγες, που πολύ δύσκολα θα επωφεληθούν του ελεύθερου επαναπατρισμού τους.

ΕΙΝΑΙ κοινό «μυστικό» ότι η οικονομική κατάσταση στις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» δεν είναι ιδιαίτερα λαμπρή. Και ότι οι Έλληνες πρόσφυγες, όπως και οι άλλοι εργαζόμενοι, ζουν στην πλειοψηφία τους λιτά και χωρίς ιδιαίτερες ανέσεις και πολυτέλειες, όμως, η επιστροφή τους στην Ελλάδα του '83, της στενωπού, του ετεροχρονισμού και της ανεργίας, δεν είναι η ελκυστικότερη των προοπτικών και η λαμπρότερη των προσδοκιών που έτρεφαν για τη χώρα τους.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ —και σίγουρα όχι από ευθύνη της κυβέρνησης— μια αλυσίδα θεμάτων που συνδέονται με έναν επαναπατρισμό χωρίς προβλήματα, ανασφάλεια και άγχος δεν έχουν λυθεί. Ούτε το συνταξιοδοτικό θέμα, όπου οι κυβερνήσεις των ανατολικών χωρών δεν έδωσαν λύσεις αντίστοιχες με εκείνες που εξασφάλισαν στους Έλληνες μετανάστες καπιταλιστικές χώρες, ούτε η απασχόληση ούτε το πρόβλημα των περιουσιών που είχαν «δημευθεί» με τους επαίσχυντους νόμους του εμφύλιου πολέμου.

ΑΥΤΗ η στενότητα ευκαιριών, ενδέχεται να αποτρέψει πολλούς πρόσφυγες από μια άμεση απόφαση επιστροφής. Δεν πρέπει όμως να επιτρέψει και σπασμωδικές ενέργειες για τη δημιουργία νέων «γκέτο» των πολιτικών προσφύγων που επιστρέφουν... Κάπου διαβάσαμε με φρίκη για το έρημο νησί που αναμένει τους «πιονιέρους» για άλλη μια φορά στην τραγική ζωή τους.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ πρόσφυγες πλήρωσαν πολλά για όλους μας. Ας τους σεβαστούμε όλοι μας επίσης. Αυτό που τους χρειάζεται είναι η ομαλή ισότιμη ένταξή τους στην κοινωνική και πολιτική ζωή. Σίγουρα είναι οι τελευταίοι που θέλουν ή πρέπει να είναι φορείς πειραματισμών...

Οι γιορτές τέλειωσαν, τα προβλήματα μένουν...

ΚΑΙ ΤΩΡΑ, αφού τέλειωσαν οι γιορτές, τα διαγγέλματα, οι παράτες, οι ευχές (la Santa Epifania tutte le feste si porta via — λένε οι Ιταλοί...), η κυβέρνηση προσπαθεί να «ανασυνθέσει» τις τελευταίες εξελίξεις: Ποιο το ειδικό βάρος των νουθεσιών, που περιέχονταν στο διάγγελμα του προέδρου της Δημοκρατίας, για τον καινούριο χρόνο; Τι κρύβεται πίσω από την αδημονία του Εβρέν, για την άμεση επανέναρξη του ελληνοτουρκικού διαλόγου; Ποιες αντιπροτάσεις θα φέρει ο διαπραγματευτής Μπαρτόλομιου από την Ουάσιγκτον; Τι πρόκειται να γίνει στη Νέα Δημοκρατία, με την επάνοδο του κ. Αβέρωφ; Πού το πάει το ΚΚΕ, ύστερα από την πολιτική απόφαση του 11ου συνεδρίου; Πώς θα εκδηλωθεί —και ποια διάσταση θα πάρει— η αντίδραση των εργαζομένων στην εισοδηματική πολιτική, διάβαζε την πολιτική της λιτότητας, που εξάγγειλε η κυβέρνηση για ολόκληρο το '83; Τα ερωτήματα, είναι, ασφαλώς, πλήθος...

Οι σχέσεις με τον Ρυθμιστή

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ, λένε οι σχετικές πληροφορίες, προσπαθεί να «οριοθετήσει», πριν απ' όλα, τη στάση του προέδρου της Δημοκρατίας, απέναντι στην υπόθεση της Αλλαγής. Ορισμένες προεδρικές νουθεσίες (όπως λ.χ. η αναφορά στους «οξείς ανταγωνισμούς» που πρέπει ν' αποφεύγονται), απευθύνονταν θα έλεγε κανείς, και προς την κυβέρνηση, και προς τη Νέα Δημοκρατία. Άλλες πάλι νουθεσίες, με παραλήπτη τον λαό —που πρέπει να δείχνει «αυτοσυγκράτηση», «έφεση για θυσίες» και θέληση για «αύξηση της παραγωγικότητας»...— ήσαν μια θερμή συνηγορία υπέρ της εισοδηματικής πολιτικής της κυβέρνησης. Στο διάγγελμα όμως, υπήρχαν και παραινήσεις —«καίριες, σαφείς και ουσιαστικές», όπως έγραψε η «Καθημερινή»— που απευθύνονταν κυρίως προς την κυβέρνηση, που διαχειρίζεται την εξουσία. Και οι παραινήσεις αυτές, είχαν σαν περιεχόμενο: α) Τα κρίσιμα εθνικά θέματα, που πρέπει ν' αντιμετωπίζονται με «ψυχραιμία και σταθερότητα», χωρίς την παρέμβαση «συναισθηματικών και ιδεολογικών παραγόντων», β) Την εθνική ενότητα, που δεν σηκώνει την «άσκοπη παρελθοντολογία» και την «τεχνητή αντιπαράθεση δημοκρατικών και μη δημοκρατικών δυνάμεων», γ) Τη συνέπεια —ακριβέστερα την «εναρμόνιση»— που πρέπει να υπάρχει μεταξύ δικηρύξεων και έργων. «Και φοβούμαι», ανέφερε στο διάγγελμά του ο κ. Καραμανλής, «ότι τον τελευταίο καιρό, η διάσταση αυτή, μεταξύ λόγων και έργων, εκδηλώνεται εντονότερη».

ΦΥΣΙΚΑ, ο πρωθυπουργός δεν πρέπει να αιφνιδιάστηκε από το προεδρικό διάγγελμα. Άλλωστε, σε κάθε συνεργασία του με τον κ. Καραμανλή, γίνεται πάντοτε (η διατύπωση δεν είναι δική μας) μια «ειλικρινής ανταλλαγή απόψεων», στο πλαίσιο της οποίας ο ρυθμιστής του πολιτεύματος διατυπώνει γνώμες, συμβουλές και, κάποτε, τη διαφωνία του, για ορισμένους χειρισμούς της κυβέρνησης. Ωστόσο, άλλο πράγμα είναι όταν οι συμβουλές ή οι διαφωνίες διατυπώνονται στο πλαίσιο μιας συνεργασίας, κεκλεισμένων των θυρών, και άλλο όταν διαλαμβάνονται στο κείμενο ενός διαγγέλματος, το οποίο, όπως αναμενόταν, εκμεταλλεύθηκε αμέσως η Δεξιά, για να προφητεύσει ρήξη και δοκιμασία σχέσεων ανάμεσα στον πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον πρωθυπουργό, μέσα στο 1983...

Η ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ αυτή όμως, αν ανησύχησε ορισμένα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, ακόμη και υπουργούς —που αναρωτιώνται «πού το πάει ο Καραμανλής;»...— δεν φαίνεται ν' ανησύχησε τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, ο οποίος βεβαιώνει ότι ο κ. Καραμανλής διαθέτει αρκετή πολιτική πείρα και σοφία, για ν' αποφύγει την ανοικτή αντιπαράθεση —και πολύ περισσότερο τη μετωπική σύγκρουση— με την κυβέρνηση, σε καιρούς, μάλιστα, δύσκολους και πονηρούς. Ο κ. Καραμανλής, πιστεύει ο Α. Παπανδρέου, δεν θα κάνει χρήση των προνομίων που του παρέχει το Σύνταγμα «για να παρεκκλίνει από την, μέχρι τώρα, προσήλωσή του στην ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος» και ούτε έχει λόγους να συνδέσει τη θητεία του στο ύπατο αξίωμα της πολιτείας, με τον κόσμο της Δεξιάς, έστω και αν προέρχεται από τους κόλπους της. Συνεπώς χωρίς να αγνοεί κανείς τη βαρύτητα του προεδρικού διαγγέλματος, από την άλλη, δεν θα πρέπει ν' ανησυχεί υπέρμετρα.

Οι δύσκολοι καιροί

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, οι καιροί παραμένουν, πράγματι, δύσκολοι, καθώς οι ελληνοτουρκικές σχέσεις εμφανίζονται εξαιρετικά τεταμένες, ο στρατηγός Ρότζερς πιέζει —προτού αποχωρήσει από την ανώτατη διοίκηση του ΝΑΤΟ Ευρώπης— για άμεση ρύθμιση του θέματος του επιχειρησιακού ελέγχου στο Αιγαίο (με βάση, βέβαια, τις δεσμεύσεις που ανέλαβε απέναντι στην Άγκυρα...) και οι Αμερικανοί διαμηνούν στην κυβέρνηση πως, σε καμιά περίπτωση, δεν πρόκειται να υπογράψουν συμφωνία για τις βάσεις, εφόσον η ελληνική πλευρά θα επιμένει σε κάποιο χρονοδιάγραμμα, έστω και αν η διάρκειά του θα είναι μια ολόκληρη δεκαετία!

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, από την άλλη, δεν αγνοεί πως σε επίπεδο Λευκού Οίκου και αμερικανικού Πενταγώνου, υπάρχουν οι απηνείς αντίπαλοι της «σοσιαλιστικής κυβέρνησης Παπανδρέου», όπως υπάρχουν —σε επίπεδο Στάνιτ Ντηπάρτμεντ κυρίως— οι υποστηρικτές της, οι οποίοι, ενώ δέχονται πολλά από τα «επιχειρήματα» του Λευκού Οίκου και του Πενταγώνου («ο Παπανδρέου μας δημιουργεί συνεχώς πονοκεφάλους και προβλήματα, ερωτοτροπώντας πότε με τη Μόσχα, πότε με τον Αραφάτ, πότε με τον Γιαρουζέλσκι, κτλ.»), από την άλλη, παρατηρούν πως «δεν υπάρχει, τη στιγμή αυτή, στην Ελλάδα, διάδοχος κατάσταση», εκτός αν «προσφύγουμε και πάλι σε λύσεις τύπου Παπαδόπουλου, για τις οποίες ακόμη πληρώνουμε»!

ΜΕΣΑ ΣΤΟ πλέγμα των καταστάσεων αυτών, η κυβέρνηση προσπαθεί ν' αντιληφθεί τους λόγους για τους οποίους ο Εβρέν επιμένει, με τόση φορτικότητα, για την άμεση επανέναρξη του ελληνοτουρκικού διαλόγου και αν, πίσω από την πίεση αυτή, κρύβονται οι ίδιοι οι Αμερικανοί έτοιμοι να ενθαρρύνουν κάποια νέα τουρκική πρόκληση, στο Αιγαίο ή στην Κύπρο. Η κυβέρνηση, βέβαια, προσπαθεί — όπως ανέφερε ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου στο πρωτοχρονιάτικο μήνυμά του— να «διευρύνει τα διεθνή ερείσματα της χώρας, μέσα από μια πραγματικά πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική». Η «διεύρυνση» αυτή όμως, δεν γίνεται από τη μια μέρα στην άλλη. Έτσι, μπρος σε μια άτεγκτη πραγματικότητα, όπου Αμερικανοί, Τούρκοι, Ρότζερς, Λουνς, παίζουν τα «παιχνιδιά» τους, ο Α. Παπανδρέου προσπαθεί να κερδίσει χρόνο. Αποτέλεσμα: Η κυβέρνηση

δεν επείγεται πλέον για να τελειώσουν —μέσα σε έξι ή εννέα μήνες, όπως είχε ανακοινώσει, αρχικά— οι διαπραγματεύσεις για τις βάσεις. Ξέρει πως όσο συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις αυτές, τόσο αναβάλλονται τα όποια αμερικανικά σχέδια, εφόσον Λευκός Οίκος, Πεντάγωνο και Στাইτ Ντηπάρτμεντ, συμφωνούν πως βασικό κριτήριο που θα καθορίσει την περαιτέρω στάση τους απέναντι στη «σοσιαλιστική κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου», θα είναι η τελική στάση της στο θέμα των αμερικανικών βάσεων.

ΟΣΟ ΓΙΑ την πίεση Εβρέν, για την άμεση επανέναρξη του ελληνοτουρκικού διαλόγου, η κυβέρνηση το παίζει με τα «συν» και «πλην» (τα «ΙΝ» και «ΟΥΤ»), όπου «συν» είναι η αμοιβαία προθυμία για το διάλογο, αλλά «πλην» οι πρόσφατες τουρκικές παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου, οι οποίες για να λησμονηθούν, πρέπει να μεσολαβήσει κάποιο νέο μορατόριουμ, στις σχέσεις Αθήνας - Άγκυρας, κτλ.

Η τύχη του δεύτερου «μορατόριουμ»

ΑΛΛΑ δεν είναι μόνο το ελληνοτουρκικό μορατόριουμ (Καψή - Αλατσάμ), που ανατινάχτηκε πρόσφατα στον αέρα. Και ένα δεύτερο «μορατόριουμ» (κυβέρνησης - ΚΚΕ), που κράτησε όσο και το 11ο συνέδριο, έμελλε να έχει τη ζωή των ρόδων, ύστερα από την διακήρυξη και πολιτική απόφαση, που έδωσε στη δημοσιότητα το «προεδρείο του 11ου συνεδρίου του ΚΚΕ». Η φιλολογία, γύρω από το δεύτερο αυτό «μορατόριουμ», είναι γνωστή: Στο συνέδριο του ΚΚΕ, επικράτησε, τελικά, η «διαλλακτική γραμμή Φλωράκη»... Η στάση του ΚΚΕ, απέναντι στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, θα είναι, από δω και μπρος, «στάση εποικοδομητικής κριτικής»... Το ΚΚΕ είναι έτοιμο να στηρίξει ή και να πάρει μέρος στην κυβέρνηση φτάνει η κυβέρνηση αυτή «να ξεπερνά ένα αναγκαίο ελάχιστο όριο αλλαγών, σε αντιμονοπωλιακή, δημοκρατική κατεύθυνση»... Και αυτή μεν ήταν η φιλολογία στη διάρκεια του συνεδρίου. Λίγες μέρες αργότερα όμως —και ενώ ο Χ. Φλωράκης βρισκόταν όπως σημειώνουν μερικοί, στη Μόσχα, για τα εξηντάχρονα της ΕΣΣΔ— δημοσιεύτηκε η πολιτική απόφαση, που «επανέφερε» τα πράγματα στη θέση τους. Το ΠΑΣΟΚ έτσι, με βάση την πολιτική απόφαση, δεν είναι πια μια «αντιμπεριαλιστική δύναμη», αλλά ένα «ιδιότυπο σοσιαλρεφορμιστικό κόμμα», με μοναδική αποστολή να «διαχειριστεί» —ευφύστερα και με μεθόδους ίσως πιο εκσυγχρονισμένες, απ' ό,τι η Νέα Δημοκρατία...— τον «κρατικομονοπωλιακό καπιταλισμό»... Το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να εγγυηθεί ή να πραγματώσει την Αλλαγή, ενώ μπορεί να την εγγυηθεί το ΚΚΕ, που είναι «ο κύριος φορέας της πραγματικής Αλλαγής», κτλ.

ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ αυτή του ΚΚΕ, η κυβέρνηση απέφυγε ν' αντιδράσει... Ίσως πιστεύει πως υπάρχουν πάντα κάποια περιθώρια «συναλλαγής» με το ΚΚΕ, σε ό,τι αφορά την εισοδηματική πολιτική... Ίσως γιατί δεν έπαψε να ελπίζει πως η προσεχής επίσκεψη του Σοβιετικού πρωθυπουργού Ν. Τίχονοφ στην Αθήνα, μπορεί να συμβάλει «θετικά» στην εξομάλυνση των σχέσεων ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ.

ΠΕΡΑΝ από το ΚΚΕ, ο πρωθυπουργός φαίνεται ν' αδημονεί για ό,τι ο ίδιος χαρακτήρισε (στη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου της 29ης Δεκεμβρίου) «λιμνάζουσα κατάσταση». Τίποτα δεν προχωρεί —είπε... Και εξήγησε πως ο ειδικός λό-

γος για τα «λιμνάζοντα» αυτά νερά, είναι οι αντιθέσεις, οι αντιδικίες, οι διαφωνίες, οι διαμάχες, μεταξύ μελών —υπουργών και υφυπουργών— του υπουργικού συμβουλίου... Ίσως θα χρειασθεί —πρόσθεσε— να μαζευτούμε σε κάποιο ξενοδοχείο, για 24 ή και 48 ώρες, για να τα πούμε μεταξύ μας και «να τα βρούμε»... Και αυτό δεν πρέπει να αργήσει. «Θα έλεγα ότι, μέχρι τις 15 Ιανουαρίου, είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί η συνάντησή μας αυτή, όπου όλοι μας —ενώπιος ενωπίω— θα πούμε τι δεν πάει καλά και τι μπορούμε να κάνουμε, για να προχωρήσει η Αλλαγή».

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, η κυβέρνηση έχει λόγους να παρακολουθεί τα τεκταινόμενα σήμερα στη Νέα Δημοκρατία, καθώς ολόένα και περισσότεροι ηγετικοί παράγοντες του κόμματος αυτού διαφορίζονται από τη γραμμή Αβέρωφ, έτοιμοι να στηρίξουν τη σημερινή κυβέρνηση, «αν οι περιστάσεις καταστήσουν τη στήριξη αυτή αναπόδραστη»...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΣΙΜΟΝ ΝΤΕ ΜΠΩΒΟΥΑΡ

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΥ

Οι τελευταίες μέρες
του Ζαν-Πωλ Σάρτρ
και
οι συνομιλίες με
τη διάσημη σύντροφό του

Το χρονικό της σωματικής και πνευματικής κατάρρευσης του μεγάλου φιλόσοφου Ζαν-Πωλ Σάρτρ, ποιοί εκμεταλλεύτηκαν την κατάστασή του και οι αποκαλυπτικές, συνομιλίες του (απομαγνητοφωνημένες) με τη συγγραφέα του Δεύτερου φθλου και των Γηρατειών.

Προλογίζει
ο Κώστας Σταματίου



Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ 36 18 457

Εξόρμηση

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΛΕΥΡΗΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ «ΑΝΤΙ»

Να καταδικαστεί το «ΑΝΤΙ» ζητά ο γνωστός φασίστας Πλεύρης, με μήνυση που κατέθεσε εναντίον του περιοδικού. Σύμφωνα με το «κλητήριο θέσπισμα» η μήνυση γίνεται γιατί «εδημοσίευσαν εις το υπ' αριθμόν 214 τεύχος της 17ης Σεπτεμβρίου 1982 και εις την σελίδα 14 σχόλιον υπό τον τίτλον "ΠΑ-ΣΟΚ - ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ: Σχέσεις, ναι. Αλλά τι τύπου;" εν ω μεταξύ των άλλων, ανέγραψαν περί του εγκαλούντος Κων/νου Πλεύρη τα κάτωθι ψευδή: «Ας σημειωθεί ότι όλα αυτά γίνονται τη στιγμή που από τις ίδιες αυτές χώρες χρηματοδοτούνται γενναία ο αντισημίτης και φασίστας Πλεύρης και διάφορα λαθρόβια έντυπα στην ελληνική γλώσσα, που προπαγανδίζουν ανεξέλεγκτα και χυδαία τα "επιτεύγματα" των διαφόρων αραβικών εξουσιών». Πάντα δε ταύτα —λέει— τυγχάνουν ψευδή και θίγουν την τιμήν και την υπόληψήν του ως άνω εγκαλούντος».

Δεν καταλάβαμε καλά. Ότι ο Πλεύρης είναι φασίστας είναι γνωστό. Οι σχέσεις του με κάποια αραβική χώρα είναι επίσης γνωστές και ομολογημένες. Πήπως πρόκειται για συνωνυμία, οπότε κάποιος άλλος με το ίδιο όνομα θίχτηκε δια τα γραφόμενα;

Αλλοιώτικα πρέπει να έχει πολύ θράσος ο Πλεύρης για να μας μηνύσει. Ή πρέπει να έχει «πάρει αέρα» που εξακολουθεί ακόμη και κυκλοφορεί ελεύθερος, εκμεταλλευόμενος την ανοχή της δημοκρατίας.

Αλλά το πιθανότερο είναι ότι πάσχει από «πολιτική μοναξιά» και σαν φτωχοφασίστας αναζητά το θόρυβο γύρω από το όνομά του...

ΙΧ: ΠΑΛΙ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ;

Τα θανατηφόρα —ή όχι— αυτοκινητιστικά δυστυχήματα που σημειώθηκαν με τη μαζική έξοδο των Αθηναίων στις γιορτές, αμαύρωσαν και πάλι την εορταστική ατμόσφαιρα των ημερών. Ασφαλώς, όμως, η εντυπωσιακή φετινή αύξησή τους, συγκριτικά με τα προηγούμενα χρόνια, επιβάλλει την αντιμετώπιση —έστω

«ΣΕΞ, ΒΙΑ ΚΑΙ ΚΑΡΑΤΕ» ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΟΥ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΠΙΑ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΗ...

Τις εφημερίδες της 22ης και 23ης Δεκεμβρίου, απασχόλησε σε αρκετή έκταση η σύγκρουση μαθητών δυο Λυκείων της Αθήνας, του Λυκείου Αγ. Ιεροθέου στο Περιστερί απ' τη μια, και του βου ΚΕΤΕ Αμαρουσίου απ' την άλλη. Τίτλοι και γεγονότα μπερδεύονται από εφημερίδα σε εφημερίδα και η αλήθεια προκύπτει δύσκολα, παρ' όλες τις «διασταυρώσεις» των στοιχείων.

«Τρωικός Πόλεμος με αλυσίδες» τιτλοφορεί το «Έθνος», «Μαθητές δύο σχολείων στα χέρια για δυο μαθήτριες» η «Ελευθεροτυπία» στις 22/12, «Αιματηρή εκστρατεία για τα μάτια δυο κοριτσιών» καταγράφει η πάντα λυρική «Απογευματινή», ενώ ο αναλυτικός και διδακτικός «Ριζοσπάστης» εξηγεί στον τίτλο: «Δώδεκα ανήλικοι μαθητές μιμήθηκαν τους κινηματογραφικούς σατανάδες».

Είναι χαρακτηριστικό —και θετικό πάντως, πως δυο εφημερίδες «Νέα» και «Ελευθεροτυπία» όταν δέχτηκαν την επίσκεψη στα γραφεία τους μαθητών και καθηγητών που έδωσαν συμπληρωματικά στοιχεία, επανανοητοποίησαν, με περισσότερη πιστότητα και πληρότητα τα γεγονότα σε νέο δημοσίευσμά τους.

Τα γεγονότα

Όλα, όπως συνήθως, ξεκίνησαν απλά και

σε ανύποπτες στιγμές. Στις 16 Δεκεμβρίου, συνέπεσαν σε εκδρομή στη Στενή Ευβοίας το μαικό Λύκειο Αγ. Ιεροθέου και το βου ΚΕΤΕ Αμαρουσίου (μικτό επίσης). Είναι γνωστό από την ανάλογη εμπειρία ολωνών και από την κοινωνιοψυχολογία, ότι στις αντίστοιχες συναντήσεις αναπτύσσεται πάντοτε μια αυτόματη αντιπαλότητα. Οι δυο ομάδες στον ίδιο χώρο δρουν ανταγωνιστικά και επεισόδια της μιας ή άλλης μορφής δεν είναι άγνωστα, ούτε προκαλούν έκπληξη.

Θα ήταν λάθος όμως να καταταχθούν τα τωρινά γεγονότα στα ανάλογα που συντελούνται σε παρόμοιες περιπτώσεις. Στη Στενή Ευβοίας είχαμε το πρόπλασμα νέων μορφών «δράσης» την εκδήλωση νέων προτύπων συμπεριφοράς, είδαμε να αναπτύσσονται ανησυχητικά φαινόμενα που αλλάζουν ριζικά το παραδοσιακό σκηνικό.

Αυτό που δεν γράφτηκε στις περισσότερες εφημερίδες είναι πως οι μαθητές του βου ΚΕΤΕ Αμαρουσίου είχαν στους κόλπους τους μια πολυάριθμη ομάδα που κινούνταν με στρατιωτικό σχηματισμό και πειθαρχία.

Αρκετοί από τους φερέλπιδες αυτούς νέους —ο σκληρός πυρήνας— είχαν ναζιστικά εμβλήματα στα ρούχα τους και όλοι μαζί υπάκουαν στον αρχηγό —γνωστό στέλεχος της ΕΝΕΠ— που τους καθοδηγούσε με παραγ-

και καθυστερημένα— του προβλήματος.

Λέμε «έστω και καθυστερημένα», γιατί το φαινόμενο δεν είναι νέο, αλλά εμφανίζεται περιοδικά κάθε χρόνο με τη μορφή μιας αναμενόμενης, αλλά και αναπότρεπτης θεομηνίας.

Όλα αυτά τα χρόνια, μετά από κάθε χριστουγεννιάτικη ή πασχαλιάτικη εκατόμβη, συνεδρίαζαν οι αρμόδιοι παράγοντες —από φέτος μάλιστα οι ίδιοι οι Υπουργοί— και με τη σύμφωνη γνώμη Τροχαίας και Αστυνομίας, διαπίστωναν ότι αιτία των δυστυχημάτων ήταν η «υπερβολική ταχύτης». «Δια ταύτα» αποφάσιζαν την αυστηρότερη επιτήρηση των οδηγών, τον περιορισμό των ορίων ταχύτητας στους εθνικούς δρόμους, υψηλότερα πρόστιμα στους παραβάτες και παρόμοια μέτρα. Δεν χρειάζεται φιλοσοφία για να αντιληφθεί κάποιος ότι οι προτάσεις αυτές, ανταποκρίνονται... στη φιλοσοφία, στη νοοτροπία αλλά και τα συμπεριφέροντα ενός μηχανισμού, που —όπως κάθε μηχανισμός— επιδιώκει την αναπαραγωγή και την επέκταση των αρμοδιοτήτων και του ρόλου του. Μιλάμε προφανώς για τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές.

Τα παραπάνω δεν θα είχαν παρά κοινωνιολογική αξία, αν πραγματικά περιόριζαν τα δυστυχήματα. Η αλήθεια όμως είναι εντελώς διαφορετική:

Δεν είναι μόνο το αδιάσειστο στοιχείο ότι η επέκταση της αστυνόμευσης καθόλου δεν περιόρισε τα αυξανόμενα, χρόνο με το χρόνο, δυστυχήματα. Είναι ότι ο μέσος όρος ταχύτητας των οχημάτων στην Ελλάδα είναι πολύ μικρότερος απ' ό,τι στις άλλες χώρες τις Ευρώπης και παρ' όλα αυτά κατέχουμε το ρεκόρ των θανατηφόρων δυστυχημάτων.

Μήπως, λοιπόν, φταίει και τίποτα άλλο; Μήπως ευθύνεται η κατάσταση των αυτοκινήτων, όταν με τα ίδια λεφτά που ένας πολίτης μιας άλλης χώρας αγοράζει ένα ασφαλέστατο αυτοκίνητο, ο Έλληνας αντίστοιχός του αποκτά ένα σαράβαλο που δεν μπορεί να σταματήσει παρ' πάνω σ' ένα δένδρο ή κάνει... μισή ώρα να προσπεράσει το προπορευόμενο; Μήπως ευθύνονται καθόλου οι απαράδεκτες τιμές των ανταλλακτικών ή των λαδιών, η έλλειψη ελέγχου και standards που οδηγούν τον Έλληνα οδηγό να αγοράσει αντί για λάδια φρένων σκέτο νεράκι ή καραφλά λάστιχα για πατινάζ αντί για καινούρια; Μήπως ευθύνονται καθόλου και οι λακούβες - παγίδες των δρόμων; Οι πινακίδες που δείχνουν επικίνδυνη στροφή δεξιά και ο δρόμος στρίβει αριστερά. Η εκπαί-

γέλματα και μια σφυρίχτρα. Πρόκειται, δηλαδή, για κλασική εκδήλωση μιας τάσης που εμφανίζεται σιγά σιγά και στα σχολεία ενός πολιτικού χουλιγκανισμού με φασιστικό χαρακτήρα.

Η παρέα αυτή, τριάντα περίπου άτομα, κινομένη σαν αγέλη δρούσε τρομοκρατικά, όχι μόνο έναντι των μαθητών του Αγ. Ιεροθέου (των «ξένων») αλλά και απέναντι στους ίδιους τους συμμαθητές τους.

Μια από τις πολλές εκδηλώσεις τραμπουκισμού είναι αυτή που έδωσε τη λαβή για τις «αιματηρές συγκρούσεις» των ρεπορτάζ. Συγκεκριμένα, δυο μαθήτριες του Λυκείου Αγ. Ιεροθέου, ξεμοναχιάστηκαν από την αλητοπαρέα, των χουλιγκανς και δέχτηκαν χυδαίες προσβολές, χειρονομίες και απειλές που στοιχειοθετούσαν ένα βάνουσο δημόσιο βιασμό. Τα αλητοειδή αποθρασυμένα, έφτασαν στο σημείο να κρεμάσουν τη μια απ' τις κοπέλες πάνω από ένα γκρεμό για να τους «σταθεί» αλλιώς θα την «πέταγαν κάτω».

Όταν δυο συμμαθητές των κοριτσιών προσέβησαν τις «ερωτικές σκηνές» προσέτρεξαν σε βοήθεια και δάρθηκαν άγρια απ' τους τραμπούκους. Αργότερα, και αφού η μέρα συνεχίστηκε με αγελαίες προσβολές (η αλητοομάδα πήγαινε πάνω από τα τραπέζια των μαθητών του Αγ. Ιεροθέου και απειλούσε ρυθμικά «πεινάμε, εσάς θα φάμε») δυο μαθητές του Λυκείου πήγαν στον Λυκειάρχη του ΚΕΤΕ κ. Αγησίλαο Τζαννέα και ζήτησαν τα

δευση των οδηγών και τα κριτήρια παροχής των αδειών οδηγήσης; Αντί να διορθωθούν όλα αυτά, οι ειδικοί συμβούλεψαν «αστυνόμευση». Οι οδηγοί που ξεπερνούν το όριο ταχύτητας θα παίρνουν κακούς βαθμούς στο «ποινολόγιο» και αν το παρακάνουν θα τους αφαιρείται η άδεια και θα ξανάρχονται με τον κηδεμόνα τους.

Εν τω μεταξύ θα κυκλοφορεί, Κυριακή πρωί στην αριστερή λωρίδα της εθνικής ο κύριος Κοσμάς με το σαραβαλάκι και με 60 χλμ. ταχύτητα. Και όταν χρειαστεί να αντιδράσει — αυτός και το αυτοκίνητο — θα κλείσει τα μάτια και θα ψάλλει το Πάτερ Ημών. Αμήν.

Η ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ

Είναι ασφαλώς θετικότερη η απόφαση των κυβερνητικών αρμοδίων, για τη βελτίωση των ταχυδρομείων. Σύμφωνα με τα μέτρα που εξήγγειλε προ ημερών ο Υφυπουργός Συγκοινωνιών κ. Σ. Βαλυράκης, οι επιστολές θα παραδίδονται στους παραλήπτες σε μια μέρα, αντί των απαράδεκτων καθυστερήσεων που αποτελούν μέχρι σήμερα το καθεστώς στον τομέα της ταχυδρομικής διανομής.

Δεν είχαμε — δυστυχώς — την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε ζωντανή τη σχετική συνέντευξη Τύπου. Απ' όσα όμως γράφτηκαν στις εφημερίδες, έλειπε και η παραμικρή νύξη για τη διανομή — μέσω των ΕΛΤΑ — του Τύπου.

Το θέμα είναι λίγο πολύ γνωστό και το ΑΝΤΙ έχει ασχοληθεί αρκετές φορές με την καταγραφή των κωμικοτραγικών συνθηκών που επικρατούσαν μέχρι τώρα και καθιστούσαν προβληματική την εγγραφή και την εξυπηρέτηση των συνδρομητών του περιοδικού Τύπου.

Δεν χρειάζεται επίσης να σημειώσουμε τη σημασία που έχει ο θεσμός των συνδρομητών για την επιβίωση και την ανάπτυξη των περιοδικών. Θέλουμε να ελπίζουμε ότι ο κ. υφυπουργός στην έννοια των «επιστολών» συμπεριλαμβάνει και τις αποστολές των εντύπων. Παρ' όλα αυτά, θα ήταν θετική κάθε σχετική διευκρίνιση...

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

Πολλές και ποικίλες αντιδράσεις προκάλεσε η «αντίθεση» του προηγούμενου τεύχους με τίτλο

«Σχόλια περί εγκλήματος» και ιδιαίτερα το «περί προτύπων» μέρος του.

στοιχεία των επικεφαλής των φασιστοειδών.

Ο παράξενος κ. ΚΕΤάρχης όμως, ζήτησε αυτός τα στοιχεία των μαθητών του Αγ. Ιεροθέου που φυσικά δεν τα έδωσαν και κάλυψε τις προκλητικές ενέργειες των μαθητών του, ίσως, όπως ειπώθηκε, από «αλληλεγγύη». Αλίμονο, όμως, αν αυτή είναι η συναίσθηση ευθύνης ενός παιδαγωγού και δημόσιου λειτουργού και αυτή η έννοια της αλληλεγγύης...

Εδώ θα μπορούσε να 'χε λήξει η ιστορία, αν οι μαθητές του Αγ. Ιεροθέου δεν είχαν τη λεβεντιά τους και την περηφάνιά τους ή ίσως και τη δική τους άλωση από άλλα πρότυπα «γιοέστερν», του «καλού εκδικητή», του «τιμωρού» κτλ.

Φυσικά και οι πιο ευαίσθητοι, οι πιο μαχητικοί, οι πιο αξιοπρεπείς ίσως μαθητές του Αγ. Ιεροθέου ένιωθαν ενοχλημένοι και ταπεινωμένοι από τα γεγονότα της εκδρομής, όπου για μια μέρα ένιωθαν τη γνωστή καταπίεση των ήρεμων ανθρώπων απέναντι στην ωμή, κτηνώδη και οργανωμένη βία. Δεν είναι τυχαίο ίσως, ότι στην αντιβία και την πρωτοβουλία για μια εκκαθάριση - καθαρή παιξάν ρόλο γνωστοί συνδικαλιστές μαθητές, που αποτελούσαν, ούτως ή άλλως, μια φυσική ηγεσία του χώρου τους.

Έτσι, 6 μέρες μετά τα γεγονότα της εκδρομής δώδεκα μαθητές του Αγ. Ιεροθέου ξεκίνησαν με τις μηχανές τους για να εντοπίσουν στο ΚΕΤΕ Αμαρουσίου τους δράστες των εναντίον τους επιθέσεων και προπηλακισμών.

Δεν επρόκειτο φυσικά περί της πρόθεσής τους να «δείρουν» το ΚΕΤΕ, διότι 12 εναντίον 300, είναι πέραν του ηρωισμού και της βλακειάς — είναι απλά αδιανόητο.

Αυτό που μάλλον ήθελαν υποσυνείδητα ήταν η «αποκατάσταση της τιμής», δηλαδή, μια επίδειξη ατομικής γενναιότητας στη «φωλιά του θηρίου», μια ανακατάληψη δηλαδή της προσωπικής αξιοπρέπειας που κάπου είχε τραυματιστεί στη Στενή Ευβοίας.

Και όπως ήταν φυσικό, μόλις άρχισαν να ερευνούν στο ΚΕΤΕ Αμαρουσίου για φυσιολογικές και ονόματα, ώστε να μπορέσουν να καταθέσουν μήνυση, δημιουργήθηκαν νέες «παρεξηγήσεις» που κατέληξαν σε συμπλοκή.

Ο εξαλλος τώρα ΚΕΤάρχης κ. Τζαννέας, καλεί την Αστυνομία, απαιτεί μηνύσεις και τας κεφαλές των μαθητών του Αγ. Ιεροθέου «επί πίνακι». Και ω του θαύματος αυτή τη φορά, οι μηχανισμοί της τιμωρίας λειτουργούν και οι μαθητές του Αγ. Ιεροθέου παραπέμπονται για παραβίαση του ν. 4000 περί tenτιμποϊσμού, φθοράς ξένης περιουσίας κτλ.

Από μια σκοπιά λοιπόν, τα θύματα παρουσιάζονται ως θύτες, και κινδυνεύουν σοβαρά να καταδικαστούν το Φλεβάρη που ορίστηκε η δίκη τους.

Κάποιες σκέψεις

Βέβαια δεν μπορεί τα πράγματα να είναι τόσο άσπρο - μαύρο. Δηλαδή αν αναλύσει

Θα θέλαμε, λοιπόν, να τονίσουμε ότι δεν αγνοούμε καθόλου τις συγκεκριμένες προσπάθειες που καταβάλλονται για μια εναρμόνιση της δράσης των Σωμάτων Ασφαλείας με τις συνταγματικές επιταγές και το θεσμικό και το νομικό καθεστώς της χώρας. Μάλιστα, το ΑΝΤΙ θεωρεί πως η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως πιστώνεται με επιτυχή απολογισμό έργου από την ανάληψη του τομέα ευθύνης της — μέχρι σήμερα.

Δεν παραγνωρίζουμε όμως καθόλου, πως ένα καθεστώς ανακριτικών βασανισμών και ξυλοδαρμών που επικρατεί επισήμως ή ανεπισήμως στην Ελλάδα, εδώ και 2.500 χιλιάδες χρόνια, είναι δύσκολο να ανατραπεί μέσα σε λίγους μήνες ή χρόνια. Ή, μάλλον, δεν ανατρέπεται παρά μόνο αν δεν επιτρέψουμε για τίποτε και σε κανέναν να συμβιβαστεί με τις εκδηλώσεις του.

Γι' αυτό και πιστεύουμε πως καμιά έκφραση αστυνομικής βίας δεν πρέπει να βρει ποτέ και από κανέναν «κατανόηση» ή ανοχή. Και αυτό έγινε — η κινδύνεψε να γίνει — στην περίπτωση Κυρσελή. Δεν θα μπορούμε δε στη συζήτηση αν παρόλα αυτά «επιτρέπεται» το «ανακριτικό ξύλο» στην περίπτωση που ο Κυρσελής ή ο όποιος ανακρινόμενος είναι φασίστας. Κατά τη γνώμη μας δεν επιτρέπεται σε καμιά περίπτωση.

Αλλά αυτό που επιβάλλεται είναι να οργανωθούν με τέτοιο τρόπο τα Σώματα Ασφαλείας, ώστε

για να επιτελέσουν το έργο τους να μη χρειάζονται την προσφυγή σε καμία ανακριτική «μέθοδο».

Και ξεκαθαρίζουμε τι εννοούμε. Αν τα Σώματα Ασφαλείας μεταβληθούν όπως οφείλουν άλλωστε να είναι σε οργανισμό προστασίας της δημόσιας τάξης, αν σταματήσουν το «φακέλωμα», αν εγκαταλείψουν την αστυνόμευση των φρονημάτων, αν αντιληφθούν το ρόλο τους προσανατολισμένο στην πρόληψη της παρανομίας και όχι στην καταστολή των εκδηλώσεών της, τότε θα έχουν και διαφορετική σχέση με το λαό - και διαφορετική αποτελεσματικότητα.

Δηλαδή αν τα Σώματα Ασφαλείας έγκαιρα προσανατολίζονται στην πραγματική πηγή της παρανομίας και του εγκλήματος, δεν έχουν ανάγκη από ανακριτικό «ζήλο», για τις επιτυχίες τους. «Δεν είναι τυχαίο» όπως λένε, που η πιο αποτελεσματική αστυνομία στο δυτικό κόσμο, η Σκότλαντ Γουαρντ, είναι εκείνη που λιγότερο απ' όλες, προσφεύγει σε βίαια ανακριτικά μέσα για το λεγόμενο «κοινό έγκλημα».

Το επαναλαμβάνουμε πάντως. Βρισκόμαστε στην Ελλάδα για πρώτη φορά σε καλό δρόμο. Αλλά μια «κακή συνήθεια» του ΑΝΤΙ, που δεν πρόκειται να τη μεταβάλλει είναι να διατηρεί την κριτική του εγρήγορση για θέματα αρχής, απέναντι σε όλους, και κυρίως σε εκείνους που από τη σκοπιά τους επιδιώκουν την αλλαγή...

κανείς τη σύνθεση της ομάδας των τριάντα του ΚΕΤΕ Αμαρουσίου, θα ανακαλύψει ότι 2-3 ανήκουν στην ΕΝΕΚ και την ΝΕΠ, άλλοι 3-4 είναι ΝΟΠΟ (Ναζιστική Οργάνωση Οπαδών του Παναθηναϊκού), και οι υπόλοιποι είναι οι κλασικοί οπαδοί των «σκληρών» που σαν άτομο ο καθένας μπορεί να διαφέρει στις πεποιθήσεις και στις στάσεις από τους περιστασιακούς αρχηγούς του.

Όπως το ίδιο, οι άγγελοι - τιμωροί του Αγ. Ιεροθέου, μπορεί να είναι ένα μίγμα τοπικών παλικαράδων, με αναφορές ανάλογες των «αντιπάλων» τους, και πολιτικών ακτιβιστών που δρουν με βάση την αρχή της αυτοδικίας.

Δεν μπορεί όμως να μην παρατηρήσει κανείς πόσο κλειστοί είναι όλοι οι δρόμοι διάλογου και συνεννόησης. Για παράδειγμα, δεν υπάρχει επικοινωνία σε όλα τα επίπεδα: ξένοι ανάμεσά τους οι δυο λυκειάρχες, ξένοι οι καθηγητές, ξένα και τα παιδιά. Καμιά μεσολάβηση, καμιά επαφή, κανένας ιμάντας ανάμεσα σε δυο κυσέλες του ίδιου υποτίθεται οργανισμού — της ελληνικής εκπαίδευσης, σε κανένα από τα επίπεδα λειτουργίας του.

Αν όμως μια κοινωνική λειτουργία τόσο σημαντική, όπως η εκπαίδευση, δεν μπορεί να δώσει διέξοδο γόνιμη και αποδεκτή στις συγκρούσεις των μελών της, τότε, πώς μια άλλη λειτουργία όπως η Δικαιοσύνη, θα έχει το θάρρος — και το κύρος ίσως — να δώσει «λύση» τον Φλεβάρη;

Περιμένουμε...

□

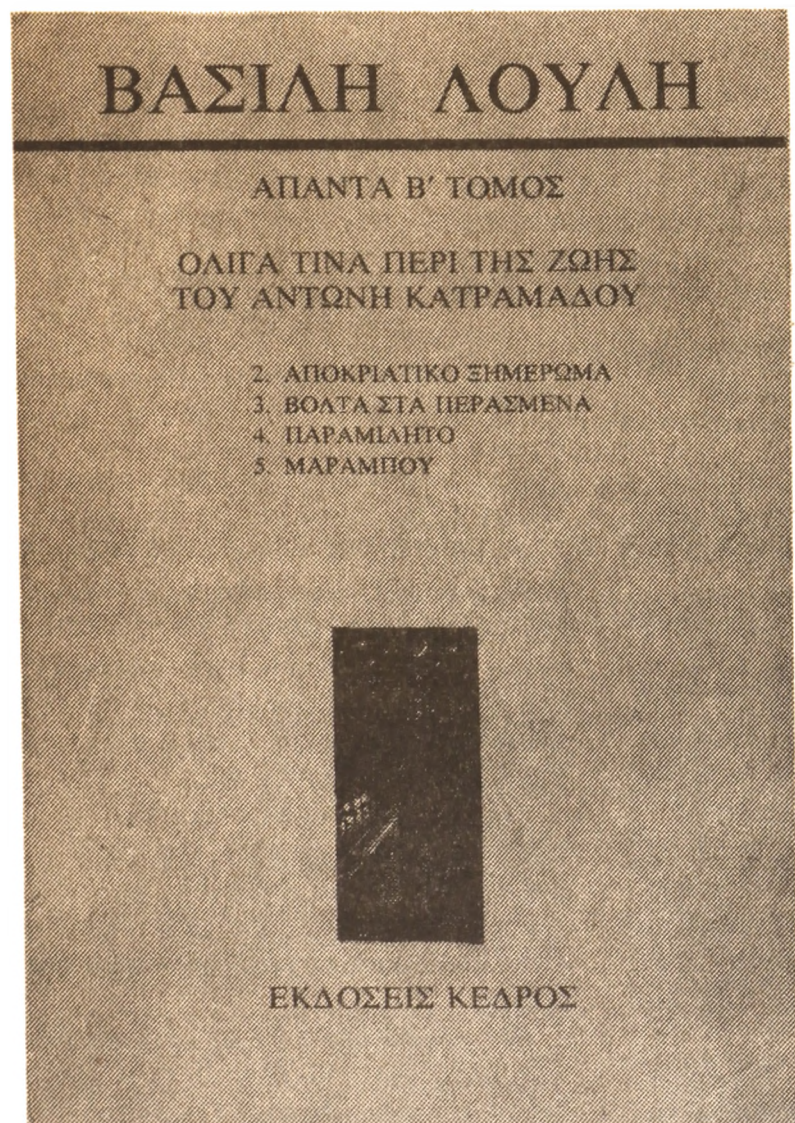
ΑΠΑΝΤΑ ΒΑΣΙΛΗ ΛΟΥΛΗ

ΤΟΜΟΣ Γ'

• Τη λέγανε Μαρία • Θησαυρός
Κυκλοφορεί τον Απρίλιο

ΤΟΜΟΣ Α'

Λυσίκομος Εκάβη • Εκλογή από τα πρώτα του
γραφτά
Κυκλοφορεί προσεχώς



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 (πάροδος 'Ακαδημίας)
Τηλ.: 36.15.783

Μικρά κι εμπαθή σχόλια

του Η. Ευθυμιόπουλου

ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΠΕΤΡΟΧΗΜΙΚΟ

Σύμφωνα με δημοσιογραφικά βάσιμες πληροφορίες της «Ναυτεμπορικής», η εγκατάσταση του πετροχημικού, δεν αποκλείεται τελικά να κατακυρωθεί υπέρ του κόλπου της Θεσσαλονίκης, στερώντας απ' αυτό το πλεονέκτημα τον αντίπαλο κόλπο της Καβάλας. Σύμφωνα, πάντα, με την ίδια πηγή, η επιλογή αυτή άρχισε να εμφανίζεται στο προσκήνιο απ' την στιγμή που σε αντίστοιχες εγκαταστάσεις της ESSO φαίνονται διατεθειμένες να εγκαταλείψουν την Ελλάδα, αναζητώντας άλλες ακρογιαλιές. Και, βέβαια, όλ' αυτά εκτυλίσσονται μέσα σ' ένα κλίμα γενικευμένων δημοκρατικών διαδικασιών και διαλόγου, με την συμμετοχή επιστημονικών φορέων, εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κοινωνικών οργανώσεων των πολιτών, συλλόγων εργαζομένων και παραγόντων του βιομηχανικού κόσμου.

ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

Αισιόδοξες είναι προφανώς για το ενεργειακό μέλλον της χώρας οι ανακοινώσεις του υπουργού Ενεργείας και Φυσικών Πόρων για την αύξηση της συμμετοχής των εγχώριων πόρων στο ενεργειακό ισοζύγιο, για την μείωση των εισαγωγών πετρελαίου και για την ανάκαμψη των οικονομικών της ΔΕΗ. Μένει μόνο εκείνο το θλιβερό ποσοστό της αύξησης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (0,2%) έναντι του αντίστοιχου 0,5% της αύξησης της κατανάλωσης της ενέργειας. Είναι σαν να πατάς γκάζι με χειρόφρενο.

ΠΑΡΑΛΗΨΕΙΣ

Προσκεκλημένος ο ΣΕΒ στη διάσκεψη του ΟΟΣΑ, για την Ελληνική Πολιτική Περιβάλλοντος, υπενθύμισε ότι «η βιομηχανία έχει ήδη πραγματοποιήσει σοβαρές δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος και συνεχίζει να δαπανά, πιστεύοντας ότι χάρη στη σύγχρονη τεχνολογία και τη συνεργασία των εταιρών, η γενική επιδίωξη για βιομηχανική ανάπτυξη μέσα σε ανθρώπινο περιβάλλον θα γίνει πραγματικότητα». Με αντίστοιχες ευπρεπείς παρεμβάσεις η συνάντηση τερμάτισε τις εργασίες της. Η έκθεση που θα συνταχθεί εντός του '83 θα βασίζεται στις απόψεις και τα στοιχεία που συνέλεξαν οι επίσημοι ξένοι μας, όπως άλλωστε το ίδιο συνέβη και πέρσι. Εκπέμπουμε, λοιπόν, σήμα: επειδή κρατάμε αρχείο, στείλτε μας από ένα αντίγραφο.

ΜΙΚΡΕΣ ΩΣ ΑΜΕΛΗΤΕΣ

Μικρές βιοτεχνίες —για τις ανάγκες των κατοίκων της πρωτεύουσας— ήταν οι 250 μονάδες που πήραν άδεια για εγκατάσταση στην (απαγορευμένη) περιοχή της Αττικής μέσα στο 1982. Ταύτα εδήλωσε ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας, ο οποίος έσπευσε να προσθέσει ότι οι άδειες αυτές δόθηκαν απ' ευθείας από τη Νομαρχία, χωρίς τη μεσολάβηση του υπουργείου, με βάση τον φαύλο νόμο 791/81 της Νέας Δημοκρατίας. Μα τότε γιατί δεν απάντησε ο Νομάρχης;

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ

Θα δημιουργηθεί, όπως μαθαίνουμε, «τράπεζα δεδομένων με ηλεκτρονικές συσκευές σχετικά με τις απορρίψεις πετρελαίου στη θάλασσα (sic) και τα προβλήματα του περιβάλλοντος». Η πρωτοβουλία ανήκει στην Ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών η οποία και συνέπραξε επί τούτου ιστορική συμφωνία με τα συνδικάτα των ναυτιλομένων. Προφανώς είμαστε μάρτυρες μιας πρωτοφανούς διαταξικής, επιστημονικοτεχνικής και οικολογικής επανάστασης στον ανεπανάληπτο αυτό τόπο.

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΦΟΥΣ

Οκτώ φορές συνολικά ξεπέρασε η ατμοσφαιρική ρύπανση τα όρια επιβολής των εκτάτων μέτρων τη διετία '80-'81 χωρίς να ληφθούν τέτοια μέτρα, εδήλωσε ο υπουργός ΧΟΠ. Αντίθετα από τον Νοέμβριο του '81 μέχρι σήμερα 5 φορές αποφασίστηκαν τέτοια μέτρα, χωρίς ωστόσο να ξεπεραστούν τα όρια της επιβολής τους. Μένουν λοιπόν ακόμα οι εξής συνδυασμοί: να λαμβάνονται μέτρα και εντούτοις να υπερβαίνουν τα όρια ή να μην λαμβάνονται μέτρα και τα όρια να παραμένουν αξεπέραστα. Και για να σοβαρευτούμε λιγάκι, πως για παράδειγμα γίνεται η παρακολούθηση των τιμών στο σταθμό Πατησίων που οι μετρήσεις σταματούν το μεσημέρι, λόγω ελλείψεως προσωπικού; Διότι μέτρα χωρίς μετρήσεις, είναι ποδόσφαιρο χωρίς μπάλλα, ή παιχνίδι Μ' ΑΝΟΙΧΤΑ ΧΑΡΤΙΑ αλλά με τους άσσους στο μανίκι.

ΓΥΝΑΙΚΑ
ΑΥΡΙΟ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΕΧΕΙ ΔΕΞΙΩΣΗ
ΓΙΑ ΜΑΣ
ΤΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥΣ
ΤΙ ΘΑ Τ'Ε ΠΑΜΕ;



....ΣΟΚΟΛΑΤΑΚΙΑ



ΡΕ ΜΟΛΥΒΙΑΤΗ...
ΜΕ ΕΧΟΥΝΕ ΚΑΛΕΣΕΙ
ΣΤΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ
ΤΙ ΝΑ ΤΟΥΣ ΠΑΩ;



ΕΚΕΙΝΑ
ΤΑ
ΣΟΚΟΛΑΤΑΚΙΑ

ΚΥΡΙΑ ΝΤΕΓΙΑΝΝΗ
Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΘΑ ΦΑΕΙ
ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ
ΤΙ ΝΑ ΤΟΥ ΠΑΕΙ;



ΜΑΣ ΦΕΡΑΝΕ
ΚΑΤΙ
ΣΟΚΟΛΑΤΑΚΙΑ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ
ΕΧΩ ΝΑ ΔΩ
ΤΟΝ ΚΑΜΠΟΣΚΙΝ
ΤΙ ΝΑ ΤΟΥ ΔΩΣΩ;



....ΣΟΚΟΛΑΤΑΚΙΑ



ΝΤΑΒΑΡΕ
ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΠΑΝΕΚΛΟΓΗΣ ΣΥ
ΣΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΩ...



ΑΑΑ
ΤΙ ΟΡΑΙΑ
ΣΟΚΟΛΑΤΑΚΙΑΑΑΑ!

ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΣΥΜΦΩΝΟΥ
ΤΗΣ ΒΑΡΣΟΒΙΑΣ

ΑΥΡΙΟ Ο ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΘΑ ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙ
ΤΟΝ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ...ΤΙ ΝΑ ΤΟΥ ΠΑΕΙ;



ΜΠΑΜΠΑ...
ΕΙΠΑΜΕ ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ
ΣΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ,
ΜΑΝΤΕΨΕ ΤΙ ΜΑΣ
ΔΙΔΑΝΕ...



ΗΘΕΛΑ ΝΑΞΕΡΑ
ΤΙ ΘΑ ΠΟΥΝ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ
ΟΤΑΝ ΤΟΥΣ ΔΩΣΩ
ΤΗΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΜΟΥ



Κ.Κ.Ε.ΕΣ

ΜΑ ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΣΟΚΟΛΑΤΑΚΙΑ
ΕΙΝ' ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΟΛΟΙ ΤΑ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ
ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΤΑ ΤΡΕΙ;



ΟΜΟΨΥΧΙΑ...
ΕΝΟΤΗΤΑ...
ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ...

ΧΙΑΠ
ΧΛΟΥΠ
ΧΙΑΠ
ΜΜΜ ΓΙΑ ΜΟΥ





ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ

ΛΟΓΟΚΛΟΠΗ. Μια επιφυλλίδα αθηναϊκής εφημερίδας —του «Βήματος» της 21 Νοεμβρίου —αποκαλύφθηκε— στην «Αυγή» της 22 και 29 Δεκεμβρίου— προϊόν λογοκλοπής. Δράστης ο πρόεδρος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών κ. Α.Κ. Νάσιουτζικ. Λογοκλοπή είναι ως γνωστόν, η δημοσίευση —με την υπογραφή του— κειμένου, από ένα άτομο, χωρίς τη γνώση, τη συγκατάθεση και —φυσικά— την αναφορά του ονόματος του πραγματικού συγγραφέα του. Ο κ. Νάσιουτζικ έκλεψε δύο συγγραφείς. Τους Πάουελ και Μπερζιέ. Μετέφρασε —από τα γαλλικά— ένα ολόκληρο κομμάτι του βιβλίου τους «Η αυγή των μάγων». Δεν μπορούσε —φαίνεται— να φανταστεί ο δόλιος ότι το βιβλίο είχε —κιόλας— κυκλοφορήσει μεταφρασμένο στην ελληνική βιβλιοαγορά (από τις «Εκδόσεις 70»). Δύο συγγραφείς —κατά σύμπτωση— είχε κλέψει ακριβώς πριν 20 χρόνια και ένας άλλος αναγνωρισμένος —τιμημένος με το «Βραβείο των 12»— «πνευματικός άνθρωπος» δικαστικός, μάλιστα, στο επάγγελμα. Τους Φουρασιέ και Βιμόν. Μετέφρασε —από τα γαλλικά επίσης— ένα κομμάτι του βιβλίου τους «Η Ιστορία του αύριο» και το πάσαρε σαν επιφυλλίδα του στην «Καθημερινή». Δεν μπορούσε να φανταστεί και του λόγου του ότι η σειρά «Τι ξέρω;» διαβαζόταν —στη γλώσσα της— κι από άλλους γαλλομαθείς Έλληνες εκτός από την αφεντιά του. (Και στη γλώσσα μας, σ' όσα τομίδια της είχε εκδόσει ο «Ζαχαρόπουλος»). Τον «τσάκωσε» και τον αποκάλυψε —σε δύο σελίδες της— η «Πανσπουδαστική». Και —αυτόν— η Ελένη Βλάχου τον έδωσε πιξ λαξ.

ΛΟΓΟΚΛΟΠΗ. Σαφώς θρασύτερη ή ηλιθιότερη —όπως το εισπράττει ο καθένας— ήταν στον καιρό της —πριν λίγα χρόνια— η περίπτωση του οικονομολόγου και μαρξολόγου που δημοσίευσε —για δικό του άρθρο— στο «Βήμα» μία πιστή μετάφραση από πρόσφατο —τότε— τεύχος του ιταλικού «Εσπρέσσο». Δεν καταδέχτηκε —ο αγέρωχος— να ρωτήσει πόσα φύλλα του ξένου εντύπου πουλιόντουσαν —τουλάχιστο— στην Αθήνα; Δεν φαντάστηκε πως —αν όχι άλλοι— σίγουρα οι ανταποκριτές του ιταλικού Τύπου στην Ελλάδα θα διάβαζαν και το «Εσπρέσσο» και το «Βήμα»; Ή νόμιζε —αυτό αλλού θα λεγόταν «ιδέα μεγαλείου»— ότι το πρακτορείο μόλις μάθαινε πως ο ίδιος αγόρασε το φύλλο του μάζεψε —κάθε φορά— από την αγορά όλα τα υπόλοιπα και τα έκαιγε; Και οι Έλληνες φοιτητές στην Ιταλία; Αν κάποιος απ' εκείνους που διάβαζαν

το «Εσπρέσσο» έπαιρνε με το ταχυδρομείο κουραμπιέδες από την μαμά του; Πώς μπορούσε να αποκλείσει ο λογοκλόπος ότι το κουτί δεν θα ήταν τυλιγμένο με αθηναϊκές εφημερίδες; Τον τσάκωσε Ιταλομαθής Αθηναίος δημοσιογράφος. Κατάγγειλε την λογοκλοπή με επιστολή του στην ίδια εφημερίδα που την είχε φιλοξενήσει. Η φιλοξενία δεν είχε συνέχεια.....

ΛΟΓΟΚΛΟΠΗ. Από τα προαναφερθέντα συνάγεται ότι η λογοκλοπή στην Ελλάδα της ευκολίας, της ευπιστίας και της ευκαμψίας συναντιέται —αφήνομε έξω τα επιστημονικά κείμενα— συνηθέστερα με την μορφή της επιφυλλίδας. Είναι ευεξήγητο. Είθισται ο επιφυλλιδογράφος να αντλεί τα θέματά του από τα πανανθρώπινα και τα μονίμως επίκαιρα. Κάποτε η υποχρέωσή του να παραδώσει τα χειρόγρατά του —μπορεί να παρατείνει συνεχώς την προθεσμία;— συμπίπτει με περίοδο άπνοιας στην έμπνευση και αδυναμίας στη συγγραφή. Διαθέτει τρεις λύσεις που συνδυάζονται με το ειδικό προνόμιο να επιλέγει ο ίδιος —ο επιφυλλιδογράφος— το θέμα του. Η πρώτη: να δώσει για δημοσίευση ένα έτοιμο από καιρό ανέκδοτο κείμενό του. Η δεύτερη: Να πει «με συγχωρείτε, δεν έχω έμπνευση». Η τρίτη: Να υποκύψει στον πειρασμό και να κλέψει οπώρας και άνθη από «τα περβόλια και τους ανθισμένους κήπους» της προσιτής ξενόγλωσσας βιβλιογραφίας. Η πρώτη λύση σπάνια υπάρχει. Η δεύτερη «απαγορεύεται» από τις πολλαπλές εξαρτήσεις που συνήθως έχει ο επιφυλλιδογράφος από τον εκδότη. Επομένως σε ώρες άπνοιας ο «πνευματικός άνθρωπος επιφυλλιδογράφος» πέφτει στην αμαρτία. Πέφτει στη λογοκλοπή. Σε σπανιότερες περιπτώσεις χρησιμοποιεί τη λογοπορνεία και σε έσχατες την λογοληστεία.

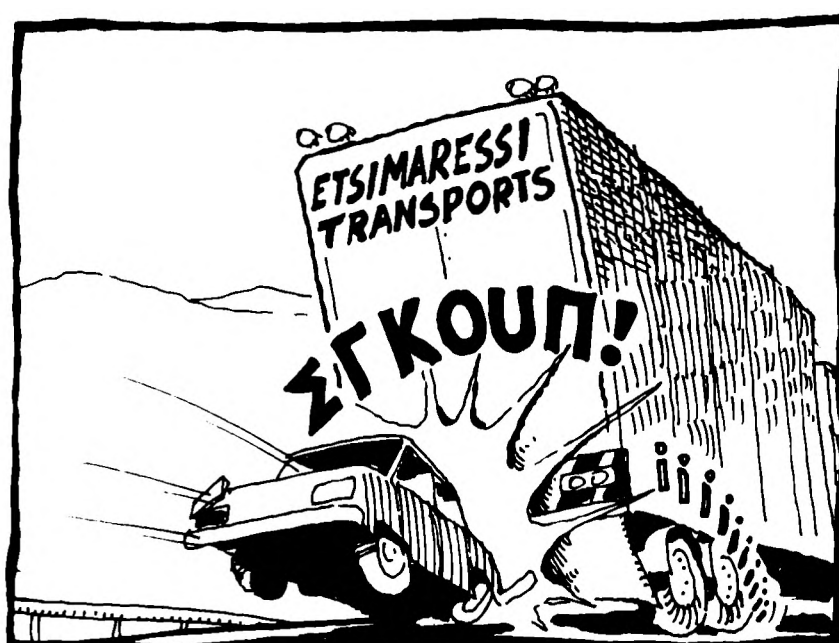
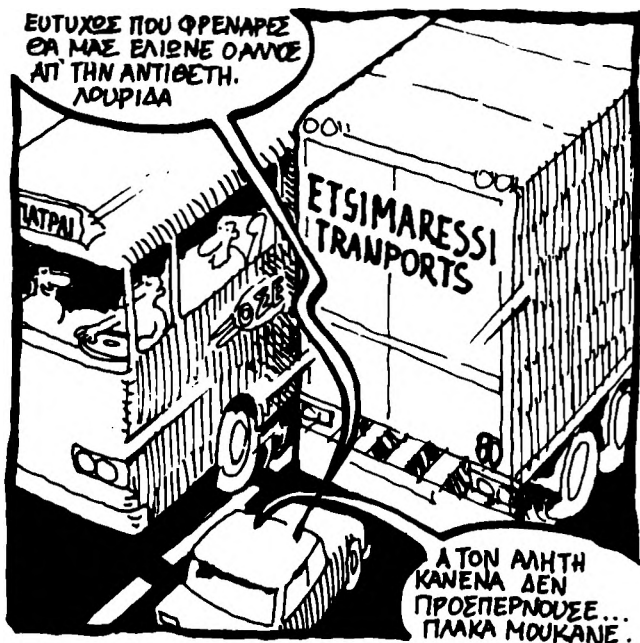
ΛΟΓΟΠΟΡΝΕΙΑ και **ΛΟΓΟΛΗΣΤΕΙΑ.** Ου παντός πλείν ες λογοπορνείαν και λογοληστείαν. Μπίζνες απρόσιτες στους κοινούς θνητούς. Λήμματα ανύπαρκτα στο «Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας» του Δημητράκου. Νεολεξίες αιφνιδιαστικές για τους αδαείς και τους δύσπιστους. Συνενοχές —όμως— υποστασιοποιημένες μεταξύ Ομονοίας και Συντάγματος. Λεπτομέρειες της τέχνης του επιπλέειν. Θα λέγαμε λογοπορνεία την κατεξακολουθήση συγγραφή από ένα άτομο —έναντι αντιμισθίας— κειμένων που ένα άλλο άτομο —ας το ονομάσομε λογοπορνοβοσκό— παραλαμβάνει εγκαίρως και δημοσιεύει υπερηφάνως με τη δική του υπογραφή. Θα λέγαμε λογοληστεία τη δημοσίευση και υπογραφή κειμένου από ένα άτομο που

απέσπασε το εν λόγω κείμενο από τον πραγματικό του συγγραφέα ύστερα από απροκάλυπτο ή συγκεκαλυμμένο —διαρκή ή στιγμιαίο— εκβιασμό. Λογοπορνεία και λογοληστεία είναι —επομένως— προνομίες αποκλειστικές αφεντικών που κολακεύονται «να το παίζουν πνευματικοί άνθρωποι». Αφεντικών που εξουσιάζουν επιστήμονες ικανούς στο γράψιμο αλλά κοινωνικά μειονεκτούντες —όπως στον τόπο μας οι απροσάρμοστοι κομμουνιστές ή οι ανυποστήρικτοι καριέριστες. Οι απροσάρμοστοι κομμουνιστές υποκύπτουν για το ψωμί τους. Δέχονται να βλέπουν την υπογραφή του αφεντικού τους στα δικά τους κείμενα για να μη φτάσουν να δουν τη δική τους υπογραφή κάτω από κείμενο του Λάμπρου και του Καραπαναγιώτη —σε παλιότερες εποχές— ή για να μην υποκύψουν στον πειρασμό να «λογικευτούν» προώρως ή και οψίμως και να τακτοποιήσουν εργασία και εισοδήματα εντασσόμενοι —σε νεότερες εποχές— σε «κλαδικές οργανώσεις» ή και ακόμη ασφαλέστερα ενσωματούμενοι —άλλοτε και τώρα— σε υπουργικούς περιγύρους. Οι ανυποστήρικτοι καριέριστες ανταλλάσσουν το πνευματικό τους πόνημα με την ευέλκκτη ήτοι την συνεχώς ανανεούμενη υπόσχεση —του αφεντικού— ότι θα τους εξασφαλίσει την προνομιακή μετεκπαίδευση στο εξωτερικό και —κατόπιν την άριστη σταδιοδρομία στο εσωτερικό.

ΛΟΓΟΠΟΡΝΕΙΑ και **ΛΟΓΟΛΗΣΤΕΙΑ.** Το αντικείμενο τους εμφανίζεται —προς τα έξω— κατά σειρά συχνότητας: Σαν περιεχόμενο συνέντευξης. Σαν επιφυλλίδα σε πρωινή εφημερίδα. Σαν άρθρο σε περιοδικά ημεδαπής και αλλοδαπής. Σαν μονογραφία. Σαν σύγγραμμα. Παρ' ημίν σειρά γνωστών τραπεζίτων διέπρεψαν στην λογοπορνεία και στη λογοληστεία.

ΛΟΓΟΜΑΣΤΡΟΠΕΙΑ. Αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση λογοπορνείας. Ο υψηλός λογοπορνοβοσκός μεσολαβεί μεταξύ λογοπορνευομένου ή λογοληστευομένου και υψηλότερου προσώπου στο οποίο προωθεί το προϊόν της λογοπορνείας ή λογοληστείας με σκοπό να προσποριστεί ο ίδιος —ο υψηλός— συγκεκριμένο όφελος από τον υψηλότερο. Κάποτε αριστερός επιστήμονας και συγγραφέας άκουσε κατάπληκτος μέσα σε ταξί στη διάρκεια του «δελτίου ειδήσεων» υπουργό της ΝΔ να εκφωνεί στα εγκαίνια εκθέσεως σαν λόγο του την εργασία που δύο μέρες νωρίτερα είχε ο ίδιος —ο αριστερός επιστήμονας— συντάξει και παραδώσει για τις ανάγκες της υπηρεσίας και κατ' εντολήν του υψηλού προϊσταμένου του!

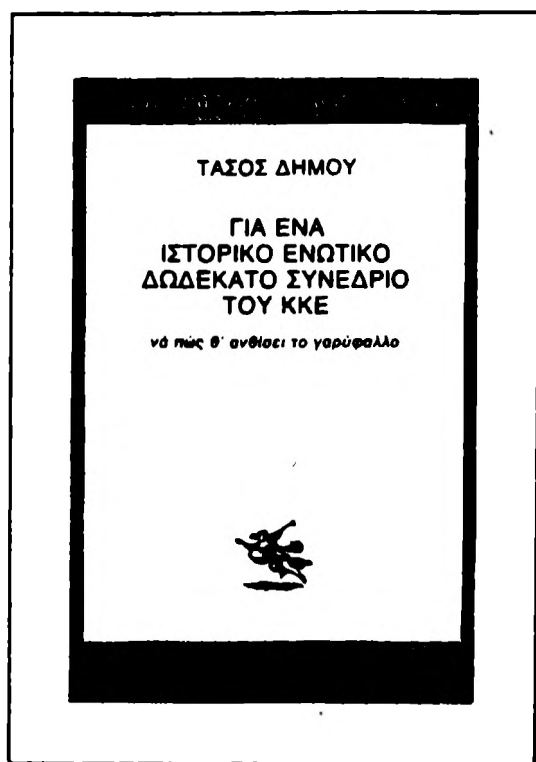
δακτυλιδόστομος





Τα βιβλία της «Γνώσης»

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ - ΓΡΟΘΙΑ
ΣΤΟ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΠΑΡΑΚΡΑΤΟΣ



ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ - ΜΗΝΥΜΑ
ΓΙΑ ΟΛΗ ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ,
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879-7786441

ANNA ΜΠΑΛΛΗ

ΦΑΚΕΛΟΣ ΤΣΑΠΜΑΝ

α) Ποιά ήταν η Τσάπμαν;
β) Γιατί ήρθε στην Ελλάδα;
γ) Ποιοί και γιατί τη
σκότωσαν;

εκδοσεις αλεβιζοπουλος

Φειδίου 14-16 Αθήνα 142

τηλ. 360.0059

ΚΚΕ:

Στο περιθώριο του 11ου Συνεδρίου

Είναι μήπως και ο Γρ. Φαράκος «φραξιονιστής»;

Το 11ο συνέδριο του ΚΚΕ απασχόλησε με διάφορους τρόπους, το σύνολο του ελληνικού Τύπου. Η ιδιαίτερη σημασία αυτού του συνεδρίου δεν οφειλόταν μόνο στο γεγονός ότι ήταν το πρώτο συνέδριο του ΚΚΕ μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση και στην αποτυχία του 17%, εκλογικού στόχου του ΚΚΕ, στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές. Ενδιαφέρον είχε και ο προσυνεδριακός διάλογος από τις στήλες του «Ριζοσπάστη» αλλά και της ΚΟΜΕΠ καθώς και τα θέματα που τέθηκαν σ' αυτόν τον διάλογο.

Στις σελίδες που ακολουθούν, το ANTI δημοσιεύει δύο κείμενα του Γιώργη Σαράφη, δημοσιογράφου και μέλους της ΚΟΒ του «Ριζοσπάστη».

- Το πρώτο είναι ένα άρθρο με τη μορφή «ανοιχτού γράμματος προς τα μέλη και τα στελέχη του ΚΚΕ» και αφορά καταγγελία του αρθρογράφου και την άποψή του για τη δράση μιας φραξιονιστικής ομάδας στους κόλπους του ΚΚΕ, και συγκεκριμένα στο «Ριζοσπάστη».

- Το δεύτερο κείμενο, είναι ένα γράμμα του ίδιου, προς την ΚΕ του ΚΚΕ και το Πολιτικό Γραφείο της ΚΕ του ΚΚΕ. Η επιστολή αυτή θέτει μια σειρά στοιχεία και ερωτήματα στο ΠΓ στα οποία ζητά να απαντηθούν πριν τις τελικές εργασίες του 11ου συνεδρίου.

Η δημοσίευση των δύο κειμένων στο ANTI δεν σημαίνει οπωσδήποτε και την υιοθέτηση των απόψεων του αρθρογράφου.

Ωστόσο όμως, τα όσα καταγγέλλονται στα δύο κείμενα έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και σημασία. Εκτός από το γεγονός ότι προέρχονται από ένα δημοσιογραφικό στέλεχος της ΚΟΒ του «Ρ» είναι χαρακτηριστικά στάσεων και απόψεων στο ΚΚΕ, που αφορούν τη λειτουργία του κόμματος, αλλά και της εφημερίδας του.

Ακόμα η ανοικτή καταγγελία για την ύπαρξη και δράση μιας φραξιονιστικής ομάδας στους κόλπους του ΚΚΕ, θέτει μια σειρά ερωτήματα και προβλήματα. Τα θέματα αυτά αποτελούν και στοιχεία μιας σειράς συζητήσεων, που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερα στα κομμουνιστικά κόμματα της Δυτ. Ευρώπης. Συζητήσεις, που στο χώρο της κομμουνιστικής Αριστεράς στην χώρα μας ήταν περιορισμένες ή θεωρήθηκαν, τις περισσότερες φορές, «αντικομματικές».

Δεν είναι τυχαίο, που ένα από τα βασικά θέματα προβληματικής του διαλόγου στα ΚΚ τα τελευταία χρόνια, είναι το θέμα της αναγκαιότητας για μια ισότιμη πληροφόρηση, δικαίωμα καταστατικά κατοχυρωμένο.

Και απ' αυτή την άποψη τα κείμενα που δημοσιεύουμε είναι ένας δείκτης εμπειρικός βέβαια, απόψεων και προβληματισμών για τη λειτουργία του ΚΚΕ.

Και τα πολύ απλά ερωτήματα που προκύπτουν είναι τα εξής:

- 'Η ο δημοσιογράφος του «Ρ» και μέλος του ΚΚΕ που κατήγγειλε πριν τρισήμισια χρόνια, επώνυμα και με στοιχεία, τον διευθυντή του «Ρ» Γρηγόρη Φαράκο και τους περί αυτόν σαν φραξιονιστές είχε «αυταπόδειχτα» άδικο και έπρεπε α μ έ σ ω ς να παρθούν καταστατικά μέτρα εναντίον του

- 'Η έπρεπε να συσταθεί μια εξεταστική επιτροπή (στην οποία βέβαια ο υπόλογος Γρηγόρης Φαράκος δεν θα είχε θέση) που αφού εξέταζε όλα τα δεδομένα θα έπαιρνε αποφάσεις που θα γνωστοποιούσε και στον Γιώργο Σαράφη.

Στη θέση, όμως, αυτών των δυνατοτήτων, προτιμήθηκε η πρακτική της συγκάλυψης. Γεγονός που δεν προασπίζει ούτε την κομματική συνοχή ούτε και την ενότητα του κινήματος γενικότερα.

Ανοιχτό γράμμα στους συντρόφους μου

«Όχι ανδρείκελα στο Κόμμα
ας ανοίξουν τα στόματα»

Μωρίς Τορές

Ένα από τα πιο κρίσιμα προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπίσει το 11ο Συνέδριο του ΚΚΕ ήταν η ύπαρξη μιας φραξιονιστικής ομάδας που δρα μέσα στα ανώτερα καθοδηγητικά όργανα. Πράγμα που έχει σοβαρές συνέπειες για το Κόμμα αλλά και γενικότερα για το κίνημα.

Μέσα στο ΚΚΕ δρα από καιρό μια φραξιονιστική ομάδα που στο όνομα του Κόμματος διαπράττει αληθινά εγκλήματα σε βάρος του αλλά και σε βάρος του λαϊκού κινήματος και η δράση της αποτελεί κίνδυνο για τις δημοκρατικές κατακτήσεις του λαού μας.

Για τη δράση αυτής της φραξιονιστικής ομάδας υπάρχουν συγκλονιστικά στοιχεία, ορισμένα από τα οποία έχουν κατατεθεί πριν από χρόνια στο ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ. Έτσι θα ήταν συνενοχή, η σιωπή, σήμερα που το Κόμμα ασφυκτιά κάτω απ' αυτή την ιδιόμορφη κατάσταση.

Το ό,τι τελικά υποχρεώνομαι να καταγγείλω δημόσια αυτά τα πράγματα, το θεωρώ εκπλήρωση καθήκοντος και πράξη ευθύνης. Ως τώρα πολλά δεινά έχει υποστεί το Κόμμα και το κίνημα εξαιτίας της αναστολής των κομμουνιστών για μια δημόσια καταγγελία παρόμοιων καταστάσεων. Πολλοί σύντροφοι πιστεύουμε, πως καλύτερα είναι να έχεις άδικο μέσα στο Κόμμα, παρά δίκιο έξω απ' αυτό. Δυστυχώς ο φόβος να μη φανούμε ένοχοι μας κάνει να γινόμαστε ένοχοι! Ορισμένα στελέχη του ΚΚΕ που παλεύουν ενάντια στη φραξιονιστική ομάδα σε ιδιαίτερες συζητήσεις τους για την ανάγκη ανοιχτών πια και δημόσιων καταγγελιών για τα τραγικά περιστατικά που συμβαίνουν στο κόμμα μας, λένε για τους συντρόφους της βάσης: «Δεν θα μας πιστέψουν ενώ παράλληλα θα το εκμεταλλευτεί η αντίδραση». Ή ακόμα «οι κομμουνιστές δεν είναι προετοιμασμένοι για την αλήθεια».

Η δράση αυτής της φραξιονιστικής ομάδας (είναι ιδιαίτερα σημαντική) σ' ένα από τα οχυρά της. Στο κεντρικό δημοσιογραφικό όργανο του Κόμματος, το «Ριζοσπάστη». Μέσα από τις στήλες του παραμορφώνει την κομματική γραμμή και αλλοιώνει τα υψηλότερα ιδανικά των κομμουνιστών, χύνοντας πολλές φορές υποκριτικά, κροκοδείλια δάκρυα δήθεν για την υπεράσπισή τους. Ειδικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων ημερών της δημόσιας προσυνοδριακής συζήτησης, από τις στήλες της εφημερίδας μας εξαπολύθηκε λυσσαλέα επίθεση ενάντια σε συντρόφους που διατύπωσαν κριτικά ερωτήματα για ορισμένες θέσεις της ΚΕ για το 11ο συνέδριο. Και σε πολλές περιπτώσεις

χρησιμοποιήθηκαν (στις απαντήσεις «ρεβάνς») άτομα πολύ γνωστά για την ελαστικότητα της συνείδησής τους, ή ακόμα, και για τον καλογερίστικο φανατισμό με τον οποίο υπερασπίζονται τις εκάστοτε απόψεις, της κάθε καθοδήγησης.

Ένας από τους κορυφαίους κομμουνιστές ηγέτες ο Παλμίρο Τολιάτι έλεγε.

«Το κόμμα το βοηθάμε κι όταν κάνουμε μια κριτική που απορρίπτει ορισμένες θέσεις του. Μα το βοηθάμε μόνο όταν κάνουμε αυτή την κριτική με ανοιχτό και φανερό τρόπο, ξεπερνώντας τους δισταγμούς και τις επιφανειακότητες και επιτρέποντας έτσι στο κόμμα και την κοινή γνώμη να δούνε ακριβώς τι υπάρχει στο βάθος της διαφωνίας και επομένως να μπορέσουν να κάνουν σωστά την εκλογή τους. Οι αοριστίες, οι κριτικές, που καλύπτονται με βερμπαλιστικά στρατηγήματα δεν χρησιμεύουν, δεν βοηθάνε. Πρώτη απαίτηση είναι η ειλικρίνεια. Πρέπει να λέμε τα πράγματα όπως είναι, όπως τα πιστεύουμε μέσα μας κι έξω από τα δόντια!»

Καταγγέλοντας δημόσια τη δράση της φραξιονιστικής ομάδας παραθέτω την επιστολή μου της 6ης Δεκέμβρη προς το ΠΓ και την ΚΕ στην οποία αναφέρονται ορισμένα από τα στοιχεία που υπάρχουν. Στοιχεία για τις μεθόδους και την τακτική που χρησιμοποιεί αυτή η φράξια προκειμένου να εξοντώσει τους πολιτικούς της αντιπάλους μέσα στο Κόμμα.

Το καθήκον της κάθαρσης και της εξυγίανσης του κόμματος ανατίθεται αφού από τη μεριά μου εξάντλησα όλα τα περιθώρια, —για τη συγκεκριμένη υπόθεση— όχι μόνο στα μέλη της καινούριας Κεντρικής Επιτροπής και στο Γενικό Γραμματέα, αλλά και σε όλους τους οργανωμένους στο ΚΚΕ αγωνιστές.

Πιστεύω πως η ενέργειά μου αυτή θα αποβεί μακροπρόθεσμα αλλά και βραχυπρόθεσμα προς όφελος του Κόμματος που θα ξεκαθαρίσει τους αρριβίστες από τις γραμμές του.

Μήπως και σ' αυτή την περίπτωση, η φραξιονιστική ομάδα θα «αντιδράσει» χρησιμοποιώντας μεθόδους γνωστές και καταδικασμένες στη συνείδηση των κομμουνιστών σήμερα;

Στοιχεία πάντως για οποιασδήποτε μορφής διάλογο υπάρχουν.

Ο Γιώργος Σαράφης, εργάστηκε στην «Νέα Ελλάδα» από το ξεκίνημά της (8 Αυγούστου 1974) και κατόπιν στο «Ριζοσπάστη» ως τις 19 Νοεμβρίου 1981. Στα τελευταία πέντε χρόνια ήταν υπεύθυνος του αγροτικού τμήματος του «Ρ» και συνεργάτης του αγροτικού τμήματος της Κ.Ε. του ΚΚΕ. Γεννήθηκε το 1950 και σπούδασε δημοσιογραφία και πολιτικές επιστήμες.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ:

- Την Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ
- Το Π.Γ. της Κ.Ε. του ΚΚΕ

Αθήνα 6 Δεκέμβρη 1982

Αγαπητοί σύντροφοι,

Όπως σας είναι γνωστό, με γράμμα μου από τις 19 Νοέμβρη 1981 επιχείρησα να σας εξηγήσω τα πραγματικά αίτια τη διάλυσης του Αγροτικού Τμήματος του Ριζοσπάστη και του εξαναγκασμού μου σε παραίτηση από τη δουλειά μου στην εφημερίδα. Στο γράμμα εκείνο τόνιζα πως μια από τις αιτίες για τις οποίες περιέπεσα στη δυσμένεια του καθοδηγητή της ΚΟΒ του Ριζοσπάστη και μέλους του Π.Γ. σ. Γρηγόρη Φαράκου ήταν η κριτική μου στάση απέναντι σε όσα θέματα πίστευα ότι μειώναν το κύρος της εφημερίδας και έθιγαν τελικά το συμφέρον του κόμματος.

Με το σημερινό μου γράμμα και μ' όσα στοιχεία το συνοδεύουν έρχομαι να αποδείξω πως στην πραγματικότητα μεθοδεύτηκε η διώξή μου ακριβώς γιατί αποκάλυψα την ύπαρξη και λειτουργία φραξιονιστικής ομάδας στους κόλπους της ΚΟΒ του Ριζοσπάστη.

Συγκεκριμένα πολύ καιρό πριν τις 19 Ιούλη 1979 διάχυτη ήταν σε μένα η αντίληψη ότι λειτουργούσε κάποια ομάδα. Μάλιστα ένας απ' αυτήν κατάλαβα ότι με πλησίαζε προφανώς για να με βολιδοσκοπήσει, ίσως και να με μυήσει. Ορίσαμε λοιπόν συνάντηση για να μιλήσουμε. Θεωρώντας καθήκον μου να μάθω όλη την αλήθεια και αποφασισμένος να υπερασπίσω την κομματική νομιμότητα εφοδιάστηκα με μαγνητόφωνο το οποίο έθεσα σε λειτουργία κατά τη συνάντησή μας. Το μαγνητοφωνημένο περιεχόμενο —που σας επισυνάπτω— αποκάλυπτε κατά τρόπο αναμφισβήτητο την ύπαρξη και δράση φράξιας στους κόλπους της ΚΟΒ του Ριζοσπάστη και για λογαριασμό ποιου είχε συσταθεί. Αμέσως κατέθεσα την μαγνητοταινία στον Γενικό Γραμματέα του Κόμματος.

Ο Γενικός Γραμματέας ενημέρωσε τον σ. Γ.Φ. μετά την επάνοδό του από ταξίδι στο εξωτερικό, αφού σ' αυτόν έπεφτε η κατηγορία του φραξιονιστή. Προφανώς από λόγους εμπιστοσύνης προς τον Γ.Φ., του πρότεινε να εξετάσει ο ίδιος την υπόθεση. Για λόγους δεοντολογίας την ευγενική αυτή χειρονομία του Γ.Γ. ο Γ. Φαράκος δεν έπρεπε να τη δεχτεί. Έπρεπε δηλαδή να θέσει το θέμα στο Π.Γ. από το οποίο και να ζητούσε την εξέταση της υπόθεσης. Πιο συγκεκριμένα έπρεπε να ζητήσει το θέμα αυτό να το φέρει ο Γ. Γραμ. στο Π.Γ. Αντίθε-

τα ο σ. Φαράκος όχι μόνο δέχτηκε να ερευνήσει ο ίδιος μια κατηγορία σε... βάρος του αλλά αποκρυψε απ' ό,τι αποδεικνύεται σήμερα την υπόθεση από τα άλλα μέλη του Π.Γ. και της Κ.Ε. όπως φαίνεται και από το ότι δεν υπήρξε συνέχεια στο θέμα. Αντίθετα συγκροτήθηκε επιτροπή με επικεφαλής τον ίδιο!! και παρουσία των σ. Μαμάτση και Μωραίτη με συνεχάρει για τον τρόπο που ενήργησα, δηλαδή, να διαφυλάξω το κόμμα από τυχόν προβλήματα και να δώσω τη συγκεκριμένη κασέτα στον πλέον αρμόδιο, που ήταν βέβαια ο σ. Χαρίλαος Φλωράκης. Τη δε ενέργεια του σ. Καπετανάκη την ερμήνευσε ως επιπολαιότητα.

Θα περίμενε κανείς να επιβληθούν κυρώσεις στον σ. Καπετανάκη σύμφωνα με το καταστατικό. Όμως, ενώ αυτός 3½ χρόνια μετά παραμένει υπεύθυνος στο τμήμα της Νέας Γενιάς, τότε αρχίζει η μεθόδευση της εξόντωσής μου. Αρχίζουν έλεγχοι, παρατηρήσεις κτλ. Όλη η ομάδα βαδίζει πάνω σ' ένα σχέδιο εκδίκασης που έχει καταστρωθεί. Και στις 9 Νοέμβρη 1981 με καταργούν από υπεύθυνο του Αγρ. Τμήματος «λόγω ανεπάρκειας» και με εντάσσουν στο Οικονομικό Τμήμα στο οποίο υπεύθυνος είναι ο Κώστας Καλλιτσης ένας από τους έμπιστους του Γρηγόρη Φαράκου. Φυσικά δεν δέχομαι την ταπεινωτική αυτή απόφαση και παραιτούμαι.

Παραιτούμαι, βέβαια, από την εφημερίδα. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι φεύγω από το κόμμα. Ανήκω στην ΚΟΒ του Ριζοσπάστη. Και το γεγονός ότι μέχρι σήμερα η συγκεκριμένη υπόθεση δεν έφτασε στα αυτιά των Τάσου Δήμου και Μπάμπη Γεωργούλα είναι μια απόδειξη της ευθύνης με την οποία αντιμετώπιζα και αντιμετωπίζω την κατάσταση. Όμως η ΚΟΒ του Ριζοσπάστη δεν με καλεί από τις 12 Δεκέμβρη 1981 στις συνεδριάσεις της. Και όχι μόνο αυτό αλλά 4 μήνες μετά προχωρούν στην επιβολή ποινής προειδοποίησης διαγραφής μου χωρίς καν να με καλέσουν όπως είχαν υπο-

χρέωση, να παραβρίσκομαι, στην συνοπτική είναι αλήθεια διαδικασία. Έτσι η απόφαση παίρνεται ερήμην μου!! Τον περασμένο Οχτώβρη το γραφείο της ΚΟΒ με ειδοποιεί μέσω του σ. Κυμπουρόπουλου ότι πρέπει να πάω σε άλλη οργάνωση του κόμματος. Εγώ ζήτησα να πάω στους επιστήμονες. Μάταια. Ένας και πλέον χρόνος έχει περάσει και μένω μετέωρος και ρωτάω να μάθω ποιος ευθύνεται γι' αυτό. Στην ουσία δεν με θέλουν σε οργάνωση για να μην βάλω το ζήτημα. Ίσως περίμεναν κάποια σπασμωδική αντίδρασή μου ώστε να απαλλαγτούν από μένα κατατάσσοντάς με στην κατηγορία των Γεωργούλα, και Φιλιπάκη. Δεν τους έκανα το χατήρι.

Για το σχόλιο της εφημερίδας «Απογευματινή» της 25-11-82 δεν έχω καμία απολύτως ευθύνη. Δεν ήμουν ο μόνος που γνωρίζει στο Ριζοσπάστη την υπόθεση.

Είναι χαρακτηριστικό πως την επόμενη της ενημέρωσης του Γ. Φαράκου από τον Γ. Γραμματέα για την ύπαρξη της μαγνητοταινίας όλη η τότε φραξιονιστική ομάδα στο Ριζοσπάστη ήταν ενήμερη. (Δηλ. οι σ. Νίκος Σταμάτης, Νίκος Καρκάνης, Κική Αγγελοπούλου, Δώρα Σαρρή, Θανάσης Παπαρήγας, Γιώργος Γεωργιόπουλος, Νίκος Φωτάκης, Μάρω Φωτάκη, Ελευθερία Οικονόμου, Ευγενία Λουπάκη, Κώστας Νικόλτσιος, Κώστας Κυμπουρόπουλος, Γιάννης Γούτης, Μαιρη Ευαγγελοπούλου, Ευανθία Αγγουράκη και Ηλίας Καπετανάκης).

Και δεν είμαι φυσικά ο μόνος που ήρθα σε σφοδρή αντίθεση με τη φράξια. Η ουσιαστική αποδυνάμωση της εφημερίδας με την απομάκρυνση ή την αποχώρηση δεκάδων αξιόλογων συντακτών που προορίζονταν να αποτελέσουν φυτόριο κομμουνιστών δημοσιογράφων πρέπει να αναζητηθεί στην ύπαρξη και στις δραστηριότητες της παραπάνω φράξιας που καθιέρωσε ήθη και νοοτροπίες έξω από το πνεύμα και την ηθική της κομμουνιστικής ιδεολογίας και τις σύγχρονες απαιτήσεις του κόμματος

και του κινήματος.

Επισημαίνω ακόμα πως η δικαιολογία με την οποία με υποβίβασαν —δηλ. για να βελτιωθεί το αγροτικό ρεπορτάζ— δεν δικαιώθηκε γιατί από τον καιρό που διάλυσαν το Αγρ. Τμήμα του Ριζοσπάστη δεν υπάρχει στην ουσία επαρκές αγροτικό ρεπορτάζ.

Τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι σαφέστατα. Περίμενα αρκετό καιρό. Δεν ζητάω κάποια δικαίωση ή εκδίκηση. Να προστατεύσετε το κόμμα ζητάω στο όνομα των χιλιάδων νεκρών μας. Και ζητάω απαντήσεις, επίσης, στα ερωτήματα:

1. Έπρεπε ο σ. Φαράκος να δεχτεί να εξετάσει μια υπόθεση η οποία τον κατηγορούσε για φραξιονισμό;
2. Έπρεπε να αποκρυφτεί η υπόθεση από τα μέλη της ΚΟΒ του Ριζοσπάστη και του Πολιτικού Γραφείου;
3. Ποιες είναι οι καταστατικές κυρώσεις που επιβλήθηκαν στον «επιτόλαιο» σ. Καπετανάκη. Πού και πότε ανακοινώθηκαν;
4. Πώς παραμένει επικεφαλής τμήματος και μάλιστα της Ν. Γενιάς, πάντα βέβαια στο πολύ στενό περιβάλλον του σ. Φαράκου;
5. Ποιός και με ποιό δικαίωμα με κρατάει ουσιαστικά έξω από το Κόμμα; Μήπως πρέπει να διερευνηθεί συνολικά γιατί εκατοντάδες ή και χιλιάδες ικανά μέλη και στελέχη αποχώρησαν ή αδρανοποιήθηκαν και πόσο ενήμερη γι' αυτό είναι η Κεντρική Επιτροπή και το Πολιτικό Γραφείο;

Τελειώνοντας κάνω έκκληση και εν όψει του 11ου Συνεδρίου να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες για την αποκατάσταση της κομματικής νομιμότητας, όπου αυτή παραβιάστηκε.

Και να λογοδοτήσουν οι υπεύθυνοι.

Παρακαλώ να έχω μια υπεύθυνη απάντηση πριν την έναρξη των εργασιών του 11ου Συνεδρίου.

Με συντροφικούς χαιρετισμούς

Γιώργος Σαράφης

Μέλος της ΚΟΒ «Ριζοσπάστη» του ΚΚΕ

ΠΡΟΔΕΤΑΡΙΑΚΗ ΣΗΜΑΙΑ

εφημερίδα

του Κ.Ο. του Κ.Κ.Ε. (μ-λ)

ΑΘΗΝΑ Σολωμού 5 - τηλ. 3615597

ΓΡΑΦΕΙΑ :

ΘΕΣ/ΚΗ Εγνατίας 126 - τηλ. 276978

κυκλοφορεί

Κάθε δεύτερη Παρασκευή

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ζωοδόχου Πηγής 17, 105 63 Αθήνα

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΕΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"



«ΑΥΡΙΑΝΗ» ΠΡΟΣ «ΑΝΤΙ» Μήνυση ή ξύλο; διαλέξτε

Αλυσιδωτές αντιδράσεις προκάλεσε το ρεπορτάζ που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος του «ΑΝΤΙ» για την «Αυριανή». Την επόμενη κιόλας ημέρα, η εφημερίδα «απάντησε» με ένα σχόλιο στην τελευταία σελίδα. Το —ανυπόγραφο— αυτό κείμενο (δημοσιεύεται σε διπλανή στήλη), χαρακτηριστικό δείγμα γραφής της εφημερίδας, αποφεύγει να απαντήσει έστω και σε μια από τις καταγγελίες που δημοσιεύσαμε. Επιβεβαιώνοντας έτσι όλα όσα γράψαμε, ο αρθρογράφος, καταφεύγει στην απειλή της μήνυσης ή στην χαρακτηριστική του ήθους προειδοποίηση ότι θα κινητοποιήσει τους «αγανακτισμένους πολίτες» για να μας... πλακώσουν στο ξύλο.

Αυτόκλητος «συνήγορος» της επιχειρηματολογίας μας εμφανίστηκε, εν τω μεταξύ, ο αρχισυντάκτης της «Α» Ντίνος Κουτσούμης. Με ένα γράμμα του προς το ΑΝΤΙ, επιβεβαιώνει χωρίς αιδώς όλα όσα γράψαμε εμείς αλλά και με το γράμμα τους (δες τεύχος 220), οι δημοκράτες της ελληνικής παροικίας της Αιγύπτου για την χουντική του δραστηριότητα. «Δεν εναντιώθηκε —γράφει— στο δικτατορικό καθεστώς της 21ης Απριλίου. Κι όχι μόνο δεν εναντιώθηκε, αλλά και κάλυψε» (sic), αλλά το έκανε «για το συμφέρον της ελληνικής κοινότητας». Μία γεύση για το πως «κάλυψε» ο Κουτσούμης την χούντα και πόσο αγαπούσε τον δικτάτορα Παπαδόπουλο, μπορούν να πάρουν οι αναγνώστες μας, από τις αποκαλυπτικές φωτοτυπίες του «Ταχυδρόμου» της εποχής, της εφημερίδας δηλαδή του Κουτσούμη, που παραθέτουμε στις επόμενες σελίδες. Τα αποσπάσματα του «Ταχυδρόμου», ίσως ενδιαφέρουν και ορισμένους κυβερνητικούς αρμοδίους, αφού αναφέρονται όχι και με τόσο... κολακευτικά λόγια για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ και σημερινό πρωθυπουργό.

Παραμένει πάντως και το γεγονός ότι η κυβέρνηση εξακολουθεί να ανέχεται προς το παρόν τις ατασθαλίες του Κουρή, προτιμώντας φαίνεται το λιβάνισμα των ενεργειών της παρά την εξυγίανση του Τύπου. Τι άλλο νόημα έχει αυτό που δήλωνε προ ημερών ο υπουργός εργασίας κ. Γιαννόπουλος στην επιτροπή των εργαζόμενων στον Τύπο, ότι δηλαδή «δεν διακινδυνεύει την πτώση της κυβέρνησης για το ψωμί των 30 απεργών της «Αυριανής»», οι οποίοι συνεχίζουν την απεργία τους;

Οι δηλώσεις του υφυπουργού Τύπου έδωσαν ακόμη μια επιβεβαίωση της κυβερνητικής στάσης.

Σε συζήτηση που είχε με τους πολιτικούς συντάκτες, με αφορμή το δημοσίευμα του ΑΝΤΙ, ο κ. Μαρούδας, ενώ έσπευσε να διαψεύσει κατηγορηματικά την είδηση του διορισμού του υιού Κουτσούμη στη θέση του ακόλουθου Τύπου στην πρεσβεία του Καΐρου, αρνήθηκε να πάρει θέση για την παραβίαση των νόμων ή τις οικονομικές ατασθαλίες του Κουρή, παραπέμποντας στους αρμόδιους υπουργούς. Και σε ό,τι αφορά τη διάψευση του κ. Μαρούδα, αναφερόμαστε αναλυτικότερα σε διπλανές στήλες. Παραμένουν όμως αρκετά ερωτηματικά γι' αυτόν τον «κάθετο διαχωρισμό» των αρμοδιοτήτων που επι-

ΒΟΘΡΟΣ ΣΥΚΟΦΑΝΤΩΝ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΑΝΤΙ»

ΔΥΟ ολόκληρες σελίδες αφιέρωσε το χθεσινό ΨΕΥΤΟ - ΑΝΤΙ σε βάρος μας και έγινε κατανάλιστο, γιατί ενώ εμείς αποκαλύπτουμε χθες ότι η εφημερίδα μας ΑΡΝΗΘΗΚΕ να πάρει κυβερνητικό δάνειο ΕΒΔΟΜΗΝΤΑ ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΩΝ, αυτό έγραφε ότι «εκδικάζουμε» την κυβέρνηση για να μην... πληρώσουμε το πλαστικό και το πλέγμα μας!!!...

ΟΣΩΝ αφορά δε τους μισθούς που πληρώνουμε στους τυπογράφους μας — στους οποίους αναφέρεται η φυλλάδα — τονίζουμε για άλλη μία φορά ότι για μία δουλειά που μπορεί να γίνει ΜΕΣΑ ΣΕ ΜΙΑ ΜΟΝΟ ΩΡΑ, οι «αριστοκράτες» τυπογράφοι που απολύσαμε «τσέπωναν» 1.820 δραχμές την ημέρα.

ΔΗΛΩΝΟΥΜΕ δε ότι οι εργαζόμενοι στην ΑΥΡΙΑΝΗ — εκτός λίγων εξαιρέσεων — παίρνουν ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ από αυτά που προσφέρουν. Άλλωστε κανέναν, π ο τ έ δεν κρατήσαμε με την δια. Απορούμε, δε, γιατί ακόμα και οι «απολυθέντες - απεργολά» δεν πάνε να πιάσουν αλλού δουλειά αλλά ΕΠΙΜΕΝΟΥΝ και ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝ να τους ξαναπάρουμε. Και η απουσία μας συνοφίζεται στο εξής: Αφού δεν πληρώνονται καλά, γιατί αυτή η επιμονή τους;

ΒΕΒΑΙΑ εμείς ξέρουμε καλά που το πάει το «ΑΝΤΙ» με τις φευτιές του. Θέλει, κατά πάσα πιθανότητα, να του κάνουν μήνυση ή να χάσει κανένας από τους αναγνώστες μας την ψυχραιμία του και να κάνει τον ΨΕΥΤΑΡΑ που γράφει όλες αυτές τις ΨΕΥΤΙΕΣ... 800 οκάδες. Αλλά, δυστυχώς, για το ύποπτο «Αντί» η «Αυριανή» δεν κάνει μηνύσεις, και είναι επίσης ΕΝΑΝΤΙΟΝ της βίας...

ΤΟ ΜΟΝΟ που θα θέλαμε να μάθουμε είναι αν μπορεί το ΒΡΟΜΟ - ΑΝΤΙ να μας πει ΠΟΣΑ ΧΡΕΪΜΑΤΑ ΕΦΑΓΕ από τις δεξιάς κυβερνήσεις από τις μίσεις καθώς και από την πολυεθνική... και συγκρόνως να μας εξηγήσει ΓΙΑ ΠΟΣΟ ΛΟΓΟΥΣ το... «προτιμούσαν»...

χειρήσε στην ίδια συζήτηση ο κ. Μαρούδας. Η κυβέρνηση ενδιαφέρεται —είπε— για την απρόσκοπτη κυκλοφορία και διανομή του Τύπου, αναφερόμενος προφανώς στις προθέσεις των εργαζόμενων στον Τύπο, που σχεδίαζαν να μην διανείμουν την «Αυριανή», ώστε να ανακληθούν οι απολύσεις. Για τα δικαιώματα όμως των εργαζόμενων στον Τύπο αρμόδιο δεν είναι —σύμφωνα με τον κ. υφυπουργό— το Υφυπουργείο Τύπου, αλλά η ΕΣΗΕΑ και το Υπουργείο Εργασίας. Παρόμοια αντίληψη φαίνεται να υιοθετεί και ο γεν. γραμματέας Τύπου κ. Σ. Κωστόπουλος που στη συνάντησή του με αντιπροσωπεία των απολυμένων της «Α» και του Κουρή, παρακολουθούσε ατάραχος τον τελευταίο να «γράφει»... τους Νόμους (δηλαδή τον αντί-330) και τα Σωματεία.

Τι έγινε όμως με τους «αρμόδιους» Υπουργούς;

Στις 14 Δεκεμβρίου, ο Κουρής απαγόρευσε —κατά παράβαση του Νόμου— στους εκπροσώπους της Επιθεώρησης Εργασίας την είσοδο στο εργοστάσιο για τον έλεγχο των απεργοσπαστών. Ο αρμόδιος Υπουργός γνωρίζει τους Νόμους καλύτερα από μας. Και παρ' όλο που δεν δέχεται την παραμικρή κριτική για την πολιτική του, αρκείται να παρακολουθεί τις όποιες παρανομίες του Κουρή σε βάρος των υφιστάμενων του.

Η ΔΙΑΨΕΥΣΗ ΤΟΥ κ. ΜΑΡΟΥΔΑ

Έσπευσε να διαψεύσει ο κ. Μαρούδας

ΨΕΥΤΟΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Αυτό είναι το εκπληκτικό δείγμα γραφής της «Αυριανής». Καμιά απάντηση ουσιαστική σε όσα γράψαμε στο προηγούμενο τεύχος σχετικά με το εσωτερικό καθεστώς της εφημερίδας της «αλήθειας». Για τις παράνομες απολύσεις, την αντεργατική συμπεριφορά και την «ετεροδικία» που απολαμβάνει το κρατίδιο Κουρή.

Πήραμε αντί για απάντηση την απαλή γεύση του οχετού όταν ανοίγει τα στόματά του, σε τρισβάβαρα ελληνικά με τη φασιστοειδή επίκληση των «αγανακτισμένων πολιτών» και... απειλές για ξύλο.

Όσο για τις «καταγγελίες» για τις διαφημίσεις της Δεξιάς στο ΑΝΤΙ η φυλλομέτρηση των τόμων του περιοδικού είναι η πιο σαφής απάντηση. Από την άλλη μεριά σε ένα άλλο σημείο του δημοσιεύματος αρχίζει κανείς να ανησυχεί μήπως η κακοήθεια δεν είναι τελικά παρά μια άλλη όψη της πιο απύθμενης βλακειάς.

Μας καταγγέλει, δηλαδή, ο αρθρογράφος της «Αυριανής» ότι τα «πιάσαμε» από την «Πεσινέ», την ώρα που η διαφήμιση της ΠΕΣΙΝΕ ήταν η ΑΝΤΙΔΙΑΦΗΜΙΣΗ του έργου της!

Αλλά ως γνωστόν, η βλακεία δρα απαλλακτικώς γι' αυτό και ο αρθρογράφος της «Αυριανής» δικαιούται να διασκεδάσει τους αναγνώστες του. Εμείς πάντως τον παρακαλούμε να μη σταματήσει ούτε στιγμή τις απασχολήσεις του...

την είδηση του ΑΝΤΙ για την τοποθέτηση του Κουτσούμη Junior στη θέση του Ακόλουθου Τύπου στην πρεσβεία του Καΐρου. Ο «διορισμός δεν έγινε» δήλωσε κατηγορηματικά.

Θα συμφωνούσαμε απόλυτα με τη δήλωση, αν κατέληγε με τη λέξη **τελικά**. Γιατί ο κ. Μαρούδας γνωρίζει —ίσως καλύτερα από μας— ότι ο υιός Κουτσούμη ήταν όχι μόνο υποψήφιος (γεγονός που επιβεβαιώνει άλλωστε και ο πατέρας Κουτσούμης στην επιστολή του που δημοσιεύτηκε στις στήλες αυτές) αλλά επιπλέον το έγγραφο του διορισμού είχε ετοιμαστεί στην Αθήνα για υπογραφή. Και χρειάστηκε για να ανατραπεί, η απόφαση του διορισμού η κινητοποίηση της ελληνικής παροικίας στην Αίγυπτο και άλλες αντιδράσεις δημοκρατών στην Αίγυπτο και την Ελλάδα και ηγετικών στελεχών του ίδιου του ΠΑΣΟΚ.

Μία απ' αυτές τις αντιδράσεις με τη μορφή επιστολής, δημοσιεύσαμε στο τχ. 220 του ΑΝΤΙ. Τα ονόματα των δημοκρατών του Καΐρου που την υπέγραψαν βρίσκονται στη διάθεση του περιοδικού.

Ο υιός Κουτσούμη αυτοπαρουσιάζονταν ήδη στην ελληνική παροικία ως ακόλουθος Τύπου. Με βάση αυτό το γεγονός μας έγραψαν ότι είχε διοριστεί κι αυτό επαναλάβουμε και μεις στο ρεπορτάζ του προηγούμενου τεύχους.

Τελικά και ευτυχώς ο διορισμός αποτράπηκε. Αλλά για γεγονότα που δεν απέ-

χουν πολύ από την αλήθεια, νομίζουμε ότι δεν χρειάζονται —ούτε εξυπηρετούν κανέναν— τόσο κατηγορηματικές διαψεύσεις...

Είναι μάλλον φανερό, ότι καμιά εμπιστοσύνη δεν μπορεί να υπάρξει στην εγκυρότητα της όποιας ειδήσης δημοσιεύει η «Αυριανή».

Έτσι, θεωρούμε ως άλλη μια «επιτυχία» της εφημερίδας αυτής την αποκλειστική «πληροφορία» ότι τάχα μας έχει υποβάλει μήνυση ο Υπουργός Εργασίας κ. Γιαννόπουλος.

Είναι άλλωστε η ειδήση τόσο σύμφωνα διατυπωμένη με το άθλιο πνεύμα και ήθος της «Αυριανής» ώστε να θέλουμε να πιστεύουμε με βεβαιότητα ότι δεν εκπροσωπεί κατ' ελάχιστο τις πραγματικές θέσεις του Υπουργού Εργασίας...

Γι' αυτό και αφήνουμε την «Αυριανή» στην «ειδήσή» της.

ΠΟΥ ΝΑ ΒΡΕΘΟΥΝ...

«Στη μήνυση, ανάμεσα στ' άλλα, —έγραφε προ ημερών η «Αυριανή»— ο κ. Γιαννόπουλος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι τον συντάκτη του δημοσιεύματος δεν τον είδε ούτε στο Πολυτεχνείο, ούτε στους αγώνες κατά της δικτατορίας, ούτε στις δίκες των αντιστασιακών —σταθμούς της νεότερης Ιστορίας μας, στους οποίους πρωτοστάτησε ο ίδιος».

Είναι γνωστή βέβαια η μέθοδος να λασπολογείς αποδίδοντας σε άλλους τα δικά σου συκοφαντήματα.

Ο συντάκτης μας Στέλιος Κούλογλου υπήρξε από τα στελέχη του φοιτητικού κινήματος της περιόδου '72-'73. Εκλέχτηκε μέλος της Επιτροπής Κατάληψης της Νομικής Σχολής τον Φεβρουάριο του 1973. Για την έντονη αντιδικτατορική δράση του ήταν από τους πρώτους που στρατεύθηκαν με το ΝΔ 1347/73, μαζί με τους άλλους 37 φοιτητές —θύματα του γνωστού Νόμου του Γκαντώνα. Έτσι, την εποχή του Πολυτεχνείου υπηρετούσε στο στρατό. Τις ημέρες της εξέργεσης μεταφέρθηκε στις στρατιωτικές φυλακές Ελευσίνας και απολύθηκε στις 4 Δεκεμβρίου του 1973. Στις 5 Δεκεμβρίου συνελήφθη και βασανίστηκε στην Ασφάλεια Αθηνών. Μετά τη μεταπολίτευση υπήρξε μέλος του ΚΣ της ΕΦΕΕ.

Ήταν, λοιπόν, δύσκολο πράγματι τα χουντοειδή της «Αυριανής» να συναντήσουν τον Στέλιο Κούλογλου.

Τα 'βαλε, όμως, και με τον δημοσιογράφο και συνεργάτη του ΑΝΤΙ Χρ. Καρανίκα η «Αυριανή», επειδή στη συζήτηση του κ. Μαρούδα με τους πολιτικούς συντάκτες, ο Χρ. Καρανίκας «δέχθηκε ανεξέλεγκτα ως αληθείς τις συκοφαντίες του ΑΝΤΙ». Και τον κατηγορεί ότι «πριν τη δικτατορία λιβάνιζε την Φρειδερίκη»!

Ο Χρ. Καρανίκας, όμως, πριν τη δικτατορία ήταν στέλεχος της νεολαίας Λαμπράκη, ενώ στη διάρκεια της χούντας υπήρξε από τους πρωτεργάτες του ΑΝΤΙ.

Λίγο δύσκολο να τα ξέρουν όλα αυτά τα στελέχη της «Αυριανής». Ο γνωστός Ντ. Κουτσούμης, οι χουντικοί Μάνος Χάρης και Ρουβινέτης, ο υφυπουργός Τύπου της χούντας Γ. Καψάλης, που είναι οι στύλοι της εφημερίδας.

Τα στελέχη της Φρειδερίκης κατηγορούν το στέλεχος των Λαμπράκηδων ότι λιβάνιζε την Φρειδερίκη. Φρίκη...



Δηλώσεις του κ. Γ. Κληρίδη

ΛΕΥΚΩΣΙΑ. — Ο Γενικός του Δημοκρατίας, κ. Γ. Κληρίδης, δήλωσε ότι η χούντα που έλαβε χώρα στην Κύπρο, από τον Ιούλιο του 1974, ήταν η χειρότερη που υπέστη η Κύπρος. Ο κ. Κληρίδης, που βρίσκεται στην Αθήνα, δήλωσε ότι η χούντα ήταν η χειρότερη που υπέστη η Κύπρος, από τον Ιούλιο του 1974, και ότι η χούντα ήταν η χειρότερη που υπέστη η Κύπρος, από τον Ιούλιο του 1974.

Ο ΛΙΣΣΑΡΙΔΗΣ ΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΔΙΑΤΑΓΗ ΝΑ ΑΝΟΙΞΟΥΝ ΠΥΡ;

Ο δημοσιογράφος του ελευθεριακού προσηλίου, κ. Λισσαρίδης, δήλωσε ότι η χούντα που έλαβε χώρα στην Κύπρο, από τον Ιούλιο του 1974, ήταν η χειρότερη που υπέστη η Κύπρος. Ο κ. Λισσαρίδης, που βρίσκεται στην Αθήνα, δήλωσε ότι η χούντα ήταν η χειρότερη που υπέστη η Κύπρος, από τον Ιούλιο του 1974.

ΚΟΥΤΣΟΥΜΗΣ: ΝΑΙ, ΚΑΛΥΨΑ ΤΗΝ ΧΟΥΝΤΑ

Δημοσιεύουμε στη συνέχεια ολόκληρο το γράμμα που μας έστειλε ο διευθυντής της «Α» Ντ. Κουτσούμης:

Κύριε Διευθυντά,

Στο τελευταίο τεύχος του περιοδικού σας (10-12-82) δημοσιεύεται ένα κατάπτυστο κείμενο αναφερόμενο στο πρόσωπό μου. Πρόκειται στην πραγματικότητα για ένα δημοσίευμα τόσο χυδαίο και κακόηθες, που δίκαια αναλογίζεται κανείς πώς το χαρτί του περιοδικού σας δεν κοκκίνησε από ντροπή.

Στην προσπάθειά σας, για λόγους που μου είναι άγνωστοι, να πλήξετε το πρόσωπό μου, δεν εδιστάσατε να μεταχειρισθείτε και τα πλέον ανέντιμα μέσα, να επιστρατεύσετε κάθε λογής κακοήθεια και ψευδολογία και να σκαρφαλώσετε στα πιο δυσθεώρητα ύψη προσωπικής εμπάθειας και κακοπιστίας.

Αν και όπως είναι φυσικό, σ' ένα τέτοιο κείμενο το μόνο που αρμόζει είναι η επιδεικτική περιφρόνηση, εν τούτοις από λόγους στοιχειώδους σεβασμού προς την τόσο βάνουσα κακοποιηθείσα αλήθεια, έκρινα ότι έχω υποχρέωση να δώσω μερικές απαντήσεις.

1. Είναι απόλυτα ψευδές ότι ο «Ταχυδρόμος» της Αλεξάνδρειας του οποίου είμαι συνιδιοκτήτης έλαβε οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση επιχορήγηση από την παρούσα Κυβέρνηση. Δεν πήρε ούτε μία δραχμή. Η μόνη αμοιβή την οποία πήρε είναι εκείνη από τη δημοσίευση της ετήσιας έκθεσης του Διοικητού της Εθνικής Τράπεζας, πράγμα που έγινε για πολλές δεκάδες εφημερίδες του εξωτερικού.

2. Ουδέποτε ο «Ταχυδρόμος» αποκάλυψε τον Πρόεδρο της Κύπρου Σ. Κυπριανού «προδότη». Απλώς δημοσίευσε δήλωση του τότε Προέδρου Σαντάτ στην οποία περιλαμβάνονταν ο χαρακτηρισμός αυτός. Αλίμονο όμως αν αποδίδεται σε μια εφημερίδα η πατρότητα ενός χαρακτηρισμού που έκαμε ένας πολιτικός αρχηγός για κάποιον άλλον.

3. Ο γιος μου δεν διορίστηκε ακόλουθος Τύπου στο Κάιρο. Ήταν υποψήφιος. Και έχει αναμφισβήτητα προσόντα για τη θέση αυτή. Μακρά και δοκιμη δημοσιογραφική σταδιοδρομία, κατοχή ξένων γλωσσών και ιδίως της αραβικής και άλλες ποικίλες δυνατότητες υπηρεσιακές που θα του παρείχε η πολύχρονη παραμονή του στην Αίγυπτο.

4. Όχι μόνο δε επεδίωξα να μπει η παρουσία της Κοινότητας κάτω από Αιγυπτιακό έ-

λεγχο, αλλ' αντίθετα αγωνίστηκα με πάθος για την προστασία της, όπως, εκτός των άλλων, μαρτυρεί και η συχνή αρθογραφία μου για το θέμα αυτό.

5. Είναι απόλυτα ψευδές ότι επιδίωξα το «φούντωμα» των ελληνοαιγυπτιακών σχέσεων. Απεναντίας έχω καταβάλει ατελείωτες προσπάθειες για τη βελτίωσή τους.

6. Σχετικά με ορισμένους τρισάθλιους χαρακτηρισμούς που κάνετε για το πρόσωπό μου, των οποίων και μόνη η ανάγνωση προκαλεί εμετική διάθεση, συγκρατώ με πολύ κόπο την οργή μου για να σας πω μόνο, ότι έχετε κάμει προφανώς κάποιο λάθος στη διεύθυνση. Κάπου αλλού θα πρέπει να τους απευθύνετε. Και πρωταρχικά στους αδίστακτους «πληροφοριοδότες» σας.

7. Ο «Ταχυδρόμος» όχι μόνο δεν είναι «ανθελληνικό» έντυπο, αλλά είναι κύρια όργανο εξυπηρέτησης των συμφερόντων της Κοινότητας και η εθνική του προσφορά έχει αναγνωρισθεί απ' αυτήν και το Πατριαρχείο.

8. Έρχομαι τώρα στο τόσο συχνό και προσφιλές σας τροπάριο περί «χουντισμού». Έχω και το θάρρος και την παρρησία να αναγνωρίσω ότι ο «Ταχυδρόμος» δεν εναντιώθηκε στο δικτατορικό καθεστώς της 21ης Απριλίου. Κι' όχι μόνο δεν εναντιώθηκε, αλλά και κάλυψε. Ετήρησε όμως την γραμμή αυτή πιστός συνεπής στην αρχή του ότι είναι βασικά όργανο εξυπηρέτησης των συμφερόντων της Κοινότητας. Έχοντας σαν γνώμονα τη θέση αυτή δεν μπορούσε να ακολουθήσει άλλη γραμμή, χωρίς ζημία της Κοινότητας.

Πιστεύω ότι δεν σας διαφεύγει σε τι μαρσμό έχει περιπέσει τις τελευταίες δεκαετίες η αλλοτινή παροικία των 60 χιλιάδων Ελλήνων της Αλεξάνδρειας. Δεν έχει πια ούτε την παλιά αντοχή ούτε την παλιά αυτοδυναμία της. Η στηρίξη της από το Κέντρο της Ελλάδας είναι πλέον κάτι περισσότερο από απαραίτητη. Δεν έχει περιθώρια για πολιτικές επιλογές. Είναι μια ανάγκη που πριν λίγες μέρες διακήρυξε στην επίσκεψή του στην Αλεξάνδρεια και ο υφυπουργός Απόδημου Ελληνισμού κ. Ασ. Φωτήλας. Για τους λόγους αυτούς πιστεύω πως η πρόσκαιρη σπουδή στο βωμό των συμφερόντων της παροικίας της ιδεολογικής γραμμής του «Ταχυδρόμου» δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να του καταλογισθεί σαν αρνητικό σημείο.

Τέλος σχετικά με τα πρόσωπα που φέρον-

ται πως υπογράφουν με τα αρχικά τους το δημοσίευμά σας, θέλω να ελπίζω ότι απεικονίζουν στ' αλήθεια κάποια τρίτα πρόσωπα, γιατί θα ήταν πολύ οδυνηρή διαπίστωση, ότι βρέθηκε δημοσιογραφική πέννα να γράψει ένα τόσο αισχρό κείμενο.

Εθεώρησα σκόπιμο να σας απευθύνω την παρούσα επιστολή μου και να αποφυγώ οποιαδήποτε άλλη δραστικότερη οδό, ιδίως τη δικαστική γιατί πιστεύω ότι οι δημοσιογράφοι δεν πρέπει να σύρονται στα Δικαστήρια τουλάχιστο από τους συναδέλφους τους.

Αθήνα, 20-12-82
Ντίνος Κουτσούμης.

ΟΛΑ ΕΓΙΝΑΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΙΔΕΑ...

Τον είχαμε παρεξηγήσει τον κ. Κουτσούμη. Ό,τι έκανε το έκανε για το καλό των Ελλήνων της Αιγύπτου. Ναι, κάλυψε δεν λέμε, ίσως και να υποστήριξε, πιθανώς και να κάρφωσε. Αφήνουμε τους αναγνώστες μας να απολαύσουν μια καινούρια μέθοδο εξυπηρέτησης των συμφερόντων της ελληνικής παροικίας, μετά από τις εκκλήσεις για «σεβασμό στον αρχηγό» (δηλαδή, στον δικτάτορα Παπαδόπουλο). Όλα έγιναν για μια ιδέα...

Με το ίδιο πνεύμα ας κριθούν και τα επικριτικά άρθρα του Κουτσούμη για τον πρόεδρο Κυπριανού και τον πρόεδρο της ΕΔΕΚ Β. Λυσσαρίδη, επειδή δεν επέτρεψαν να γίνει η Κύπρος για μια ακόμα φορά ξέφραγο αμπέλι στους επίδοξους συνεχιστές του ισραηλινού πνεύματος του Έντεμπε (πρόκειται για το γνωστό επεισόδιο του αεροδρομίου της Λάρνακας).

Όταν ο «κήρυκας» της Αλλαγής Ντίνος Κουτσούμης υπεράσπιζε τη Χούντα του Παπαδόπουλου...

ΑΠΟΦΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ Σεβασμός Κύριοι

Τετάρτη 28, 11, 73

Βλέπομεν την τακτική μερικῶν Ἑλλαδικῶν ἐφημερίδων καθὼς καὶ μερικῶν Ἑλλήνων ποὺ σχολιάζουν τὴν πτῶσιν τοῦ Γ. Παπαδόπουλου, καὶ λυπούμεθα διὰ τὰ ἥθη μας.

Δὲν ὁμιλοῦμεν δεξιᾶς περὶ ἐφημερίδων ὅπως τὴν ΒΡΑΔΥΝΗ τῶν Ἀθηνῶν ποὺ καὶ ἐν ἀρχῇ ὄντος τοῦ Γ. Παπαδόπουλου εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀντιπάθειαν. Πρόκειται περὶ τῶν ἄλλων ἐφημερίδων αἱ ὁποῖαι ἐγλύφον τοὺς πόδας τοῦ Γεωργίου Παπαδόπουλου καὶ τὸν ἀνεκκήρυξαν Μεσσίαν τοῦ ἔθνους καὶ τὴν παραγκονίζουν πρᾶγματι καὶ τὸν ὑβρίζουν καὶ τὸν χλευάζουν καὶ τὸν σπυνοῦν ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῆς γῆς καὶ σπεύδουσιν νὰ προσφέρουν γῆν καὶ ὕδωρ εἰς τὸν διάδοχόν του, ὥσάν νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὁ διάδοχος, ὁ διακρινόμενος ἀπὸ τὰς μέχρι τότε πρῶτας τοῦ ἐκδηλώσεως διὰ τὸ ἥθος του, ὅτι πρόκειται περὶ ἀνεμαρτύλων ποὺ ἐγύρισαν γρήγορα ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ φεοῦ ὁ ἀνεμος...

Δὲν θὰ μᾶς ἐξένιζεν ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ἐκπεσόντος ἀρχηγοῦ, ἂν ἐπρόκειτο περὶ προσώπων ποὺ ἐπασχον κατὰ τὴν περίοδον 1967-1973 ἀπὸ Παπανδρείου ἄλγεργιαν. Δυστυχῶς διὰ τὰ ἑλληνικὰ ἥθη, πρόκειται περὶ ἀνθρώπων ποὺ ἐφώναζαν ὅτι ὁ Γ. Παπαδόπουλος ἦτο ὁ σωτήρας μας καὶ τώρα σπεύδουσιν νὰ τὸν πετροβολήσουν.

Δὲν εἶναι τῆς στήλης αὐτῆς νὰ κρίνῃ ἂν ἔπαισεν ἡ δὲ ἡ Γεωργίου Παπαδόπουλος. Κοινωνικὴν ἀνατομὴν κάνομεν μόνον.

Δὲν εἶναι ἰδιὸν τῶν τιμῶν ἀνθρώπων νὰ ἐπωφελοῦνται τῆς πτώσεως κάποιου διὰ νὰ τὸν πτύουν καὶ νὰ τὸν διασημεύουν. Ἔως τώρα ἦτο καλὸς καὶ ἅγιος καὶ πρὸ παντός... γενναῖος ὁ Γεωργίου Παπαδόπουλος καὶ ἐφθασε ἕνα ἄρμα ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ σπῆτι του, διὰ νὰ τὸν μεταβάλῃ εἰς ἀποδιοπομπαῖον τράγον.

Ἄν μὲ τὴν τακτικὴν αὐτὴν θέλουν μερικοὶ νὰ πωλήσουν λιθαντῶν εἰς τὸν νέον Πρόεδρον σφάλλουν. Διότι ὁ νέος Πρόεδρος εἶπεν εἰς τὸ διάγγελμά του ὅτι «ἐπέστη ἡ στιγμή, παραμερίζοντες ὅσα μικρὰ καὶ ἀσήμαντα θὰ ἤθύναντο νὰ μᾶς χωρίζουν, νὰ πραγματοποιήσωμεν ἡνωμένοι διὰ νὰ ἐκτελέσωμεν μεγάλα ἔργα καὶ νὰ πραγματοποιήσωμεν τὰς σοδάρὰς μεταρρυθμίσεις, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκη τὸ ἔθνος».

Ἄς προσέξωμεν λοιπὸν αἱ Ἕλληνες νὰ μὴν ὁμοιάσωμεν μὲ τοὺς Ἰταλοὺς οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἐπὶ ἔτη προσκυνοῦσαν τὸν Μουσολίνι ὡς εἰδωλόν, ἐγύρισαν ξαφνικὰ καὶ τὸν ἐκρέμασαν καὶ τὸν ἔριξαν εἰς τὴν λασπὴν...

Εἶναι στοιχειώδεις κοινωνικὸν καθήκον τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου νὰ σέβεται τὸν ἀτιχῆσαντα.

ΝΤ. ΚΟΥΤΣΟΥΜΗΣ

ΦΛΕΓΟΝΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ερευνᾷ ὁ «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ»

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΤΙΜΑ ΤΟΥΣ ΚΟΜΜΑΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Σύσσωμος ἡ Ἑλληνικὴ Παροικία
παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Αἰγύπτου

Τεράστια ἐρωτηματικά ὑπάρχουν γὰρ τὴν κυρίαρχὴν ἐνέπνευσιν γιὰ τὸ αἱματηρὸν ἐπεισόδιον ποὺ συνέβηκε κατὰ τὴν Αἰγυπτίαν Ἑλληνισμό γιὰτὶ πᾶσι αἱ αὐτὲς αἰτίαι μὴ τῶν Αἰγυπτίων τὸν θάνατον τῶν γενναίων Αἰγυπτίων Κομμάντος. Οἱ Ἕλληρες αὐτοὶ ἐφθασαν στὴν Κύπρο γιὰ νὰ ἐκτελέσωσι μίαν ἐπιχείρησιν «Ἐλευθερίας». Ἐάν ὅλοι οἱ λαοὶ ὅπως οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπασχον τέτοιες ἀποφάσεις, γενναῖες καὶ ριζικές, ἀσφαλῶς οἱ ἀπορροατικὲς δὲν θὰ συνέχισαν τὰ ἐγκλήματα τοῦ. Ἐπειὶ τὸ ὅτι οἱ Ἕλληρες νὰ κάμουν οἱ Αἰγύπτιοι στὴν Αἰγύπτου αἰνὰ μία ἐπὶ παγκοσμίου θαυμασμοῦ. Ἐν γνῶσει τῶν καὶ τῶν ἐπὶ παλαιῶν, ἐκίνησαν νὰ ἐλευθερώσωσι τὸν λαόν, τὴν Ἑλληνικὴν Παροικίαν τιμὰ τοὺς ἡρωικῶς πεσόντες.

Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Αἰγύπτου, ἀπὸ μόνον ἐπὶ τὸν πόλεμον, παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως, διὰ τὸν πόλεμον, ἐν ἐνεργείᾳ τῆς, εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ λαοῦ, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀλλοθῆ ἀπὸ τοῦ ὅτι οἱ Ἕλληρες οὐκ ἐστίν.

Τὸ φθῶν αἷμα τοῦ Γεωργίου Παπαδόπουλου, ἔγρηψε ἅπαν τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν Αἰγύπτου μόνον ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ καὶ τὸν τιμωρίας τῶν ἀπέχθων βολφομένων τοῦ Χόλη. Ἡ Ἑλλάς ἡ Κύπρος ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν διὰ τὴν Αἰγύπτου ἀλλὰ καὶ ἄλλων κρατῶν διὰ νὰ συλληφθῶν οἱ βολφομένοι.

Οἱ Αἰγύπτιοι, μόνον ἀνέλασαν ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν ἐναντι τῆς παγκοσμίου τάξεως καὶ διὰ τῆς τῆς ἀποτυχίας.

Τὸ ἐπισημασθέντων: Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Αἰγύπτου, ὁ ὅτι οἱ Ἕλληρες οὐκ ἐστίν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀλλοθῆ ἀπὸ τοῦ ὅτι οἱ Ἕλληρες οὐκ ἐστίν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀλλοθῆ ἀπὸ τοῦ ὅτι οἱ Ἕλληρες οὐκ ἐστίν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀλλοθῆ ἀπὸ τοῦ ὅτι οἱ Ἕλληρες οὐκ ἐστίν.

Ἄς μὴ τὸ ξεχνᾷ αὐτὸ ἡ Κύπρος, ὅτι, ΚΟΥΤΣΟΥΜΗΣ

«Έξω οι βοδοκόκαλοι» από το θέατρο του Ήλιου



Το θέατρο του Ήλιου συνεχίζει για 4η χρονιά να παρουσιάζει με συνέπεια έργα για παιδιά. Μετά το «Γαϊτανάκι» της Ζ. Σαρρή, το «Μία μέρα στο Γυμνάσιο» της Έλλης Αλεξίου, και το «Μαγικό Ντουφέκι» του Λεβ Ουστινοφ, φέτος παρουσιάζει το έργο των Φ. Λούντβιχ - Ρ. Λίκερ «Έξω οι βοδοκόκαλοι».

Είναι ένα σύγχρονο έργο, που μέσα από το τραγούδι, τον αυτοσχεδιασμό και το παιχνίδι των ιδίων των παιδιών, μιλάει για τη συνεργασία των ανθρώπων και την ισότητα των δυο φίλων τόσο στο σπίτι όσο και στην κοινωνία. Παιζεται στο Θέατρο της οδού Κεφαλληνίας 16 τηλ. 88.38.727 κάθε Παρασκευή στις 5 το απόγευμα και Κυριακή 11 π.μ. - 3 το απόγευμα.

Οι εκκλησιαστικές σχολές

ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ κ. ΑΠ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ

● Από τον υπουργό Παιδείας κ. Απόστολο Κακλαμάνη πήραμε το γράμμα που ακολουθεί σε απάντηση δημοσιεύματος του συνεργάτη μας κ. Κ. Β. Σακελλαρίου, στο προηγούμενο τεύχος.

Κύριε Διευθυντή,

Με πολύ έκπληξη διάβασα όσα γράφει στο τελευταίο φύλλο του «ΑΝΤΙ» ο κ. Κ. Β. Σακελλαρίου. Είναι για μένα, αλλά, πιστεύω και για όποιον έχει παρακολουθήσει όσα έχει γράψει τελευταία στο «ΑΝΤΙ» και στο «ΒΗΜΑ» ο ίδιος για τις υποθέσεις των Εκκλησιαστικών Σχολών Βελλάς και Κρήτης και για τις δικές μου θετικές ενέργειες, εντελώς ανεξήγητη η αιφνίδια μεταστροφή του και η εξαπόλυση μιας τόσο προσωπικής όσο και άδικης επίθεσης.

Ο κ. Σακελλαρίου πριν προχωρήσει στις βαρύτατες καταγγελίες του μπορούσε σε μια από τις τελευταίες επισκέψεις του στο γραφείο μου να με ρωτήσει για την τύχη των εκθέσεων αυτών, οπότε θα επληροφορείτο ότι δεν είναι αλήθεια αυτό που γράφει, ότι δηλ. «ο κ. Κακλαμάνης εντελώς παράνομα και αυθαίρετα κρατάει στο γραφείο και δεν αποστέλλει στους αρμόδιους Εισαγγελείς τις πορισματικές εκθέσεις» γιατί:

1. Η πρώτη έκθεση που αφορά τη Σχολή Κρήτης «δεν βρίσκεται στα χέρια του Υπουργού κ. Α. Κακλαμάνη από 1ης Οκτωβρίου 1982», όπως έγραψε, αλλά στη Διεύθυνση Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης η οποία παρέδωσε στις 9-12-82 στο γραφείο του Γεν. Γραμματέα του Υπουργείου αντίγραφο της με διαβιβαστικό έγγραφο για τον Εισαγγελέα Εφετών Κρήτης και στη συνέχεια στο γραφείο μου από όπου παραδόθηκε στη Νομική Υπηρεσία του Υπουργείου προκειμένου αφού μελετήσει την έκθεση ο πάρεδρος κ. Βουδούρης να εισηγηθεί και να ενεργηθούν τα νόμιμα. Πού είδε τη «συγκάλυψη πρωτοφανούς σκανδάλου» σε όλα αυτά ο κ. Σακελλαρίου, αν βέβαια οι πληροφοριοδότες του δεν τον παραπλάνησαν;

2. Για τη δεύτερη έκθεση, που αφορά τη Σχολή Βελλάς, επίσης δεν είναι αλήθεια ότι την «κρατάει κλειδωμένη στο γραφείο του ο κ. Α. Κακλαμάνης και δεν την διαβιβάζει στον αρμόδιο Εισαγγελέα» όπως γράφει ο κ. Σακελλαρίου, γιατί έχει ήδη, από τις 15-11-82 σταλεί από το Υπουργείο Οικονομικών στον αρμόδιο ανακριτή κ. Χριστόπουλο στα Γιάννενα. Ταυτόχρονα με τη διαβίβασή της στον ανακριτή, η έκθεση αυτή ζητήθηκε με εντολή δική μου επείγοντως από το Υπουργείο Οικονομικών, προκειμένου να δοθεί αντίγραφο της στο δικηγόρο της Σχολής Βελλάς για ν' αντικρούσει προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας της Μονής Βελλάς (δηλαδή του Μητροπολίτη Ιωαννίνων) κατά της Σχολής Βελλάς και του Υπουργού Παιδείας.

Από την προσφυγή αυτή όμως τελικά παραιτήθηκε η Μονή Βελλάς —μετά και τη δική μου απόφαση με αριθμό Α2/784/31-8-82 με την οποία ανακάλεσα την προγενέστερη απόφαση με αριθμό Α 316/24-2-79 Υπουργού της Ν.Δ. που είχε αποδεχτεί ευνοϊκή για τη Μονή Βελλάς (δηλαδή για τον Μητροπολίτη

Ιωαννίνων) γνωμοδότηση με αριθμ. 56/5-2-1979 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Γι' αυτό και δεν χρειάστηκε τελικά να δοθεί αντίγραφο της έκθεσης στο δικηγόρο της Σχολής, η οποία στη συνέχεια διαβιβάστηκε στις 2-12-82 στη Νομική Υπηρεσία για τον ίδιο, όπως και η παραπάνω έκθεση, σκοπό.

Ο Πάρεδρος κ. Βουδούρης με πληροφόρησε ότι αμέσως μετά τις γιορτές θα είναι σε θέση να εισηγηθεί ό,τι από τη μελέτη των εκθέσεων προκύψει πως επιβάλλεται να γίνει. Είναι βέβαιο πως χρειάζεται προσοχή στους χειρισμούς γιατί:

α) την έκθεση για τη Σχολή Κρήτης οι Επιθεωρητές επιφυλάχθηκαν να συμπληρώσουν με νέα αναφορά τους, ενώ διακινείται ακόμη αλληλογραφία μεταξύ Υπουργείου - Σχολής - Επιθεωρητών και πρώην Σχολαρχών για την ανεύρεση και παράδοση εγγράφων σχετικών με την υπόθεση.

β) όσο για την έκθεση για τη Σχολή Βελλάς αρκεί ν' αναφερθεί ότι για τις ίδιες πράξεις αλλά για άλλη χρονική περίοδο κηρύχτηκε αθώς ο Μητροπολίτης από το Εφετείο Ιωαννίνων και είναι ενδεχόμενο το ίδιο να συμβεί και πάλι όσο θα εκκρεμεί στα πολιτικά δικαστήρια η υπόθεση της κυριότητας και της νομής της περιουσίας της Σχολής Βελλάς, την οποία επιμένει ο εν λόγω Μητροπολίτης να θεωρεί και να καρπούται ως ανήκουσα στην ανύπαρκτη Μονή Βελλάς, επικαλούμενος γι' αυτό το σκοπό και την παραπάνω γνωμοδότηση του Ν. Σ. Κ. που, το ξανατονίζω, την απόφαση Υπουργού της Ν. Δ. για την αποδοχή της, ανακάλεσα.

Θα σταθώ σ' ένα άλλο χαρακτηριστικό σημείο του δημοσιεύματος.

Καταγγέλει ο κ. Σακελλαρίου ως «εξοργιστική παρανομία» ότι δόθηκε στον κ. Ειρηναίο αντίγραφο της έκθεσης, που τον αφορά. Παραλείπει, όμως, ο κ. Σακελλαρίου να γράψει ότι η έκθεση αυτή είχε διαρρεύσει και την είχε, ήδη, στα χέρια του ο κ. Σακελλαρίου, ο οποίος δεν αρκέστηκε στη δημοσίευσή της, αλλά λειδορούσε επιπλέον «τη γραφειοκρατία του Υπουργείου Παιδείας» προθυμοποιούμενος δημόσια, να δώσει αυτός αντίγραφο της έκθεσης στον κ. Ειρηναίο προκειμένου να απαντήσει στις εναντίον του κατηγορίες. Και για την ακρίβεια σας παραθέτω δημοσίευμα του «Β» της 17-10-82 μετά το οποίο κι ενώ μέχρι τότε δεν είχα απαντήσει στις αλληπάλληλες τηλεγραφικές εκκλήσεις του Μητροπολίτη να λάβει γνώση του φακέλου της υπόθεσης, θεώρησα ότι θα μεροληπτούσα καταφανώς σε βάρος του αν δεν επέτρεπα να λάβει τουλάχιστον γνώση της εν λόγω έκθεσης.

● Απόκομμα δημοσιεύματος του «Βήματος» στις 17.10.82:

Επιστολή κ. Ειρηναίου για δημοσίευμα. Κύριε Διευθυντά,

Αναφερόμενος στο άρθρο του συνεργάτου σας κ. Κ. Σακελλαρίου με τίτλο «Νέες καταγγελίες έγιναν σε βάρος δύο "Αγίων"», το οποίο δημοσιεύθηκε στο φύλλο της Εφημερίδας σας, σας πληροφορώ ότι επιφυλάσσομαι να δώσω την οφειλόμενη απάντηση όταν λά-

βω γνώση των ουσιαστικών στοιχείων από τις αρμόδιες Αρχές του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκ/των.

Με ευχές Ο Μητροπολίτης

Ο Κυδωνίας και Αποκορώνου Ειρηναίος

Σε απάντηση της παραπάνω επιστολής του Μητροπολίτη Χανίων ο συνεργάτης σας Κώστας Σακελλαρίου γράφει, «αν ο κ. Ειρηναίος επιθυμεί να απαντήσει το ταχύτερο στο σχετικό δημοσίευμα με τις καταγγελίες των δύο επιθεωρητών και για να αποφύγει καθυστερήσεις από τη γραφειοκρατία του Υπουργείου Παιδείας, μπορεί να του ζητήσει —με μια επιστολή του— την πορισματική έκθεση των επιθεωρητών κι αμέσως θα ταχυδρομηθεί στο σεβασμιότατο».

Νομίζω πως αρκούν αυτά. Για τα υπόλοιπα που γράφει ο κ. Σακελλαρίου όπως ότι «δεν ελέγχω ευαίσθητους και σημαντικούς τομείς του Υπουργείου μου» αν αναφέρονται σε λογής - λογής κυκλώματα που δρουν στο σκοτάδι και εργάζονται νυχθημερόν με στόχο στα τόσα μέτωπα, εσωτερικά και διεθνή που έχει η Κυβέρνηση ανοιχτά, ν' ανοίξει κι ένα ακόμα μέτωπο με την Εκκλησία, τον βεβαιώ ότι «έχουν γνώσιν οι φύλακες» γι' αυτό και εκτός από ορισμένες εξαλλες εκδηλώσεις ορισμένων Κληρικών που δεν έχω ακόμα καταλάβει ποιο σκοπό εξυπηρετεί η δημοσιότητα που, πέραν του ακροδεξιού —έχει τούς λόγους του— δίνει σ' αυτές και μερίδα του δημοκρατικού Τύπου, πλήρης νηνεμία και γαλήνη επικρατεί στις σχέσεις Πολιτείας και Εκκλησίας, γεγονός που και σημαντικές θεσμικές κοινωνικές αλλαγές διευκόλυνε ως τώρα και στη λύση άλλων εκκρεμών ζητημάτων θα βοηθήσει.

Κύριε Διευθυντή,

Λυπάμαι ειλικρινά γιατί παίρνω πολύτιμο χώρο του περιοδικού σας για μια επιβαλλόμενη απάντηση. Φορτωμένος με χίλιες - δυο υποχρεώσεις καταλαβαίνετε πως αναγκάστηκα να δώσω κι εγώ πολύτιμο χρόνο σ' αυτό το θέμα εξαιτίας της ανησυχίας —θέλω να ελπίζω— και μόνο, του κ. Σακελλαρίου για την πορεία δύο σοβαρών πραγματικά υποθέσεων που με πολύ ζήλο έχει χειριστεί ως τώρα γι' αυτό κι είναι απόλυτα δικαιολογημένο και θεμιτό το ενδιαφέρον του. Θέλω να διαβεβαιώσω, κλείνοντας το γράμμα μου, και εκείνον και σας και τους αναγνώστες σας ότι κάνω για τις υποθέσεις αυτές κάθε τι που η νομιμότητα μου επιτρέπει και ότι δεν δικαιολογείται καμιά ανησυχία για το αντίθετο. Όπως, ως τώρα, έτσι και στο μέλλον θα είμαι στη διάθεση του κ. Σακελλαρίου κι όποιου άλλου ενδιαφέρεται για την παροχή κάθε πληροφορίας και για την ανταλλαγή απόψεων για τις υποθέσεις των εκκλησιαστικών σχολών Βελλάς και Κρήτης και γενικά για κάθε θέμα της αρμοδιότητάς μου. Με μια προϋπόθεση: ότι οι αποφάσεις είναι δικές μου, όπως και η ευθύνη γι' αυτές.

Με εκτίμηση ΑΠ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ
Η καθυστερημένη άφιξη της επιστολής του υπουργού κ. Απ. Κακλαμάνη, δεν επέτρεψε τεχνικά την καταχώρηση απάντησής του συνεργάτη μας κ. Κ.Β. Σακελλαρίου στο τεύχος αυτό.

Το πάγωμα των μισθών και τι προβλήματα ΔΕΝ λύνει

του Νίκου Χριστοδουλάκη

Τα πρόσφατα εισοδηματικά μέτρα μεταθέτουν τις υπεσχημένες τιμαριθμικές αυξήσεις μέχρι τον επόμενο Μάιο αντί του Δεκεμβρίου 1982 που επρόκειτο να δοθούν και προβλέπουν τη χορήγηση νέων αυξήσεων το Σεπτέμβριο με παραπομπή τυχόν υπολοίπων στο 1984. Ό,τι όμως διαδικαστικά εμφανίζεται σαν «ετεροχρονισμός αυξήσεων» στην ουσία συνιστά, εφόσον οι αυξήσεις είχαν συνομολογηθεί για να χορηγηθούν μέσα στο 1982, αναγκαστικό δανεισμό προς το δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα και μ' αυτή την έννοια θα ήταν ορθότερο να μιλάμε περί «παγώματος» των μισθών τουλάχιστο κατά το εννεάμηνο μέχρι το Σεπτέμβριο. Στο άρθρο που ακολουθεί γίνεται μια προσπάθεια να αναλυθούν ορισμένες επιπτώσεις της καθήλωσης των αμοιβών των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα.

Πολλοί είδαν την αυστηρότητα των μέτρων σαν μια απρόσμενη ευθυγράμμιση της ελληνικής οικονομικής πολιτικής με αυτή, που ακολουθούν σήμερα οι περισσότερες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις στην προσπάθειά τους να περιορίσουν την κυκλοφορία του χρήματος και να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους συμπιέζοντας το κόστος εργασίας. Αν όμως εξαιρέσει κανείς τα πειράματα του γνήσιου μονεταρισμού (όπως των Συντηρητικών στη Βρετανία), που επιβάλλει ανώτερα όρια αυξήσεων κάτω του πληθωρισμού ώστε να επιτύχει μείωση των πραγματικών αμοιβών, τότε θα ανακαλύψει εύκολα θεμελιώδεις διαφορές με την πολιτική άλλων χωρών (Γαλλία κ.ά.). Σ' αυτές τις χώρες οι αποφάσεις προσωρινής αναστολής των αυξήσεων λήφθηκαν μετά τριμερείς διαπραγματεύσεις και περιείχαν εκατέρωθεν δεσμεύσεις για δια-

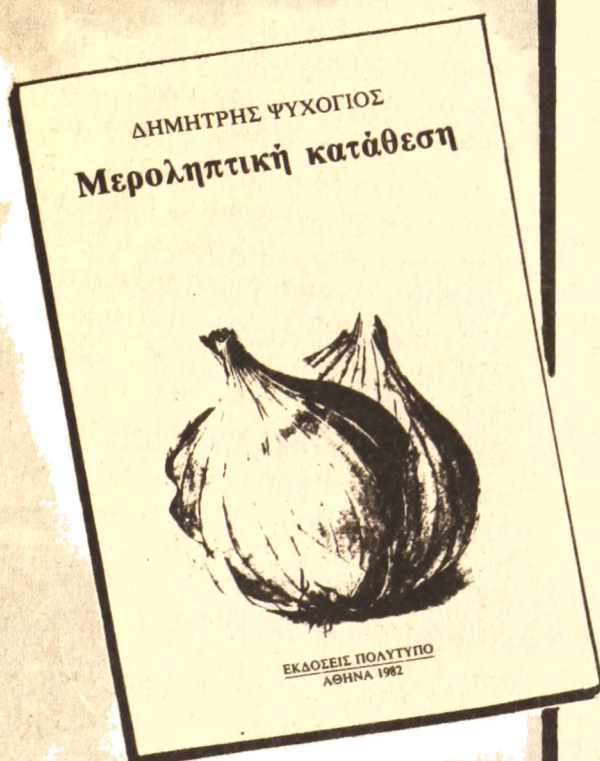
τήρηση τιμών και αμοιβών καθώς και ρυθμίσεις που εξασφάλιζαν την οργανωμένη παρέμβαση των εργαζομένων στην εποπτεία εφαρμογής τους.

Στον ισχυρισμό ότι υπάρχει μία όσμωση μονεταριστικής λογικής στα εισοδηματικά μέτρα, η κυβέρνηση μπορεί να επικαλεστεί ότι το σημερινό «πάγωμα» μισθών πρέπει να συνεξετασθεί με τις περσινές (πράγματι μεγάλες) αυξήσεις και τις υποσχέσεις μελλοντικών παροχών όταν τα κακά πνεύματα της οικονομικής στασιμότητας ξανακλειστούν στους ασκούς του Αιόλου. Το επιχείρημα όμως αυτό είναι χωρίς αντίκρουσμα. Κατ' αρχήν, γιατί η συμπεριφορά και οι αντιδράσεις των εργαζομένων διαμορφώνονται πάντα συγκρίνοντας τη σχετική τους θέση σήμερα με την περσινή καθώς η «οικονομική μνήμη» δεν διαρκεί συνήθως περισσότερο του έτους. (Από δω κατάγεται η δημοφιλής αντιπρόταση, ότι αν το πάγωμα γινόταν πέρσι και φέτος δινόταν οι αυξήσεις η κυβέρνηση θα είχε αμέριστη τη συναίνεση του κόσμου). Ο δεύτερος λόγος για την μη εγκυρότητα μιας «συνολικής εξέτασης» είναι το γεγονός ότι ούτε η κυβέρνηση αποκάλυψε, ούτε κανείς άλλος αντιλήφθηκε πως την περσινή γενναιοδωρία θα διαδέχονταν ένα έτος σκληρής λιτότητας. Αν αυτό ήταν γνωστοποιημένο τότε όλων οι ενέργειες και αντιδράσεις θα ήταν διαφορετικές. (Τα συνδικάτα π.χ. θα προτιμούσαν μία χρονική κατανομή των αυξήσεων, αντί της εφάπαξ χορήγησής τους). Πολύ περισσότερο, που στη διάρκεια του περασμένου χρόνου κανένα εσωτερικό ή διεθνές συμβάν δεν ήταν τόσο συνταρακτικό από οικονομική άποψη, ώστε να τινάξει στον αέρα τις προβλέψεις των οικονομολόγων όπως συνέβη το 1973 ή το

1978. Όποιος αμφιβάλλει ως παρατηρήσει πως σχεδόν όλα τα μεγέθη οικονομικών εξελίξεων στην Ευρώπη, τις ΗΠΑ ή την ΕΣΣΔ είχαν προβλεφθεί με αξιόλογη ακρίβεια. Άρα περί εκπλήξεως για τη σοβαρότητα της κρίσεως ουδείς λόγος.

Μια άλλη απάντηση στους επικριτές της κυβερνητικής πολιτικής αναφέρεται στο επιδιωκόμενο πάγωμα τιμών, που συμπληρώνει το αντιπληθωριστικό οπλοστάσιο και σκοπεύει να επεκτείνει τις θυσίες της λιτότητας στους έχοντες. Υπάρχουν όμως και δω δύο σοβαρές αιτιάσεις για τον τρόπο που θα οργανωθεί και την αποτελεσματικότητα που θα έχει. Αντί η κυβέρνηση να επιδιώξει μία τριμερή συμφωνία με εργοδότες και εργαζόμενους, χαράσσοντας μόνο τα γενικά πλαίσια της εισοδηματικής πολιτικής, ώστε οι αποφάσεις να είχαν δεδομένη τη συναίνεση των ενδιαφερομένων μερών, επωμίζεται μόνη της όλη την ευθύνη, πράγμα που πιθανό να οδηγήσει στο να εισπράξει μόνη της και όλη τη δυσφορία. Ταυτόχρονα, η εκ των υστέρων (ακόμα και της φιλικής ΓΣΕΕ) ενημέρωση δίνει άνεση στον οποιονδήποτε να αμφισβητεί από τη σκοπιά του το βαθμό σοβαρότητας της κρίσης και τα συμπεράσματα που άλλοι έβγαλαν γι' αυτόν.

Μια σοβαρότερη αντίρρηση δεν είναι μόνο μεθοδολογική, αλλά δοκιμάζει τις βαθύτερες επιλογές της κυβέρνησης, όσον αφορά τον διαφορετικό βαθμό αυστηρότητας με τον οποίο αντιμετωπίζει τις διάφορες κοινωνικές τάξεις. Ακόμα και αν υποθεθεί πως ήταν «αναγκαίο» να επωμισθούν οι εργατοϋπάλληλοι του ιδιωτικού τομέα την ίδια σχετική ένταση θυσιών με τους ιδιοκτήτες της παραγωγής, είναι φανερό πως τελικά μόνο η λιτότητα των



ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ ΜΕΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΗ

Κριτικά δοκίμια για θεσμούς, γεγονότα και καταστάσεις. Οδοιπορικό των αποτυχιών και απογοητεύσεων της μεταπολεμικής περιόδου, με σαρκασμό και αναζήτηση της προσωπικής-μας αλήθειας:

● Στρατιωτική θητεία ● Δημοσιογραφία ● Κομματική ένταξη ● Επάγγελμα ερευνητής ● Λειτουργήματα πολιτευτής ● Καταλήψεις ● Ήταν ο Νέρων αριστέρος; ● Διακοπές ● Επιμύθια, ψιμύθια, παραμύθια

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοχράτους 131 ● τηλ. 72.29.237—72.32.819

πρώτων είναι βέβαιη, ενώ η συνεισφορά των δευτέρων εξαρτάται από πολλά εάν και εφόσον. Γιατί η μεν εισοδηματική πολιτική επιβάλλεται νομοθετικά, ενώ το προσδοκώμενο «πάγωμα τιμών» θα είναι το αποτέλεσμα μηχανισμών ελέγχου, με τους οποίους θα ερευνάται η έκταση κερδοσκοπικών τάσεων πέραν των «λελογισμένων» ανατιμήσεων. Όσο όμως καλή πρόθεση και να αποδοθεί στα όργανα του υπουργείου Εμπορίου είναι αδύνατο να περιμένει κανείς πως οι έλεγχοι θα λειτούργησουν άψογα, πως το κράτος θα φερθεί εξυπνότερα από τους καπάτσους της αγοράς ή πως θα καταργηθεί εντελώς ο κλασικός «ελληνικός καφές», που προσφέρεται κατά τα ειωθότα στις συναντήσεις κρατικών υπαλλήλων με τις διευθύνσεις των επιχειρήσεων. Ήδη με κυβερνητική εγκυρότητα οι βιομήχανοι έχουν χαρακτηριστεί αναξιόπιστοι και χωρίς κανένα κίνδυνο παραπέρα ηθικής μείωσής τους ο χαρακτηρισμός μπορεί άνετα να επεκταθεί στο μεγαλύτερο ποσοστό μεγαλύτερων, μεταπρατών, ιδιοκτητών και λοιπών πρωταγωνιστών της ιδιωτικής «πρωτοβουλίας». Με δεδομένη αυτή την κατάσταση πώς είναι δυνατόν να δεχτεί κανείς κάποια αξιολογήσιμη πιθανότητα επιτυχίας της πολιτικής τιμών, όταν βασίζεται σε μια ουσιαστική συνεργασία αυτών των στρωμάτων; Ακόμα διερωτάται κανείς γιατί η εισοδηματική πολιτική δεν ήταν εξίσου ελαστική, όταν μάλιστα είναι δηλωμένη τουλάχιστον η θέληση των εργαζομένων να υποστηρίξουν την κυβέρνηση σε μια άλλου τύπου έξοδο από την κρίση.

Προθέσεις και πραγματικότητα

Μία ορατή σκοπιμότητα του παγώματος μισθών είναι η συγκράτηση του κόστους παραγωγής, που θα αυξηθεί μόνο με την άνοδο των διεθνών τιμών των εισαγομένων πρώτων υλών και εξοπλισμού. Με τον τρόπο αυτό ελπίζεται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων σε σχέση με προϊόντα άλλων χωρών, όπου ενδεχόμενα οι μισθοί θα αυξηθούν ταχύτερα. Η ελπίδα όμως αυτή θα αποδειχθεί αστήρικτη. Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές χώρες, μπορεί κανείς να διακρίνει μία, έστω αργή, αύξηση της παραγωγικότητάς τους τα δύο τελευταία χρόνια, που φαίνεται να συνεχίζεται και για το επόμενο. Η τεράστια ανεργία που έχει δημιουργηθεί σήμερα στη Δυτική Ευρώπη, αλλά και ο βαθμός ανάπτυξης του καπιταλισμού επέτρεψαν την έναρξη μιας αναδιοργάνωσης της παραγωγής, προς τεχνολογικά συνθετότερες μεθόδους όχι μόνο για νέα αλλά και για παραδοσιακά προϊόντα, πράγμα που υπερκεράζει συντριπτικά το οποιοδήποτε διαφορικό πλεονέκτημα των ελληνικών προϊόντων, που πηγάζει από τη συμπίεση του εργατικού κόστους. Όσον αφορά τον ανερχόμενο γίγαντα των διεθνών αγορών, τις νέες βιομηχανικές χώρες της ΝΑ Ασίας (τις οποίες ο Γιάννης Μαρίνος προέτρεπε, μέσω του «Οικονομικού» να μιμηθούμε, χωρίς να μας λέει τίποτα για τον εντυπωμένο φασισμό των κοινωνιών τους), η διαφορά ανταγωνιστικότητας των προϊόντων τους είναι τόσο θεαματική,

που είναι αδύνατο να καλυφθεί με οριακές βελτιώσεις του ελληνικού κόστους εργασίας.

Η δεύτερη σκοπιμότητα των κυβερνητικών μέτρων είναι η συγκράτηση της ανεργίας, που παρόλη την αμφισβήτηση του τρόπου καταγραφής της, φαίνεται πως πραγματικά ανήλθε σε ανησυχητικά επίπεδα (αν δεν κάνουμε λάθος, το ποσοστό 8% που ανακοίνωσε ο Α. Παπανδρέου είναι από τα υψηλότερα στα μεταπολεμικά χρόνια). Η σοβαρή αύξηση ανέργων οφείλεται βέβαια εν μέρει στη διόρθωση (προς τα πάνω) του πραγματικού αριθμού τους, που επήλθε με τις αλλαγές στο σύστημα ταξινόμησης του ΟΑΕΔ. Το κύριο μέρος όμως προήλθε είτε από την προ πολλού αναμενόμενη κρίση σε (ποικιλότροπα) προβληματικούς κλάδους της οικονομίας (π.χ. ναυτιλία) είτε από τις αθρόες απολύσεις προσωπικού που έκαναν οι μικρές κυρίως επιχειρήσεις μετά τις περσινές αυξήσεις των χαμηλών ημερομισθίων. Ο μικρός αριθμός απολυομένων κατά επιχείρηση δεν επέτρεψε τη σοβαρή δημοσιότητα του ζητήματος, που όμως, είναι πελώριο αν λάβει κανείς υπόψη του ότι το μισό περίπου του εργατικού δυναμικού απασχολείται σε επιχειρήσεις 1-20 ατόμων. Η επενδυτική αποχή των μεγαλύτερων επιχειρήσεων δεν βοήθησε φυσικά να απορροφηθούν ούτε οι απολυμένοι, ούτε οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας.

Μ' αυτή την έννοια μπορεί κανείς να διακρίνει στα νέα μέτρα μια προσπάθεια εξουδετέρωσης αυτών των δυσμενών επιπτώσεων των περσινών αυξήσεων. Δυστυχώς όμως, όπως είναι διεθνώς παρατηρημένο, η ζήτηση εργασίας δεν αντιδρά γραμμικά. Η μείωση εργατικής απασχόλησης, που προκαλείται από μια αύξηση του πραγματικού μισθού δεν αίρεται τελείως από μια ισόποση πτώση του αργότερα, πολύ περισσότερο όταν επικρατεί ένα γενικότερο κλίμα (πραγματικό ή έντεχνα καλλιεργημένο) απαισιοδοξίας σε σχέση με την πορεία της οικονομίας. Κατά συνέπεια θα ήταν άτοπα αισιόδοξος, όποιος θα περίμενε κύμα επαναπροσλήψεων μετά το πάγωμα. Το μόνο που μπορεί να θεωρηθεί εφικτό είναι ο περιορισμός ή η προσωρινή αναστολή προγραμματισμένων απολύσεων, αλλά κι αυτά θα κατοχυρωθούν μόνο αν φυσήσει σύντομα κάποιος αναπτυξιακός άνεμος.

Η πιο ουσιαστική συνέπεια της συγκράτησης μισθών στα ονομαστικά επίπεδα του 1982 θα είναι η μείωση της πραγματικής αγοραστικής δύναμης των μισθών δεδομένου ότι οι τιμές θα αυξηθούν τουλάχιστο κατά το τμήμα διαμόρφωσής τους από τη διεθνή αγορά, που εξακολουθεί να παρουσιάζει πληθωριστικές τάσεις. Θα ήταν ευτυχής σύμπτωση αν αυτή η πτώση κατανάλωσης οδηγούσε στην εγκατάλειψη αγοράς εισαγομένων ειδών και στην προτίμηση εγχώριων υποκαταστάτων. Καμιά όμως (γνωστοποιημένη) μελέτη δεν υπάρχει, που να θεμελιώνει κάτι τέτοιο. Αντίθετα μπορεί κανείς εύλογα να υποθέσει ότι η κύρια ζήτηση εισαγομένων καταναλωτικών ειδών γίνεται από υψηλά εισοδή-

ματα, τα οποία προς το παρόν δεν απειλούνται ούτε από ονομαστικές, ούτε από πραγματικές μειώσεις. Οι μισθωτοί, διαθέτοντας, κατά μέσο όρο χαμηλότερα εισοδήματα, στρέφονται κυρίως στα εγχώρια προϊόντα και συνεπώς είναι πιθανότατο να οδηγηθούμε σε πτώση της εγχώριας ζήτησης, ύφεση της παραγωγής και παραπέρα αύξηση της ανεργίας.

Για να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και ταυτόχρονα να περιοριστούν οι εισαγωγές θα ήταν πιο αποτελεσματικό μέτρο μια αξιολογήσιμη υποτίμηση της δραχμής ως προς τα ευρωπαϊκά νομίσματα (πράγμα που άλλωστε φημολογείται χωρίς να διαψεύδεται), όπως είδη έχουν κάνει οι κυβερνήσεις της Γαλλίας, της Σουηδίας, και τελευταία της Ισπανίας. Το μόνο σοβαρό μειονέκτημα αυτής της λύσης είναι ότι δεν έχει άμεσα αποτελέσματα. Τους πρώτους μήνες μάλιστα το εξωτερικό ισοζύγιο θα χειροτερεύσει προσωρινά επειδή ξένα προϊόντα που έχουν αμετάκλητα παραγγεληθεί θα πληρωθούν σε υψηλότερες τιμές, η δραχμοποίηση εμβασμάτων θα γίνει λιγότερο ελκυστική και θα ενταθεί η διαφυγή κεφαλαίων από το φόβο νέων πιθανών υποτιμήσεων. Αυτό σημαίνει πως η υποτίμηση θα συνοδεύεται από μια ολιγόμηνη περίοδο ισχυρής δοκιμασίας (όπου φυσικά η κινδυνολογούσα κριτική θα οργιάσει) πριν αρχίσει να αποδίδει. Αλλά και η μακροπρόθεσμη ωφέλειά της θα κριθεί από τη δυνατότητα νέων επενδύσεων που τα προϊόντα τους θα εξασφαλίσουν οριστικά τις προτιμήσεις των καταναλωτών και θα εκμεταλλευτούν με διαρκή τρόπο τις ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν στις ξένες αγορές. Διαφορετικά δεν θα είναι παρά ένα πρόσκαιρο αναισθητικό στη χρόνια επιδείνωση του εξωτερικού εμπορίου.

Οι διεκδικήσεις

θα πολλαπλασιαστούν

Η πρωθυπουργική τηλεοπτική ομιλία παらいεσε τους εργαζόμενους να περιορίσουν τα διεκδικητικά τους αιτήματα, σαν ένα όρο επιτυχίας της εισοδηματικής πολιτικής, αντιπροτείνοντας τη θεώρηση του «γενικότερου συμφέροντος». Σε συνθήκες όμως λιτότητας τα οικονομικά αιτήματα εξάρονται και το ενδιαφέρον για θεσμικές αλλαγές περιορίζεται, καθώς κάθε κλάδος προσπαθεί να χρεωθεί το μικρότερο μερίδιο στη διανομή της κρίσης. Στην Ιταλία ή τη Βρετανία π.χ., ποιος μιλάει τώρα πια για εθνικοποιήσεις και εργατικούς ελέγχους, όταν τα συνδικάτα αντιμετωπίζουν συνεχώς νέες απολύσεις εργαζομένων και αυξήσεις χαμηλότερες του πληθωρισμού;

Στην Ελλάδα ισχύει βέβαια η ειδοποιός διαφορά των κυβερνητικών προθέσεων. Αλλά ισχύει και η έλλειψη σοβαρής εμπειρίας του συνδικαλιστικού κινήματος σε αγώνες θεσμικών αλλαγών και η έλλειψη εμπιστοσύνης στην κρατική μηχανή ή τους βιομήχανους ότι θα βοηθήσουν ή θα συγκατανεύσουν σε κάποια αναδιάρθρωση των σχέσεων παραγωγής. Ταυτόχρονα η ακόμα κραυγαλέα ανισότητα στην κατανομή εισοδήματος δημιουργεί κάθε άλλο

παρά ευνοϊκό κλίμα για την οπισθοχώρηση των διεκδικητικών αιτημάτων. Η ακύρωση του φόρου περιουσίας είναι ακόμα νωπή, η προσπάθεια σύλληψης των διαφευγόντων φόρων απέλπιδη και η συμμετοχή των κεφαλαιούχων στη λιτότητα απλή υπόθεση. Αν σ' αυτά προσθέσει κανείς την προσπάθεια της ΝΔ να εκμεταλλευτεί πολιτικά την κρίση και την αυξημένη επιρροή του ΚΚΕ, αυτού του μαϊτρ των οικονομίστικων αιτημάτων, στα κλαδικά σωματεία, γίνεται φανερό πως η συναίνεση των εργαζομένων κάθε άλλο παρά μπορεί να θεωρείται εξασφαλισμένη.

Έχει ειπωθεί κατ' επανάληψη ότι ανάμεσα στις αλλαγές που έχει δρομολογήσει η κυβέρνηση είναι και η αναδιάρθρωση της οικονομίας προς πιο παραγωγικούς και τεχνολογικά προηγμένους κλάδους. Συνοπτικά αυτό σημαίνει σταδιακή εξαφάνιση παρωχημένων κλάδων και μετατόπιση ειδικευμένου δυναμικού και κεφαλαίων προς νέους τομείς. Ένας από τους πιο αποτελεσματικούς μηχανισμούς μιας τέτοιας μεταφοράς ειδικευμένου προσωπικού είναι ο διαφορισμός των αμοιβών κατά κλάδους. Χαμηλές αυξήσεις μισθών σε προβληματικές επιχειρήσεις «επιβάλλονται» έτσι κι αλλιώς από την λογική της επιβίωσης. Υψηλότερες αυξήσεις στους δυναμικούς κλάδους, που έχουν περιθώρια να τις αντέξουν λόγω θεάματικής διαφοράς παραγωγικότητας, θα αποτελούσαν μια αναγκαία προϋπόθεση για την εκδήλωση ενδιαφέροντος απασχόλησης από τους καλύτερα καταρτισμένους εργαζόμενους.

Αλλά και μέσα στον ίδιο κλάδο ή την ίδια επιχείρηση ο διαφορισμός αυξήσεων αμοιβών μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν μηχανισμός εξύψωσης της παραγωγικότητας, με την προϋπόθεση βέβαια ότι θα είναι προϊόν διμερών διαπραγματεύσεων εργοδοσίας και προσωπικού. Αντίθετα, έχει παρατηρηθεί συχνά από στατιστικές μετρήσεις επιχειρήσεων, ότι το «πάγωμα» αμοιβών οδηγεί, όχι σε αντίστοιχη στασιμότητα της παραγωγικότητας, αλλά σε πτώση της! Αυτό απλούστατα οφείλεται στην «σιωπηρή αυτοάμυνα» του εργαζόμενου, που επιβραδύνει τους ρυθμούς απόδοσης όταν αντιληφθεί πως η σχετικά υπέρτερη εργασία του δεν του εξασφαλίζει αντίστοιχη μισθολογική βελτίωση.

Πέρα όμως από τα «ταιύλορικά» επιχειρήματα, που λειτουργούν στο δεδομένο καπιταλιστικό πλαίσιο της ελληνικής βιομηχανίας, η εισοδηματική πολιτική γίνεται ακόμα πιο ευάλωτη από ιδεολογική σκοπιά. Όχι μόνο γιατί το κράτος θεσπίζει κατά τη δική του κρίση μέτρα για τους εργαζόμενους, χωρίς να τους επιτρέπει να κατακτήσουν ενδεχόμενα περισσότερα με τους αγώνες τους, αλλά κυρίως γιατί υιοθετεί το αριθμητικό κριτήριο της παραγωγικότητας σαν ακρογωνιαίο λίθο μιας πολιτικής, που επιμένει να θεωρείται σοσιαλιστική. Έτσι, όμως, θα υποβαθμιστούν οι επαγγελίες εξανθρωπισμού της εργασίας και παρέμβασης ενεργού των εργαζομένων, γιατί θα βρίσκονται παράταιρες με την προσπάθεια μείωσης του κόστους παραγωγής, (αλήθεια τι απέγινε φέτος η αύξηση του μη—εργάσιμου χρόνου;). Ταυτό-

χρονα η «αντικειμενοποίηση» του προβλήματος της παράγωγικότητας δημιουργεί προηγούμενο για την εφαρμογή μιας ακόμα αυστηρότερης μονόπλευρης λιτότητας από μια μελλοντικά ενδεχόμενη συντηρητική κυβέρνηση, που θα παραπέμπει τους επικριτές της στους πρώτους εμπνευστές της μισθολογικής στασιμότητας. (Αυτό ακριβώς συνέβει στη Βρετανία, όταν η τελευταία εργατική κυβέρνηση Κάλλαχαν υιοθέτησε μία πολιτική ελέγχου των μισθολογικών αυξήσεων το 1978 και «επέτρεψε» έτσι στη Θάτσερ να εφαρμόσει μια πολύ σκληρότερη εισοδηματική πολιτική χωρίς λαϊκές αντιδράσεις αφού τα επιχειρήματα της είχαν ήδη νομιμοποιηθεί από τους αντιπάλους της. Κατόπιν εορτής, το Εργατικό Κόμμα έχει σήμερα σαν λυδία λίθο του προγράμματός του την αντίθεσή του σε κάθε είδος εισοδηματικής πολιτικής).

★ ★ ★

Η παραπάνω κριτική μας δεν στηρίχτηκε σε κάποια βιασύνη υιοθέτησης καθαρών σοσιαλιστικών λύσεων, αν και κάποτε βέβαια θα πρέπει να δούμε μήπως η κρίση της οικονομίας τις κάνει μάλλον πιο αναγκαίες παρά ανεπίκαιρες. Θελήσαμε απλά να επισημάνουμε πόσο λίγα δικαιούται να περιμένει κανείς από το «πάγωμα» των αυξήσεων. Και πόσο πολύ είναι δυνατό αυτό το πάγωμα να κοστίζει από την άποψη της συμπαράταξης των εργαζομένων σε μια φάση, που θ' αρχίσουν όπως λέγεται σοβαροί πειραματισμοί αλλαγών στον τρόπο διεύθυνσης και προσανατολισμού της οικονομίας.

ΛΑΝΣΟΝ ΛΟΥΣΙΕΝ

από
Γυναίμα
σε
Γυναίμα



ή γνωριμία με τό γυναικείο σώμα

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ. 36 18 457



**express
news**

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τίς έφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σάς ένδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση.

Ζητείστε μας τά άποκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσεις στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ένημερωνόμαστε καί νά σάς ένημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς έφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά άποκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», άλλα ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν είδική - δική σας έννημέρωση.

Έπικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας 'Αρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΒΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ**

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΟΥΛΗΣ

Ο αγνοημένος

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Συμπληρώθηκαν ήδη δέκα χρόνια από το θάνατο ενός σημαντικού, αλλά αγνοημένου, συγγραφέα του πεζογράφου Βασίλη Λούλη.

Όσοι είχαν την τύχη να γνωρίσουν το έργο του και τον ίδιο προσωπικά, θεωρούν χρέος τους την παρουσίασή του στους νεότερους.

Ο Βασίλης Λούλης παρουσιάστηκε, με τρόπο αιφνίδιο και λαμπερό, μέσα στους δύσκολους καιρούς του Εμφυλίου, από τα «Ελεύθερα Γράμματα» του Δημήτρη Φωτιάδη. Η σιωπή που τον τύλιξε κατόπιν ήταν στενά δεμένη με την ίδια την περιπέτεια της εποχής του.

Οι διώξεις της Αριστεράς, έβαλαν στο περιθώριο τους πνευματικούς ανθρώπους που επέμεναν ακόμη στις ιδέες και τα οράματα, τα διακηρυγμένα στα δύσκολα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης. Ένα κλίμα που, βέβαια, δεν ευνοούσε καμιά προβολή του έργου των αριστερών λογοτεχνών.

Ο ίδιος, αποκομμένος στην Κύμη της Εύβοιας, απομονωμένος από τους συμπολίτες του εξαιτίας των πολιτικών του πεποιθήσεων, έζησε περιφρονημένος και ενδεής όλη του τη ζωή. Υποδεχόταν με ανυπόκριτη χαρά όποιον φίλο εμφανιζόταν, και αναζητούσε να τον δει. Και με πίκρα αποχαιρετούσε, σφίγγοντας με την κάθιστη παλάμη του τους φίλους με μια «καλήν αντάμωση».

Το σύντομο αυτό αφιέρωμα δεν μπορεί να αναλύσει και αποτιμήσει τη σημασία του λογοτεχνικού του έργου. Είναι, εξάλλου, όλα τα κείμενα που ακολουθούν, όπως θα παρατηρήσει και ο αναγνώστης, φορτισμένα με τη μνήμη της ανθρωπίνης παρουσίας του. Ελπίζουμε μόνο να σταθεί μια παρακίνηση για την ανάγνωση του έργου του, αλλά και για μελλοντικές διεξοδικότερες ενασχολήσεις.

ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΛΟΥΛΗ

Βαπόρια να περνούνε κάθε μέρα...

Βαπόρια να περνούνε μέρα νύχτα, πάνω - κάτω να περνούνε και ντου ου ου ντου ου ου ν' ανοίξει η γέφυρα όλη την ώρα. Δε 'ναι βέβαια τα βαπόρια π' έκανα, 'κείνα π' ονειρεύομαι και τώρα, κανένα π' αυτά δε βγαίνει παραέξω. Όσα τραβάνε Βορεινά σταματάνε στη Θεσσαλονίκη ή το πολύ στη Λήμνο κι από κει πίσω μπρος, πάλι τον κατήφορο. Κείνα πάλι που πάνε κατά το Νοτιά, τέρμα στην Κρήτη το πολύ, όχι πιο κάτω. Κανένα δεν περνάει το Σουέζ, τον ξακουσμένο Βόσπορο, κανένα δε βάζει πλώρη για τον Ποταμό, για την Οντέσσα.

Γραμμή για τη Τζιμιτράλτα, για τις μεγάλες θάλασσες, για τα πούσα; Κανένα.

Σάντα Φε; Ντάιρεν;

Τούτα τα λιμάνια είν' άγνωστα σ' αυτά τα βαποράκια, ούτ' ακουστά δε τα 'χουνε ποτές τους.

Μα κ' έτσι καλά είναι, πάλι καλά, βοπόρια είναι και τούτα. Τα φώτα της γραμμής μια φορά, άσπρο - πράσινο - κόκκινο τα ίδια, κ' η φωνή του καπετάνιου 'πα τη γέφυρα στο λωστρόμο στο καμπούνι κι αυτή ίδια:

—Φούντο τη δεξιά— ή —βίρα την αριστερά.

Και 'κείνο τ' ανεθαματισμένο το γκρ - γκρ - γκρ - γκρ σαν παίρνει μέσα την καδένα η μπόμπα' στο σαλπάρισμα κι αυτό

το ίδιο, μόνο λιγάκι πιο αδύνατο, και που δεν ακούς τίποτα σε ξένη γλώσσα, κάνα Σπανιόλικο —με κάγο— ή κάνα Εγγλέζικο —γκοντέμ.

Μια φορά το 28 φτάναμε στο Μπάρι κατά το μεσημέρι. Ως να ανοίξουν οι πόρτες, να περάσουμε τις λεκάνες φάγαμε πολύ ώρα, στην τελευταία μανούβρα πια στο διπλάρωμα στο ντόκο, ο πιλότος είχε 'ρθεί στο καμπούνι. Δώσαμε στους βαρκάρηδες τον κάβο και κείνοι πηγαίνουν - Εγγλέζοι, μπάι - μπάι - κούνια λέσα. Γω όμως βιαζόμουν να νετάρουμε, να βγούμε έξω, να προλάβω τη Λούση πριν κλείσει το μαγαζί που δούλευε, και γι' αυτό είπα για τους βαρκάρηδες:

—Ας το διάλο κουνηθείτε ντε γ...

Ο πιλότος το κατάλαβε - 'πό τα πολλά Ρωμέικα βαπόρια π' έμπαζε κ' έβγαζε κάθε μέρα, είχε μάθει λίγες λέξεις, φαίνεται κ' εκείνος θα βιαζότανε, με κοίταξε και είπε κι αυτός:

—Ας το διάλο ντε τεμπέλη...

Έκανα πολλά ταξίδια στο Μπάρι και κάθε φορά που μ' έβλεπε κείνος ο πιλότος στο βαπόρι ή έξω —μικρή πολιτεία είναι το Μπάρι— μου 'λεγε γελώντας:

—Ας το διάλο ντε...

Τη φροντίδα του αφιερώματος είχε η ΝΙΝΕΤΑ ΜΑΚΡΥΝΙΚΟΛΑ

ΒΑΣΙΛΗ ΛΟΥΛΗ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ



Γεννήθηκα στην Κύμη το 1901. Σε ηλικία 11 χρονών αναγκάστηκα από τη φτώχεια να φύγω για την Αθήνα, όπου δούλεψα 3 χρόνια υπηρέτης σ' ένα σπίτι και συνέχισα το σχολείο στη νυχτερινή σχολή του «Παρνασσού» για τα άπορα παιδιά. Δούλεψα άλλα τρία χρόνια ακόμα στην Αθήνα, υπάλληλος σε γραφείο και σε κατάστημα, και ύστερα μπήκα στη θάλασσα. Δούλεψα 21 χρόνια με τα φορτηγά βαπόρια, αλλά το 1939 αρρώστησα και έφυγα αναγκαστικά. Μου

δώσανε μια μικρή σύνταξη, 900 δραχμές το μήνα, και μ' αυτή τη σύνταξη ζω μόνος, δεν παντρεύτηκα. Πήρα μέρος στην Αντίσταση και έχω τώρα το σχετικό φάκελο στην Αστυνομία και τις συνέπειές του. Δεν έκανα τίποτα άλλα στη ζωή μου.

Πρωτοδημοσίεψα σε λαϊκά περιοδικά της Αθήνας αρκετά πεζοτράγουδα κατά το διάστημα 1921-1924 που ήμουν ναύτης στο Πολεμικό Ναυτικό, ευτυχώς με το ψευδώνυμο Γιάννης Αρμένης (νεανικαί αμαρτίαι). Τα χρόνια που δούλεψα στα βαπόρια, πολλές φορές έγραψα αλλά δεν έστειλα σε εφημερίδα ή περιοδικό ποτέ τίποτα, τα πέταγα στη θάλασσα όσα έγραφα. Είχα τη γνώμη ότι ήταν μεγάλη αναίδεια με τα λίγα γράμματα που είχα μάθει να θέλω να παραστήσω το συγγραφέα. Το καλοκαίρι του 1947 εδώ στην Κύμη το μαχαίρι έφτασε στο κόκαλο — που λένε, η ζωή έγινε μαρτύριο. Για να μην τρελαθώ ξανάρχισα το γράψιμο. Από τότε δημοσίεψα αρκετά διηγήματα στα «Ελεύθερα Γράμματα» 47-49 και αργότερα στην «Επιθεώρηση Τέχνης» 55-57. Επίσης δημοσίεψε τη νουβέλα μου Ρούθ η εφη-



μερίδα «Δημοκρατική» σε συνέχειες το 1952. Το 1951 έβγαλα την Εκάβη στην Αθήνα. Έχω αρκετή δουλειά ανέκδοτη, που δεν την έστειλα στην Αθήνα ακόμα.

Το σημείωμα αυτό βρέθηκε στα χειρόγραφα του συγγραφέα μαζί με μια επιστολή από τον εκδοτικό οίκο του Ελευθερουδάκη (1966), που ζητούσε στοιχεία για τη ζωή και το έργο του, για να τα χρησιμοποιήσει στο εγκυκλοπαιδικό του λεξικό. Η αναδημοσίευσή του προέρχεται από το Β' τόμο των «Απάντων» του Λούλη από τις εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1980.

ΕΝΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΛΟΥΛΗ: Ποιός ξέρει... ύστερα από καμιά τριανταριά χρόνια...

Αγαπητή φίλη,

Κύμη 18 Μαΐου 1951

Πήρα το γράμμα-σας, ελπίζω στο μεταξύ νάχετε πάρει και σεις το δικό-μου, και πάλι σας παρακαλώ να με συγχωρέσετε που αρνούμαι να σας απαντήσω στην κάρτα.

Σας ευχαριστώ πολύ - πολύ για όλα.

Για τη συντροφιά που μου κρατάτε με τα γράμματά-σας, για τα καλά-σας λόγια, για την αγάπη-σας στο βιβλιαράκι-μου και τις φροντίδες-σας γι' αυτό, και ξέχωρα, πιο πολύ απ' όλα, σας ευχαριστώ για την ομιλία-σας στις φιλενάδες-σας — όπως μου λέγατε τις μαθήτριάς-σας. — Αυτό το έχω τόσο σημαντικό όσο και την έκδοση, χωρίς καμιά υπερβολή, και σας λέω το γιατί.

Πριν τρία χρόνια, το καλοκαίρι του '48, ένα βράδυ από νωρίς με λούσανε μέσα στην πλατεία οι γνωστοί παλληκαράδες, χωρίς καμιά αφορμή βέβαια. Η τέχνη για την τέχνη.

Σε λίγο μια εύθυμη παρέα νεαρών — όλοι-τους και όλες-τους τελειωμένο το γυμνάσιο — περνούσαν κάθε τόσο από μπροστά-μου και πετούσανε πόντους για το λούσιμο και για τα γραψίματα.

Στενοχωρήθηκα πολύ πιο πολύ με πόνεσαν τα πρόστυχα πειράγματα των νεαρών — ποτές-μου δεν είχα τίποτα για οποιονδήποτε απ' αυτούς — παρά οι βρισιές των παλληκαράδων. Πήγα στην κάμαρη, πήρα το μπουκαλάκι του ούζου — 105 δράμια — το γέμισα και ύστερα γύρισα σπίτι κι έκατσα στο χαγιάτι, στο πάνω - πάνω σκαλοπάτι, γιατί μέσα στην κάμαρη η ζέστη ήταν αφόρητη και αυλή δεν είχα. Από εκεί έβλεπα ένα κομάτι ουρανό και άκουγα τα

τραγούδια της ραδιόλας του Ξηρού, κι έτσι μ' αυτή τη συντροφιά άρχισα να πίνω.

Η ραδιόλα σταμάτησε καμιά φορά, όλα ησυχάσανε, το μπουκαλάκι είχε αδειάσει και εγώ καθόμουνα κει δα.

Τότε, θέλετε από το ούζο, θέλετε από τον πόνο για τις κοροϊδίες, το μυαλό-μου συλλογίστηκε κάτι, κάτι που δεν θα 'πρεπε να σας το πώ, και όμως σας το λέω σας το λέω αν και φοβάμαι πως μπορεί να πείτε μόνοι-σας: πάει, του 'στριψε του φουκαρά...

...Ποιός ξέρει... ποιός ξέρει... αν αυτά που μου γράφει ο Φωτιάδης είναι σωστά — και γιατί να μην είναι, για ποιό λόγο θα μου 'γραφε ψέμματα; — μπορεί μια μέρα, ύστερα από καμιά τριανταριά χρόνια, όταν ο κόσμος θάναι κάπως καλύτερος... βέβαια δε γίνεται να είναι τα ίδια με σήμερα ο κόσμος ύστερα από τόσα χρόνια... ποιός ξέρει... μπορεί... ίσως... κάποιο διηγημά-μου να μπει στα σχολικά βιβλία... μπορεί τα παιδιά αυτών που με κοροϊδεύανε απόψε να κάνουν μάθημα από τα γραψίματά-μου κάποια μέρα... ίσως κάποιο παιδί απ' αυτά το μεσημέρι στο τραπέζι να ρωτήσει.

— Πατέρα, μητέρα, σεις τον προλάβετε τον Λούλη, ήσαστε σύγχρονοί-του, τι άνθρωπος ήτανε πατέρα;

Και τότε ο πατέρας, η μάνα, δεν γίνεται να μη θυμώντουσαν τ' αποψινά, να μη ντρεπόντουσαν μια στάλα. Και πήγα και κοιμήθηκα παρηγορημένος, ήσυχος. Μεθυσμένος τα συλλογίστηκα αυτά αγαπητή φίλη πριν τρία χρόνια μη γελάσετε.

*Μη γιγνώσκεις χαρμωμένως και
θερμής ωρεομένης.
Β. Λούλης*

Ο πεζογράφος Βασίλης Λούλης

του
Γιώργου
Ίωάννου



Ο Βασίλης Λούλης είναι ένας κάπως παλαιότερος πεζογράφος, γερός πεζογράφος, που μάλλον όμως χρειάζεται παρουσίαση, γιατί παραμένει για τους πολλούς, ακόμα και για ανθρώπους των βιβλίων και των γραμμάτων, σχεδόν άγνωστος. Και αυτό είναι προς πνευματική-μας ζημία.

Ο Λούλης ανήκει στους ταλαντούχους εκείνους λογοτέχνες, που δεν έχαναν ή δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτε για να γίνουν πίο γνωστοί, αλλά και που δεν παρουσιάζουν στο έργο-τους όλα εκείνα τα δευτερογενή στοιχεία, που προκαλούν την περιέργεια, τη διεγερση και τη συναισθηματική αναταραχή των αναγνωστών. Εννοώ διάφορα ερωτικής φύσεως στοιχεία και τον κατάλληλο χειρισμό-τους. Και θα μπορούσε να έχει τέτοια πολλά.

Με αυτά όλα δεν προσπαθώ να διατυπώσω συνταγές για καθιέρωση, αλλά να εξιχνιάσω κάπως την περιέργη μοίρα μερικών πολύ καλών έργων, που δεν πετυχαίνουν ποτέ την πλατιά αναγνώριση, που τους αξίζει. Έχουν και τα έργα τη γοητεία-τους και την ελκτική δύναμή-τους, που δεν προσδιορίζεται πάντα από το ιδιαίτερο γράψιμο, όπως και στους ανθρώπους δεν εξαρτάται μόνο από τη σωματική ομορφιά. Όπως υπάρχουν άνθρωποι συμπαθείς και λιγότερο συμπαθείς, έτσι υπάρχουν ίσως και έργα.

Ο Βασίλης Λούλης ήταν ναυτεργάτης και μάλιστα στα ποντοπόρα πλοία. Ταξίδεψε πολύ περισσότερο σε χώρες εξωτικές από τον άλλο ναυτικό της λογοτεχνίας-μας, τον ποιητή Νίκο Καββαδία, ο οποίος ήταν ασυρματιστής και για μεγάλο διάστημα ταξίδευε στη Μεσόγειο. Ο Λούλης όμως ήταν εργάτης μέσα στο πλοίο, ζούσε με τους άλλους ναυτεργάτες στην κουβέρτα, έκαμνε παρέα με τους θερμαστές, αυτούς τους κολασμένους των πλοίων, έβγαινε στα λιμάνια ως ναυτεργάτης με τους ναυτεργάτες και είχε απ' όλους, από τους απέξω και τους απομέσα, την πρωτόγονη και ανεπιφύλακτη συμπεριφορά, που επιδικάζει η κοινωνία προς τους απλούς εργάτες των καραβιών.

Είναι αυτοί που βλέπουν ως το κατακάθι και συχνά μόνο το κατακάθι. Θα μπορούσε δηλαδή ο Λούλης να είναι ένα ποιητικό πρόσωπο μέσα στην ποίηση του Καββαδία, να ανήκει έστω στην κατηγορία αυτή, αλλά ο Λούλης όχι μόνο δεν διακρίνει τη γοητεία του ναυτικού αυτού τρόπου ζωής, όπως αντίθετα τη βλέπει ο Καββα-

δίας, όχι μόνο την παρουσιάζει διαρκώς με τα μελανότερα χρώματα, αλλά και διαμαρτύρεται στο πεζό-του «Μαραμπού», το τελευταίο κείμενο της ζωής-του, για την εικόνα της ναυτικής ζωής που ξεπηδά από τα ποιήματα του Καββαδία - εικόνα όχι αληθινή κατά τον Λούλη.

Είναι και από άλλα σημεία του έργου-του διαπιστωμένο, ότι ο Λούλης είχε μια υπερβολική βεβαιότητα στη δική-του άποψη και μια διάθεση παραμερισμού της υποκειμενικής αντίληψης των άλλων. Αυτά τα συμπτώματα μπορεί να συνιστούν ενδείξεις ισχυρής προσωπικότητας, αλλά είναι ένα κι ένα, όταν μάλιστα είσαι ένας φτωχός διάβολος, για να σε οδηγήσουν σε ατελείυτες προστριβές και τέλος στην κοινωνική απομόνωση. Ο ρόλος του εισαγγελέα δεν είναι και πολύ δημοφιλής μεταξύ των ανθρώπων.

Γράφοντας για τον Βασίλη Λούλη έχω υπόψη-μου τα εξής έργα-του:

— «Λυσίκομος Εκάβη και άλλες ιστορίες». Β' έκδοση. «Διογένης», Αθήνα 1971.

— «'Απαντα β' τόμος». «Κέδρος», Αθήνα 1980.

Μέσα στο έργο του Λούλη, και ιδίως στον β' τόμο των Απάντων-του, υπάρχουν άφθονα στοιχεία αυτοβιογραφικά. Προτάσσονται όμως και δύο σύντομα σημειώματα, γραμμένα από τον ίδιο τον συγγραφέα, που αναφέρονται επιγραμματικά στους βασικούς σταθμούς της ζωής και του έργου-του.

Ο Βασίλης Λούλης γεννήθηκε στην Κύμη το 1901. Πέθανε εκεί το 1972. Παρόλες τις αρρώστιες και τις κακουχίες-του δεν μπορούμε να πούμε ότι έζησε και λίγο. Από πολύ μικρός, από 11 χρονών, έφυγε από την πατρίδα-του, για να βγάλει το ψωμί-του στην Αθήνα. Δουλεύοντας ως υπηρέτης τελείωσε το Δημοτικό και το Σχολαρχείο, φοιτώντας στις νυχτερινές σχολές του «Παρνασσού». Κατόπιν, δεκαεφτάρης, μπαρκάρισε στα ποντοπόρα πλοία όπου δούλεψε επί 21 χρόνια.

Το 1939 βγήκε από τη δουλειά ως φυματικός. Πήρε μια χαμηλή σύνταξη και αποσύρθηκε στην Κύμη. Η σύνταξη αυτή, εξαιτίας των γεγονότων που ακολούθησαν, δεν καταβαλλόταν πάντοτε κανονικά κι αυτό δημιούργησε στον εγκλωβισμένο Λούλη μεγάλα προβλήματα. Στην Κύμη τον βρήκε ο πόλεμος και η κατοχή. Οργανώθηκε στο ΕΑΜ και για ένα διάστημα, ώσπου να διαφωνήσει, έπαιξε κάποιο ηγετικό ρόλο, βοηθώντας στον αγώνα κατά της πείνας στην Κύμη. Μετά τον πόλεμο, εκτός από την αγιάτρευτη φτώχεια-του, έζησε ως διαρκώς ύποπτος τη ζοφερή κατάσταση, που είχε δημιουργήσει ο εμφύλιος στις επαρχίες. Εξ άλλου με τον άκαμπτο και ασυμβίβαστο χαρακτήρα-του είχε έρθει με τον καιρό σε ρήξη με όλο σχεδόν το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον-του. Ο ίδιος αφηγείται όλη τη διαδικασία της απομόνωσής-του.

Εντούτοις γράφει και το 1951 κυκλοφορεί η «Λυσίκομος Εκάβη». Παράλληλα συνεργάζεται στα «Ελεύθερα Γράμματα» (1947 - 1949) και στην «Επιθεώρηση Τέχνης» (1955 - 1957). Γράφει πολλά ακόμα κείμενα, που άλλα σώθηκαν και άλλα όχι. Πολλά ανέκδοτα κείμενά-του τα έχασε ένας γείτονάς-του στην κατοχή, όταν φοβήθηκε μήπως του κάνουν έρευνα και τα βρούνε. Ο Λούλης του είχε εμπιστευθεί τη φύλαξή-τους.

Ο Λούλης υπήρξε πάντα συνειδητός κομμουνιστής. Ο αδρός και αγνός χαρακτήρας-του, αλλά και η κατάσταση της ζωής-του, τον οδηγούσε και τον κρατούσε διαρκώς πιστό στα βασικά οράματα των προλεταρίων: Την κοινωνική δικαιοσύνη, τη λατρεία της αλήθειας, τη δίψα για άκρα τιμιότητα, την πάνω από υλικούς καταναγκασμούς και συμφέροντα διαμόρφωση των σχέσεων των ανθρώπων. Αυτά και πολλά άλλα, που για μας τώρα μπορεί να είναι αφόρητες ηθιολογικές σχολαστικότητες, του είχαν γίνει έμμονες ιδέες, καθώς πήγαζαν κατευθείαν από το χαρακτήρα-του και τη ζωή-του και έβρισκαν θεωρητικό αντιστήριγμα στην ιδεολογία, που μάλλον στοιχειωδώς θα την κατείχε.

Ο Λούλης δεν παντρεύτηκε και δεν είχε, όπως φαίνεται, έρωτες

πολλούς και σφοδρούς. Δεν μοιάζει για ιδιαίτερα ερωτικό άτομο, αν και ήταν δυνατός στο σώμα ως νέος. Αν ήταν ερωτικός τύπος, οσοδήποτε αυστηρές αρχές κι αν είχε, θα του ξέφευγαν κουβέντες και περιγραφές γύρω από το θέμα. Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, που ήταν ερωτικός, παρά την αίσθηση της αμαρτίας που τον ζεματούσε, δεν μπόρεσε να μην αφήσει ένα σωρό γραπτά ίχνη των ταλανισμών-του αυτών. Ο Λούλης ήταν άτομο που κυριαρχούσε πάνω στις αισθήσεις-του. Θέλει να παντρευτεί, θέλει να συνάψει ερωτικές σχέσεις, μα κρίνει ότι πρέπει να τα αναβάλλει για αργότερα. Και έτσι έμεινε ανύπαντρος. Και είχε όλες τις συνέπειες που μπορεί να δημιουργήσει μια τέτοια απόφαση σε έναν άντρα που ζει στην ελληνική επαρχία.

Μιλώντας για το έργο του ναυτεργάτη Λούλη δεν αναφερόμαστε σ' αυτό ωσάν σε έργο συγγραφέα ασπούδαχτου και ακαλλιέργητου - καθόλου. Ο Λούλης παρουσιάζεται ως ένας συγγραφέας κανονικός, με αρκετή ενημέρωση και γλωσσική καλλιέργεια όχι τυχούσα. Θα πρέπει να είχε διαβάσει πολλή λογοτεχνία. Ποιός ξέρει με ποιούς τρόπους και θυσίες, αλλά θα διάβασε. Άλλωστε, από το 1939 που έζησε στην Κύμη, απ' όπου κατέβαινε τότε - τότε και στην Αθήνα, η ανάγκη-του για διάβασμα θα είχε αρκετά ικανοποιηθεί.

Ο Λούλης είναι ένας συγγραφέας που αντλεί ολοφάνερα τη ζωή των έργων-του από τη ζωή τη δική-του. Βέβαια, δεν υπάρχει συγγραφέας που να μην αντλεί στοιχεία από τη ζωή-του, μα άλλοι τα στοιχεία αυτά τα μεταπλάθουν πολύ και άλλοι λιγότερο ή και καθόλου. Ανάλογα με τις ικανότητες του καθενός, το χαρακτήρα-του και προπαντός —προπαντός!— με τις ψυχικές-του ανάγκες.

Όταν έχουμε αναγνωρίσιμη μετάπλαση των στοιχείων της προσωπικής ζωής, μιλούμε για «βιωματική» λογοτεχνία. Και αναφερόμαστε με τον όρο στα παντοία βιώματα του συγγραφέα. Είτε υλικά, είτε πνευματικά, είτε ψυχολογικά, είτε ορατά, είτε αόρατα. Πάντως, πράγματα που κατά κάποιο τρόπο έχει ζήσει ο ίδιος, έχει αισθανθεί, έχει διαπιστώσει.

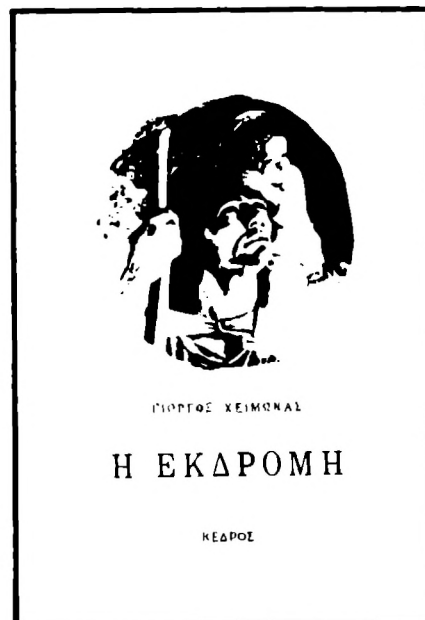
Όταν έχουμε μη αναγνωρίσιμη μετάπλαση των στοιχείων της προσωπικής ζωής, που δεν αποκλείεται να είναι μικρότερη σε βαθμό ως μετάπλαση, αλλά πάντως είναι μη αναγνωρίσιμη, μιλούμε για «φανταστική» λογοτεχνία, εννοώντας τον όρο πάντοτε με την ψυχολογική-του έννοια: δηλαδή μη αναγνωρίσιμη μετάπλαση γνωστών στο υποκείμενο στοιχείων.

Και μιλούμε για «αυτοβιογραφική» λογοτεχνία, όταν ολοφάνερα ο συγγραφέας διηγείται ιστορίες της ζωής-του, έστω και φανταστικές. Αυτό, νομίζω, δεν έχει γίνει και πολύ αντιληπτό, ότι οι πιο φανταστικές διηγήσεις πλασσάρονται συνήθως, όταν ο συγγραφέας μιλάει για περιστατικά της ζωής-του. Όπως ακριβώς συμβαίνει και στην ίδια τη ζωή, όταν αφηγούμαστε ή συζητούμε. Ανάλογα με την εντύπωση που θέλουμε να αφήσουμε και ανάλογα, βέβαια, με το πρόσωπο που μας ακούει, διορθώνουμε τα περιστατικά της ζωής-μας, ιδίως τα πιο μακρινά, και —ανάλογα με το κουράγιό μας— επινοούμε και ανύπαρχτα γεγονότα για να φαντάξουμε έτσι ή αλλιώς. Πόσο μάλλον στη λογοτεχνία, όπου η δημιουργία φανταστικών ιστοριών, που αφορούν έστω και τον συγγραφέα, αποτελεί προσφορά, φτάνει αυτές να είναι αποκαλυπτικές και δυνατό γραμμένες. Αλλά και όταν η αυτοβιογραφική λογοτεχνία είναι πραγματικά αυτοβιογραφική, αυτό δεν σημαίνει ότι είναι ευκολότερη από τις άλλες περιπτώσεις ή άσκησή-της. Απαιτεί τα ίδια προσόντα για τη συνειδητοποίηση του θέματος και των ορίων-του, καθώς και για την έκφρασή-του.

Το πρόσωπο, πρώτο, δεύτερο ή τρίτο, στο οποίο είναι δοσμένη μια ιστορία, δεν παίζει ρόλο για την κατάταξη-της στις παραπάνω κατηγορίες. Συνήθως τα πιο αυτοβιογραφικά κείμενα γράφονται στο τρίτο πρόσωπο ή στο δεύτερο. Όσο για το πρώτο μιλήσαμε παραπάνω.

Είναι βασικό σφάλμα να αξιολογεί κανείς τη λογοτεχνία, από

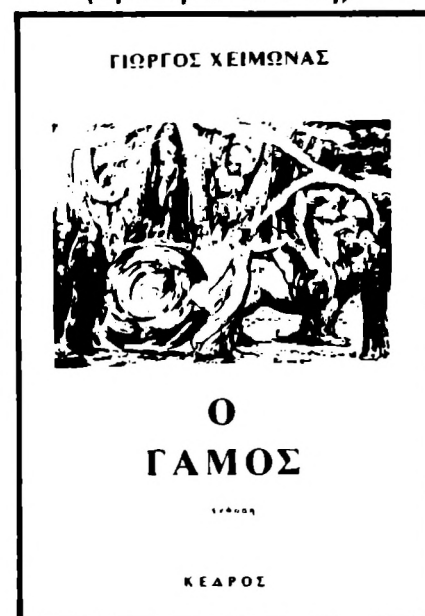
τα βιβλία του ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΕΙΜΩΝΑ στις ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ



Η ΕΚΔΡΟΜΗ
(τρίτη έκδοση)



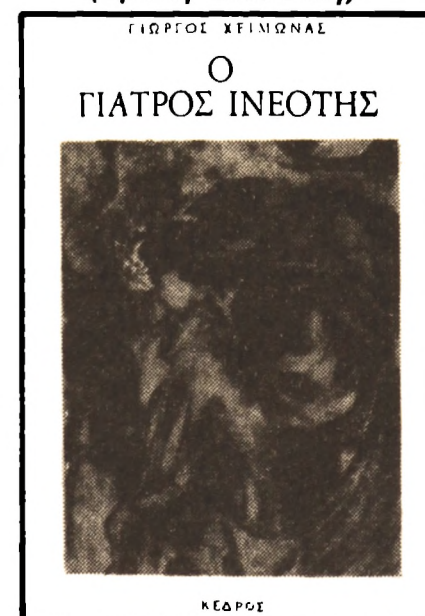
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
(τρίτη έκδοση)



Ο ΓΑΜΟΣ
(τρίτη έκδοση)



Ο ΑΔΕΛΦΟΣ
(τρίτη έκδοση)



Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΙΝΕΟΤΗΣ
(τρίτη έκδοση)



ΟΙ ΧΤΙΣΤΕΣ
(τρίτη έκδοση)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 (πάροδος 'Ακαδημίας)
Τηλ.: 36.15.783

το αν είναι αυτοβιογραφική, βιωματική ή φανταστική. Περισσότερο να επιμεινουμε σ' αυτό. Και όμως έπρεπε να πούμε μερικά πράγματα, όσο κι αν φαίνονται αυτονόητα, γιατί υπάρχουν χριτικοί — δεν ξέρω αν πρέπει να τους βάλω μέσα σε εισαγωγικά — που αξιολογούν, έμμεσα έστω, τη λογοτεχνία και από την ευθεία ή τεθλασμένη σχέση-της με την πηγή-της.

Η «Λυσίκομος Εκάβη» είναι το βιωματικό έργο του Βασίλη Λούλη. Είναι η συνίζηση και η μετάπλαση των στοιχείων της ναυτικής εμπειρίας-του, των ονείρων, των επιθυμιών, των αναμνήσεων από την πατρίδα, των αναπολήσεων, των περιστατικών της ζωής της δικής-του αλλά και των άλλων συντρόφων-του στα καράβια. Είναι η αναπόληση της χαράς και της ελπίδας, που υπήρχε ακόμα κάπου στον ορίζοντα. Το αιώνιο όνειρο του κάθε αξιού νεαρού ναυτικού για δικό-του καράβι και που εδώ τουλάχιστον θα λέγεται «Λυσίκομος Εκάβη».

Η γλώσσα-του στην «Εκάβη» έχει μια μουσικότητα, που θαρρείς πως σεγκοντάρει τις θαλάσσιες και λιμανίσσιες εικόνες. Είναι διάστικτη από όρους ναυτικούς, που όμως δεν φέρνουν τις μεθυστικές προεκτάσεις της ποίησης του Καββαδία.

Ό,τι και να πούμε εμείς τώρα, η «Λυσίκομος Εκάβη» θα παραμείνει το αριστούργημα του Λούλη.

Στον β' τόμο των Απάντων-του περιέχονται κείμενα καταφανώς αυτοβιογραφικά με την πλήρη έννοια του όρου. Καταγράφει, λέει τα όσα του συμβαίνουν για να μιλάει και να ξεσπάει. Φαίνεται ότι έχει παραμείνει ολομόναχος στην επαρχιακή κόλαση, χωρίς διέξοδο. Είναι πέντε τα αφηγήματα του τόμου:

1. Ολίγα τινά περί της ζωής του Αντώνη Κατραμάδου.
2. Αποκριάτικο ξημέρωμα.
3. Βόλτα στα περασμένα.
4. Παραμιλητό.
5. Μαραμπού.

Τα αφηγήματα αυτά αποτελούν σπάνιας ακρίβειας μαρτυρία για την κοινωνική και πνευματική κατάσταση της ελληνικής επαρχίας του καιρού-μας.

Παρακολουθείς το ξεχωριστό, το ασυμβίβαστο, το πραγματικά επαναστατικό αλλά συνάμα και ιδεαλιστικό άτομο, να απομονώνεται, να πολεμιέται και να πολιορκείται από όλες τις μεριές, χωρίς διέξοδο, χωρίς βοήθεια, χωρίς ανάφυξη καμιά — ούτε από εκεί, από τους δικούς-του, ούτε από την Αθήνα, από τους κύκλους των φίλων-του και ομοϊδεατών-του, που ξέρανε την κατάστασή-του αλλά και την αξία-του. Λέει και ξαναλέει ο Λούλης, ότι ο Τάσος Βουρνάς του έγραψε το 1949 να σηκωθεί να φύγει από την Κύμη,

γιατί είναι επαρχία και ως επαρχία αποτελεί τροχοπέδη. Να φύγει, αλλά πώς να φύγει ο Λούλης; Είναι αλήθεια ότι η κατάσταση των λογίων της εποχής εκείνης ήταν γενικά φριχτή. Πάντως, τα πάθια του Παπαδιαμάντη στην Αθήνα δεν είναι τίποτα μπροστά στα όσα υπόφερε ο Λούλης στην Κύμη. Φαίνεται - τί φαίνεται; τα γράφει — πως είχε γίνει στόχος χοροϊδίας ακόμα και των μικρών παιδιών.

Η γλώσσα των πεζογραφημάτων αυτών έρχεται λιγότερο μουσική. Αλλά είναι πιο καίρια από εκείνη της Εκάβης. Αφιμυθιώτη, λιτή όσο πρέπει και καθόλου λικνιστική. Ο Λούλης μιλάει εδώ για πράγματα ολότερα δικά-του, πράγματα που κατέχει μέσα κι έξω και καθώς πιά είναι πνευματικά ώριμος μπορεί να τα εκθέτει με ακρίβεια και δύναμη. Τώρα που το λέω, βρίσκω πως τους συγγραφείς σε όλη την εκφραστική-τους δεινότητα τους συλλαμβάνεις στα αυτοαναλυτικά ή αυτοβιογραφικά κείμενά-τους. Ξέρουν τι θέλουν να πούν, ξέρουν τι τους καίει και το γράφουν δυνατά και με ακρίβεια.

Τα δυνατότερα από άποψη γραψίματος κείμενα της λογοτεχνίας-μας είναι τα αυτοβιογραφικά και φέρνω αυτή τη στιγμή στο νου-μου τις πρόζες του Καρυωτάκη. Η διαπίστωση αυτή δεν σημαίνει καμιά συνηγορία για το ένα ή άλλο είδος, για όνομα Θεού. Αλλά πρέπει να λαβαίνει κανείς συνεχώς τα μέτρα-του, αυτό έχω μάθει.

Οι πρόζες εκείνες του Καρυωτάκη μπορούν να θεωρηθούν προδρομικά κείμενα για τη σύγχρονη φάση του πεζογραφικού λόγου-μας. Όχι τα πρώτα, ούτε τα μόνα, αλλά αποφασιστικά. Για το γράψιμό-τους, εννοώ, για την εκφραστική-τους. Μέσα σε μια εποχή καλλιπέπειας, λεξιθηρίας —καλόγουστης έστω λεξιθηρίας— και περίπλοκων μελοδραματικών σκηνογραφήσεων, έρχεται ο Καρυωτάκης και βγάζει μερικές ακόμα γνήσιες ανθρώπινες κραυγές. Αργότερα έρχονται ο Στρατής ο Δούκας, ο Δημήτρης Χατζής, ο Κώστας Ταχτσής, ο υποφαινόμενος ίσως και πάει λέοντας... Είμαστε σ' αυτή την ίδια γραμμή, νομίζω, χωρίς να θέλω να πω ότι είχαμε υπόψη-μας ξεκινώντας ο ένας το έργο των άλλων. Οι γνήσιες αποδόσεις των εποχών δεν έχουν φιλολογική την αρχή-τους. Είναι θέματα ψυχισμού των συγγραφέων ο οποίος αν συνάδει προς τα γενικότερα αιτήματα του καιρού, γίνεται η νέα εκφραστική κατάσταση και μεταβάλλει την πορεία και τον τόνο της λογοτεχνίας. Οι γραμμές και οι διαδοχές συντάσσονται εκ των υστέρων.

Τέλος, θέλω να μεταφέρω εδώ αυτό που σημείωσα, μελετώντας το έργο του Λούλη: Είναι ένας λογοτέχνης, που σου φέρνει έντονα στο νου την προσωπικότητα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Μόνο που σαν πιο άγιος μου φαίνεται ο Βασίλης Λούλης, ο μάρτυρας.



ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Συνηγορία της Παραλογοτεχνίας

Τέσσερις μονογραφίες και ένα δοκίμιο πάνω στα αστυνομικά και κατασκοπικά μυθιστορήματα, την «επιστημονική φαντασία» και τα κόμικς.

Οι ιστορικές καταβολές, οι λογοτεχνικές συγγένειες και η ψυχολογική λειτουργία της ανάγνωσης της παραλογοτεχνίας.

Μια μελέτη που διαβάζεται με τόσο ενδιαφέρον όσο και ένα αστυνομικό μυθιστόρημα: επιπλέον δίνει όλες τις πληροφορίες και τα στοιχεία για την κατανόηση ενός είδους με πολλούς φίλους.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοχράτους 131 • τηλ. 72.29.237—72.32.819

Ο συμπολίτης μου Βασίλης Λούλης

του Θεοδ.Ε. Θεοδώρου

Ένα απ' τα θέματα που με απασχόλησαν σαν εκλέχτηκα Δήμαρχος, ήταν και το πολιτιστικό κύρια η παράδοση κι οι γηγενείς πολιτιστικές πηγές. Για το λόγο αυτό ήρθα σε μια ακόμα πιο κοντινή, απ' ό,τι προηγούμενα και πληρέστερη επαφή με το έργο του Βασίλη Λούλη.

Δεν είχε τύχει να τον γνωρίσω προσωπικά. Και μου είχε κάνει εντύπωση ότι όλες τις φορές που είχα μιλήσει γι' αυτόν και για το λογοτεχνικό του έργο, ήταν με νέους Κουμιώτες. Οι πιο μεγάλοι, στο παρελθόν, μέχρι και πρόσφατα, δεν τον αναφέρονε, ή αν τὸ 'καναν καμιά φορά ήταν για να πουν τις παραξενιές του' όχι για το έργο του, σαν να μην είχαν καταλάβει την αξία του. Τούτο δεν είναι αξιοπερίεργο. Τόσο γιατί η κρατούσα ιδεολογία καταφέρνει να περάσει πολλά πράγματα μέσα στις λαϊκές μάζες, ας είναι κι αντίθετα στα συμφέροντά τους (κι ο Λούλης με το προοδευτικό λογοτεχνικό του έργο, το πηγαίο και σπαζοκόκκαλο, έπρεπε να θεωρηθεί σαν μια παραξενιά, έτσι, που το μήνυμά του έργου να μὴ βρει μέσα στο λαό την απήχηση που του έπρεπε), όσο και γιατί στη χώρα-μας συνηθίζεται οι άνθρωποι



με πραγματική αξία όσο ζουν ν' αγνοούνται ή να καταπολεμούνται λυσσασμένα απ' τους απαίδευτους, τους ατάλαντους, τους ισχυρούς και τα τσιράκια-τους.

Βλέπετε ο Βασίλης Λούλης ήταν κι αριστερός - απ' τα νιάτα-του. Τι μπορεί να του κόστισε αυτό σε μιά εποχή σαν την περίοδο απ' το 1920, οπότε ο Βασίλης Λούλης γίνεται έφηβος (είχε γεννηθεί το 1903) και ξεκινάει το ταξίδι της δικής-του ζωής μέσα απ' τα ταξίδια-του στη θάλασσα, μέχρι το 1972 που πέθανε (και που στον τάφο-του τον συνόδεψαν λίγοι πιστοί στη φιλία, αξιοπρεπείς και θαρραλέοι άνθρωποι) το καταλαβαίνει ο καθένας. Χρόνια, που τα χαρακτηριστικά-τους είναι εμφύλιες έριδες, οξύμενα πολιτικά πάθη ενός αστικού πολιτικού κόσμου που παράδερνε σε μια οξυτάτη κρίση, πόλεμοι και καταστροφές σαν

την Μικρασιατική, πόλεμοι και προδοσίες σαν αυτή ενάντια στην Εθνική Αντίσταση, καταπίεση και σκλαβιά του Λαού, πραξικοπήματα, δικτατορίες κτλ.

Αυτά τα χρόνια ακριβώς έζησε ο Βασίλης Λούλης, σ' αυτά τα χρόνια έγινε ναυτεργάτης κι είδε και κατάλαβε μέσα απ' την ίδια τη ζωή-του για την κοινωνική αδικία. Θα μπορούσε να κλείσει τα μάτια-του, να βουλώσει το στόμα-του, να σπάσει την πέννα-του, να μη γράψει ποτέ-του για τον ανθρώπινο πόνο, για την κοινωνική αδικία, για τον απλήρωτο μόχθο του εργάτη. Θα μπορούσε να γινόταν λακές των αφεντικών, να πατήσει στα πτώματα των συναδέλφων-του για ν' ανέβει επαγγελματικά —και σε χρήμα— να γίνει σαν μερικούς από αυτούς που περιέγραψε, να γίνει σαν «των τυφώνων ο νικητής».

Του δόθηκαν οι ευκαιρίες. Μόνο που δεν θα μιλούσαμε πιά σήμερα για το Βασίλη το Λούλη, που ήταν θαυμάσιος διηγηματογράφος, γιατί μαζί ήταν κι ευαίσθητος, δίκαιος, σωστός άνθρωπος, που πόνεσε για το συνάνθρωπό-του, που αγάπησε το συνάδελφό-του, που κατάλαβε πλέρια το μήνυμά της εποχής-του, το μήνυμά της δημοκρατικής και της σοσιαλιστικής αλλαγής, το μήνυμά της ίδιας της εργατικής τάξης γι' αυτή την αλλαγή. Κι ακολούθησε στην πορεία της ζωής-του αυτό το μεγάλο μήνυμα —γι' αυτό και κυνηγήθηκε— κι αυτό το μήνυμα το δίνει στο έργο-του το διηγηματογραφικό.

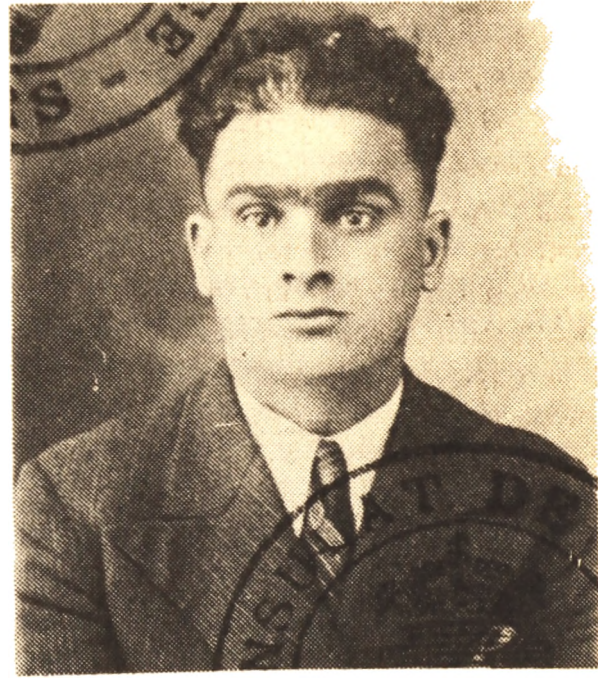
Αυτό το έργο-του έχει και μια πρωτοτυπία. Αρκετά διηγήματά-του είναι εργατικά διηγήματα. Στη χώρα-μας η λογοτεχνία δεν έχει ακόμα στρέψει συστηματικά την προσοχή-της στη ζωή και στη δουλειά του εργάτη, του εργαζόμενου γενικότερα. Μπορεί να υπάρχουν σποραδικές αναφορές πάνω στα θέματα αυτά, μα τίποτα το συστηματικό. Όμως στο Βασίλη Λούλη, η αναφορά στον εργάτη —ειδικά στο ναυτεργάτη— είναι αναφορά συστηματική.

Αν ο Βασίλης Λούλης δεν προσέχτηκε από την κουλτούρα με το φράκο, απ' τα τσιράκια και τους γλύφτες, προσέχτηκε από μια τουλάχιστον μερίδα της προοδευτικής δημοκρατικής διάνοησης. Τα «Ελεύθερα Γράμματα» κι η «Επιθεώρηση Τέχνης» του πρόσφεραν τις σελίδες-τους. Ο «Διογένης» και τώρα ο «Κέδρος» έγιναν οι εκδότες των έργων-του (η πρώτη έκδοση μόνο του διηγήματος «Λυσικόμος Εκάβη» είχε πρωτογίνει το 1951 απ' τα «Πειραϊκά Χρονικά»). Και μια σειρά προοδευτικοί πνευματικοί άνθρωποι, κι όσο ζούσε και σήμερα που ο Βασίλης Λούλης δεν είναι ανάμεσά-μας, αναφέρονται με αγάπη στον άνθρωπο και με θαυμασμό στο έργο-του.

Και τώρα, που ο χρόνος όλα τ' αποκαθαίρει και που βάζει αντικειμενικά τ' ανθρώπινα έργα στη θέση που πρέπει

στο καθένα, έρχεται η ώρα της πιο πλατιάς αναγνώρισης του έργου του Βασίλη Λούλη.

Σήμερα όλο και πιο πολλοί, όλο και περισσότερο, μιλάνε γι' αυτόν. Και στην πατρίδα-του, την Κύμη, η αναγνώριση της αξίας-του γίνεται πράξη, πρώτα απ' όλα απ' το Δήμο. Ήδη, προτού ν' αναλάβει η τωρινή δημοτική αρχή, το προηγούμενο δημοτικό συμβούλιο είχε δεχθεί την πρόταση του «Κέδρου» για την έκδοση των έργων-του (ο Βασίλης Λούλης είναι και δωρητής του Δήμου Κύμης: την περιουσία-του, μαζί και τα δικαιώματα της πνευματικής-του ιδιοκτησίας, τα έχει αφήσει στο Δήμο Κύμης). Το σημερινό Δημοτικό Συμβούλιο πήρε οριστικά την απόφαση γι' αυτή την έκδοση κι έλαχε σε μένα να υπογράψω την σχετική συμφωνία έκδοσης του έργου-του. Κι η φωτογραφία του Βασίλη Λούλη (προσωπική-μου μικρή προσφορά στη μνήμη-του) κοσμεί τώρα τη μεγάλη αίθουσα του Δημαρχείου και θα την κοσμεί για πάντα. Επίσης ο Δήμος Κύμης προγραμματίζει εκδήλωση αφιερωμένη στο Βασίλη Λούλη — επιβεβλημένη απόδοση τιμής απ' το Δήμο στο έργο-του και



στη μνήμη ενός επιφανή Δημοκράτη και Σοσιαλιστή Κουμιώτη. Και πιστεύω ακόμα πως σύντομα θα δοθεί τ' όνομά-του σ' έναν απ' τους πιο κεντρικούς δρόμους της Κύμης.

Πέρα όμως απ' αυτά είναι κυρίως η κατανόηση του έργου-του απ' τους ανθρώπους του λαού, στους οποίους είχε πιστέψει ο Βασίλης Λούλης και που τα διηγήματά-του αυτούς έχουν άξονα αναφοράς-τους. Ειδικότερα, οι τόσοι και τόσοι Κουμιώτες ναυτικοί πρέπει να μάθουν για το έργο-του και για το μήνυμά που αυτό περιέχει.

Κι όταν τούτο θα γίνει, τότε κι η προσφορά του Βασίλη Λούλη θα έχει βρει τη δικαίωσή-της.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ε. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΚΥΜΗΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΟΥΛΗΣ: Η ανθρωπιά μέσα στη μοναξιά

«Αυτό δεν ήταν σωστή ιστορία, δεν είχε καθόλου όνειρο...». Μ' αυτή τη φράση άρχιζε η τελευταία παράγραφος του πρώτου από τρία σύντομα αφηγήματα του Λούλη, δημοσιευμένα σ' ένα τεύχος των «Ελευθέρων Γραμμάτων» του 1949.

Δεν ξέρω πώς βρέθηκε στα χέρια-μου εκείνο το τεύχος του περιοδικού, γύρω στα τέλη του Νοέμβρη ή στις αρχές του Δεκέμβρη της ίδιας χρονιάς, της πιο μαύρης απ' όσες έχω να θυμάμαι στη ζωή-μου. Πώς τα κατάφερε να ξεφύγει το άγρυπνο μάτι της Μακρονησιώτικης λογοκρισίας και να φτάσει στον μισοαδειασμένον, κιόλας, δωδέκατο «κλωβό» του στρατοπέδου πολιτικών εξορίστων; Σίγουρα τ'όχι παρατήρησε κάποιος από τους συντρόφους, που θα τον είχαν πάρει με μίαν από τις «φουρνιές» για «αναμόρφωση» στο Α.Ε.Τ.Ο. ή στο Β.Ε.Τ.Ο. (Κάθε ένας που τον φώναζαν για κεί έπαιρνε μαζί-του μονάχα ό,τι του ήταν απόλυτα απαραίτητο. Και κάθε μέρα, όσοι δεν είχαν ακόμα κληθεί, έκαιγαν σε μικρές φωτιές τα εγκαταλειμμένα παλιά ρούχα, παπούτσια, χαρτιά των μεταχθέντων). Στις ψυχές των πολιτικών κρατουμένων βάραινε η επίσημα ομολογημένη ήττα του Δημοκρατικού Στρατού στο Βίτσι και στο Γράμμο, η οριστική αποχώρηση των τμημάτων-του στις Ανατολικές Χώρες. Η εγκατάλειψη του ελληνικού εδάφους από τους ένοπλους μαχητές του κινήματος, δεν μπορούσε με κανένα τρόπο να ισοσταθμιστεί από τη νταηλίδικη δήλωση του Ζαχαριάδη «στεκόμαστε πάντα με το όπλο παραπόδα, για να επιστρέψουμε όταν δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις». Όσο πιο πολύ την επαναλαβαίναμε ο ένας στον άλλο, πασκίζοντας να πείσει τον εαυτό-του κυρίως ο καθένας-μας, τόσο πιο κούφια και αντίθετη σε κάθε λογική ακουγόταν. Η εγκατάλειψη του εδάφους αισθητοποιούνταν με την αληθινή της εικόνα: Συντριβή του προοδευτικού κινήματος, κι αυτό σήμαινε ότι στα χέρια της αφηνιασμένης αντίδρασης έμενε ανυπεράσπιστη η φτωχολογιά, που είχε στα χαμένα ελπίζει και παλαίψει στα χωριά και στις πόλεις για ένα καλύτερο αύριο. Οι εκτελέσεις θανατοποινιτών συνεχίζονταν καθημερινά και οι ειδήσεις που έρχονταν από τις διάφορες φυλακές, ιδιαίτερα της Γιούρας, φέρναν στη ραχοκοκκαλιά-σου παγερά ρίγη. Το αποθηριωμένο αστικό κράτος είχε επιδοθεί απερίσπαστο στην καταδίωξη κι εξόντωση των αγωνιστών, που είχαν διαφύγει ως τότε τη σύλληψη και δρούσαν στην παρανομία μέσα σε χίλιους δυό κινδύνους. Τα στρατοδικεία συνέχιζαν να εκδίδουν καθημερινά «αποφάσεις εις θάνατον» και ο στρατιωτικός Ο.Α.Μ. (Οργανισμός Αναμορφώσεως Μακρονήσου) είχε βάλει σ' εφαρμογή το σχέδιο για την ηθική ή τη φυσική εκμηδένιση των πολιτικών εξορίστων πρώτα και σε συνέχεια των απροσκήνητων καταδικών που κρατούνταν στις διάφορες φυλακές.

Ήδη από τον Αύγουστο του 1949 είχε ολοκληρωθεί η μεταφορά-μας από τους τόπους εξορίας (Ικαρία, Αη Στράτη, Λήμνο) στους δώδεκα «κλωβούς» του «Πολιτικού» Μακρονησιού και με το μπάσιμο του Οχτώβρη άρχισαν οι μεταγωγές κατά ομάδες προς τα στρατιωτικά τάγματα. Στις αρχές του Δεκέμβρη, οι μισοί σχεδόν από κάθε κλωβό είχαν μεταχθεί στο Α.Ε.Τ.Ο. και στο Β.Ε.Τ.Ο., απ' όπου σκοτεινές φήμες κι άλλες αγατριχιαστικές «πληροφορίες» έφταναν ως εμάς που

είχαμε απομείνει «περιμένοντας τη σειρά-μας». Τις νύχτες, όταν ο άνεμος δεν ήταν πολύ δυνατός και φυσούσε από τα τάγματα προς τους κλωβούς, άκουγες να σε φτάνουν από τις χαράδρες του Μακρονησιού σπαρακτικές κραυγές αντρών που τους βασάνιζαν. Ήταν οι σύντροφοί-μας. Ήταν αυτό που περιμενε και σένα αύριο - μεθαύριο.

Με κάθε καινούρια «φουρνιά» που έπαιρναν, μαθαίναμε πως απ' την προηγούμενη το 90-95% είχαν «σπάσει» - ανάμεσά-τους ο τάδε κι ο τάδε κι ο τάδε... άνθρωποι που ως χτές φαινονταν αποφασισμένοι να εμμείνουν μέχρι θανάτου. Όσοι δεν είχαν υποκύψει βρίσκονταν στο νοσοκομείο με σπασμένα πόδια, χέρια, ραχοκοκκαλιές ή στα «τρελάδικα» παραλοισμένοι. Μερικούς άλλους τους είχε φάει το σκοτάδι. Πραγματικά, δεν είχε μείνει καθόλου τόπος για όνειρο!

Μέσα σε κείνη τη βαρύτατα καταθλιπτική ατμόσφαιρα, όπου οι επίσημες δηλώσεις της ηγεσίας αποδείχνονταν αναξιόπιστες, οι διαβεβαιώσεις των συντρόφων πως «θα κρατήσουν», αναξιόπιστες, οι πανηγυρικές διακηρύξεις περί ελευθερίας της συνείδησης, αναξιόπιστες, το σαρκίο-σου είχε εξεγερθεί απαιτώντας λυσσαλέα τα δικά-του δικαιώματα κι η εμπιστοσύνη στις ηθικές-σου δυνάμεις, στην ίδια-σου την προσωπικότητα κλονιζόταν επικίνδυνα. Μπροστά στην επικείμενη δοκιμασία, αισθανόσουν όλο και πιο πολύ μόνος, ξεκομμένος κι αβοήθητος απ' όλους κι από τον ίδιο-σου τον εαυτό.

Τότε ήταν που τα λόγια του άγνωστου-μου ως τότε συγγραφέα: «Αυτό δεν ήταν σωστή ιστορία, δεν είχε καθόλου όνειρο...» άστραψαν μπρος στα μάτια-μου μ' ένα α λ λ ο φως. Το φως μιας διαφορετικής αλλά συγγενικής μοναξιάς, που ανιστορούσε με αφτισίδωτο αλλά, γι' αυτό ακριβώς, πειστικότερο λόγο μίαν οικουμένη άλλου άλγους. Μέσα σ' αυτό το φως, μέσα σ' αυτή την οικουμένη, ξαναείδα την κατάσταση γύρω και εντός-μου, το σαρκίο-μου, τη δοκιμασία, το νόημα που άξιζε νά'χει η ζωή-μου.

Όμως εδώ ο λόγος δεν γίνεται για μένα αλλά για τον Λούλη κι όσα προσωπικά ανέφερα έχουν τη θέση-τους μόνο σαν ένα μέτρο για να εκτιμηθεί η αξία της γραφής-του.

Ξαναδιάβασα αμέσως τις λίγες παραγράφους που ως εκείνη τη στιγμή μου είχαν δώσει την εντύπωση ενός απλά ομορφogramμένου αφηγήματος, και προχώρησα πιο κάτω:

Τι να γένει;...

«(...)» Το κακό είναι που η ζωή δεν έχει μόνο απ' αυτά που σας αρέσουν, αυτά είναι τα λίγα τ' άλλα τα πολλά είναι τα δικά-μου.

Οι μεθυσμένοι ναύτες με τα χαμένα-τους όνειρα, που τους δέρονουν οι χωροφύλακες, οι λάντζες με τ' άπλυτα πιάτα, τα κάρβουνα, ο ιδρωτας, ιδρωτας και πάλι ιδρωτας και ξανά ιδρωτας, πάνω απ' όλα για ένα κομμάτι ξερό ψωμί και σοτάμ-σοτάμ.(...).

Έτσι, σ' εκείνες τις κρίσιμες για μένα μέρες, οι τρεις - τέσσερις σελίδες του Λούλη στα «Ελεύθερα Γράμματα», ήρθαν αναπάντεχα να μου θυμίσουν όχι μονάχα πως ολόκληρος ο καπιταλιστικός κόσμος ήταν (κι εξακολουθεί να είναι) ένα απέραντο και μακράϊωνο Μακρονήσι που εκτεινόταν από το Βαλ-



παραίσο στο Μπέλφαστ, στον Πειραιά, ως τις εκβολές του ποταμού Μεκόγκ. Ήρθαν προπάντων να μου θυμίσουν πως ο άνθρωπος, ακόμα κι όταν είναι ολομόναχος κι ανίσχυρος, οφείλει να γυρέψει μέσα-του, με τη βοήθεια του «ονείρου», τις δυνατόμεις που θα του επιτρέψουν και να μην αφομοιωθεί από το «Μακρονήσι» και να το καταπολεμήσει ενεργά.

Τα χαρακτηριστικά που έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση σ' εκείνο το λιγοσέλιδο γραφτό, ήταν πρώτα - πρώτα η γνησιότητα των βιωμάτων, και μάλιστα βιωμάτων τραυματικά χαραγμένων πάνω σε μιαν εξαιρετικά ευαίσθητη συνείδηση. Δεν ήταν καμιά «λογοτεχνική» σύνθεση που ξεκινούσε με την πρόθεση να μιλήσει «για το λαό, για την εργατική τάξη και τα προβλήματα-της», όπως είχαμε συνηθίσει να βλέπουμε εκείνο τον καιρό.

Ο άνθρωπος που μιλούσε φαινόταν πως είχε ζήσει στο πετσί-του όσα ανιστορούσε.

Σ' ένα πιο προσεχτικό διάβασμα, το κείμενο αποκαλυπτόταν περισσότερο σαν μια εναγώνια αναζήτηση ακροατή από μέρους ενός διψασμένου για ανθρώπινη συντροφιά ατόμου. Η γραφή-του, σε πρώτο πρόσωπο, υποστασίωνε τη «ροή» μιας συνείδησης που όχι μόνο αναζητούσε τα αίτια της μοναξιάς-της σαν μέσο για να την ξεπεράσει. Και πρέπει να αναγνωρίσω ότι τα πετύχαινε όλα αυτά. Στη δική-μου τουλάχιστον περίπτωση ο Λούλης είχε εξασφαλίσει με κείνο το κείμενο έναν θαυμαστή, έναν μαθητή και μαζί έναν «φίλο». Νομίζω πως δεν ήμουν ο μόνος.

Δυό χρόνια αργότερα, στο στρατόπεδο πολιτικών εξορίστων του Αη Στράτη, η «Λυσικόμος Εκάβη» (έκδοση Πειραιϊκών Χρονικών, 1951, με ξυλογραφίες της Βάσως Κατράκη) ήρθε να επιβεβαιώσει και να επαυξήσει το θαυμασμό και την αγάπη-μου για τον συγγραφέα-της. Δεν ήταν πιά ένα σύντομο κείμενο, αλλά πλατιά σύνθεση οργανωμένη σε μιαν αλληλουχία αναδρομών στο παρελθόν με αφετηρία και τέρμα ένα μπουρδελοκαπηλιό σε κάποιο λιμάνι της Λατινικής Αμερικής. Εκεί έχει καταφύγει, σπρωγμένος από τη θύελλα τύψεων που ξεσήκωσε μέσα-του ένα αναπάντεχο γράμμα απ' το σπίτι-του, ο ναυτεργάτης που είναι το κεντρικό πρόσωπο του βιβλίου.

Δεν έχω σκοπο να εκθέσω εδώ την περίληψη του έξοχου αυτού κειμένου, στερώντας από τον αναγνώστη την απόλαυση που θα του δώσει η από σελίδα σε σελίδα παρακολούθησή-του, έτσι όπως το έγραψε ο δημιουργός-του.

Αρκεί να πω ότι μέσα σε τούτη την τραγωδία του άσωτου ναυτεργάτη, —άσωτου επειδή οι ανυπόφορες συνθήκες του επαγγέλματος πριονίζουν σιγά - σιγά τις ρίζες της προσωπικότητάς-του μεταβάλλοντας τη βούλησή-του σε αναιμική υποβουλευτικότητα— δεν υπάρχει ούτε μια λέξη που να μην είναι στη θέση-της. Ούτε ένα περιστατικό, ένας χώρος, ένα πρόσωπο, από τα τόσα που απεικονίζονται στις σελίδες-του, δεν μένει στο προσκήνιο περισσότερο απ' όσο είναι απόλυτα απαραίτητο για να προσφέρει τη συμβολή-του στην αρτιότητα της σύνθεσης. Ο κραδαινόμενος συναισθηματισμός, που σαν ένα *basso continuo* υπόκειται σ' ολοκληρή την εξιστόρηση, πουθενά δεν ξεπέφτει σε γλυκερή αισθηματολογία. Μένει πάντα στον τόνο που ορίζει το τραχύ άλγος μιας συνείδησης βασανιζόμενης και αυτοβασανιζόμενης, όπως λειτουργεί στις σελίδες του Ντοστογιέφσκι.

Ανέφερα το μέγα όνομα, μόνο για να υποδηλώσω την ειδο-λογική συγγένεια. Όμως δε θα ήταν σωστό να νομιστεί ότι η «Λυσικόμος Εκάβη» μιμείται —ή έστω φαίνεται επηρεασμέ-

νη— από το έργο του Ρώσου γίγαντα. Δεν ξέρω αν είχε καν διαβάσει Ντοστογιέφσκι ο Λούλης. (Από τις συζητήσεις-μου μαζί-του, όταν, πολύ αργότερα τον εγνώρισα προσωπικά, μα κι από άλλα ανέκδοτα ως τώρα γραφτά-του που μου έδωσε να διαβάσω, σχημάτισα την εντύπωση ότι προτιμούσε να διαβάζει αισθηματικά μυθιστορήματα του τύπου Μάξ ντυ Βεζίτ και Μ. Ντελύ, που του πρόσφεραν εύκολη φυγή σ' έναν ανώδυνο κόσμο με «δεσποινίδες Κλαίρη και Υβόννη» και «τσάγια της Μαρκησίας», μακριά από «το αβάσταχτο βάσανο της ζωής μέσα στα βαπόρια»).

Ένας λογοτεχνικά ασπούδαχτος, λοιπόν, μα διόλου «απλοϊκός» καραβόγατος, ήταν ο ναυτεργάτης Βασίλης Λούλης. Κι εκείνο που ακοίμητα τον παρακινούσε να γράψει, ήταν η ανάγκη-του να γυρέψει κάποιο δρόμο λυτρωμού. Ήταν το «Κιμ-κιάο και σοτάμ-σοτάμ,» το «Σκίπερ στράτ» κι οι σκοτεινοί δρόμοι του Μπέλφαστ, του Κάρντιφ, όλων των άξενων λιμανιών, η βρώμα κι οι μύγες από τα φρικτοφικά της Λατινικής Αμερικής, η αποκτηνωτική εκμετάλλευση μέσα στα ποντοπόρα σαπιοκάραβα και πάνω απ' όλα η φοβερή ερημιά που ο ίδιος δημιουργούσε γύρω-του κι ας μην το ήθελε κι ας διψούσε αφάνταστα για συντροφιά κι αγάπη. Θά 'πρεπε μάλιστα να πω,

ότι την ερημιά γύρω-του, τη δημιουργούσε ο ίδιος ακριβώς επειδή τόσο αφάνταστα διψούσε για συντροφιά κι αγάπη. Όταν γνωριζόταν με κάποιον —και προ πάντων όταν αυτός ο κάποιος ήταν γυναίκα— ο Λούλης δινόταν τόσο ολοκληρωτικά και τόσο αστραπιαία, θά 'λεγα, ώστε ο άλλος σάστιζε, τρόμαζε, κουμπωνόταν. Και τρόμαζε ακόμα πιο πολύ και γινόταν επιφυλακτικότερος, καθώς έβλεπε τον σχεδόν άγνωστό-του Βασίλη να απαιτεί όχι με λόγια, αλλά με τον τρόπο-του, με τη ματιά-του, με τη λαχτάρα που έπαλλε μέσα στη φωνή-του μιαν εξίσου ολοκληρωτική κι εξίσου αστραπιαία ανταπόκριση, πράγμα ακατόρθωτο. Ο Λούλης την ένιωθε αμέσως την επιφυλακτικότητα του άλλου, τραυματιζόταν, μνησικακούσε και τό 'ριχνε στη γκρίνια, καθώς αποτραβιόταν πάλι στη μοναξιά. Όμως ποτέ δεν έχανε ολοκληρωτικά την ελπίδα.

Με τέτοιο ιδιόρρυθμο χαρακτήρα και με τέτοια σκληρά βιώματα, πως να μη γυρέψει λυτρωμό στο γράψιμο; Είναι απόλυτα ειλικρινής στον πρόλογό-του στη «Λυσικόμο Εκάβη» όταν εξομολογείται:

«(...)» Αρχισα το γράψιμο στο πέλαγο κλέβοντας τον καιρό από τις λίγες τις ώρες του ύπνου.(...) μα δεν μπορούσα, δεν τα κατάφερνα. Τα λίγα-μου κολυβογράμματα δεν βοηθούσανε, βαρέθηκε γλήγορα, τα παράτησα χωρίς να πω τίποτα σε κανένα.

Δεν πέρασαν χαρούμενα τα χρόνια-μου. Στα πιο πολλά η φτώχεια συντροφιά και το χειρότερο, σ' όλα-μου τα χρόνια, πάντα η ερημιά κι η μοναξιά. Ως και στις πλώρες είκοσι ένα χρόνια, που ζούμε τόσο πολλοί άνθρωποι σε τόσο λίγο χώρο, που σμίγουν αναγκαστικά τα χνώτα-μας κι ο ιδρώτας και τα παραμιλητά στον ύπνο, και κει ακόμα τα κατάφερα να μείνω ολομόναχος, τέτοιο στραβόξυλο που είμαι.

Μα εκείνα, τα περασμένα βάσανα ήτανε γέλια και χαρές μπροστά σ' αυτά τα καινούρια που με βρήκανε, τούτα τα κάρβουνα τ' αναμμένα πάνω στο μυαλό-μου, στην ψυχή-μου, τούτο το μολύβι το αναλυτό πάνω στην καρδιά και στο φιλότιμό-μου.

Ξανάρχισα το γράψιμο.

Πού αλλού να γύρευα του λυτρωμού το δρόμο;

Δεν ξέρω. Δεν είμαι γω κείνος που μπορεί να το πει αυτό. Μα



συλλογιέμαι, πως αν καταφέρω και κάνω τους ανθρώπους —τους ανθρώπους που έχουν ακόμα την κακή συνήθεια να διαβάζουν λίγο κάπου - κάπου— να καταλάβουν κάτι από τη ζωή-μας, τη ζωή του ναύτη, κάτι από το ανείπωτο μεγαλείο του ωκεανού, κάτι από το σφύριγμα της θύελλας και το βουερό μουγκρητό των κυμάτων τις σκοτεινές φουρτουνιασμένες νύχτες, κάτι από τον ιδρώτα για το ψωμί, τη νοσταλγία για το σπίτι, και τον καημό και τη λαχτάρα την ασίγαστη για λίγη ζεστασιά, λίγη αγάπη που έχει ο κάθε θαλασσινός μέσα-του, κι ας μην το ξέρει τις πιο πολλές φορές, — και πιότερο ακόμη: αν καταφέρω να κάμω εκείνους τους ίδιους τους παλιούς συνάδελφους να κοιτάζουν τον εαυτό-τους, να σκύψουν λίγο μέσα-τους, τότε λέω πως κάτι καλό θα έχω κάμει στη ζωή-μου, κι ας με είπε από τότε, από την ιστορία του '34 με την κρατική υπηρεσία και την εφημερίδα, ο μεγάλος πνευματικός άνθρωπος «απλοϊκό караβόγατο», τότε λέω, πως το ψωμί που έφαγα και το κρασί που ήπια σαράντα τόσα χρόνια δεν πήγανε ολότελα χαμένα. (...)».

Μάρτης 49, Κύμη

Από μια τέτοια περίσσεια αγάπης κι ελπίδας, συνδυασμένη

με μια τέτοια ανυπομονησία ευαισθησία, πως να μην ανθοβολήσει το αναμφισβήτητο ταλέντο-του αξιοποιώντας βιώματα δικά-του, παρατηρήσεις και κρίσεις καταδικές-του, σε έργα όπως «Τα δολλάρια», το «Κίμ-Κιάο» το «Σκίπερ στράτ αριθ. 22», «Των τυφώνων ο νικητής», η «Λυσικόμος Εκάβη»;

Κατά τη γνώμη-μου, το τελευταίο από τα έργα που ανέφερα, είναι το τελειότερο απ' όσα μας έδωσε. Είναι ένα κείμενο λιτότατο, όπου η άσογη ενορχήστρωση των τριών θεμελιακών συνιστωσών του λογοτεχνήματος (γνώσις, συνιστώσας, που λειτουργεί μέσω της κριτικής επεξεργασίας και της αβίαστης εξωτερικεύσης βιωμάτων από πρώτο χέρι —αισθητική, συνιστώσας, που υποστασιώνεται στην ανόθευτη γραφή, μέσω της οποίας τα εξωτερικευόμενα συγκροτούνται σε κόσμο αυθύπαρκτο, αναγνωρίσιμο κι άφθαρτο — και, τέλος, η θική, συνιστώσας, που, μέσω των δύο άλλων, κινητοποιεί την ανθρωπιά), κάνει αυτήν την τραγωδία της υποβουλητικότητας και της μοναξιάς να εξασφαλίζει στον αναγνώστη-της απόλαυση και καλλιέργεια και στον συγγραφέα-της την απαιτούμενη ισχύ για να νικήσει το Χρόνο.

ΒΑΣΙΛΗ ΛΟΥΛΗ:

Ο κ. Πρόξενος

Απόσπασμα από το ανέκδοτο μυθιστόρημα του Βασίλη Λούλη, «Τη λέγανε Μαρία». Το έργο αυτό θα αποτελέσει τον Γ' τόμο των «Απάντων» του συγγραφέα, που θα κυκλοφορήσει από τις εκδόσεις «Κέδρος».

Το 37 στον Ατλαντικό, το 36 ξέμπαρκος στην Αμβέρσα το 35, 34, 33, στον Ατλαντικό αράδα, το 32 ξέμπαρκος στη Μαρσίλλια, το 27 το ίδιο, πάλι στη Μαρσίλλια ξέμπαρκος.

Είχα ξεμπαρκάρει στη Σέττα 'πό το «Βενιζέλος», ένα μικρό φορτηγό 1000 τόννοι, παλιά μπάριζα της Αζοφικής, όλο Κατάκωλο - Σέττα ταξιδεύαμε, και πήγα στη Μαρσίλλια να πιάσω κάνα μεγάλο φορτηγό της Αργεντινής, 7 λίρες το μήνα 'πό 1.200 δρχ. π' έπαιρνα στο «Βενιζέλος» να δω Θεού πρόσωπο.

Ερχόντουσαν Ρωμέικα βαπόρια μα τίποτα.

Ο ένας καπετάνιος μ' εύρισκε πολύ λεπτό για ναύτη, τ' άλλου του μύριζα Αμέρικα, μα δε στεναχωριόμουνα γιατί είχε μεροκάματο στο ματσακόνι μπόλικο 'όρεξη να 'χες.

Τη μέρα στο ματσακόνι το λοιπόν στο Ιταλικό φορτηγό «Εσμεράλδα» της Κατάνιας, και το βράδυ στη γαλαρία στην Όπερα, τρία φράγκα.

Το μεροκάματο ήταν 35.

Χόρτασα μουσική κείνη τη φορά, μουσική και μπαλέτο 'την λέγανε Σαχάρωφ, του πάλαι ποτέ αυτοκρατορικού μπαλλέτου, της πάλαι ποτέ Πετρούπολης. Στο «χορό του κύκνου» δεν ήταν θαύμα που λέει και το Μαράκι, ήταν όνειρο. Την ξανάδα ύστερα 'π' επτά χρόνια στο Σαιγκόν της Ινδοκίνας.

Κάποτε μαζευτήκαμε οι ξέμπαρκοι, δεν πήγαμε δα στη Μαρσίλλια να βγάλουμε σύνταξη στο ματσακόνι, κι είπαμε πως κάτι πρέπει να κάνουμε.

Όλα τα μεγάλα φορτηγά π' ερχόντουσαν είχαν ποιο έναν, ποιο δυο και ποιο πολλούς ξένους.

Αραπάδες, Μαλτέζοι, Γιουγκοσλαύοι.

Να βγάλουμε μια επιτροπή να πάει στον Πρόξενο να του μιλήσει.

Ο Νόμος δεν του δίνει το δικαίωμα ν' αναγκάσει τους καπεταναίους, να βγάλουνε τους ξένους και να πάρουν από μας;

Αν δεν έχει αυτό το δικαίωμα, θα 'χει την καλοσύνη ο Κύριος Γενικός, να τους πείσει όσο μπορεί, τους καπεταναίους, να παίρνουν και κανένα από μας βγάζοντας κάποιον ξένο;

Δεν περετήσαμε στρατιώτες τρία και τέσσερα και πέντε

χρόνια, για να καθόμαστε τώρα ξέμπαρκοι στη Μαρσίλλια και να βλέπουμε να δουλεύουν στα βαπόρια μας Μαλτέζοι κι Αραπάδες και Σκλαβούνιοι. Ο Κεμάλ τότε κοντά στ' άλλα γύρευε και τον εμπορικό μας στόλο και μεις...

Βγήκε μια τριμελής επιτροπή. Ένας Σαμιώτης, ένας Κεφαλονίτης και γω ' κάπου κάπου έβλεπα και των δυο τα ονόματα στην εφημερίδα... μόνο γω δεν έκανα χαίρι και προκοπή...

Ζητήσαμε ακρόαση μέσω του γραμματέα, και μας όρισε την άλλη μέρα το βράδυ όχι στο Προξενείο, μα στο ξενοδοχείο π' έμενε —ήταν ένα ωραίο ξενοδοχείο στη ρυ ντε Παρντι, αν θυμάμαι καλά. Πορτιέρης σα ναύαρχος με μεγάλη στολή, μόνο το ξίφος του 'λειπε, και τα παπούτσα μας βουλιάζαν στο χαλί.

Μας δέχτηκε όχι στο διαμέρισμά του, μα σε μια γωνιά του σαλονιού, κ' ήταν γεμάτο το σαλόνι πλάτες και στήθια ξέσκεπα, σίγουρα επιτήδες το 'κανε για να μας σαστίσει, να μας πιάσει γλωσσοδέτης, και κείνες όλες οι καρακάξες μας κοιτάζανε σα να 'μαστε τίποτα περίεργα ζώα.

Τώρα να λέμε την αλήθεια, οι άλλοι δυο ήταν γύρω στα τριάντα και γω είκοσι πέντε. 'Πο ρούχα;

Κανένας μας δε φορούσε ούτε σμόκιν ούτε ζακέτα, ούτε καν μαύρο κουστούμι, γραβάτα μόνο ο Κεφαλονίτης, είχα κι εγώ μα δε τη φόρεσα επιτήδες, πουκάμισο κι ένα πουλοβεράκι από πάνω.

Πώς να μη μας κοιτάζουν έτσι τα χρυσά μου, είχανε δικιο.

Μόνο η γυναίκα του που στεκόταν πίσω του και ακουμπούσε στην πολυθρόνα του, μου φάνηκε συμπαθητική γυναίκα κείνο το βράδυ 'πό κείνο το σκυλολόι, δεν άνοιξε το στόμα της καθόλου, μόνο στεκόταν και μας κοίταζε στοχαστικά, όλη την ώρα.

Είπαμε τι θέλαμε.

Αλήθεια είναι πως από ξένες γλώσσες ήμουνα τότες ένα τούβλο και μισό (σάμπως τώρα δεν είμαι βλέπεις) μ' αλήθεια είναι πάλι πως τη γλώσσα μας, τα Ρωμέικα τα μιλούσα και τα καταλάβαινα καλά 'πολύ καλά. Δε γίνεται να μη κατάλαβε τι του

Κι έτσι μεταφράστηκε στη Γαλλία...

της Σμαράγδας Μοστράτου



μόλις θα γυρνούσα στην Αθήνα.

Στο δώρο-μου γρήγορα ήρθε η ανταπόκριση: Τις ευχαριστίες-της συνόδευε η πρόταση να μεταφραστεί από τη Γαλλίδα συγγραφέα Claire Sainte Soline, που της το είχε ήδη σελίδα προς σελίδα και λέξη προς λέξη διαβάσει, μεταφράζοντας, η κυρία Αγγέλα Μεντίτση, από την

έκδοση Ελευθερουδάκη.

Αλλά ο Βασίλης Λούλης παρακαλούσε τώρα να μην αρχίσει αμέσως η μετάφραση: η έκδοση αυτή δεν τον ικανοποιούσε: στα χειρόγραφα-του είχε επέμβει ο εκδότης: στάλθηκε λοιπόν στις δύο κυρίες αντίγραφο του αρχικού χειρογράφου, εκείνου που είχε ο ίδιος εμπιστευτεί στον εκδότη, και που όμως αυτός το είχε αλλοιώσει κόβοντας κάποιες παραγράφους, τροποποιώντας άλλα αγκαθερά σημεία του κειμένου.

Μα να που τώρα η αντίρρηση έρχεται από το Παρίσι να χαλάσει τη διάθεση του συγγραφέα. Βρήκαν οι δύο κυρίες πως η έκδοση Ελευθερουδάκη δίνει ένα άρτιο αφήγημα μεστό πάντα από το μήνυμά-του, ενώ το αρχικό χειρόγραφο καταντά να μοιάζει πιο πολύ σαν κήρυγμα, παρά σα διήγημα.

Τέλος με την επιλογή των κομματιών του χειρογράφου βρέθηκαν οι μέσες λύσεις για την ικανοποίηση και των δύο πλευρών και σε λίγο η «Λυσίκομος Εκάβη», με τον τίτλο Hécube Echénélee, άρχισε να βγαίνει σε ολοσέλιδες συνέχειες των «Lettres Francaises».

Λίγα χρόνια μετά την απελευθέρωση αξιώθηκα να πάω στο Παρίσι, όπου με φιλοξένησε η Κυρία Αγγέλα Μεντίτση, Χιώτισσα, το γένος Βαλιάδη, γνωστή στη νέα-της πατρίδα σαν μια από τις εξέχουσες επιστήμονες, συγγραφέας παιδαγωγικών συγγραμμάτων και ιδρύτρια του πρότυπου Νέου Σχολείου στο Σαιν-Κλου.

Κουβεντιάζαμε για τα καινούρια ενδιαφέροντα που δημιούργησε η μεταπολεμική εποχή. Σε μια στιγμή ζήτησε να της πω κάτι για τη σύγχρονη λογοτεχνία-μας.

— Αν έχεις καιρό μπορώ τώρα κιόλας να σου διηγηθώ ένα αρκετά μεγάλο διήγημα. Συγγραφέας-του ένας θαλασσινός, χωρίς διπλώματα. Θα σου δώσω την πορεία και την πλοκή-του πιστά γιατί το παρουσίασα στις μαθήτριάς-μου, που δούλεψαν εντατικά φέτος το θαλασσινό αφήγημα. Πρόκειται για το Βασίλη Λούλη και το έργο-του «Λυσίκομος Εκάβη».

Η συγκίνησή-της, η κριτική εκτίμηση του έργου, έστω κι έμμεσα δοσμένου, μ' έκαναν να της υποσχεθώ ένα αντίτυπο

πα.

Μιου - ξίου...

Ξέρετε, ο Πρόξενος της Βουλγαρίας π' έχει πενήντα υπηκόους όλους κι όλους, παίρνει 150 λίρες μιστό το μήνα κι εγώ π' έχω δυο χιλιάδες παίρνω 130;... Και για μας τους Ρωμιούς οι Γάλλοι έχουν την ιδέα πως είμαστε πλούσιοι, κι έτσι σ' όλους τους εράνους και τις φιλανθρωπικές εορτές...

...Κ' ύστερα δεν έχω κάνα θείο στην Αμερική...

...Αν είχα...

Κοίταξα τους άλλους δύο: δε καταλάβανε; Τι διάολο;

Ή κάναν το μουρλό;

Κοίταξα την κυρία. Με κοίταξε ίσα στα μάτια με το στοχαστικό της, το αφηρημένο βλέμμα. Έβαλα τις φωνές, δε μπόρεσα να κρατηθώ, δε θυμάμαι τ' είπα, μα σίγουρα δε θα 'πα έξυπνα λόγια, γιατί πάντα σα θυμώσω πολύ δε ξέρω τι λέω, έφυγα φωνάζοντας.

Σα βγήκα στο μεγάλο δρόμο, στην Καναμπιέρα, με χτύπησε ο αγέρας —φυσούσε σοροκάδα— κι άρχισα να συλλογιέμαι ψυχραιμα...

Πήρα τα πίσω μπρος για το πλούσιο ξενοδοχείο πάλι. Ήθελα να του 'λεγα του κυρίου Γενικού πως διπλωμάτης σαν είναι κανείς —υποτίθεται— ότ' είναι έξυπνος, ξουράφι. Και κείνοι που 'ναι έξυπνοι, όχι ξουράφια, δε μιλάνε στους ξέμπarkους ναύτες που τους γυρεύουν δουλειά, για μιστούς 130 λιρών, ούτε τους δέχονται μέσα σε 'κείνη την έκθεση ζωντανού γυμνού, αλλά στο γραφείο τους, σεμνά και μετρημένα και τους λένε δυο κουβέντες έστω και ψεύτικες.

Κι αν έχει θείο στην Αμερική, αυτό 'ναι κάτι που μπορεί να ενδιαφέρει κείνονε και την κυρία του με τα στοχαστικά της μάτια, και τα παιδάκια τους. Όχι 'μας.

Κι όλα αυτά θα τα 'λεγα με το χαμόγελο στα χείλη, σα κύριος με καλούς τρόπους, χωρίς να σηκώνω καθόλου τη φωνή μου, σα να 'μουναι και γω άνθρωπος του κόσμου.

Κι ό,τι μπορείς μου κάνεις. Στο κάτω κάτω βγάζω μια καρτ-ιντατίτέ και δηλώνω μονιμότητα στο ματσακόνι. Πο τα

βαπόρια τους κι από τα Προξενεία τους καλύτερα είναι: μια φορά ο μπόσης μου ο Μπελ προχτές μου το 'πε, με 'χει μη στάξει και μη βρέξει, όχι γι' άλλο λόγο, παρά για τη δουλειά μου.

—Τρία μεροκάματα να 'χω Αντουάν, το 'να θα 'ναι δικό σου.

Λοιπόν και γω στα τελευταία κάθομαι για πάντα στη Μαρσίλλια, όσο να βγάλει ο ήλιος κέρατα. Σίγουρα θα γίνω και μπόσης. Γαλλικά άρχισα και τα μισοσκοτώνω...

Γύρισα πίσω. Μα ο χρυσοστολισμένος σα ναύαρχος εν μεγάλη στολή θυρωρός δε μ' άφησε να ξαναπεράσω. Οι άλλοι δυο ήταν ακόμα 'πάνω.

Ύστερα 'πο δυο μήνες πέρασε το «Ιωάννης» και μέσα σ' αυτό το βαπόρι ήταν ο Λάκης ο Γ..., συνιδιοκτήτης κι αυτός: είχαμε κάνει μαζί στον Πόρο στη Σχολή Σημάτων, και στον «Αβέρωφ», στην Πόλη. Αλήθεια είναι πως δε τα πηγαίναμε και τόσο καλά τότε, μα καλό παιδί, μόλις με είδε, να 'ρθεις με το καράβι Αντώνη.

Μια βραδυά ύστερα 'πό λίγες μέρες στο ταξίδι —είμουναι βάρδια στο τιμόνι— μου λέει:

—Ρε Αντώνη, τι του 'χεις κάνει του Πρόξενου στη Μαρσίλλια; Τη μέρα που πήγε να ναυτολογήσει ο καπετάνιος του 'πε ο γραμματέας:

«Αυτόν παίρνεις μαζί σου καπετάνιε; χμμ... καλά ξεμπερδέματα μαζί του».

.....

Μ' αν το 'ξερε αυτό, σίγουρα θα μας είχε στείλει όλους άναυλα στην Ελλάδα, δε γίνεται, δε μπορεί να το 'ξερε. Οι συστάσεις του στον καπετάνιο πρέπει να 'τανε 'πό την άλλη αιτία, 'πό τις φωνές στο σαλόνι. Όμως αυτό μ' έκανε και το βούλωσα. Δε μπορούσα να εκθέσω στον καπετάνιο και στον κουνιάδο του τον ιδιοκτήτη, το φίλο μου το Λάκη, καλή του ώρα, που επέμενε να με πάρουνε με το βαπόρι. Ένα χρόνο π' έκανα μ' εκείνο το βαπόρι, ο καπετάνιος είχε να το κάμει. Υπόδειγμα ο Αντώνης.

Τον έβγαλα ψεύτη τον παλιο...

ΛΟΥΛΗΣ ΚΑΤΑ ΚΑΒΒΑΔΙΑ: Ένα ανεπίδοτο γράμμα

του Αλέξανδρου Αργυρίου

Το άρθρο του Αλέξανδρου Αργυρίου, «Λούλης κατά Καββαδία: Ένα ανεπίδοτο γράμμα» γράφτηκε ειδικά γι' αυτό το αφιέρωμα, αλλά η καθυστέρηση της δημοσίευσής του, το έφερε πρώτα στο φως στην έκδοση «Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία», «Πολύτυπο», Αθήνα 1982.

Σάν ένα από εκείνα τά γράμματα πού έστελνε κατά καιρούς σέ φίλους ο Βασίλης Λούλης είναι τό κείμενό του «Μαραμπού» πού όμως αυτό παρέμεινε ανεπίδοτο καί παραμένει ανέκδοτο. Μοῦ τό είχε δείξει σέ χειρόγραφο τό 1970, δυό χρόνια πρίν νά πεθάνει, καί ανέλαβα νά τοῦ τό δακτυλογραφήσω. Δέν ξέρω ἄν τό δακτυλόγραφο πού τοῦ ἔστειλα εἶναι τό ἴδιο μέ αὐτό πού βρίσκεται σήμερα στό ἀρχεῖο τοῦ «Κέδρου». Θυμᾶμαι μόνο ὅτι τό ἀρχικό του ἐκεῖνο χειρόγραφο ἦταν γεμάτο παραπομπές καί διαγραφές, ὅπως εἶναι τώρα καί οἱ δακτυλογραφημένες σελίδες πού εἶδα. Τά σημειώνω αὐτά, γιατί θέλω νά ἐπισημάνω τό εἶδος τῆς ἀγωνίας τοῦ Λούλη γιά τά κείμενά του. Δέν τόν ἀπασχολοῦσε τό πρόβλημα τῆς γραφῆς ἀλλά ἡ ποσότητα, ὁ συσχετισμός καί (ἄν μπορεῖ νά πεῖ κανεῖς χωρίς νά παρανοηθεῖ) τό ἦθος τοῦ ὕλικου πού κατέθετε. Ἔσβηνε ἐπεισόδια καί πρόσθετε ἄλλα. Παιδευόταν μέ τό τί ἔπρεπε νά κρατήσει καί τί νά ἀπορρίψει, ὥστε νά μήν προδώσει τήν ἀλήθεια (κι ἐδῶ μιά λέξη ἐπικίνδυνη). Φυσικό γιά ἕναν ἄνθρωπο πού ἦταν αὐτοδίδακτος μάστορης καί ἀτόφιος ἀφηγητής. Οἱ πεζογράφοι τῆς κατηγορίας αὐτῆς δουλεύουν ἐπάνω σέ ἕνα αὐτοβιογραφικό ὕλικό καί ὅσο πιό κοντά βρίσκονται στίς ἐμπειρίες του τόσο τό ἀποτέλεσμα βγαίνει καλύτερο. Οἱ ἀπόπειρές τους νά συνδέσουν τήν πραγ-

ματικότητα μέ τή φαντασία, δηλαδή πλάι στά συγκεκριμένα περιστατικά πού ἔζησαν νά ἐπινοήσουν καί ἄλλα πού θά μπορούσαν τυχόν νά συμβοῦν, τίς πιό πολλές φορές ἀποβαίνει εἰς βάρος τῆς γνησιότητας τῶν γραπτῶν τους. Νομίζω ὅτι τέτοιο μή πραγματικό ὕλικό δέν ὑπάρχει στά κείμενα τοῦ Λούλη. Ὡστόσο ἀπό τήν ὥρα πού μπῆκε σ' ἕνα λογοτεχνικό κύκλωμα καί συναναστράφηκε πρόσωπα πού ἔγραφαν ἔντεχνη λογοτεχνία (τό ἔντεχνη, σέ ἀντίθεση ὅχι πρὸς τό ἄτεχνη, ἀλλά πρὸς τό ἀπονήρευτη καί ἄμεση) καί αἰσθάνθηκε ὑποχρεωμένος νά ἀνταποκριθεῖ στίς καινούργιες εὐθύνες του, ἔπεσε ἐπάνω του ἕνα στοιχεῖο πού τόν μπλόκαρε: ἡ ἀμφιβολία, μέ συνέπεια νά γράφει ἔχοντας στό μυαλό του διαρκῶς ὅτι θά τόν διαβάσουν οἱ συγκεκριμένοι ἄνθρωποι πού γνώριζε. Κι ὅταν οἱ ἐπαφές του μέ τούς ἄλλους αὐτούς ἀραίωναν, τό μέτραγε ὡς συνέπεια τῆς ἀδιαφορίας τους καί σταμάταγε νά γράφει ἢ ἔγραφε χωρίς νά τελειώνει τά κείμενά του, ἀφοῦ δέν ἔβλεπε ἢ δέν πίστευε ὅτι θά βρισκόταν κανεῖς νά ἐνδιαφερθεῖ. Ξέροντας πόσο ἐπικίνδυνες εἶναι οἱ ψυχολογικές ἐρμηνεῖες «ἀπό ἔξω», νομίζω πῶς κάπως ἔτσι πρέπει νά ἐξηγηθεῖ ἡ λίγη συγκομιδή πού ἔχομε σχετικά μέ τίς πολλές ἐμπειρίες του. Τό κείμενό του «Μαραμπού», στό ὁποῖο ἀναφέρθηκα ἀρχίζοντας, εἶναι ἐνδεικτικό ἀπό αὐτή τήν πλευρά. Ἀντιδικών-

ΒΑΣΙΛΗ ΛΟΥΛΗ: «ΜΑΡΑΜΠΟΥ»

Τα αποσπάσματα που ακολουθούν προέρχονται από το κείμενο του Βασίλη Λούλη «Μαραμπού». Αναδημοσιεύουμε από τα «Ἀπαντα» του συγγραφέα, Β' τόμος, εκδ. «Κέδρος», Αθήνα 1980.

Κάποτε κάπου διάβασα, δεν θυμάμαι τώρα που, ὅτι ο Ζολά, ο μεγάλος Ζολά, ἔλεγε πως στην Τέχνη ὅ,τι δεν εἶναι αληθινό δεν μπορεί νά εἶναι ωραίο.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ο κ. Κ... δεν το ξέρει αὐτό ἢ δεν σκοτίζεται γιά τέτοιες λεπτομέρειες, σε πολύ λίγα τραγούδια του βρήκα λίγη ἀλήθεια (Γάτος).

Κείνος ο δόκιμος τῶν δεκαεννιά χρονῶν τι παιδί θαῦμα!

Και ἡ δέσησή του στον Ὑψιστο ἐν ὥρα κινδύνου πάνω στη γέφυρα του βαποριοῦ τι σπαραξικάρδιος! Καίει καρδιές με τή συντριβή του.

Τι αξίζει μπροστά της ἡ Κασσιανή του Παλαμά με κείνο το

«Συ που ἀπό τή θάλασσα τα νερά τα υψώνεις νέφη
πάρε τα ἐρωτά μου
κυλάνε, εἶναι ποτάμια καυτερά τα δάκρυά μου».

Μα ἀλήθεια, πότε πρόκανε καί τα ἔκανε ὅλα κείνα τα τέρατα καί σημεία, δεκαεννιά χρονῶν παιδί; Το γυμνάσιο δεν ξέρω κανένα παιδί νά το ἔχει βγάλει πρίν τα δεκαοχτώ του χρόνια, ὅσο ξουράφι κι ἀν εἶναι. Το λοιπόν; Μέσα σ' ἕνα χρόνο ὅλα τούτα; Λιγάκι παράξενο δεν εἶναι;

Νά πετάξει το μαχαίρι κατὰστηθα στον ἀντιζηλο γιά τή μικρή Αραπίνα που χόρευε γυμνή στο Ἀλτζέρι. Ν' αρπάξει το «μάτσο» ἀπό τήν καλτσοδέτα τῆς γυναίκας που τον κρατοῦσε σφιχταγκαλιασμένο στο «σπίτι» τῆς Σάντα Φε καί νά κοιμηθεῖ καί μια νύχτα με το ὁμορφο Οβριόπουλο με τα υγρά χεῖλη στη Σεβίλλια;

Πολλοί καπετάνιοι, ἀπό τους λίγους τους γλεντζέδες που ἔχουμε στα βαπόρια μας, θα σκάσανε ἀπό το κακό τους μόλις

το διαβάσανε. Αὐτός, αὐτό το παιδί, τους ἔβαλε τα γυαλιά, αὐτό το λεβεντόπαιδο ξέρει καί τή γλεντάει τή ζωή του. Οἱ τρεῖς ἡπειροὶ του κόσμου μας καί ἀπό ἕνα θανάσιμο ἀμάρτημα σε καθεμιά, κι ὅλα τούτα μέσα σε 1-2 χρόνια.

Πῶς νά μὴ μείνεις με το στόμα ανοιχτό;

Φτάνουν τα χωρατά, ἔχομε ἄλλα γιά νά πούμε.

Ἡ πενταετία 1931-36 ἦταν ἡ μαύρη εποχή γιά μας τους ναυτεργάτες, ἡ χειρότερη στην ἱστορία του ναυτικού μας. Ἦταν ἡ εποχή που οἱ «ναύαρχοι» του Λιμενικοῦ τηλεγραφοῦσαν ἀπό τήν Αθήνα στους Προξενικούς Λιμενάρχες μας στο Κάρδιφ καί στο Ρότερνταμ καί στο Μπουένος Ἀιρες καί στη Νέα Υόρκη:

«Εφαρμόσατε μισθολόγιον πάση θυσία».

Καί ἦταν αὐτό το μισθολόγιον τέσσερις λίρες, καθαρά τρεῖς λίρες καί ἔντεκα σελλίνια το μήνα.

Τρισήμισι λίρες το μήνα γιά ταξίδια τῆς Αργεντινᾶς καί τῆς Αυστραλίας καί του Βλαδιβοστόκ. Τρισήμισι λίρες το μήνα....

Οὔτε τσιγάρο νά κάπνιζες, οὔτε μια φανέλα ἢ ἕνα παντελόνι ντοκερί (τώρα τα λένε μπλου τζιν καί τα φορᾶνε καί ὁμορφες κυρίες) ν' ἀγόραζες ἀπό τα μαγαζιά του Γκρίφιτς στο Κάρδιφ καί στο Μπάρρυ, νά μὴ φαίνονται ἐκεῖνα που δεν πρέπει νά φαίνονται, ξυπόλυτος στην πότε παγωμένη καί πότε πυρωμένη λαμαρίνα νά περπατοῦσες, οὔτε σαποῦνι νά πλυθεῖς καί νά πλύνεις τα κουρέλια σου ν' ἀγόραζες, ὅλα στο σπίτι νά τα ἔστελνες μέχρι τελευταία πένα, πάλι δεν φτάνανε, ἀν ἦταν τέσσερα - πέντε στόματα που περιμένουν ἀπό σένα καί οἱ πιο πολλοὶ ἀπό μας τα εἶχαν αὐτά τα τέσσερα - πέντε στόματα νά τα ταγίσουν. Πάση θυσία.

Καί μας τραβοῦσανε σαν ἀρνιά οἱ πολιτσίμανοι στίς φυλακές. Στο Μπουένος Ἀιρες καί στο Χιούστον καί στο Κάρδιφ καί στο Μπάλτιμορ.

τας (καλωσυνάτα αλλά και κατηγορηματικά) για τον κόσμο που παρουσιάζεται στο έργο του Νίκου Καββαδία, προσπαθεί να δείξει πόσο περιθωριακοί είναι οι τύποι των ναυτικών που βρίσκονται στο «Μαραμπού» και πόσο λίγοι είναι ως προς το σύνολο των άλλων που άγχομαχούν για το μεροκάματο, χωρίς να έπιζητούν πρόσκαιρες διαφυγές. Μέ άλλα λόγια ο Λούλης κατηγορεί τον Καββαδία ότι δίνει στους αναγνώστες του μια ψευδή εικόνα για τη ζωή των ναυτικών και έτσι μπορεί να σκεφθεί κανείς ότι διάλεξαν το επάγγελμά τους όχι από ανάγκη, αλλά ζητώντας περιπέτειες, σαν τους παλιούς εξερευνητές ή όπως σήμερα οι αργόσχολοι τουρίστες. Αυτό για τον Λούλη ήταν θανάσιμη ανακρίβεια.

Δέν έχει νόημα να δώσω περιληπτικά όλες τις επιμέρους θέσεις που υποστηρίζει στο ανεπίδοτο αυτό γράμμα του ο Λούλης. Όχι μόνο γιατί κάθε περιληψη είναι παραπλανητική, αλλά γιατί ειδικά το κείμενο αυτό αξίζει κυρίως για τον εξομολογητικό του τόνο που είναι αδύνατον να αποδοθεί. Και ελπίζω, όταν σύντομα δημοσιευτεί, οι αναγνώστες να μην το κοιτάζουν με περιέργεια για να βρουν ποιός έχει το δίκιο με το μέρος του, που λέμε. Ουσιαστικά πρέπει να σκεφθούμε τί χρύβει αυτή η μονομερής αντιδικία, και φυσικά μόνο από την πλευρά του Λούλη, αν υποθεθεί ότι έχουμε τη φρόνηση να μην πιστεύουμε ότι κινδυνεύει η αλήθεια με την ποίηση του Καββαδία.

Ο Λούλης κουβαλάει στο έργο του τη δική του αλήθεια και η σχέση του με την αλήθεια, όπως την αντιλήφθηκε, καθόρισε τη μορφή του έργου του. Έζησε τη σκληρή ζωή του ναύτη και βρισκόταν συνεχώς δίπλα στους άλλους εργάτες των καραβιών που δούλευαν επίσης στις σκληρές δουλειές των φορτηγών. Και άσκησε αδιάλειπτα το επάγγελμά του στα σκληρά μεσοπολεμικά χρόνια,

Στη φυλακή.

Όσο να βρεθεί βαπόρι Ρωμείο που πάει για την Ελλάδα ή κοντά στην Ελλάδα να μας φορτώσουνε —αυτή είναι η λέξη που πρέπει— και μας, να πάμε να μας δικάσουνε για το έγκλημα που είχαμε κάνει.

«Δεν δουλεύουμε, αν δεν μας δώσουνε αύξηση, καπετάνιε».

Ήταν πολύς ο πόνος, περίσσευε η οργή κείνα τα χρόνια στον βαποριών τις πλώρες.

Τέτοιο κακό και οι πιο γέροι από μας, εκείνοι που δούλευαν στα βαπόρια από τον περασμένο αιώνα, δεν το είχαν ξαναδεί; δεν το είχαν ξανακούσει να είχε γίνει ποτέ κάτι τέτοιο σε οποιοδήποτε άλλο ναυτικό του κόσμου.

Από όλα αυτά τίποτα δεν είδε ο κ. Κ..., τίποτε δεν μίλησε στην ποιητική ψυχή του την ευαίσθητη;

Τότε για μας είχαν ενδιαφερθεί ως και κάποιοι καλοί κύριοι του συλλόγου προς προστασίαν των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Αμβέρσα και αυτός ολοένα το «βλακώδες» μαραμπού του κοίταζε; Δεν έριξε τη ματιά του και πουθενά αλλού καμιά φορά ο ευλογημένος;

Όποιος δεν ξέρει, και όλοι σας οι στεριανοί δεν ξέρετε, διαβάζοντας τον κ. Κ... με το δίκιο του θα πιστέψει πως η ζωή μας στα βαπόρια γύρω σε τρία πράγματα φέρνει βόλτα ολοένα.

Ταβέρνα - ναρκωτικά - μπουρδέλο. Ή το άλλο, το πολύ ηλίθιο και ρομαντικό, σε κάθε λιμάνι και μια καινούργια αγάπη, καινούργια περιπέτεια, ή το πιο ρομαντικό που τραγουδούσανε οι πατεράδες μας στα καράβια.

*«Με πήρε ο ύπνος κι έγειρα στου καραβιού την πλώρη,
και ήρθε και με ξύπνησε του καπετάνιου η κόρη».*

Ήταν αυτή η αλήθεια τόσο πικρή, τόσο άσχημη, που είναι σίγουρο ότι θα έκανε τους ανθρώπους με φιλότιμο, τους Ρωμιούς που δεν έχουν χάσει ακόμη την ανθρωπιά τους, αντί να καμαρώνουν για το «μεγάλο εθνικό επίτευγμα», τη μεγάλη μας

έπеше επάνω στην οικονομική κρίση πέρασε όλες τις συνέπειές της και αποστρατεύτηκε το 1939 ως παθών εν ύπηρεσία. Στην κατοχή, στη μικρή του επαλήθη, την Κύμη, όπου τον έταξε η ζωή, αντιστάθηκε με το δικό του ατόφιο τρόπο. Αυτή ήταν η αλήθεια που είδε, και αυτή εκόμισε στην τέχνη, με το μόνο εφόδιο που διέθετε για να την υπηρετεί τον άμεσο λόγο. Ο άμεσος λόγος για τον συγγραφέα Λούλη απαιτούσε, για την έκφορά του, ένα έμπειρο υλικό ανασυρμένο με τη μνήμη από μια πραγματικότητα που είχε τόση αλλοίωση από τα ίδια τα συμβάντα όση επέτρεπε η λήθη των επουσιωδών και η μαλακή ύλη του λόγου (που ποτέ φυσικά δεν είναι «πράγμα» αλλά «σῆμα» και συνεπώς περιέχει την αμφισημία του). Οι ασπούδαχτοι συγγραφείς αντιμετωπίζουν, από ένα χρονικό σημείο και ύστερα, το πρόβλημα της οικονομίας της ύλης τους (όταν ξεπεράσουν το στάδιο της άθωότητας και επιχειρήσουν να γράφουν έντεχνα). Βγαίνοντας, όμως, από το είδος τους χάνουν σε ένα βαθμό την αυθεντικότητά τους.

Νομίζω ότι ο Λούλης πέρασε μία τέτοια φάση που τον δυσκόλεψε να συνεχίσει, καθώς ένιωθε πως έβγαине από την αλήθεια του, μία αλήθεια που αν δεν την καταλάβαινε ως συγγραφική αλήθεια, την αίσθανόταν, όμως, ως ήθική έπιταγή και ως χρέος προς εκείνους με τους οποίους είχε μοιραστεί τη σκληρή δουλειά των καραβιών. Δέν ξέρω τί έβγαλε τα τελευταία χρόνια της μοναξιάς του, όταν οι συνθήκες της ζωής και η αποσύνδεσή του από τους άλλους, πιθανόν να τον διευκόλυναν να ξαναβρεί τον παλιό και άδολο εαυτό του. Έλπίζω να μάς το δείξουν τα γραπτά που μάς άφησε. Όσο και μόνο με τα κείμενά του που ξέρομε, θά μείνει σαν μία αξιοσημείωτη περίπτωση στα γράμματά μας, μέσα στους γνήσια ασπούδαχτους.

ναυτιλία, να ντρέπονται γι' αυτήν και για τους δημιουργούς της, μ' όλους τους αστραφτερούς Μεγαλόσταυρους που στολίζουν τα στήθια τους και τις κοιλιές τους.

Τι να πούμε για ναυταπάτες και τέτοια μικροπαιίσματα, έχει κάτι άλλα τόσο βρωμερά και σκοτεινά που θα δυσκολευόντουσαν πολλοί να με πιστέψουν, θα λέγανε πως τα παραλέω, τα παραφουσκώνω και με το δίκιο τους. Πώς να την πιστεύανε τόση προστυχιά και τόση χτηνωδία. Και όμως δεν θα ήταν ούτε ένα γιώτα ψεύτικο. Αλήθεια σκέτη, αλήθεια χωρίς κανένα ψεύτικο στολίδι. Δεν μπορώ, θα σου πω δύο περιστατικά μόνο.

Για το πρώτο βούιξε ο κόσμος στον καιρό του, μα για το δεύτερο δεν ακούστηκε τίποτα.

Τα καταφέρανε πολύ καλά.

..... Αυτή είναι η αλήθεια για τη ζωή μας, Λέλα, και όχι οι δόκιμοι των δεκαεννιά χρονών που κοιμούνται με τα όμορφα Εβραϊόπουλα στη Σεβίλλια και όλες οι άλλες μπουρδες του κ. Καββαδία.

Όμορφοι, γεμάτοι μουσική είναι οι στίχοι του, σαν τραγούδι κυλάνε, μα τι να την κάνω αυτή την ψεύτικη ομορφιά που μου θυμίζει κάποιες γυναίκες περασμένες, που η φτώχεια τις ανάγκαζε να κάνουν την ηρωική απόφαση να ασβεστωθούνε καλά και να βγούνε σούρουπο στη βόλτα.

Μπορούσα να τη βροντοφωνάξω αυτήν την αλήθεια, κάθε αλήθεια κι ένα διήγημα πότε μικρό, πότε πιο μεγάλο, όλες αυτές τις αλήθειες της ζωής μου έπρεπε να τις είχα κάμει μικρές ιστορίες.

Είναι πολλά, πάρα πολλά τα όσα θα μπορούσα να σου πω ακόμα και δεν έγραφα τίποτα για όλα αυτά.

Άφησα τους ποιητές, σαν τον κ. Κ..., να έχουνε τον λόγο.

Άξιος ο μιστός μου.

Μα πώς να το χωρέσω αυτό στον εαυτό μου τώρα;

ΤΕΛΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

1863 — 1933

ΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

τῆς Σόνιας Ἰλίνσκαγια

Δημοσιεύοντας στο τεύχος της πρωτοχρονιάς τη συνεργασία της Σόνιας Ιλίνσκαγια, το «Αντί» εγκαινιάζει τη διπλή επέτειο που έχουμε φέτος με τη συμπλήρωση 50 χρόνων από το θάνατο του Καβάφη και 120 από τη γέννησή του.

Το κείμενο είναι ο πρόλογος στο βιβλίο της συγγραφέως: «Κ.Π. Καβάφης. Οι δρόμοι προς το ρεαλισμό στην ποίηση του 20ού αιώνα» που μεταφράζεται από τα ρωσικά και θα κυκλοφορήσει μέσα στο 1983.

Στην ελληνική λογοτεχνία ο Κ. Καβάφης είχε μια ασυνήθιστη τύχη —έτσι τουλάχιστον έχει καθιερωθεί να πιστεύεται, παρόλο που πρόκειται για ένα φαινόμενο αρκετά νομοτελικό— θα 'λεγε κανείς: αφού πέρασε ένα διάστημα, σχετικά μεγάλο, τέλειας άγνοιας και άρνησης, αφού γύρω από τον Καβάφη υπήρξαν σε συνέχεια έντονες φιλονικίες που έθεσαν υπό αμφισβήτηση τον ίδιο τον ποιητικό χαρακτήρα του έργου του, άρχισε να έρχεται με αργά βήματα η κατανόηση και η αναγνώριση στην αρχή κάπως αποσπασματικά, έπειτα πλατύτερη, πιο πλήρης, πιο βαθιά και δημιουργική με φανερές πια επιδράσεις στις καλλιτεχνικές αναζητήσεις των απογόνων. Για μερικές λογοτεχνικές γενιές το φαινόμενο «Καβάφης» στάθηκε μια ιδιόμορφη «λιδία λίθος» που προσδιόριζε τις συνισταμένες της ποιητικής τους συνείδησης. Είναι επομένως η ίδια τύχη όλων των πρωτοπόρων που προηγήθηκαν —μέσα στα όρια της χώρας τους και της ντόπιας λογοτεχνίας— της εποχής τους. Το σημειώνουμε αυτό σαν μια απαραίτητη και ουσιαστική παρατήρηση, γιατί ο Καβάφης ενώ προηγήθηκε σε πολλά των συμπατριωτών του κι εχάραξε ένα δρόμο πολύ ιδιότυπο, βρισκόταν ωστόσο με όλα αυτά, σε άμεση ανταπόκριση με την καλλιτεχνική πρωτοπορία εκείνης της εποχής.

Στην πορεία της μελέτης μας πρέπει να φανεί πως η ιδιόμορφη κατάσταση στην Αλεξάνδρεια, όπου του ποιητή του έμελλε να ζήσει όλη του τη ζωή, εστάθηκε πολύ σοβαρή προϋπόθεση για να μπορέσει ν' αποχτήσει εκείνη τη νέα ιστορική ενόραση που ήταν από τα σημαντικότερα καλλιτεχνικά επιτεύγματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας στα τέλη του ΧΙΧ - αρχές ΧΧ, αιώνα. Ξεκινώντας από την αποδοχή της εποχής του ως κρίσιμης, ως μιας εποχής - καμπής, από την αποδοχή του ιστορικού χρόνου ως μιας νομοτελικής κι αντικειμενικής διαδικασίας που εξελίσσεται μέσα στις συγκρούσεις του παλιού και του νέου κόσμου, ο Καβάφης αποκτά πολύ οξύμενη διαίσθηση της στιγμής, όταν είναι πια συναγερμική η συμμετοχή στην ιστορία· όταν η τελευταία παρασέρνει, μέσα σ' έναν αληθινό στρόβιλο από αιτίες κι επακόλουθα, φαινόμενα όχι μόνο της κοινωνικής, αλλά και της εντελώς ιδιωτικής ζωής κάθε σχηματισμένου ανθρώπου. Μια από τις κυριότερες κατευθύνσεις στην εξέλιξη του ποιητικού του έργου θα είναι η συνεχώς βαθύτερη επίγνωση (και μαζί μ' αυτό συνεχώς λεπτότερη ποιητική έκφραση) των αμοιβαίων σχέσεων ανάμεσα στον μακρόκοσμο και τον μικρόκοσμο της ανθρώπινης ύπαρξης που δεν παύει να μετακινείται, να προχωρεί. Τον Καβάφη τον συγκίνησαν ιδιαίτερα καταστάσεις μεταβατικές, σημαδεμένες από βαθιά μοιράσματα που βρίσκουν με τον πιο άμεσο τρόπο την αντανάκλασή τους στον χώρο της ανθρώπινης συνείδησης τόσο στο ατομικό όσο και στο συλλογικό επίπεδο. Σημειώνουμε μάλιστα πως το



ενδιαφέρον του Καβάφη για τα προβλήματα της συλλογικής συνείδησης εστάθηκε ως ένα βαθμό προδρομικό της τόσο πλατιάς επικαιρότητας που το θέμα αυτό απόχτησε στην παγκόσμια λογοτεχνία του ΧΧ αιώνα. Ένας από τους πρώτους αγγίζει επίσης ο Καβάφης και το θέμα της αποξένωσης που σαν τη σκουριά φθείρει τις ανθρώπινες σχέσεις στους κρίσιμους καιρούς. Θα δούμε αρκετά καθαρά στα ποιήματα που αφιερώνει σ' αυτό το θέμα πόσο διαλεχτικά προσεγγίζει τον εσωτερικό ανθρώπινο κόσμο, που κοινωνικά είναι προσδιορισμένος από το περιβάλλον και την εποχή και, μαζί μ' αυτό, είναι ένας μάρτυρας για το περιβάλλον και για την εποχή. Χωρίς άλλο είναι διαλεχτικός ο Καβάφης κι όταν αναπλάθει την πολύπλευρη και πολυδιάστατη μες στις εκτιμήσεις του υφή των ανθρώπινων χαρακτήρων που ξεπερνάνε τα όρια κάποιων ατομικών απλώς περιπτώσεων, αγγίζουν βιώματα κοινά μεταξύ των ανθρώπων της εποχής, ώστε γίνονται πια χαρακτήρες ιστορικοί.

Όπως συνήθως στις αιχμές της ιστορίας, η καλλιτεχνική συνείδηση στα τέλη του ΧΙΧ - αρχές ΧΧ αιώνα προσέφυγε πολύ συχνά στην πείρα της ιστορίας, χρησιμοποιώντας την σαν πρίσμα μέσα από το οποίο ζήτησε να δει την ζωντανή πραγματικότητα της. Ανασύροντας διάφορα ιστορικά στιγμιότυπα δεν δελεάζεται ο Καβάφης από τα εξωτικά διακοσμητικά τους στοιχεία, το οποιοδήποτε στυλιζάρισμα του είναι ξένο, εκείνο που τον συγκινεί και το κυνηγά είναι η ένταση και το βάθος της ποιητικής έκφρασης, αυτό το ίδιο που μετά ο Έλιοτ θ' αποκαλέσει «αντικειμενική συστοιχεία», εννοώντας τον ποιητικό τύπο που εσωκλείει και τα άμεσα βιώματα του ποιητή και την πείρα που φέρνει μαζί της η ανθρωπότητα, ένα ποιητικό μέσο «διευθέτησης» των εντυπώσεων και των εκτιμήσεων του σημερινού κόσμου.

Την προσωπική του πείρα, την εικόνα που αποκομίζει από τη σύγχρονη πραγματικότητα, ο Καβάφης την «ενανθρωπεύει» (δανείζομαι την έκφραση από τον Μπλοκ), σε καλλιτεχνικά μοντέλα μακρινών εποχών. Θέλει με τον τρόπο αυτό να στοιχίσει το μέρος με το σύνολο· και επίσης ν' αναπλάσει με το ζωντανό του υλικό καταστάσεις που είναι ικανές ν' αποκαλύψουν σε βάθος ουσιαστικά γνωρίσματα του σύγχρονου κόσμου. Ακριβώς αυτό εννοούμε εμείς ρεαλιστικό βάθος της ποίησής του. Δηλαδή τα ιστορικά μοντέλα του δεν τα διακρίνει απλώς και μόνο εξωτερική αληθοφάνεια (ακρίβεια ρεαλιστική σ' όλα

εκείνα τα στοιχεία που σχετίζονται με το σκηνικό και με την υπόθεση, καθώς και με τη διαγραφή των ανθρώπινων χαρακτήρων), αλλά κάτι πολύ πιο σπουδαιο: εμβάθυνση στη γνώση της αληθινής ουσίας, η μαστοριά του να φτιάχνει τυπικές ρεαλιστικές μορφές και καταστάσεις. Ωραία έχει εκφραστεί πάνω σ' αυτό ένας από τους πρώτους καβαφολόγους ο Γ. Βρισιμιτζάκης, λέγοντας πως τα ποιήματα του Καβάφη φωτίζουν «διαγωγές... των ατόμων... ή δράσεις των εθνών» κι αποτελούν έτσι «διδάγματα από το παρελθόν της ανθρωπότητας εφαρμόσιμα τόσο στην ατομική ζωή, όσο και στη ζωή των εθνών»¹, μ' άλλα λόγια εφαρμόσιμα στην ιστορική πείρα όλης της ανθρωπότητας, αποχτώντας με τον τρόπο αυτόν αγέραστη αξία. Μας επιβάλλεται να υπογραμμίσουμε τη λέξη που χρησιμοποιεί ο Βρισιμιτζάκης: «εφαρμόσιμα», σαν στοιχείο ορθής εκ μέρους του κατανόησης του δραστικού χαρακτήρα που ξεχωρίζει την ποιητική σκέψη του Καβάφη, στοιχείο αξεχώριστο από τον ρεαλισμό του. Καθώς βρισκόταν σε ανταπόκριση με την πολύ επίκαιρη στα τέλη του ΧΙΧ - αρχές του ΧΧ αιώνα τάση για την εσωτερική συνοχή των ποιητικών κύκλων, έφτασε κι ο Καβάφης στην ιδέα μιας ενιαίας εσωτερικής γραμμής που σα ραχοκοκαλιά οργανώνει την ποιητική ροή. Στην δική του περίπτωση θερμαίνει την ιδέα αυτή η έγνοια για μια σφαιρική ανάπτυξη των θεμάτων του μέσα στο κύλημα του χρόνου, επίσης μια ανάπτυξη σύμφωνη με τις αρχές πια της μυθιστορηματικής δομής, όχι δηλαδή μόνο οι λυρικοί, αλλά και οι επικοί αφηγηματικοί τρόποι. Το επικό στοιχείο στον Καβάφη είναι πάρα πολύ έντονο· πιο έντονα δηλωμένο, απ' ό,τι το βρίσκουμε στον Μπριούσοφ ή στον Μπλοκ. Η γενετική σχέση με τη ρεαλιστική ψυχολογική πεζογραφία εμφανίζεται πιο έκδηλη. Στο σύνολό τους οι μυηματούρες του Καβάφη σχηματίζουν μια ιδιότυπη μικρή εποποιία που χάρη ακριβώς στα εσωτερικά δεσμάτα της, αποκτά πανοραμτικότητα κι έναν ιδιαίτερο δυναμισμό στο ποιητικό αποτέλεσμα που το διακρίνει μάλιστα και σαφής αφηγηματική πλοκή, και —ακόμη πιο σπουδαιο— έχει την ικανότητα να μας δείχνει τον χαρακτήρα και την κίνηση του ιστορικού χρόνου.

Η υφολογική τάση προς μια αντικειμενικότερη αφήγηση εκδηλώνεται με διάφορες μορφές στην παγκόσμια λογοτεχνία — από την αποστασιοποίηση στον Τσέχοφ ως τη θεωρία της απροσωποποιημένης ποίησης μετά στον Έλιοτ. Στον Καβάφη αναπτύσσεται με τη μορφή μιας γραφής που τη χαρακτηρίζει όλο και πιο έντονη αμεροληψία, σα να διαβάζουμε κάποιο ντοκουμέντο, ενώ το αναλυτικό στοιχείο κρυπτογραφείται, μολιάζεται μέσα στην ίδια την εστία απ' όπου φωτίζονται τα πράγματα. Οι γνωστές ιδέες των πρώτων δεκαετιών του ΧΧ αιώνα, η «άμεση γραφή», η «αυτοαποκάλυψη του υλικού» κτλ. πραγματοποιούνται στο έργο του Καβάφη με την κλίση του να ζωντανεύει καταστάσεις αυτοδύναμες αξιοποιώντας στο μέγιστο βαθμό τις εκφραστικές δυνατότητες της δραματικής τέχνης (τόσο με τον πλάγιο όσο, κυρίως, με τον εσωτερικό μονόλογο). Ο επικός και δραματικός χαρακτήρας της καλλιτεχνικής σκέψης στον Καβάφη, η επιλογή της σύντομης περιεκτικής μορφής με πλούσιες εφεδρείες πλατιών γενικεύσεων και πολύπλευρων νοηματικών προεκτάσεων, ο διανοητικός δυναμισμός, που επιστρατεύει την ερευνητική σκέψη του αναγνώστη, προαγγέλλει σε πολλά τα καλλιτεχνικά ευρήματα του Μπρεχτ.

Η συμβατική μορφή των ιστορικών μοντέλων του Καβάφη προϋποθέτει μια στάση αντικειμενική, δοσμένη εξυπαρχής, απέναντι στην πραγματικότητα, χωρίς όμως να χάνονται έτσι οι δυνατότητες για νέες εκτιμήσεις, δυνατότητες που εμφανίζονται απάνω στην πορεία της πλοκής, στο στήσιμο των χαρακτήρων, στην αποτιμητική λειτουργία του λόγου. Η προσπάθεια που κάνει ο Καβάφης να δει σε βάθος τα πράγματα, να σταθμίσει τον κοινωνικό, τον πολιτικό, τον ηθικό τους χαρακτήρα, γίνεται με πολύ οξύμνη κριτική διάθεση. Αυτό είναι

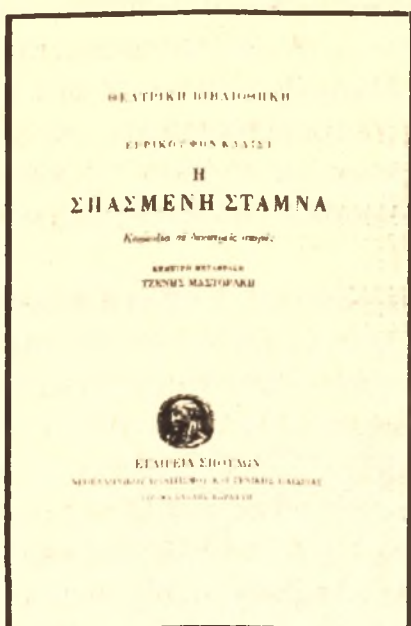


**ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΙΔΡΥΜΑ ΣΧΟΛΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗ**



**ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΥΚΟΥΤΡΗ
ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ**

- Τριάντα δημοσιεύματα του κορυφαίου φιλόλογου με την πολυδύναμη προσωπικότητα
- Δώδεκα κείμενα για τον Άνθρωπο και το Έργο του
- και μια πλήρης Εργογραφία του σ' έναν τόμο 650 σελίδων



**Ο 33ος τόμος
της «Θεατρικής Βιβλιοθήκης»
ΕΡΡΙΚΟΥ ΦΟΝ ΚΛΑΪΣΤ
Η ΣΠΑΣΜΕΝΗ
ΣΤΑΜΝΑ**

Έμμετρη μετάφραση
ΤΖΕΝΗΣ ΜΑΣΤΟΡΑΚΗ

Μια κωμωδία που προβάλλει ανάγλυφα την ποιητική ιδιοφυΐα του μεγάλου Γερμανού ρομαντικού



**Η ΚΡΙΤΙΚΗ
ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ**

**Η πορεία
του κριτικού στοχασμού
από τόν Σολωμό
ώς τον Σεφέρη**

Γράφουν
Γ. ΔΑΛΛΑΣ, Π. ΜΟΥΛΛΑΣ,
Ξ.Α. ΚΟΚΟΛΗΣ,
Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ,
Κ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ,
ΑΛ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ, Κ.Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ



Αποκλειστική διάθεση: «ΓΝΩΣΗ» ΕΠΕ
Γρηγ. Αυξεντίου 26, Ιλίσια - Αθήνα - 621,
Τηλ. 77.94.879 — 77. 54.963

δεδομένο. Αλλά το ζωντάνεμα του κακού μέσα στο στίχο δε θέτει υπό αμφισβήτηση τις ηθικές αξίες, αυτές ίσα ίσα λειτουργούν σαν κίνητρα στην ανάλυση και σαν κριτήρια στις εκτιμήσεις: υπάρχει στον ποιητικό κόσμο του Καβάφη ένα αίσθημα αμετάθετα στηριγμένο στις ουμανιστικές αρχές του κοινωνικού βίου. Μελετώντας τις δυνατότητες της ανθρώπινης προσωπικότητας μες στα σκληρά όρια της εποχής και του περιβάλλοντος διαπιστώνοντας με μια ανώτερη αντικειμενικότητα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ήρωές του, διόλου δεν υποχωρεί στις αξιώσεις τους όταν είναι να κρίνει τις πράξεις τους: αρκετά έχει τονίσει ο Καβάφης το αίσθημα της προσωπικής ευθύνης του ανθρώπου απέναντι στις Θερμοπύλες του.

Σε μια πρώτη γραμμή, μέσα στο ποιητικό του έργο είναι το πρόβλημα της ανθρώπινης προσωπικότητας, και είναι επίμονη επιδιώξη του να φωτίσει τις πολύπλευρες επιδράσεις από τον ιστορικό χρόνο. Με αυτές τις αφετηρίες περνά σε μια πολύ στοχαστική ερμηνεία της ιστορικής τύχης του ελληνισμού, παρακολουθεί την καμπύλη της πορείας του ανά τους αιώνες και μέσα από όλη αυτή την κίνηση πραγματοποιεί (κατά την έκφραση ενός από τους έγκυρους μελετητές του έργου του, του Γ. Π. Σαββίδη) το πέραςμα «από το δράμα του Εγώ στην κάθαρσή του Εμείς»². Στον Καβάφη πηγαίνει πέρα για πέρα ένας χαρακτηρισμός που έχει δώσει ο Μπορίς Σουτσκόφ στη ρεαλιστική «υποκειμενική εποποιία» των αρχών του ΧΧ αιώνα. Λέει το εξής: «Η ρεαλιστική τέχνη στις αρχές του αιώνα, προχωρώντας σε βάθος την έρευνα των αμοιβαίων σχέσεων και συγκρούσεων του ατόμου και της κοινωνίας, έριχνε όλο το βάρος της στην πολύπλευρη παρουσίαση του συγκεκριμένου ανθρώπου, για τον οποίον η εισοδός του στον κόσμο, η συνειδητοποίηση των συγκρούσεων έπειτα μες στη ζωή, δένονται αναπόσπαστα με τον αγώνα του για την βεβαίωση της προσωπικότητας και μέσα από τα δράματα του «Εγώ» τείνει να κατανοήσει τις ανάγκες και τις επιδιώξεις των άλλων ανθρώπων, συνεπώς της κοινωνίας».

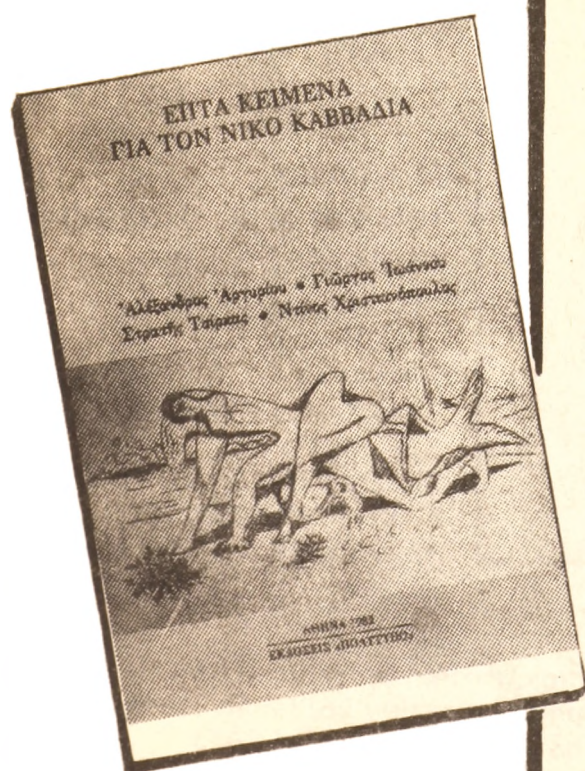
Αναμφισβήτητα η δημιουργική μέθοδος του Καβάφη παρουσιάζει πολλά σημεία επαφής με τις λειτουργικές κατευθύνσεις του ρεαλισμού. Η διαμόρφωσή της γίνεται αργά και, θα λέγαμε, βασανιστικά. Ο σκοπός της δικής μου προσπάθειας είναι να παρακολουθήσω τα στάδια αυτής της πορείας. Ο Μπλοκ έχει συγκρίνει τον λογοτέχνη με τα πολυετή φυτά. «Όπως στον κρίνο η ανάπτυξη του βλαστού και των φύλλων συνοδεύεται από τη σταδιακή ανάπτυξη του βολβού και των ριζών, έτσι κι η ψυχή του καλλιτέχνη υψώνεται και βλασταίνει κόμπο - κόμπο,

έργα του δεν είναι παρά οι φανεροί σταθμοί της πορείας που κάνει κάτω στο χώμα η ψυχή του». Τα λόγια αυτά, γραμμένα το 1909 στο άρθρο «Η ψυχή του ποιητή», εκφράζουν βέβαια τη δική του ψυχική ιστορία και τη μνημειώσή της στο ποιητικό του έργο. Μα έχουμε κάθε λόγο να τα θυμίσουμε, μιλώντας εδώ για τον Καβάφη καθώς πολύ ωραία καθρεφτίζουν τη σταδιακή συγκρότηση της δημιουργικής του προσωπικότητας.

Ξεκίνησε κι ο Καβάφης με την ρομαντική ποίηση, έχοντας θαμπή αίσθηση της ανάγκης για την ανανέωση της ποιητικής γλώσσας: αυτό έδειχνε ήδη πόσο ένιωθε τις γρήγορες και περιπλοκές εξελίξεις που γνώριζαν οι νέες ιστορικές εμπειρίες. Πέρασε σε συνέχεια το ποιητικό σχολείο του συμβολισμού, και γρήγορα το «ξεπέρασε» στραμμένος όπως ήταν από τη φύση του όχι στα υπεραισθητικά, τα «ανειπώτα», αλλά στην απτή πραγματικότητα που ζήτησε να την αποδώσει χρησιμοποιώντας, μέσα από τα ιστορικά του μοντέλα, ποιητικές εικόνες με πύκνωση συμβολική. Είναι μια περίοδος που την χαρακτηρίζουν εντατικές αναζητήσεις, ανεπιτυχείς δοκιμές κι εξελίξιμες ανακαλύψεις. Η φάση αυτή που προσπαθώ να την παρακολουθήσω στο πρώτο κεφάλαιο της μονογραφίας μου «*Το πρώτο σκαλί*» κλείνει προς το τέλος του ΧΙΧ αιώνα. Έπειτα η πρώτη δεκαετία του ΧΧ αιώνα («*Η ανακάλυψη της Ιθάκης*») θα περάσει μέσα από τη βεβαίωση του χαραγμένου πια δρόμου, την αποκρυστάλωση φιλοσοφικών κι αισθητικών θέσεων και την επανεξέταση της ως τότε ποιητικής παραγωγής. Στη δεύτερη δεκαετία («*Η Κατάκτηση της Αλεξάνδρειας*») ο Καβάφης προχωρεί στην επεξεργασία των ελληνιστικών του θεμάτων που με την μεγαλύτερη δυνατή πληρότητα κι ακρίβεια αντιστοιχούν στο αναζητούμενο πολύπτυχο μοντέλο του σύγχρονου κόσμου, κι εφαρμόζει την κυκλική αρχή στην ενιαία εσωτερική οργάνωση της δημιουργίας του. Το τέταρτο και πιο εκτεταμένο κεφάλαιο («*Η Ωριμότητα του Μάστορα*») είναι αφιερωμένο στην τελευταία περίοδο της ζωής του (δεκαετία του '20 - αρχές της δεκαετίας του '30) μια περίοδο ακμής, όταν πια μας δίνει με τις σημαντικότερες επιτεύξεις του πλούσιο υλικό για μεθοδολογικά συμπεράσματα που τόσο περιληπτικά έθιξα εδώ στην εισαγωγή. Τέλος ο επίλογος («*Ο Καβάφης και οι απόγονοι*») προσπαθεί να δώσει ένα διάγραμμα της μεταθανάτιας πια ιστορίας του Καβάφη στην Ελλάδα, μερικά κύρια σημεία που ασφαλίζουν την επικαιρότητα του έργου του στις μέρες μας.

1. Βρισμιτζάκη Γ. Το έργο του Κ.Π. Καβάφη. Αθήνα, 1975, σ. 35

2. Σαββίδη Γ. Π. Η πολιτική αίσθηση στον Καβάφη. Αθήνα, 1977, σ. 113



ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ • ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Γράφουν: Αλέξανδρος Αργυρίου, Γιώργος Ιωάννου
Στρατής Τσίρκας και Ντίνος Χριστιανόπουλος

Μια συμβολή στη γνωριμία του ποιητή των «μακρινών οριζόντων» με κατάθεση προσωπικών ενθυμήσεων και με μελετήματα για το έργο-του.

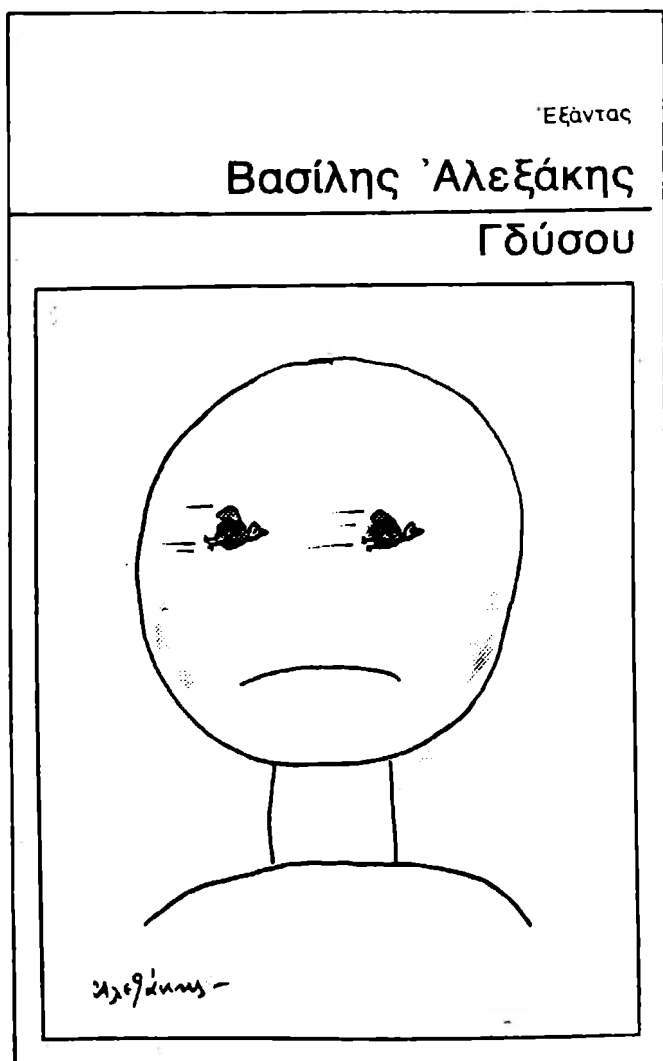
Στην ίδια σειρά, κυκλοφορεί προσεχώς:

Δ. Ι. ΙΑΚΩΒ: Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237—72.32.819

Εξάντας



Μύθος και πραγματικότητα στις ελληνοαραβικές σχέσεις

Της Κύρας 'Αδάμ

Η επίσημη επίσκεψη του γενικού γραμματέα του Αραβικού Συνδέσμου κ. Κλίμπυ στην Αθήνα πριν από μερικές βδομάδες δεν κατέληξε σε θεαματικές συμφωνίες ή αποφάσεις ανάμεσα στην ελληνική και την αραβική πλευρά, αλλά ούτε μπορεί να χαρακτηριστεί σαν αποτυχία. Αντίθετα, η επίσκεψη αυτή του εκπροσώπου των αραβικών χωρών στην Ελλάδα είχε περισσότερο τη μορφή αλληλοενημέρωσης και σχεδιασμού των μελλοντικών κινήσεων που θα πρέπει να γίνουν ώστε η πολιτική σχέση και φιλία των δύο πλευρών να μπορέσει να εκφραστεί και σε τομείς — κύρια στον οικονομικό και εμπορικό — ζωτικής σημασίας για τις ανάγκες των δύο πλευρών, αλλά ως ένα σημείο και για το μέλλον και αυτής της πολιτικής φιλίας.

Το κύριο και θετικό αποτέλεσμα των συνομιλιών των δύο πλευρών ήταν η τοποθέτηση του προβλήματος, ή καλύτερα «του τρόπου θεραπείας των οικονομικών προβλημάτων των δύο πλευρών» όπως χαρακτηριστικά τόνισε και ο ίδιος ο γενικός γραμματέας του Αραβικού Συνδέσμου, στις σωστές του βάσεις, διαλύοντας έτσι τους όποιους μύθους ή και ευσεβείς πόθους για μια, πολύ γρήγορη χρονικά, μετάφραση της πολιτικής φιλίας σε θεαματική συνεργασία στον οικονομικό τομέα.

Διάλυσε, δηλαδή, η συνάντηση αυτή — χωρίς τούτο να σημαίνει όμως ότι και απέρριψε — το κλίμα υπερβολικής ευφορίας που είχε δημιουργηθεί και από τον Τύπο, ότι η αραβική φιλία προς την Ελλάδα μεταφράζεται αυτόματα σε έναν «πακτωλό» αραβικών κεφαλαίων, επενδύσεων και πετρελαίου προς την Ελλάδα.

Η πρώτη διαπίστωση που μπορεί να κάνει κανείς είναι ότι αυτή τη στιγμή τουλάχιστον, οι οικονομικές ανάγκες και οι άμεσοι στόχοι των δύο πλευρών απέχουν αρκετά από το να συμπίπτουν. Η ελληνική πλευρά δεν έκρυψε ποτέ την επιδίωξη της να μειώσει όσο το δυνατόν γρηγορότερα

και αποτελεσματικότερα την οικονομική εξάρτηση της χώρας από τη Δύση, που και απρόθυμη φαίνεται και δεν μπορεί ως ένα σημείο, με την τωρινή βαθύτατη κρίση που περνά, να στηρίξει την μεγάλη προσπάθεια που επιχειρεί να κάνει η Ελλάδα. Δεν έκρυψε, δηλαδή, και δεν κρύβει τη διάθεσή της αλλά και τον στόχο της να ανοιχτεί προς τις γειτονικές της και πιο ισχυρές χώρες του Τρίτου Κόσμου σε μια συνεργασία ισότιμη, που και τα μεγάλα προβλήματα της Ελλάδας θα μπορούσε να απαλύνει και νέες προοπτικές στις αραβικές οικονομίες και αγορές να προσφέρει αλλά και να ενισχύσει τους δεσμούς και την αλληλεξάρτηση των μεσογειακών χωρών, επιπλέον όπλο για την αντιμετώπιση των μεγάλων και κρίσιμων προβλημάτων τους.

Η αραβική πλευρά δεν φάνηκε κατ' αρχήν να έχει αντίρρηση σε μια τέτοια προοπτική ούτε αποκλείσει τις δυνατότητες που αυτή περιέχει. Δεν φαίνεται ωστόσο να είναι έτοιμη να ακολουθήσει τον ίδιο δρόμο για την υλοποίηση αυτής της προοπτικής. Το μεγάλο πρόβλημα των αραβικών κρατών, που όσο προχωρά ο χρόνος γίνεται και μεγαλύτερο, είναι ότι όσο περισσότερο ο αιώνας του μαύρου χρυσού προχωρά προς το τέλος του — είτε γιατί τα αραβικά κοιτάσματα πετρελαίου εξαντλούνται, είτε γιατί αναπτύσσονται οι εναλλακτικές μορφές ενέργειας — τόσο περισσότερο οι αραβικές χώρες στο σύνολο τους διαπιστώνουν ότι η οικονομία τους παραμένει βασισμένη σχεδόν αποκλειστικά στο πετρέλαιο, εμποδίζοντας έτσι την αναγκαία ανάπτυξη της βιομηχανίας τους και συνολικότερα της οικονομίας τους και σε άλλους τομείς, που θα επιτρέψουν στις χώρες αυτές να επιβιώσουν όταν το πολύτιμο «μαύρο αίμα» τους δεν θα χτυπά στις φλέβες τους. Πράγμα που σημαίνει ότι ο αραβικός κόσμος δίνει προτεραιότητα στην εισαγωγή και μετα-

φορά τεχνολογίας, που μεσοπρόθεσμα θα τους επιτρέψει να επιβιώσουν οικονομικά και μακροπρόθεσμα να πετύχουν μια ανάπτυξη που θα μπορεί να παίξει αποτρεπτικό ρόλο στα σχέδια, στις ενέργειες και στις πιέσεις που ασκεί το Ισραήλ.

Αυτό το «σενάριο» αραβικής ανάπτυξης δημιουργεί αρκετά, προς το παρόν τουλάχιστον, προβλήματα στην ελληνική πλευρά. Πρώτα πρώτα γιατί η Ελλάδα μέχρι το 1980 στηριζε σχεδόν αποκλειστικά την οικονομική της συνεργασία με τις αραβικές χώρες στο πετρέλαιο, (το 94% των εισαγωγών της Ελλάδας από αραβικές χώρες βασίζεται στο πετρέλαιο), πράγμα που στερούσε ή και αποθάρρυνε σκέψεις, προτάσεις και σχεδιασμό οικονομικής συνεργασίας και σε άλλους τομείς. Δεύτερο γιατί και η ίδια η Ελλάδα με την απρογραμμάτιστη, σχεδόν τυχαία και χωρίς δομική ανάπτυξη της βιομηχανίας της — και συνολικά της οικονομίας της — έχει ανάγκη εισαγωγής και μεταφοράς τεχνολογίας πράγμα που σημαίνει ότι απέχει πολύ — ακόμα και σήμερα που γίνονται προσπάθειες με μεγάλες δυσκολίες και εμπόδια, για μια ορθολογιστική ανάπτυξη — από το να είναι σε θέση να εξάγει τεχνολογία εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, στις φιλίες αραβικές χώρες.

Οι αραβικές χώρες βλέπουν, στο σημείο αυτό, να παίζει η Ελλάδα μεσολαβητικό ρόλο ανάμεσα σ' αυτές και τις αναπτυσσόμενες χώρες της Δύσης και ιδιαίτερα της Δυτικής Ευρώπης. Αυτό τουλάχιστον άφησε να εννοηθεί ο κ. Κλίμπυ τονίζοντας ιδιαίτερα ότι η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ «θα έχει πολύ σοβαρές αντανakλάσεις στο θέμα της Μέσης Ανατολής και σε ό,τι αφορά τον ευρωαραβικό διάλογο, αφού η Ελλάδα είναι ταυτόχρονα χώρα που ανήκει στην Ευρώπη, αλλά παράλληλα λόγω της γεωγραφικής της θέσης βρίσκεται πολύ κοντά στο χώρο της Μέσης Ανατολής» καθώς και ότι η «Ελλάδα είναι ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στο Βορρά

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

αλεβιζοπουλος

ΦΕΙΔΙΟΥ 14-16 ΑΘΗΝΑ τηλ. 3600.059

το βιβλίο είναι και θα παραμείνει η πιο
σωστή και φθηνή "ψυχαγωγία,"

και στον Νότο, αφού η χώρα μπορεί να ανήκει στον Βορρά, δεν απέχει όμως πολύ από τις χώρες του Νότου».

Έναν τέτοιο ρόλο, η Ελλάδα θα μπορούσε κάλλιστα να τον παίξει, (το απέδειξε ήδη και με τη θαρραλέα στάση της στο παλαιστινιακό πρόβλημα, όπου κυριολεκτικά «έσυρε» τις άλλες δυτικοευρωπαϊκές δυνάμεις να πάρουν θέση απέναντι στο πρόβλημα και να εγκαταλείψουν την μέχρι τότε επιφυλακτικότατη θέση τους), μόνο που κάτι τέτοιο θα απαιτήσει πολύ περισσότερο χρόνο και άλλου είδους προσανατολισμό στις προσπάθειες, χωρίς να μπορεί κανείς να περιμένει γρήγορα και θεαματικά αποτελέσματα.

Θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς ότι αυτές οι ανάγκες και τα σχέδια της αραβικής πλευράς καθόλου δεν αντικρούουν, το αντίθετο μάλιστα, τις επιδιώξεις της ελληνικής κυβέρνησης για το περιεχόμενο και τις προοπτικές της ελληνοαραβικής οικονομικής συνεργασίας. Ωστόσο και εδώ φαίνεται ότι υπάρχουν ορισμένα προβλήματα. Η αραβική πλευρά φαίνεται να ανησυχεί για το ρυθμό του πληθωρισμού στη χώρα μας, αλλά και για τον τρόπο (υπερβολικά θετικό, ή υπερβολικά αρνητικό και «καταστροφικό») που αντιμετωπίζεται το πρόβλημα των μελλοντικών εθνικοποιήσεων όπως αναφέρεται στο κυβερνητικό πρόγραμμα, από τον ελληνικό Τύπο. Η άποψη που εκφράστηκε ήταν ότι αυτού του είδους οι αντιμετωπίσεις στο θέμα των κοινωνικοποιήσεων, επηρεάζουν το αραβικό ιδιωτικό κεφάλαιο να προχωρήσει σε μεγάλες αποφάσεις μεταφέροντας κεφάλαια ή και κάνοντας επενδύσεις στη χώρα μας, για την οικονομία της οποίας, όπως ισχυρίζεται ο κ. Κλίμπυ, «οι αραβικές κυβερνήσεις δεν είναι ακόμα καλά πληροφορημένες», ώστε να προχωρήσουν σε απόλυτα συγκεκριμένες ενέργειες, (πχ. ανάλογες με αυτές της κατάθεσης αραβικών κεφαλαίων ύψους 4 δισ. δολάρια σε γαλλικές τράπεζες για την στήριξη του γαλλικού φράγκου.

Αυτή η έλλειψη συγκεκριμένης και λεπτομεριακής πληροφόρησης, που κατά τον γενικό γραμματέα του Αραβικού Συνδέσμου είναι σε μεγάλο ποσοστό υπεύνη για την καθυστέρηση στη σύσφιξη της οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας των δύο πλευρών, αποτέλεσε το βασικό αντικείμενο των συνομιλιών με την ελληνική κυβέρνηση, προκειμένου οι οικονομικές μας σχέσεις να φτάσουν στο ίδιο επίπεδο με την πολιτική φιλία, όπως τόνισε ο ίδιος. Έτσι η ελληνική πλευρά έθεσε στη διάθεση των αραβικών κυβερνήσεων λεπτομεριακούς καταλόγους - οδηγούς για τους Άραβες επενδυτές που θα θελήσουν να κάνουν επενδύσεις στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα συμφωνήθηκε η σε πιο μόνιμη βάση συνεργασία και ανταλλαγές επισκέψεων αντιπροσωπιών, από όλους τους τομείς και τα επίπεδα, καθώς και η ενεργοποίηση σε νέες βάσεις του ελληνοαραβικού επιμελητηρίου. Το πρόβλημα των αραβικών επενδύσεων στην Ελλάδα φαίνεται ότι εντάχθηκε σ' αυτά τα πλαίσια, ενώ το θέμα της μεταφοράς αραβικών κεφαλαίων στη χώρα μας φαίνεται ότι θα πάρει στο μέλλον μια κάποια συγκεκριμένη μορφή.

Όλα αυτά εντάσσονται στα πλαίσια της προσπάθειας να ξεπεραστεί αυτή η ύσκολη πράγματι περίοδος της τελικής γίγνευσης, που κατά τον κ. Κλίμπυ θα πρέπει να οδηγήσει στη μείωση της «συναισθηματικής αντίδρασης, που λέει ότι η

πολιτική συνεργασία έμεινε χωρίς την οικονομική».

Από την άλλη πλευρά και πέρα από το καθαρά διμερές θέμα της οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας, υπάρχει και το πρόβλημα της γενικότερης στάσης του αραβικού έθνους απέναντι στα προβλήματα και στις απειλές που αντιμετωπίζει η Ελλάδα από την Τουρκία. Στο λεπτό σημείο αυτό, η στάση του Αραβικού Συνδέσμου φαίνεται να είναι τουλάχιστον ειλικρινής. Δεν κρύβει δηλαδή η αραβική πλευρά ότι για πολλούς και ευνόητους λόγους, η στάση των αραβικών χωρών απέναντι στην Τουρκία απέχει πάρα πολύ από το να χαρακτηρίζεται μη φιλική. Αυτό όμως, έσπευσε να συμπληρώσει ο κ. Κλίμπυ δεν σημαίνει ότι οι Αραβικές χώρες έχουν πάρει προκαταβολικά θέση απέναντι στον πρόβλημα που θέτει η Τουρκία στο Αιγαίο, ή εν πάση περιπτώσει δεν σκοπεύουν να πάρουν θέση που θα στραφεί εναντίον της ελληνικής πλευράς.

Σε ό,τι αφορά τέλος το πρόβλημα της Κύπρου, ο γενικός γραμματέας του Αραβικού Συνδέσμου άφησε να εννοηθεί ότι το Κυπριακό, σαν πρόβλημα που εγγίζει γενικότερα το χώρο της Μέσης Ανατολής ενδιαφέρει και αφορά ιδιαίτερα τις αραβικές χώρες, που υποστηρίζουν την ανεξαρτησία, κυριαρχία και εξίσωση των πολιτών στην Κύπρο, δηλώνοντας παράλληλα, (αν και αόριστα προς το παρόν), ότι είναι ηθικό καθήκον των αραβικών κρατών να συνεισφέρουν στη δίκαιη διευθέτηση του θέματος. Περιορίστηκε πάντως στην επίκληση της ελάχιστης πληροφόρησης των αραβικών διπλωματικών υπηρεσιών σε ερώτηση πως εξηγείται το γεγονός ότι πρόσφατα στο Συμβούλιο ασφαλείας του ΟΗΕ, οι αραβικές αντιπροσωπίες ψήφισαν εναντίον πρότασης για το θέμα των αγνοουμένων της Κύπρου.

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι η Τουρκία από την πλευρά της έχει δραστηριοποιηθεί έντονα την τελευταία περίοδο για να πετύχει την κατά το δυνατόν μεγαλύτερη αναθέρμανση των ήδη καλών της σχέσεων με τις αραβικές χώρες.

Η προσπάθεια αυτή της Τουρκίας έχει αρχίσει ήδη να αποδίδει τους πρώτους καρπούς: Πολλές και διαφορετικής προέλευσης πηγές επιβεβαιώνουν την αναζωογόνηση των τουρκικών εμπορικών συναλλαγών με τις πλούσιες, κύρια, πετρελαιοπαραγωγές χώρες του Κόλπου, στις οποίες οι τουρκικές εταιρείες, (150, σύμφωνα με επίσημες πληροφορίες), έχουν αναλάβει, με ευνοϊκούς όρους, μεγάλα έργα για την κατασκευή οικισμών, εργοστασίων και φραγμάτων.

Ακόμα, σύμφωνα με τους τραπεζικούς κύκλους του Μπαχρέιν, τα τουρκικά σχέδια για την περιοχή της Μέσης Ανατολής θα χρηματοδοτηθούν με δύο δισεκατομμύρια δολάρια από «διεθνείς επιχειρηματίες», ενώ το εμπορικό και βιομηχανικό επιμελητήριο των Ενωμένων Αραβικών Εμιράτων υπολογίζει ότι η συνολική αξία των τουρκικών συμβολαίων στη Μέση Ανατολή ανέρχεται σε 10 δισεκατομμύρια δολάρια.

Ενδεικτικό τέλος, του ευνοϊκού κλίματος για την όλο και πιο έντονη παρουσία της Τουρκίας στο χώρο των αραβικών χωρών είναι το γεγονός ότι σε έκθεση κατα-

σκευαστών που έγινε πρόσφατα στα Αραβικά Εμιράτα, η Τουρκία πήρε παραγγελίες συνολικού ύψους 234 εκατ. δολαρίων.

Και αυτά, την ώρα που η Τουρκία εντείνει τις προσπάθειες της για τη δημιουργία μιας «Ισλαμικής ΕΟΚ», που θα βασίζεται, σύμφωνα με τις πληροφορίες, κύρια στα τσιμέντα. Πρόταση, με την οποία πρόσφατα συμφώνησε ο Υπουργός Εξωτερικών του Πακιστάν. Πρόταση όμως, για την οποία περιέργως ο κ. Κλίμπυ δήλωσε πλήρη άγνοια, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης Τύπου που έδωσε προς τους Έλληνες και ξένους ανταποκριτές κατά την παραμονή του στην Ελλάδα...

ΤΑΝΤΕΟΥΣ ΚΟΝΒΙΣΚΙ ΜΙΚΡΗ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ

απο την Πολωνία
ένα μεγάλο μυθιστόρημα
πριν απο τη σιωπή.

Το αριστούργημα
μιας ανατρεπτικής λογοτεχνίας.

Διεθνές βραβείο Mondello 1981

δεληθανασης

Μαυρομιχάλη 93Α - ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3234 270



Το σοβαρότερο βιβλίο πολιτικής φιλοσοφίας που απομυθοποιεί τα ιδεολογήματα των ποικίλων απολογητών της κοινωνικής καταπίεσης.

Εκδόσεις ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1 τηλ. 52.46.241

ΚΟΥΡΔΟΙ 3.000 ΧΡΟΝΙΑ ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ



ΣΤΙΣ 22 του Σεπτέμβρη Κούρδοι και Τούρκοι αντιστασιακοί κατέλαβαν τα γραφεία της «Διεθνούς Αμνηστίας» σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις. Στόχος ήταν να προσελκύσουν την προσοχή της κοινής γνώμης και να ασκήσουν πίεση στη διεθνή αυτή οργάνωση, ώστε να ασχοληθεί περισσότερο με τις αυθαίρετες διώξεις και τους απάνθρωπους βασανισμούς των Κούρδων στην Τουρκία.

ΣΤΙΣ 16 Ιουλίου Κούρδοι κρατούμενοι αρχίζουν απεργία πείνας στις φυλακές του Ντιγιαρμπακίρ, διαμαρτυρόμενοι, μ' αυτόν τον τρόπο, για τις απαράδεκτες συνθήκες κράτησής-τους. Πέντε καθοδηγητικά στελέχη πεθαίνουν γρήγορα —από τα βασανιστήρια υποστηρίζουν οι Κούρδοι φυγάδες— ενώ άλλοι σαράντα βρίσκονται σε κώμα.

12.000 Κούρδοι του Ιράκ έχουν ξαναπάρει τα ορεινά μονοπάτια. Παρ' όλο που ο Ιρακινός στρατός πιέζεται έντονα στον περσοϊρακινό πόλεμο, διατηρεί στο βορειανατολικό Ιράκ (τις κουρδικές δηλαδή περιοχές) δύναμη 50.000 ανδρών, που υποστηρίζεται από θωρακισμένα και αεροπορικές δυνάμεις. Καθήκον των στρατευμάτων αυτών, η κατάπνιξη οποιασδήποτε εξέγερσης, η «προληπτική» τρομοκράτηση του πληθυσμού και —όπως μάθαμε από τους 20 Ιρακινούς Κούρδους που ζήτησαν άσυλο στην Ελλά-

δα— η αναγκαστική επιστράτευση των νέων. Στο βωμό της φιλοαραβικής εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης και των αβέβαιων ιρακινών επενδύσεων, στείλαμε τους Κούρδους πρόσφυγες, ύστερα από 20 μέρες απομόνωσης στο «τράνζιτ» του Ελληνικού, στην αφετηρία-τους, στο Ιράν του Χομεϊνί.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ δεν είναι καθόλου άγνωστος ο αιματηρός τρόπος με τον οποίο κατέστειλαν οι φρουροί του Ισλάμ την εξέγερση των Κούρδων του Ιραν όταν ζήτησαν την αυτονομία-τους στους πρώτους μήνες της Ιρανικής επανάστασης.

ΟΠΩΣ είναι επίσης γνωστό, ότι οι ίδιοι φρουροί δεν σταμάτησαν ποτέ από τότε τις δολοφονίες εξεχόντων Κούρδων και τον τρομοκρατικό βομβαρδισμό ορεινών χωριών.

ΤΕΛΟΣ, ο αεροπορικός ακόλουθος της τουρκικής πρεσβείας ξυλοκοπήθηκε καθώς χαφιέδιζε μια διαδήλωση Κούρδων και Τούρκων αντιστασιακών στα Προπύλαια. Έτσι, ξαφνικά και απροσδόκητα, οι Κούρδοι μπήκαν στην καθημερινότητα της ζωής-μας. Ποιοί είναι όμως οι Κούρδοι;

Η ιστορία των Κούρδων

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ-τους, τους θέλει απογόνους των Μήδων. Ακόμη και σήμερα, η χρονολόγηση γι' αυτούς αρχίζει το 612 π.Χ., τη χρονιά που η αυτοκρατορία των Ασσυρίων ηττήθηκε από την τότε ανερχόμενη δύναμη της περιοχής, τους Μήδους. Πλαισιώνοντας το ιστορικό αυτό γεγονός με το θρύλο του τυράννου Dahak και του σιδηρουργού Kawa που αντιστέκεται στη βάρβαρότητα του τυράννου και σπάζει τα δεσμά του λαού-του, όλοι οι Κούρδοι του κόσμου γιορτάζουν αυτή την επέτειο κάθε

21 Μαρτίου, εκτός την πρωτοχρονιά και την ημέρα της απελευθερώσεώς-τους. Στις 21 Μαρτίου 1982, την πρωτοχρονιά ή Newroz όπως την αποκαλούν οι ίδιοι, του 2594, η εξέγερση των Κούρδων κρατουμένων στις φυλακές του Ντιγιαρμπακίρ πνίχτηκε στο αίμα. Ανάμεσα στους νεκρούς, που ποτέ δεν διευκρινίστηκε αν ήταν 5 ή 36 βρίσκονταν και μέλη της σημερινής αριστερής οργάνωσης KAWA.

ΓΙΑΤΙ ο τρίτος μετά τους Άραβες και Τούρκους μεγαλύτερος λαός της Μέσης Ανατολής —αριθμεί 15-20 εκατ. πληθυ-

σμό— στην πορεία-του μέσα στους αιώνες δεν κατόρθωσε ν' αποκτήσει δική-του πατρίδα, μπορεί να γίνει κατανοητό, μόνο σε σχέση με την γεωπολιτική θέση και αργότερα τον πλούτο των εδαφών, που ο ίδιος διεκδικεί για δικά-του. Εγκατεστημένοι από την 3η π.Χ. χιλιετηρίδα στις δυτικές περιοχές του σημερινού Ιράν, στις βόρειες επαρχίες του Ιράκ και στην τουρκική νοτιοανατολική Ανατολία, συνορεύουν με τη Γεωργία, την Αρμενία, που μέχρι την ανάπτυξη των εξελιγμένων συγκοινωνιακών μέσων ήταν ο κύριος «δρόμος-κλειδί» προς την Άπω



Αριστερά, παζάρι στην Ούρφα του Κουρδιστάν· πάνω δεξιά εικόνα της νομαδικής ζωής.

Ανατολή.

ΚΑΙ ΕΝΩ η Αρμενία επιβλήθηκε μέχρι τις αρχές του αιώνα-μας σαν πολιτική, πολιτιστική και θρησκευτική οντότητα, οι κουρδικές φυλές πολέμησαν πεισματικά τις διαφορετικές επεκτατικές δυνάμεις, σφάχτηκαν και κατακτήθηκαν επανειλημμένα: Χαρακτηριστική για την τροπή κάθε εκδήλωσης αντίστασης των Κούρδων για την υπεράσπιση της εθνικής-τους ταυτότητας είναι η σφαγή του 10ου μ.Χ. αιώνα που ακολούθησε την εξέγερση ενάντια στον καταναγκαστικό εξισλαμισμό των μέχρι τότε οπαδών του Ζωροαστρισμού, που ήταν οι Κούρδοι, από τους Άραβες. Ο δρόμος Malatya-Mossul γέμισε με σταυρωμένα πτώματα. Οι Κούρδοι γίναν ισλαμιστές...

ΓΙΑ ΠΟΛΛΕΣ από τις αμέτρητες ήττες-τους καθοριστικό ρόλο έπαιξε αναμφισβήτητα και ο ατίθασος χαρακτήρας του κουρδικού λαού. Κατά πλειοψηφία αυτόνομες φυλές νομάδων ή χωρικών δέχονταν σαν αρχή και εξουσία μόνο τον φύλαρχό-τους. «Οι κουρδικές φυλές δεν συνδέονται μεταξύ-τους, κανείς δεν θέλει να υπακούσει τον άλλο, να γίνει υπήκοος», αναφέρει ένα παλιό χρονικό. Μοναδικό κοινό στοιχείο δείχνει να ήταν η ινδοευρωπαϊκής προέλευσης γλώσσα-τους, που είναι παραπλήσια της περσικής, τελείως άσχετη όμως με την τουρκική ή αραβική.

ΜΙΑ ΚΟΥΡΔΙΚΗ παροιμία λέει: «Εύκολο να βρεις έναν αρχηγό, σχεδόν αδύνατο όμως κάποιον που να τον υπακούν όλοι οι άλλοι αρχηγοί». Διαιρεμένοι κατ' αυτό τον τρόπο, αδυνατούσαν να αντισταθούν

αποτελεσματικά στους στρατούς του Μεγάλου Αλεξάνδρου, των Περσών, των Αράβων, του Βυζαντίου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μετά την ήττα, οι περισσότεροι έπαιρναν τα ορεινά μονοπάτια, έχτιζαν τα σπίτια-τους, απόρθητες αετοφωλιές, στις κορυφές των απότομων βουνών, αρνιόταν να πληρώσουν φόρο ή να δεχτούν την υποταγή-τους στο νικητή και ξεκινούσαν και πάλι τον πόλεμο με την καινούρια δύναμη που διεκδικούσε να κατακτήσει τον πλούτο και τα εδάφη από τον προηγούμενο δυνάστη.

Ο ΞΕΝΟΦΩΝΤΑΣ, στην «Κύρου Ανάβαση» γράφει για τους Κούρδους «Όταν έφτασαν στο σημείο που ο Τίγρης ποταμός με κανένα τρόπο δεν μπορούσε να διανυθεί εξαιτίας του βάθους και του πλάτους-του, ούτε υπήρχε κανένα πέρασμα κοντά, αλλά από πάνω κρέμονταν απότομα τα βουνά των Καρδούχων, τότε πια αποφάσισαν οι στρατηγοί να περάσουν ανάμεσα απ' τα βουνά. Γι' αυτούς (τους Καρδούχους) έλεγαν πως κατοικούσαν επάνω στα βουνά και πως ήταν ικανοί πολεμιστές και δεν πειθαρχούσαν στο βασιλιά».

ΑΥΤΟΝ τον ανυπότακτο χαρακτήρα εκμεταλλεύτηκαν αργότερα η Οθωμανική και Περσική Αυτοκρατορία, παίζοντας επιδέξια με τις διαφορές, τις φιλονικίες και το μίσος που υπήρχε ανάμεσα στους διάφορους φυλάρχους, η Υψηλή Πύλη κατάλαβε γρήγορα πως οι πολεμικοί και σκληροτράχηλοι Κούρδοι θα μπορούσαν να γίνουν ο αρτιότερος μεθοριακός στρατός-της. Χαρίζοντας στους φυλάρχους και στους θρησκευτικούς ηγέτες των μεγαλύτερων οικογενειών ή φυλών τεράστιες ε-

κτάσεις εδάφους και μια κάποια μορφή αυτονομίας, τους μετέτρεψε σε πιστούς-της στρατιώτες και ικανούς αντιπάλους του περσικού στρατού. Η συμμετοχή των Κούρδων στον περσο-οθωμανικό πόλεμο έμελε να τελειώσει μοιραία γι' αυτούς. Το 1639 οι Πέρσες και οι Οθωμανοί επισφραγίζουν το τέλος των διαφορών-τους με την συνθήκη του Zuhab. Οριοθετούν τα σύνορά-τους που είναι αντίστοιχα με τα σημερινά. Μια τεράστια «Ζώνη Ασφαλείας» κατά μήκος των συνόρων αυτών χωρίζει, για πρώτη φορά, το Κουρδιστάν σε δύο μέρη. Η αποξένωση των Κούρδων της Περσίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έχει ήδη αρχίσει.

ΑΠΟ ΤΗΝ συνθήκη του Zuhab μέχρι και σήμερα η ιστορία του κουρδικού λαού χαρακτηρίζεται από τη μόνιμη ανάμιξη-επέμβαση των ξένων δυνάμεων σ' αυτό το σημαντικό γεωπολιτικό τρίγωνο, το ξεπούλημα ορισμένων Κούρδων αρχηγών και την τραγική επανάληψη του «διαίρει και βασίλευε». Αλλά και από πολυάριθμες εξεγέρσεις, στιγμές αναλαμπής της κουρδικής συνείδησης που αποτελούν απόδειξη για το ότι ακόμη υπάρχουν σαν έθνος, για το ότι η καταπίεση, τα βασανιστήρια και τα πογκρόμ δεν κατόρθωσαν να τους υποτάξουν.

Η ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ μέτρηση για την ίδρυση ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους αρχίζει με την παρακμή και πτώση της οθωμανικής αυτοκρατορίας, στις αρχές του αιώνα-μας. Ακριβώς την εποχή, που όλες οι ευρωπαϊκές καπιταλιστικές χώρες δείχνουν να διέπονται από «ανείπωτη αγάπη» για τους λαούς της Αρμενίας και του Κουρδιστάν. Μετά την Συνθήκη των Σεβρών (1920), που επιβλήθηκε από τις ίδιες δυνάμεις στην Υψηλή Πύλη και πρόβλεπε την ίδρυση ενός κουρδικού και ενός αρμενικού κράτους, δεν άργησε να γίνει αντιληπτό, ότι πίσω απ' όλες τις διαβεβαιώσεις αγάπης και σεβασμού προς την ελευθερία, κρύβονταν τα άμεσα συμφέροντα του επεκτεινόμενου καπιταλιστικού κόσμου.

Η ΑΓΓΛΙΑ ανησυχούσε γιατί από τις πολλές επαναστάσεις και εξεγέρσεις που ξέσπασαν με την παρακμή της οθωμανικής αυτοκρατορίας απειλούνταν η ασφάλεια και η προστασία της κεντρικής οδού



προς τις Ινδίες. Η τσαρική Ρωσία ενδιαφερόταν για την πρόσβασή-της στη Μεσόγειο. Η Αυστρο-ουγγρική Αυτοκρατορία έτρεμε μην τυχόν και μια ενίσχυση των ρωσικών δυνάμεων στα Βαλκάνια έθετε σε κίνδυνο τα συμφέροντά-της. Η Ιταλία ενδιαφερόταν για τα οθωμανικά εδάφη της μεσογειακής περιοχής, ιδιαίτερα της Βόρειας Αφρικής. Τέλος η γερμανική Αυτοκρατορία, σαν ανερχόμενη ιμπεριαλιστική δύναμη, πάσχιζε να κερδίσει την αγορά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αρχίζοντας με το χτίσιμο της σιδηροδρομικής γραμμής Κωνσταντινούπολης-Βαγδάτης.

ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ αυτό για την ενίσχυση και επικράτηση των ισχυρότερων στη Μέση Ανατολή, οι Κούρδοι χρησιμοποιήθηκαν από όλους, σαν πολύ κατάλληλο μέσο για την καταστροφή του ήδη αποδιοργανωμένου οθωμανικού κράτους. Ακόμη και ο ίδιος ο Κεμάλ Ατατούρκ στηρίχτηκε στη μαχητική δύναμη των Κούρδων. Γνωρίζοντας το θρησκευτικό φανατισμό-τους δεν δίστασε, αυτός ο αδυσώπητος εχθρός της θρησκείας, να ορκιστεί στ' όνομα της «ισλαμικής αδελφότητας» και να ιδρύσει κάτω απ' την ηγεσία-του τον τουρκο-κουρδικό στρατό με την πράσινη σημαία του Ισλάμ. Οι κουρδικές δυνάμεις κράτησαν μόνες-τους το μέτωπο της Κιλικίας, απωθώντας το γαλλικό εκστρατευτικό σώμα. Το ίδιο πολέμησαν οι Κούρδοι τους Άγγλους στη Μοσούλη του Ιράκ.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ, το τέλος του Α' παγκοσμίου πολέμου δεν κληροδοτεί στους Κούρδους ένα ανεξάρτητο κράτος όπως κατά καιρούς υποσχέθηκαν στους φυλάρχους για να κερδίσουν την εύνοιά-τους οι αντιμαχόμενες καπιταλιστικές χώρες. Η Συνθήκη της Λωζάνης, που συνήψαν το 1923 η Τουρκία, Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία, επικύρωνε το διαμελισμό του κουρδικού έθνους σε 5 χώρες: στην Τουρκία, το Ιράκ, το Ιράν, τη Συρία και τη Σοβιετική Ένωση. Ο βρετανικός και γαλλικός ιμπεριαλισμός έκριναν τελικά πιο βολικό για τα συμφέροντά-τους, κυρίως τα σχετικά με το πε-

τρέλαιο, να μοιρασθούν την Εγγύς και Μέση Ανατολή.

Η ΠΕΡΙΟΧΗ του Κουρδιστάν διαθέτει εκτός το σίδηρο, χαλκό, ασήμι και ένα απ' τα κυριότερα σε παγκόσμια κλίμακα αποθέματα χρωμίου και το 78% της παραγωγής πετρελαίου του Ιράκ, ένα τέταρτο της Ιρανικής παραγωγής πετρελαίου και όλη την παραγωγή σε πετρέλαιο της Τουρκίας και της Συρίας. Και όμως παρ' όλο τον πλούτο-του ή μάλλον ακριβώς γι' αυτόν το «Κουρδιστάν», κατέληξε σήμερα να είναι η φτωχογειτονιά και των τεσσάρων αυτών χωρών, η πιο υπανάπτυκτη περιοχή-τους με το μεγαλύτερο αναλφαβητισμό και την περισσότερη ανεργία. Οτιδήποτε μορφή απόρριψης είτε στον οικονομικό, πολιτιστικό, ή πολιτικό τομέα αυτής της καταστάσεως εκ μέρους των Κούρδων, καταπολεμάται μέσω ενός τέλειου μηχανισμού στενής συνεργασίας μεταξύ Τουρκίας, Συρίας, Ιράν και Ιράκ. Από την 10ετία του '70 κλείνονται η μία μετά την άλλη οι λεγόμενες συμφωνίες κυρίων. (Gentlemen agreement) σύμφωνα με τις οποίες ο στρατός της μίας χώρας έχει το δικαίωμα να περάσει τα σύνορα της άλλης και να κυνηγήσει ανενόχλητα συχνά συνεργαζόμενος με το στρατό της «φιλοξενούμενης χώρας», τους Κούρδους φυγάδες. Φημισμένες είναι οι τουρκικές στρατιωτικές επιχειρήσεις των δύο τελευταίων χρόνων. Ενισχυμένοι με τανκς και ελικόπτερα έχουν οι Τούρκοι στρατιώτες το δικαίωμα να μπουν μέχρι και 30 χλμ. βαθιά μέσα στη Συρία και να χτενίσουν τις περιοχές κατά μήκος των συριακο-τουρκικών συνόρων. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ακόμη και αυτοί οι Κούρδοι που κατόρθωσαν κατά κάποιο τρόπο να ξεπεράσουν την επικίνδυνη ζώνη των 30 χλμ. παραδίδονται από τις συριακές αρχές αμέσως μόλις εντοπισθούν στην Άγκυρα.

Ο διοικητής του στρατοπέδου του Ντι-

γιαμπακίρ είχε στο γραφείο-του ένα τεράστιο χάρτη της περιοχής. Με κόκκινο μολύβι είχε εντοπίσει ορισμένα χωριά και από τις δύο πλευρές των συνόρων. Στόχοι για επόμενες επιδρομές στη διάρκεια των οποίων οι κάτοικοι των χωριών σπρώχνονται απ' τους στρατιώτες στις πλατείες και βασανίζονται ομαδικά.

Οι Κούρδοι της Τουρκίας σήμερα

Ο ΓΙΑΤΡΟΣ Cemil Tanriverdi δολοφονήθηκε αρχές του Σεπτεμβρη στο διαμέρισμά-του, γιατί ύστερα από δυο χρόνια στυγνής τρομοκρατίας και απαράδεκτης διώξης των Κούρδων επιστημόνων από την κεντρική εξουσία είχε ακόμη το θάρρος να καταγράψει τα βασανιστήρια που ο ίδιος, σαν γιατρός, διαπίστωνε στους φυλακισμένους του Ντιγιαρμπακίρ. Ανάμεσα στους δολοφόνους-του βρισκόταν και δυο μέλη του ιδιωτικού στρατού του μεγαλοκτήμονα Mehmet Celal Bucak.

• • •

Ο ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ οδικός άξονας Ντιγιαρμπακίρ - Ούρφα περνάει από την κωμόπολη Siverek, πριν χαθεί στην αχανή πεδιάδα που ενώνει την Τουρκία με τη Συρία. Με τις ένοπλες συγκρούσεις του '79-'80 μεταξύ των αριστερών ανταρτών Aroculars —σκοπός των οποίων ήταν η απαλλοτρίωση, των απέραντων ιδιωτικών κτημάτων και η ίδρυση ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους— και του ιδιωτικού στρατού του αγά Mehmet Celal Bucak, φώλιασε και ο φόβος στο Siverek. Δύσκολα νά 'βρεις οικογένεια που να μην κλαίει ένα νεκρό που να μην έχει τον πατέρα, αδελφό ή γιο στη φυλακή. 300 ανθρώπινες ζωές μέσα σε ενάμιση χρόνο, κόστισε ο ανεπίσημος πόλεμος στο Siverek. Άλλοι 300 κάτοικοι της κωμόπολης, συνεργάτες των Aroculars, όπως υποστηρίχτηκε τότε, κλείστηκαν τις πρώτες κιόλας μέρες

Δρόμος στο Ντιγιαρμπακίρ.





Σκίτσα και φωτογραφίες από την «Τζουμχουριετ» του 1925. Έτσι πρόβαλαν τους διωγμούς των Κούρδων εκείνη τη χρονιά και αυτές τις λύσεις πρότειναν οι πασάδες της Άγκυρας.

του στρατιωτικού καθεστώτος, στις φυλακές της Ανατόλιας.

ΚΟΙΤΑΖΟΝΤΑΣ από το χαμηλό λοφίσκο τα, τετράγωνα σαν φρούρια χτισμένα, σπίτια, με τις μουριές και τα λουλούδια κρυμμένα πίσω απ' τους πανύψηλους τοίχους, διαπιστώνει κανείς πως, σε αντίθεση με τις περισσότερες πόλεις της Ανατόλιας, το Siverek είναι όμορφο και δείχνει κάποια σημάδια ευπορίας. Δίπλα στα μεγαλύτερα τζαμιά, θρονιάζουν τα κάστρα των τριών μεγαλοκτημόνων της περιοχής: του Süleymanye του Karacek και του Bucak. Όταν ρωτήσαμε πως πάει κανείς στο σπίτι του Bucak, οι κάτοικοι του Siverek βουβάθηκαν. Στα ξαφνικά, κανείς τους δεν καταλάβαινε τα τουρκικά.

Επίσκεψη στον αγά

Ο ΚΟΝΤΟΥΛΗΣ, 50χρονος Bucak με τη στρογγυλή κοιλίτσα και τα ζωντανά μάτια, είναι κυβερνήτης και ιδιοκτήτης του άψυχου και έμψυχου υλικού 30 χωριών της περιοχής του Siverek. Ο λόγος-του είναι διαταγή. Για τους «ανυπάκουους» ισχύει, ακόμα, όπως αποδειχνει η δολοφονία του γιατρού Cemil Tanrıverdi, η γλώσσα των όπλων του ιδιωτικού-του στρατού· γεγονός που διαψεύδει οικτρά τις διαβεβαιώσεις της Άγκυρας για τον ολοκληρωτικό αφοπλισμό όλων των ιδιωτικών στρατών.

Ο ΜΕΧΜΕΤ-ΜΠΕΗΣ, όπως με σεβασμό τον αποκαλούν οι δικοί-του, μέχρι τη διάλυση της τουρκικής Βουλής στο '80 ήταν βουλευτής του κόμματος της Δικαιοσύνης του Süleyman Demirel. Η ευχέρεια με την οποία χειρίζεται εκλεκτικές εκφράσεις, η αυτοπεποίθηση των κινήσεών-του, η σιγουριά για το πότε πρέπει ή όχι να μιλήσει, όλα δείχνουν πως απέναντί-μας δεν κάθεται ένας αγάς με τον παραδοσιακό ρόλο του πατέρα και υπερασπιστή της φυλής-του, παρά ένας ψημένος πολιτικός που, όπως οι περισσότεροι αγάδες μετά το 1945, ζει και κινείται στην Άγκυρα και εισπράττει στην περιοχή-του.

ΤΟ 1945 στα πλαίσια του καινούριου γενικού προσανατολισμού της Άγκυρας



προς τη Δύση, η Τουρκία εισάγει από την Ευρώπη χωρίς προηγούμενως ν' αναμορφώσει τη φεουδαρχική κοινωνική-της δομή, το «δημοκρατικό πολυκομματικό σύστημα», και θεμελιώνει, κατ' αυτό τον τρόπο, τη στενή συνεργασία ανάμεσα στις άρχουσες τάξεις της Ανατόλιας και της Άγκυρας. Είναι η εποχή που, στα ξαφνικά, οι αγάδες γίνονται οι «λαϊκοί εκπρόσωποι» της ανθρωπίνης ιδιοκτησίας-τους και γι' αυτό πολύτιμοι για την Άγκυρα. Η εφημερίδα Seresiyağ έγραφε το 1970: «Αυτοί οι ευγενείς κύριοι κατέβηκαν απ' τα χωριά στις πόλεις, φόρεσαν ένα μαλακό καπέλο και δέσαν στο λαιμό-τους μια γραβάτα· το πολυκομματικό σύστημα εφευρέθηκε, η φωνή-τους αξίζει το ίδιο όπως το καθαρό χρυσάφι... Και αυτοί οι ευγενείς κύριοι κάνανε για σύμβολό-τους τα λεφτά και κολούν τώρα σαν κολλητσίδες στην ουρά της πολιτικής».

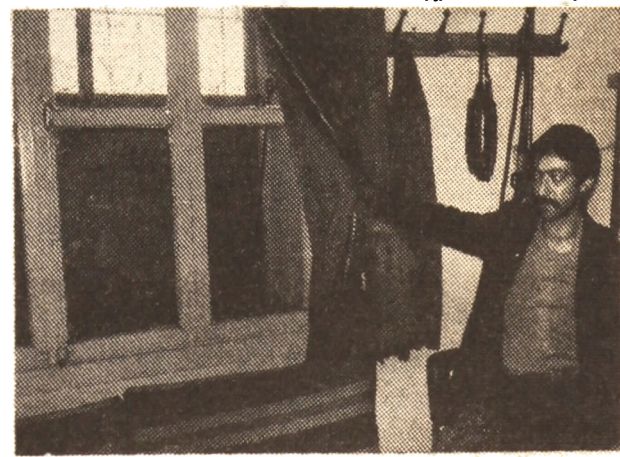
ΑΠΟ ΤΟ 1945 μέχρι το Σεπτέμβρη 1980 οι αγάδες υποστηρίζουν τα συμφέροντά-τους, χωρίς αιματηρές μάχες με τον τουρκικό στρατό, αλλά «πολιτισμένα» στη Βουλή της Άγκυρας. Απ' την πλευρά-της, η Άγκυρα γνωρίζει, ότι μια καλή συνεργασία με τους αγάδες της εξασφαλίζει μια Ανατόλια, χωρίς μαζικές εξεγέρσεις. Αυτόνομο είναι πως οι αδύναμες προσπάθειες των κυβερνήσεων που θέλησαν να απαλλοτριώσουν τις μεγάλες ιδιοκτησίες απέτυχαν παταγωδώς. Ο Mehmet Bucak δεν δείχνει ούτε τώρα να φοβάται τις εξαγγελίες της χούντας για καινούριες μεταρρυθμίσεις της ιδιοκτησίας γης στην περιοχή-του. Πολύ περισσότερο τον απασχολεί ο εκσυγχρονισμός της παραγωγής, η επέκταση του οδικού δικτύου και το χτίσιμο

μιας σειράς φραγμάτων: «Θα στολίζουν σαν κολιέ το λαιμό της Τουρκίας».

Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ εξουσία κάτω από την πίεση των τρεχουσών συναλλαγών, θέτει στην προτεραιότητα της οικονομικής-της πολιτικής, την αύξηση του συναλλάγματος, που προέρχεται κυρίως απ' την εξαγωγή των γεωργικών προϊόντων της Ανατόλιας. Η παραγωγή πρέπει λοιπόν να εκσυγχρονιστεί. Μόνο που το απότομο άλμα, από μια σχεδόν καθαρά φεουδαρχική κοινωνία, στο καπιταλιστικό σύστημα, έχει σαν αποτέλεσμα την αντιπαράθεση των πιο μοντέρνων μέσων παραγωγής από τη μια πλευρά και την εξαθλίωση τεράστιων ανέργων μαζών, από την άλλη.

ΕΤΣΙ κατάντησε η νοτιανατολική Ανατόλια με κέντρο το Ντιγιαρμπακίρ, πλουσιότετη σε υπέδαφος και γεωργικά προϊόντα, να είναι η φτωχογειτονιά της Τουρκίας, με αστείρευτη πηγή ανέργων. Οι υπολογισμοί ανεβάζουν την ανεργία της περιοχής στο 50%, παρ' όλο που σ' αυτούς τους αριθμούς δεν περιλαμβάνονται οι υποαπασχολούμενοι και οι γυναίκες. Αν και το Ντιγιαρμπακίρ είναι η μοναδική πόλη της ανατολικής Τουρκίας, που τα τελευταία χρόνια παρουσίασε κάτι σαν οικονομική ανάπτυξη, δεν κατορθώνει ν' απασχολήσει ούτε καν ένα ποσοστό αυτού του απέραντου στρατού των ανέργων. Ανάμεσα στους αμέτρητους απελπισμένους των μεγαλουπόλεων συναντάς και πρώην μικροκτηματίες. Οι λόγοι φυγής των τελευταίων απ' τα χωριά-τους είναι πάντα η θλιβερή επανάληψη της ίδιας πάντοτε ιστορίας. Αρχικά, ο αγάς της περιοχής ζητά ν' αγοράσει το κτήμα σε μια γελοία τιμή. Οι επενδύσεις για τα μοντέρνα μέσα παραγωγής γίνονται προσοδοφόρες μόνο με την εκμετάλλευση όλο και μεγαλύτερων εκτάσεων γης. Αν οι συνεχείς επισκέψεις των στρατιωτών του αγά δεν «μεταπείσουν» τον μικροκτηματία, τότε ένα «κάρφωμα» για συνεργασία-του με τους αριστερούς αντάρτες βοηθάει πάντα. Η καταστροφή του κτήματος από τους στρατιώτες του επίσημου τουρκικού κράτους τώρα πια, η φυγή, η προσφυγή στην αφάνεια των μεγαλουπόλεων είναι η αναπόφευκτη συνέπεια. Απελπισμένοι, πικραμένοι, βουτηγμένοι στην εξαθλίωση του αστικού υποπρολεταριάτου, με διαρρηγμένους τους κοινωνικούς και πολιτιστικούς δεσμούς, γίνονται πρόσφορο έδαφος για τις καινούριες ιδέες των φοιτητών, των επαναπατριζόμενων μεταναστών, ή, ακόμα και των κάθε λογής τρομοκρατών.

Στο σπίτι του Μεχμέτ Μπουτζάκ.



Μετά την

«ΑΛΛΗ ΕΠΤΑΕΤΙΑ»



κυκλοφορεί

«Ο ΤΡΙΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ»



με σκίτσα

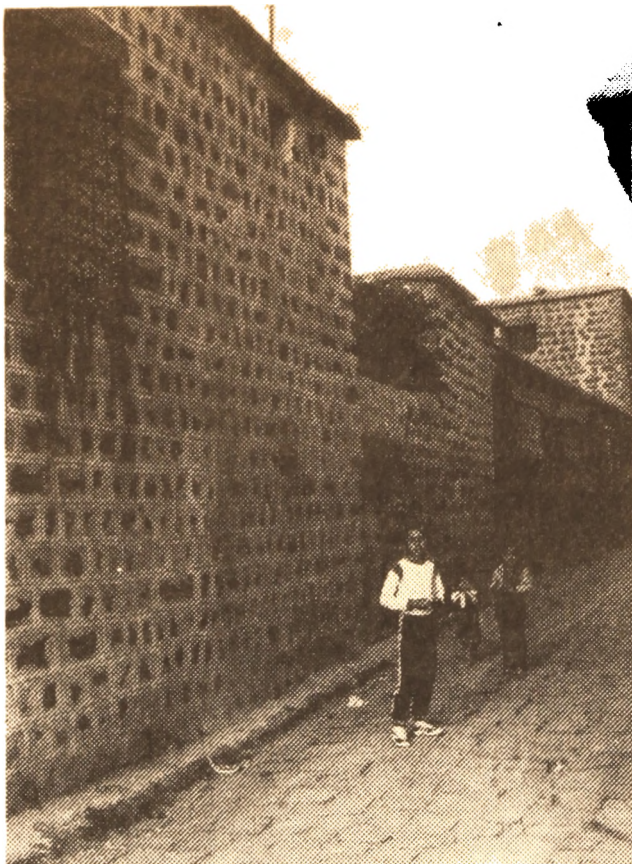
του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

(Οκτώβρης 1981 · Οκτώβρης 1982)

ΕΚΔΟΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 · Αθήνα

Τηλ. 72.29.237



Δρόμος στο Ντιγιαρμπακίρ.

Ο Mehmet Celal Bucak δεν δείχνει να συμμερίζεται τους φόβους των συγγενών-του, που κατοικούν στο Siverek. Είναι θερμός υποστηρικτής του σημερινού καθεστώτος και νιώθει, κάτω απ' την προστασία του τουρκικού στρατού, σίγουρος για την ιδιοκτησία-του: «Κάθε κράτος έχει τα προβλήματά-του. Η Τουρκία κατόρθωσε να ξεπεράσει το δικό-της» θέλει να πιστεύει ο αγάς, υπονοώντας με το «τουρκικό πρόβλημα» την τρομοκρατία. Σε αντίθεση μ' αυτόν, οι συγγενείς-του τρέμουν, και είναι βέβαιοι για την επιστροφή των «τρομοκρατών και των εκδικητών των νεκρών», μόλις ο στρατός παραδόσει την εξουσία στους πολιτικούς. Μέχρι τότε, όμως, οι ασταμάτητες συλλήψεις και ο συστηματικός εκφοβισμός των κατοίκων από μερικές δεκάδες στρατιωτών που καθημερινά τρέχουν στους δρόμους του Siverek με γυμνό απ' τη μέση και πάνω το σώμα-τους, με το όπλο στο χέρι κραυγάζοντας τουρκικά εθνικιστικά συνθήματα, φροντίζουν για την ησυχία και την τάξη.

Ντιγιαρμπακίρ, κέντρο αντίστασης

ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ το Ντιγιαρμπακίρ, από χρόνια φημισμένο για τα τριαντάφυλλα και τα μυθικά τεράστια καρπούζια-του, παρουσιάζει την εικόνα μιας πολύχρωμης, χαρούμενης και σκονισμένης πόλης της Μέσης Ανατολής. Γυναίκες με αραβικές, τουρκικές και κουρδικές στολές χάνονται αθόρυβα στ' αμέτρητα σοκάκια, γέροντες με μακριά κατάσπρα γένια απαγγέλουν κουρδικά έπη ή κομμάτια απ' το Κοράνι, καμήλες σπρώχνονται ανάμεσα στα πολεμικά αυτοκίνητα. Κάθε μέρα το Ντιγιαρμπακίρ βαυκαλίζει τον εαυτό-του με απατηλές ελπίδες και παροδική χαρά. Μόνο όταν πέσει η νύχτα, δείχνεται το πραγματικό-του πρόσωπο. Μόνο τότε συνειδητοποιείς ότι οι δρόμοι είναι γεμάτοι από σακάτηδες ζητιάνους, ότι τα πρωινά πιτσιρίκια τρέχουν χλωμά πια πίσω-σου, με το πακέτο ακόμη γεμάτο τσιγάρα στο χέρι και προσπαθούν να σου πουλήσουν

τρία ή δυο τσιγάρα, ή έστω και ένα. Αργότερα, θα πλακωθούν μεταξύ-τους στο ξύλο· πάλι μια μέρα χωρίς τους αναγκαίους αγοραστές.

ΜΟΝΟΝ τα καφενεία σφύζουν ακόμη από ζωή. Αρχές του '50 έγραφε ο Yasar Kemal, ένας απ' τους πιο φημισμένους Τούρκους συγγραφείς: «σε κάθε γωνιά υπάρχει και ένα καφενείο, τόσα πολλά, σχεδόν παραπάνω... και όμως είναι πάντα γεμάτα. Όταν ρώτησα, τάχα γιατί, μου απάντησαν είναι και αυτό μια δουλειά». Ανεργεία, φτώχεια, υποαπασχόληση, αρρώστιες. Αυτό είναι το σημερινό Ντιγιαρμπακίρ. Και όμως καθημερινά χείμαρροι καινούριων οικογενειών ρέουν προς την πόλη των τριαντάφυλλων και των καρπουζιών, όλοι με την ελπίδα για δουλειά.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ εκπληκτικό ότι εδώ οι επαναστατικές ιδέες των φοιτητών που γύριζαν από την Άγκυρα και την Πόλη, των διανοουμένων και των επαναπατριζόμενων μεταναστών, μεταδόθηκαν με ταχύτητα φλόγας. Αναρρίθμητες ομάδες και ομάδουλες, όπως οι αριστερές PKK, KAWA, RIZGARI και άλλες, διεκδικούν την εμπιστοσύνη του πληθυσμού και διακηρύσσουν ότι πρωταρχικός σκοπός-τους είναι οι απαλλοτρίωση των κτημάτων, το μοίρασμα της γης στους ακτήμονες και η αυτονομία των κουρδικών περιοχών. Χαρακτηριστικό είναι, πως μετά το '73 δεν κατόρθωσε να επιβληθεί καμιά δεξιά κουρδική οργάνωση. Ο παραδοσιακός δεσμός των νέων με τους αγάδες έχει ήδη σπάσει.

ΜΟΝΟΝ από διηγήσεις των γερόντων ξέρουν οι καινούριες γενιές για κείνα τα περασμένα χρόνια, όταν οι αγάδες στο πλευρό των κολλήγων πολεμούσαν με σημαία την ανεξαρτησία ενός κουρδικού κράτους ενάντια στην κεντρική εξουσία της Άγκυρας. Γαι κείνη την αιματηρή δεκαετία 1925-1938, όπου οι Κούρδοι κατάλαβαν ότι προδόθηκαν για άλλη μια φορά. Η Συνθήκη της Λωζάνης (1923) που δεν εφαρμόστηκε ποτέ, αναγνώριζε ρητά την ύπαρξη δυο εθνικοτήτων — της τουρκικής και κουρδικής — μέσα στην Τουρκία. Με το άρθρο 29, το τουρκικό κράτος αναλάμβανε την υποχρέωση να «παρέχει σ' όλους τους κατοίκους απεριόριστη προστασία ζωής και ελευθερίας, χωρίς διάκριση της εθνικότητας, γλώσσας, φυλής και θρησκείας». Και όμως λίγους μόνο μήνες μετά την υπογραφή της Συνθήκης, ο Κεμάλ Ατατούρκ απαγορεύει την κουρδική γλώσσα. Τα ονόματα των κουρδικών περιοχών αντικαθίστανται κατά 90% με τουρκικά.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ «ευτυχισμένος αυτός που μπορεί να πει είμαι Τούρκος» κυριαρχεί πια στους δρόμους, στα βουνά, στα σχολεία. Η λέξη «Κούρδος» καταντάει με την πάροδο του χρόνου, βρισιά. Στις 19 Σεπτεμβρίου 1930 ο τότε υπουργός Δικαιοσύνης Mehmet Esat διακηρύχνει: «Στην Τουρκία υπάρχει περισσότερη ελευθερία από οπουδήποτε αλλού στον κόσμο. Αυτή η χώρα είναι χώρα των Τούρκων. Όποιος δεν είναι καθαρά τουρκικής

καταγωγής έχει μόνο ένα δικαίωμα σ' αυτή τη χώρα: το δικαίωμα να γίνει υπήρετης, το δικαίωμα νά 'ναι σκλάβος». Πόσους νεκρούς κόστισαν οι, με τη βοήθεια της Αγγλίας, Γαλλίας και Ιράν, πνιγμένες εξεγέρσεις των Κούρδων της Τουρκίας, δεν έγινε επίσημα ποτέ γνωστό. Οι εκτιμήσεις ποικίλλουν μεταξύ 100.000 και ενάμιση εκατομμυρίου. Σίγουρος είναι όμως ο αριθμός των εκπατριζομένων Κούρδων σ' αυτή την περίοδο: 1.462.076...

ΣΗΜΕΡΑ οι καινούριες γενιές, γνωρίζουν τους αγάδες-τους μόνο με τη μορφή των συγγενών μεγαλοκτηματιών και συνεργατών της 'Αγκυρας. Και, αυτό που αρχικά ξεκίνησε σαν επιθυμία και απαίτηση για μεταρρυθμίσεις γης μετατράπηκε εξαιτίας της συνεχούς βοήθειας και στήριξης της 'Αγκυρας στους αγάδες, σ' έναν καθαρά εθνικιστικό αγώνα. Οι μετριοπαθείς θέσεις όπως αυτή του εκλεγμένου —και μετά το Σεπτέμβρη του '80 φυλακισμένου— δημάρχου του Ντιγιαρμπακίρ, Ζαπα, για μια πολιτιστική αυτονομία μέσα στο κράτος της Τουρκίας, τείνουν να εξαφανιστούν εντελώς.

ΚΑΙ ΜΙΑ ειρωνεία της τύχης. Οι Τούρκοι στρατιωτικοί ήταν αυτοί που πρόσφεραν τη μεγαλύτερη βοήθεια στο Εργατικό Κουρδικό Κόμμα (ΡΚΚ), που —τουλάχιστον ως προς τις διακηρύξεις-του— οι ιδεολογικές-του πεποιθήσεις έχουν την ίδια ρίζα με αυτή των σαντινίστας και των κινημάτων του Τρίτου Κόσμου. Το Εργατικό Κουρδικό Κόμμα δείχνει τώρα να επικρατεί σαν το μεγαλύτερο κουρδικό κίνη-



Ντιγιαρμπακίρ' γενική άποψη.

μα, τόσο στη Τουρκία, όσο και στο εξωτερικό. Γιατι, ενώ το πρώτο εξάμηνο του '80, από έλλειψη πολεμικού υλικού, ομάδες του στρατιωτικού-του σκέλους, οι ονομαζόμενοι Aroculars, κατέφυγαν στους κόλπους των λιγότερο δυνατών, μεγαλοκτηματιών και μετατράπηκαν σε ιδιωτικό στρατό των ανταγωνιζόμενων αγάδων, χάνοντας έτσι την εμπιστοσύνη του πληθυσμού, τώρα, το 1982, με τους απάνθρωπους βασανισμούς και τις αμέτρητες δολοφονίες των μελών-του, φαντάζουν πάλι στη συνείδηση των περισσότερων σαν ήρωες. 7-7,5 χιλιάδες μέλη του ΡΚΚ βρίσκονται σήμερα στις φυλακές της Ανατολίας. Το άδειο βλέμμα των 53 μελών του ΡΚΚ σε μια δίκη των φυλακών του Ντι-

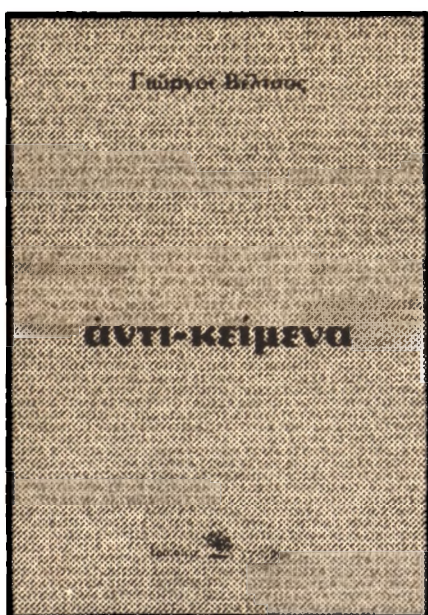
γιαρμπακίρ που προσπαθεί να στηλωθεί στους δικαστικούς, φανερώνει πως αυτά τα παιδιά —στην πλειοψηφία-τους όχι μεγαλύτεροι των 25 χρόνων— δεν είναι πια ανθρώπινα όντα, πως η προσωπικότητά-τους έσβησε για πάντα απ' τα βασανιστήρια. Τα άλλα μέλη που κατόρθωσαν να ξεφύγουν τις φυλακές δεν αφήνουν πια αμφιβολίες για τη στάση-τους: «Η Τουρκία έχασε το τρένο. Τώρα μπορούμε μόνο να πολεμούμε εναντίον-της».

ΕΝΑ ΔΕΙΛΙΝΟ, σ' ένα στενό σοκάκι του Ντιγιαρμπακίρ ένας 9-χρονος μικρός βλέποντας τον Τούρκο στρατιώτη ύψωσε τη γροθιά-του φωνάζοντας: «Κουρντιστάν, Κουρντιστάν». Έχασε πράγματι η Τουρκία το τρένο για εθνική ενότητα;



τά βιβλία τής «γνώσης»

νέες εκδόσεις



ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ

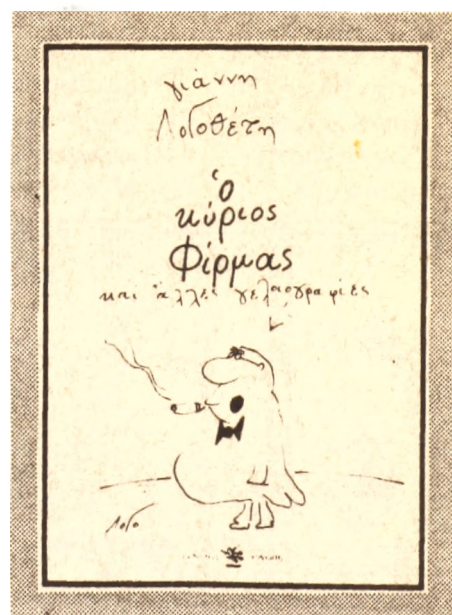
ANTI-KEIMENA



ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΓΑΛΑΝΟΣ

ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ
(Μια προσωπογραφία
της αριστεράς)

Μυθιστόρημα



ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΦΙΡΜΑΣ
και άλλες γελοιογραφίες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ,
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879-7786441

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Τι γίνεται πίσω από τη Μάνδρα;

Η πυρπόληση του δημαρχείου της Μάνδρας δεν είναι τυχαίο γεγονός λαϊκής «αγανάκτησης». Ούτε, βέβαια, το «προσχεδιασμένο» γεγονός, που εντάσσεται στο «σχέδιο δεξιών για αναταραχή». Έχει πιο σύνθετες κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις. Και αποτελεί ένα δείγμα αντιδράσεων, κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων, που υποκρύπτει ορισμένα στοιχεία έκφρασης των πολιτικοκοινωνικών συγκρούσεων. Ακόμη δείχνει την ποιότητα ορισμένων πολιτικών συγκρούσεων και κοινωνικών αντιθέσεων, αλλά και το πως εμφανίζονται ή παρουσιάζονται στην κοινή γνώμη παρόμοια γεγονότα.

Για «λαϊκή εξέγερση» μίλησε ο αντιπολιτευόμενος Τύπος και κάλυψε πολιτικά τα γεγονότα. Μέρος του «σχεδίου των δεξιών για αναταραχή», τα χαρακτήρισε ο συμπολιτευόμενος. Το ενδιαφέρον στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν είναι μόνο η στάση που κράτησε ο Τύπος σε ό,τι αφορά την πολιτική αντιμετώπιση των γεγονότων. Είναι και η όλη μεθοδολογία και παρουσίαση, που επιλέχθηκε για την ερμηνεία και παρουσίαση των γεγονότων.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

● Στις σημερινές συνθήκες κρίσης του Τύπου, αλλά και της δημοσιογραφίας η ιστορία των πρωτοπόρων Ελλήνων δημοσιογράφων είναι βασικός παράγοντας για την κριτική θεώρηση της ελληνικής δημοσιογραφίας, αλλά και για την προώθηση κριτικών απόψεων οι οποίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη της μαχόμενης δημοσιογραφίας. Σημαντική και αξιολογη προσπάθεια για τη γνώση της ιστορίας της δημοσιογραφίας μας είναι το βιβλίο του Δημήτρη Σταμέλου «Πρωτοπόροι και ήρωες της ελληνικής δημοσιογραφίας». Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Γλάρος» και παρουσιάζεται σ' αυτό η ζωή και η δράση δύο πρωτοπόρων της ελληνικής δημοσιογραφίας του Βλάση Γαβριηλίδη και του Κλεάνθη Τριαντάφυλλου-Ραμπάγα, σε συσχέτισμό με τα μεγάλα

γεγονότα της εποχής τους στα οποία οι ίδιοι διεδράματσαν βασικό και ενεργητικό ρόλο. Το βιβλίο εκτός από μια απόδοση τιμής σε δύο μεγάλους δημοσιογράφους, που σφράγισαν την πορεία της ελληνικής δημοσιογραφίας σε δύσκολους καιρούς και δεν συμβιβάστηκαν, ούτε υπέκυψαν, αποτελεί και μια ουσιαστική προσφορά στον τομέα της δημοσιογραφίας.

● Δεκατρία χρόνια «Χρονικό». Η κατάθεσή του πάντα ενδιαφέρουσα, με πληροφορίες και προβληματισμό.

Ειδικά αφιερωμένο στην Εθνική Αντίσταση, με πλούσιο υλικό, σηματοδοτεί το καίριο γεγονός της περασμένης χρονιάς, που υπήρξε, χωρίς αμφιβολία, η αναγνώρισή της.

Στην υπόλοιπη ύλη δημιουργοί, δοκιμιογράφοι, αλλά και πολιτιστικοί φορείς καταθέτουν ένα πρωτότυπο υλικό που βοηθά στην

κατανόηση του πνευματικού στίγματος του σήμερα.

Και όπως πάντα, η πλούσια βιβλιογραφική, φιλμογραφική και δισκογραφική καταγραφή, καθώς και παρουσίαση των πολιτιστικών γεγονότων του τόπου.

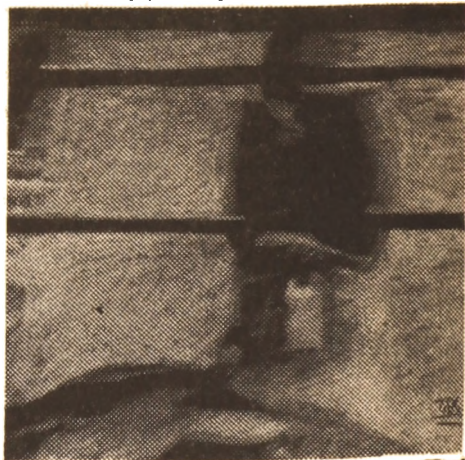
● Δεν πρόκειται, βέβαια, για κάποια είδηση, αλλά για ένα μικρό σημείωμα αναμνηστικό και συγκεκριμένο από το κατεβато ενός συνεργάτη, που απαίτησε στο «όνομα της πολυφωνίας» να πει τον καημό του: ότι, δηλαδή, το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας είναι το πρώτο από τη δέκατη χρονιά της δεύτερης περιόδου του ANTI.

Δέκα χρόνια μεγαλώσαμε όλοι μας, αναγνώστες και συνεργάτες, είναι καλό να μετράς έτσι το χρόνο που περνά. Συσσωρεύεται μια πείρα ζωής και δημιουργικής επικοινωνίας. Καλημερίζουμε και καληχρονίζουμε τους

παλιούς και τους νέους φίλους και συνεργάτες μας. Και ευχόμαστε καλή δουλειά και Dr...

Ουφ! αυτό ήτανε. Δείγμα «πολυφωνίας» που δε χωράει αλλού...

● Τα εγκαίνια της έκθεσης ζωγραφικής του αρχιτέκτονα Ηλία Παπαγιαννόπουλου γίνονται την Τετάρτη 12 Ιανουαρίου. Η έκθεση που γίνεται στην γκαλερί «Αργώ», Μέρλιν 8, θα είναι ανοιχτή μέχρι τις 2 Φεβρουαρίου.



ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ....

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΛΙΑΔΑ

ΣΤΗΝ ΚΕΜΟΠΟΛΗ ΑΔΙΝΑ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΜΑΓΑΖΙ
ΠΟΥ ΠΟΛΛΑ ΣΤΕΡΕΟ-
ΦΩΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Ι ΣΑΥ ΑΝΙΧΤΕ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ

ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΑΡ' ΟΜΟ ΠΟΥ ΠΟΛΙΟΡΚΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΑΣΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕ ΚΛΕΙΣΤΗ ΤΗΝ
ΠΟΡΤΑ.....

...ώστε να εφαινοχρησθήτε να εξυμνεύετε ταυς ιδαχενεϊς με την ίδια βονέπεια και φιλική διάθεση όπως και παρ'αυτά

Ενας Φυσικός-Ηλεκτρονικός και
Ενας Ηλεκτρολόγος-Ηλεκτρονικός
εϊς περιμένουν για να διαλέξετε
μαζί το καλλίτερο Stereo και τα
λεφτά εας να πιάσουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΑΘΗΝΑ 706
ΤΗΛ 3602697 - 3627858

ΟΛΑ ΟΣΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ STEREO ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΑ ΕΛΕΓΕ.

ΛΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

1906-1982



Όταν τον Ιούνιο του 1969 η Δικτατορία προχώρησε στο δεύτερο μεγάλο βήμα καθυπόταξης της ανώτατης παιδείας — ύστερα από την απόλυση δημοκρατικών διδασκόντων, το 1968 — καθιερώνοντας το θεσμό του κυβερνητικού επιτρόπου στα πανεπιστήμια, ο Λίνος Πολίτης, καθηγητής της Νεότερης Ελληνικής Φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή Θεσσαλονίκης από το 1948, παραιτήθηκε για λόγους ηθικής τάξης. Ύστερα από την απόλυση του Εμμ. Κριαρά, του Μ. Σακελλαρίου, του Στ. Καρατζά, και του Δ.Ν. Μαρωνίτη, και την παραιτήση του Γιάννη Κακριδή, η συνέχιση της πολύχρονης και γόνιμης θητείας του στη Θεσσαλονίκη και το Πανεπιστήμιό της του φαινόταν πια αδύνατη.

Ο ευεργετικός καταλύτης της πνευματικής ζωής της Θεσσαλονίκης σε ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο, ο ιδρυτής, μαζί με τον Μ. Σαλτιέλ κ.ά., και πρόεδρος επί είκοσι πέντε χρόνια της Μακεδονικής Καλλιτεχνικής Εταιρείας «Τέχνη», έπαψε να δρα στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης.

Ο Λίνος Πολίτης, τέταρτος γιος του πολύτροπου Νικολάου Πολίτη, κράτησε πάντοτε αυτό το αταλάντευτο ήθος: μία ανώτερη ποιότητα ανθρώπου και μια σταθερή χρηστότητα.

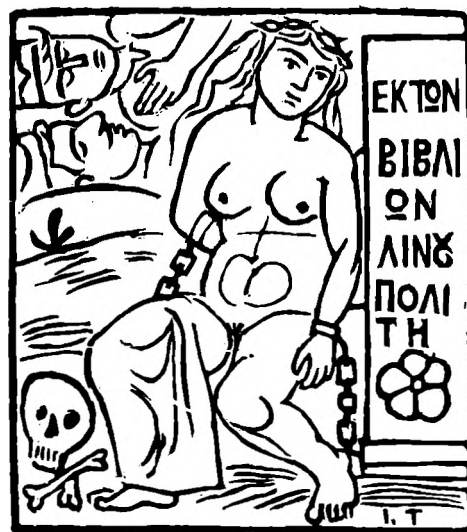
Διάδοχος του Γιάννη Αποστολάκη στη διδασκαλία της νέας ελληνικής λογοτεχνίας επιδίωξε τη διαμόρφωση της νεοελληνικής φιλολογίας σε πραγματική επιστήμη. Ξεκινώντας ως παλαιογράφος και κλασικός αρχαιολόγος, με πλούσιες σπουδές στα κέντρα της ευρωπαϊκής επιστήμης του μεσοπολέμου, στράφηκε βαθμιαία στη μελέτη της βυζαντινής και νεοελληνικής λογοτεχνίας, αλλά και της βιβλιογραφίας και της μετρικής. Η έρευνά του κάλυψε όλο το φάσμα της νεοελληνικής γραμματείας, από τον Διγενή Ακρίτα ως τον Σεφέρη και τον Ελύτη.

Το ειδικό ενδιαφέρον του για έργα της Κρητικής λογοτεχνίας και για τον Σολωμό πρόσφερε στους μελετητές, αλλά και σε όλους όσους ενδιαφέρονται για την νεοελληνική λογοτεχνία, μία σειρά από μελέτες, κριτικές εκδό-

σεις και τη μοναδική στην ποιότητα της έκδοση των Αυτογράφων Έργων του Σολωμού. Ο Λίνος Πολίτης παράλληλα με τη φιλολογική - ερμηνευτική προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων που φανέρωνε επίσης την ανεπτυγμένη του εικαστική, μουσική και θεατρική παιδεία, με την τελευταία αυτή έκδοση, μας προσέφερε μια ευέλικτη «σωστική» μέθοδο ασχολίας της καταγραφής.

Η ερευνητική σοφία του συνδυαζόταν με μια εγρήγορη αντίληψη των γενικότερων προβλημάτων της παιδείας μας και με μία μέριμνα για τα θέματα της γλώσσας και της εκπαίδευσης. Ιδρυτικό μέλος της «Φοιτητικής Συντροφιάς» των ηρωικών αλλά και στοχαστικών χρόνων του δημοτικισμού, πολέμησε ως το τέλος για την καθιέρωση και την καλλιέργεια της δημοτικής σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής και του λόγου, όπως και για την εφαρμογή του μονοτονικού συστήματος, με αμείωτη ένταση, προσαρμοστική ευστοχία και θάρρος.

Έγινε μέλος, το 1980, της Ακαδημίας Αθηνών, πιστεύοντας ότι και εκεί έπρεπε να μπει ένα νέο πνεύμα: πνεύμα σοβαρότητας και αξιοκρατίας. Η θητεία του στάθηκε πολύ μικρή και οι απογοητεύσεις του μεγάλες, αλλά η ήρεμη δύναμη και το κουράγιο της ακαταπόνητης κράσης του έδειχναν ότι η άνιση προσπάθειά

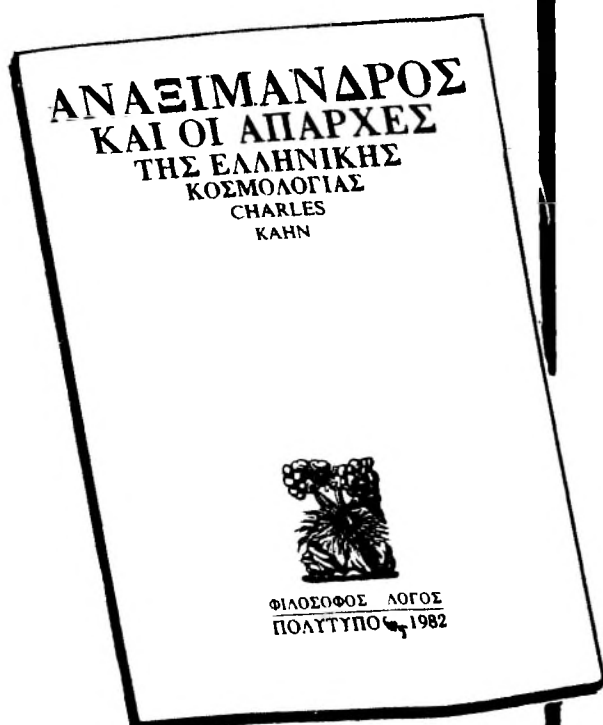


Σχέδιο του Γ. Τσαρούχη

του θα συνεχιζόταν για πολύ ακόμα.

Ως την τελευταία του μέρα συνέχιζε τα νήματα παλιών του σχεδίων και ευρύτερων προγραμμάτων: φιλολογική έκδοση του έργου του Σολωμού και της αλληλογραφίας του, κατάλογος των χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης, ολοκλήρωση των τόμων της Ποιητικής Ανθολογίας, Ερμηνευτικό Λεξικό της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, δραστηριότητα στο Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης και στη σειρά «Βυζαντινή και Νεοελληνική Λογοτεχνία».

Ο ξαφνικός θάνατος τον βρήκε σε πλήρη ακμή. Θάνατος ωραίος, όπως του ταίριαζε. Για όλους όσοι τον γνώρισαν θα εξακολουθεί να ισχύει ο λόγος του Σεφέρη για τους «γέροντες δασκάλους που μας άφησαν ορφανούς». Και μεις, ενώ θυμόμαστε μ' ευγνωμοσύνη το έργο του και το αρχοντικό παράστημά του, σκεφτόμαστε τον παλιότερο λόγο του Καβάφη, πως «χάσαμεν όμως το πιο τίμιο - την μορφή του».



ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

CHARLES KAHN: Ο ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ

Μετάφραση: Νίκος Γιανναδάκης

Στο σημαντικό αυτό βιβλίο, παρουσιάζεται και αναλύεται η Μιλήσια θεωρία για τον φυσικό κόσμο και προσδιορίζεται η επίδραση αυτής της θεωρίας στην όλη εξέλιξη της ελληνικής σκέψης.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν προσεχώς:

- G. KIRK: ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ — Τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥΣ: Στοιχειώσεις Θεολογική
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237—72.32.819

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ Νεότεροι Κύπριοι ποιητές, 1960-1982

του Γιώργου Κεχαγιόγλου

Το Σαββατοκύριακο 5 και 6 Ιουνίου πραγματοποιήθηκε, στο υπαίθριο Δημοτικό «Θέατρο Κήπου» της Θεσσαλονίκης και στο πλαίσιο των «Ανοιξιάτικων Πολιτιστικών Εκδηλώσεων 1982» του Δήμου Θεσσαλονίκης, η *Δεύτερη Πανελλήνια Ποιητική Συνάντηση: Νεότεροι Κύπριοι Ποιητές, 1960-1982*.

Όπως και η περυσινή *Πρώτη Συνάντηση* (έγινε στον ίδιο χώρο στις 6 και 7 Ιουνίου 1981), η εκδήλωση οργανώθηκε από τον *Δήμο Θεσσαλονίκης*, με τη συνεργασία δύο πολιτιστικών φορέων της πόλης, της *Λέσχης Γραμμάτων και Τεχνών Β. Ελλάδος* και της *Πανελληνίας Πολιτιστικής Κίνησης (Παράρτημα Θεσσαλονίκης)*: προϊόν, λοιπόν, σύμπραξης μιας φιλόπονης τοπικής αυτοδιοίκησης και δύο από τους πιο δραστήριους, τα τελευταία χρόνια, πολιτιστικούς οργανισμούς της μεϊζονος Θεσσαλονίκης και του βορειοελλαδικού χώρου. Η πρακτική της σύμπραξης αυτής άρχισε να δοκιμάζεται μόλις πρόσφατα, με θετικά τις περισσότερες φορές αποτελέσματα. Ιδιαίτερα οι *Πανελλήνιες Ποιητικές Συναντήσεις* φαίνεται ότι λειτουργούν ως δραστικοί καταλύτες για την προώθηση και την παγίωση των σχέσεων αυτών, που είχαν και έχουν να ξεπεράσουν πολλά προβλήματα, από τα πιο θεωρητικά ως τα πρακτικότερα. Και αξίζει, νομίζω — για τη συσπειρωτική ανιδιοτέλεια, αλλά και την ειλικρίνειά του —, να παρατεθεί και εδώ ένα τμήμα από το κείμενο με το οποίο προλόγισαν τη φετινή Συνάντηση οι οργανωτές-της¹:

Με τις δύο Πανελλήνιες Ποιητικές Συναντήσεις αρχίζει η θεμελίωση μιας πολιτιστικής πρακτικής, που στοχεύει:

(1) στην πολιτιστική ανύψωση και ενδυνάμωση της Θεσσαλονίκης και της περιφέρειας²

(2) στη δημιουργία νέων προϋποθέσεων κριτικής της ποίησης, αποτελεσμα μιας άμεσης επαφής κοινού και ποιητών³

(3) σε μια καινούργια αντίληψη, στάση και τοποθέτηση των ιδίων των ποιητών απέναντι στο ποιητικό τους έργο (επιλογές, θεματική, περιεχόμενο, μορφή, χρησιμότητα, αποτελεσματικότητα), μέσα από τον συχνό και άμεσο διάλογο ποιητή-έργου-κοινού.

Η θεμελίωση αυτή προβλέπεται αργή και επίπονη, αλλά η καρποφορία-της ελπίζεται μεγάλη. Στην προσπάθεια αυτή η συνεργασία των πολιτιστικών φορέων, των καλλιτεχνών και γενικά του επιτόπιου πολιτιστικού δυναμικού είναι απαραίτητη προϋπόθεση, ώστε να υπάρξουν αποτελέσματα θετικά.

Βρισκόμαστε στο στάδιο μιας κυοφορίας, κυοφορίας δύσκολης. Ο κίνδυνος μιας αποβολής διαφαίνεται σε κάθε βήμα. Αλλά οι συνθήκες απαιτούν ωριμότητα στη σκέψη και την πράξη, απομάκρυνση από την καλλιτεχνική αδιαλλαξία και την πολιτιστική ακαμψία, από τον αποκλεισμό και τη στεγανοποίηση, από ό,τι, τέλος, δεν προάγει την επιτόπια πολιτιστική άνοδο. Η ευθύνη βαρύνει όλους: φορείς, δημιουργούς, κοινό. Χρειάζεται προσοχή, συσπείρωση και προσπάθεια, για να μπορέσουμε να περάσουμε από μια απλή υπόθεση σε μια πραγματική πολιτιστική ανθοφορία.

Η παρουσία Κύπριων ποιητών στη φετινή Συνάντηση φαίνεται ότι υπηρέτησε με τον καλύτερο τρόπο τη γενική αυτή προβληματική και τους σχεδιαζόμενους στόχους. Προβληματική και στόχοι που φαίνεται να ξεπερνούν κατά πολύ τόσο τους αντίστοιχους οποιουδήποτε άλλου από τα γνωστά συνέδρια, συμπόσια, φεστιβάλ κτλ., που αφιερώνονται τον τελευταίο καιρό στη σύγχρονη ποίηση, όσο και τους αρχικούς σκοπούς της περυσινής Πρώτης Πανελληνίας Ποιητικής Συνάντησης².

Έτσι, στην περυσινή Συνάντηση, από τους *τριανταενέα* ποιητές και ποιήτριες των χρόνων 1960-1980, που προσκλήθηκαν γιατί εξέφραζαν «αντιπροσωπευτικά με το έργο-τους (χωρίς φ υ σ ι κ ά να την εξαντλούν) την αξιόλογη ποιητική παραγωγή που πρωτοεμφανίστηκε μέσα στην τελευταία εικοσαετία»³ στον ελλαδικό χώρο, ανταποκρίθηκαν μόνο *δεκαέξι* (Μ. Αναγνωστοπούλου-Πισσαλίδου, Ν. Βαγενάς, Ν.

Γρηγοριάδης, Α. Ευαγγέλου, Ν. Ησαΐα, Γ. Καρατζόγλου, Μ. Κέντρο-Αγαθοπούλου, Μ. Κυρτζάκη, Χρ. Λιοντάκης, Γ. Μανουσάκης, Πρ. Μάρκογλου, Τ. Νικηφόρου, Μ. Ξεζάκης, Μ. Πρατικάκης, Β. Φαϊτάς, Α. Φωστιέρης).

Αντίθετα, φέτος επιλέχθηκαν και προσκλήθηκαν *δεκαπέντε* αντιπροσωπευτικοί Κύπριοι ποιητές και ποιήτριες της περιόδου 1960-1982, από τους οποίους ανταποκρίθηκαν και πήραν μέρος στην εκδήλωση *δεκατέσσερις*. Συντριπτική συγκριτικά αύξηση, λοιπόν, στο ποσοστό ανταπόκρισης στην εκδήλωση, και ενδεικτικά διδακτική διαφοροποίηση των ποιητών του κυπριακού από τους συνομήλικους-τους ποιητές του ελλαδικού χώρου στη διάθεση συμμετοχής σε μια δημόσια Συνάντηση οργανωμένη από «μαζικούς» πολιτιστικούς φορείς, στην ποιητική αυτογνωσία και αυτοπεποίθηση, στο αίσθημα της καλλιτεχνικής ευθύνης και στην κοινωνική και πολιτική ωριμότητα.

Είναι χρήσιμο, τώρα, να σχολιαστούν, με συντομία, ορισμένοι παράγοντες της *Δεύτερης Ποιητικής Συνάντησης*:

1. Ο *αριθμός*, πρώτα, των *δεκαπέντε* ποιητών (με τη δυνατότητα μικρών αυξομειώσεων) φαίνεται να παγιώνεται σε «τυπικό» γνώρισμα των Συναντήσεων της Θεσσαλονίκης. Όχι μόνο για λόγους *τεχνικούς* (η εκδήλωση αρθρώνεται σε δύο συνεχόμενες βραδιές, καθεμιά από τις οποίες περιλαμβάνει, εκτός από τις αρχικές εισηγήσεις και την τελική, διεξοδική δημόσια συζήτηση των ποιητών με τους ακροατές, δεκάλεπτη περίπου ανάγνωση ποιημάτων από κάθε ποιητή της βραδιάς: συνολικά, δηλαδή, δύομισι περίπου ώρες ανάγνωσης ποιημάτων), αλλά και εξαιτίας των περιορισμών ενός αδήριτου ανώτερου δυνατού ορίου οικονομικής αντοχής του Δήμου (ένα από τα συγκινητικότερα στιγμιότυπα της φετινής Συνάντησης ήταν η θερμή διαβεβαίωση του δημάρχου Θ. Γιαννούση: «Θα συνεχίσουμε, έστω και αν χρειαστεί να τρώμε από τις σάρκες-μας»).

2. Η «*γεωγραφική*» *επιλογή* των ποιητών, κατόπιν, υπαγορεύεται από μέριμνα για δίκαιη και περιεκτική αντιπροσώπευση της νεότερης, *πανελληνίας*, παραγωγής. Οι δύο πρώτες Ποιητικές Συναντήσεις (η πρώτη, με υπότιτλο: *1960-1980/Α*, ήταν, ουσιαστικά, «*πανελλαδική*» και αφορούσε έναν πρώτο κύκλο σύγχρονων δημιουργών⁴ η δεύτερη, με υπότιτλο: *Νεότεροι Κύπριοι Ποιητές, 1960-1982*, επιχείρησε να συμπληρώσει την παρουσίαση των χρόνων 1960 κ.ε. «με τη σημαντικότερη ελληνική "περιφερειακή" ποιητική παραγωγή έξω από την Ελλάδα, την Ελληνοκυπριακή»⁴) καλύπτουν ένα τμήμα, όχι όμως και ολοκληρη την παραγωγή αυτή. Η συνέχειά-τους χρειάζεται, αναμφίβολα, να συμπεριλάβει και άλλους ποιητές της Ελλάδας και της Κύπρου και δημιουργούς που δρουν — λιγότερο ή περισσότερο απομονωμένοι — στην ελληνική διασπορά.

3. Η *εκλογή*, τέλος, των συγκεκριμένων ποιητών - προσκεκλημένων πραγματοποιείται με καθορισμένο, όσο και εύκαμπτο τρόπο. Οι δύο πολιτιστικοί φορείς - οργανωτές (στους οποίους μακάρι, κάποτε, να προστεθούν και άλλοι, όπως, π.χ., η Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρεία «Τέχνη», ακμαίος, άλλοτε, οργανωτικός άξονας της πολιτιστικής ζωής της Θεσσαλονίκης και της βορειοελλαδικής επαρχίας) ορίζουν μια επιτροπή⁵ τα μέλη-της συνεργάζονται και επιλέγουν, με δημοκρατικές διαδικασίες, τα ονόματα των ποιητών, και υποβάλλουν τις προτάσεις-τους στους πολιτιστικούς φορείς⁶ τα διοικητικά συμβούλια των φορέων εγκρίνουν τις προτάσεις και τις προωθούν στον Δήμο Θεσσαλονίκης, μαζί με πρόγραμμα της εκδήλωσης και προϋπολογισμό του κόστους-της⁷ το Δημοτικό Συμβούλιο αποφασίζει για την έγκριση της εκδήλωσης και τη χορήγηση των απαιτούμενων πιστώσεων και αναθέτει στους πολιτιστικούς φορείς την υλοποίηση της εκδήλωσης⁸ οι ποιητές προσκαλούνται με έγγραφο του Δήμου, επιλέγουν οι ίδιοι τα ποιήματα που θα διαβάσουν, συνεργάζονται με τους φορείς - οργανωτές για την αποστολή του υλικού της εκδήλωσης (κείμενα των ποιημάτων, βιογραφικά - εργογραφικά σημειώματα, έντυπα για την

1. *Δεύτερη Πανελλήνια Ποιητική Συνάντηση: Νεότεροι Κύπριοι Ποιητές, 1960 - 1982*, Θεσσαλονίκη, «Παρατηρητής», 1982, σ. 8-9.

2. *Πρώτη Πανελλήνια Ποιητική Συνάντηση: 1960 - 1980/Α*, Θεσσαλονίκη, «Πα-

ρατηρητής», 1981, σ. 7.

3. 'Ο.π., σημ. 2, σ. 7.

4. 'Ο.π., σημ. 1, σ. 9.

ράλληλη με την εκδήλωση έκθεση βιβλίου), ταξιδεύουν και φιλοξενούνται στη Θεσσαλονίκη με δαπάνη του Δήμου.

Ίναι καιρός, όμως, να δούμε από πιο κοντά την ετοιμασία και αγωματοποίηση της φετινής, *Δεύτερης Πανελλήνιας Ποιητικής Συνάντησης*, με την οποία, κατά τους οργανωτές⁵:

καλύπτεται ένα μεγάλο κενό στην ενημέρωση του ελλαδικού κοινού σχετικά με τη σύγχρονη κυπριακή ποίηση και δίνεται η δυνατότητα σύγκρισης της ποίησης που αναπτύχθηκε στον ελλαδικό και κυπριακό χώρο μέσα στις δύο τελευταίες δεκαετίες, κάτω από την καταλυτική επίδραση των ιστορικών και κοινωνικών γεγονότων της περιόδου.

Οι φορείς - οργανωτές είχαν την ευθύτητα να κοινοποιήσουν γραβά, δημόσια και με ειλικρίνεια τον τρόπο με τον οποίο προετοιμάθηκε η εκδήλωση⁶:

Για την επιλογή των *Νεότερων Κύπριων Ποιητών, 1960-1982* συγκροτήθηκε τετραμελής επιτροπή (Γ. Καρατζόγλου, Τ. Νικηφόρου, Β. Ιωαννίδης, Γ. Κεχαγιόγλου). Η επιτροπή κατάρτισε κατάλογο 35 περίπου ποιητών, από όσους πρωτοεμφανίστηκαν με βιβλίο-τους στα χρόνια 1960-1982, φροντίζοντας να προμηθευτεί όσο το δυνατόν περισσότερα έργα-τους. Ύστερα από διεξοδική μελέτη και τριμήνη συνεργασία, επέλεξε δεκαπέντε ποιητές και ποιήτριες, που, κατά την κρίση-της, «εκφράζουν αντιπροσωπευτικά με το έργο-τους (χωρίς φυσικά να την εξαντλούν) την αξιόλογη ποιητική παραγωγή» της περιόδου 1960-1982.

Επιτροπή, δηλαδή, από δύο λογοτέχνες, μέλη των διοικητικών συμβουλίων των φορέων - οργανωτών (Γ. Καρατζόγλου, Τ. Νικηφόρου), έναν γιατρό με πολιτιστικές ανησυχίες, μέλος της Πανελλήνιας Πολιτιστικής Κίνησης (Β. Ιωαννίδης), και έναν πανεπιστημιακό φιλόλογο (Γ. Κεχαγιόγλου). Μελέτη και εργασία πάνω σε συνήθως δυσεύρετα στην Ελλάδα κυπριακά ποιητικά βιβλία. Μέριμνα για την εκπροσώπηση όλων ή των περισσότερων από τις σύγχρονες τάσεις της κυπριακής ποίησης, με κριτήριο την ποιότητα των δημιουργιών και όχι την πολιτική ή ιδεολογική-τους στάση. Επιλογή των ποιητών με όλες τις αναπόφευκτες ατέλειες των υποκειμενικών προτιμήσεων, αλλά ασφαλώς με την εγκυρότητα της ανεπηρέαστης κρίσης και της πλειοψηφικής συμφωνίας. Τέλος, αναγκαστικός περιορισμός του αριθμού των προκριμένων ποιητών, με αποτέλεσμα να αποκλειστούν οδυνηρές ή ευδιάκριτες απουσίες (από τους ωριμότερους στην ηλικία σημειώνω, π.χ., τους Στ. Ζυμπουλάκη, Ι. Θεοχαρίδου, Λαδάκη - Φιλίππου, Α. Παστελλά, Κ. Πλησή, Π. Σόφα, Α. Χριστοφίδη κ.ά., από τους νεότερους τους Μ. Ζαφειρή, Ε. Θεοχάρους, Γ. Ιακώβου, Α. Ιεροδιακόνου, Κλ. Ιωαννίδη, Α. Κανάκη, Ν. Κατσαούνη, Θρ. Κολοσιάτου, Π. Κυριάκου, Χρ. Μαβρή, Κ. Μακρίδη, Γ. Μοράρη, Λ. Περεντό, Ε. Ρεμπελίνα, Μ. Σαββίδου κ.ά.).

Οι δεκατέσσερις ποιητές που μπόρεσαν, τελικά, να πάρουν μέρος στη Συνάντηση (*Π. Γαλάζη, Α. Ζαφειρίου, Ντ. Κατσούρη, Θ. Κουγιάδη, Α. Λυκαύγης, Ν. Μαραγκού, Γ. Μολέσκης, Θ. Νικολάου, Π. Νικολάου, Ν. Ορφανίδης, Ε. Παιονίδου, Μ. Πασιαρδής, Φ. Σταυρίδης, Κ. Χαλαμπιδής*) έφτασαν σε μια Θεσσαλονίκη μουδιασμένη από αλλεπάλληλες, σχεδόν καθημερινές, ανοιξιάτικες απογευματινές μπόρες. Το πρώτο, κιόλας, βράδυ της κοινής ζωής-τους στην όλη (δύο-τρεις είχαν φτάσει νωρίτερα, ο ένας μάλιστα από τη Μόχα, και στην παρέα προστέθηκε από την αρχή ο αφοσιωμένος φίλος της Κύπρου από τη Σουηδία Αντώνης Μυστακίδης, ο «Μεσεβριός») είχαν τις εμπειρίες του κυκλοφοριακού χάους στους δρόμους που άδειαζαν τους απαιδευμένους Θεσσαλονικείς προς τις εξόδους για τη Χαλκιδική, ενώ από το ξενοδοχείο-τους (κοντά στο Βαρδάρη σε χώρους που τους σφράγισαν τα ποιήματα του Ντ. Χριστιανόουλου και τα πεζά του Γ. Ιωάννου) μπόρεσαν, τα επόμενα πρωινά, να αποθαυμάσουν το όλο και μονιμότερο, τελευταία, ιθαγενές «νέο» και να συμμεριστούν την όλο και ενισχυόμενη πεποίθηση των τόπιων ότι η πόλη-τους συνεχίζει με ραγδαίο ρυθμό να χάνει ό,τι αλό και ανθρώπινο τη διαφόριζε από την Αθήνα.

Το αντίβαρο των πρώτων αυτών εντυπώσεων ήταν, ίσως, μόνο η σύντομη γνωριμία-τους με την απλότητα του δημάρχου και με τους λογοτέχνες της Θεσσαλονίκης που ήρθαν να συναντήσουν τους συναδέλφους-τους στο Δημαρχείο, η βιαστική περιήγηση σε μερικές βυζαν-

τινές εκκλησίες και στην Πάνω Πόλη, στο θρασύ πράσινο των εξοχικών του Πανοράματος, στις καθυστερημένες παπαρούνες του δρόμου προς τον Χορτιάτη και τη λίμνη του Αγίου Βασιλείου και, κατόπιν, οι λίγες ώρες που πέρασαν στον χώρο της Συνάντησης, στο «Θέατρο Κήπου» μέσα στο Πάρκο του Λευκού Πύργου, στο ίδιο θέατρο, που το θυμήθηκε αυτό το καλοκαίρι, με τα ακόλουθα λόγια, ο Κάρολος Κουν, μιλώντας με νοσταλγία για τις πρώτες εμπειρίες (1958-1965) του «Θεάτρου Τέχνης» στη Θεσσαλονίκη⁷:

ο θεσμός του Θεάτρου Τέχνης με τη Θεσσαλονίκη είχε δημιουργηθεί στέρεος και αδιάρρηκτος κυρίως μέσα στα οχτώ καλοκαίρια εδώ στο χώρο του Δημοτικού Θεάτρου Κήπου. Μαζί με τις πέτρες που στην αρχή μεταφέραμε για τα θεμέλια, τη σκηνή που σχεδιάζαμε και κτιζαμε, τα χαλίκια που στρώσαμε στο χώμα, τα καλάμια στο φράχτη, τις λύπες-μας, τις αγωνίες-μας, τις χαρές-μας, τις εξάρσεις-μας με τους στενά συνδεδεμένους θεατές-μας. Πόσα φαντάσματα μέσα σ' αυτόν εδώ τον κήπο. Πόσοι στενοί συνεργάτες που πηγαινοέρχονταν εδώ να βοηθήσουν και σήμερα δεν υπάρχουν πια. Τόσες αγωνίες με το κεφάλι υψωμένο με φόβο στον ουρανό μη βρέξει, μην πιάσει ο Βαρδάρης και σηκώσει τα σκηνικά. Πόσες πρόβες τη νύχτα και αγωνίες μη δεν προφτάσουμε να φωτίσουμε όλη την παράσταση πριν φέξει. Πόσα γεγονότα για το θέατρό-μας και πόσες συγκινήσεις.

Σ' αυτή τη δροσερή όαση στο κέντρο της πόλης —διαρκή υπενθύμιση στους Θεσσαλονικείς, των περασμένων αλλά και της δικής-μας γενιάς, τόσων αγαπημένων, πράσινων και χαλικοστρωτών θερινών κινηματογράφων «που ήσαν μια φορά», από το «Άλσος» και τη «Ναπολιτάνα» ως τα σινεμά της Πλατείας Αριστοτέλους, ή τον «Απόλλωνα» και τη «Σελήνη»—, με τη συντοφιά μιας ευκίνητης ομάδας πολιτικοποιημένων και δεκτικών κοριτσιών και αγοριών της Πανελλήνιας Πολιτιστικής Κίνησης, αρκετών συντεχνιτών-τους της Θεσσαλονίκης, άλλων αναγνωστών και ακροατών της ποίησης, μελετητών και φοιτητών, φίλων από την Ελλάδα και την Κύπρο, και περαστικών που δοκίμαζαν τον πειρασμό να μπουν στο Θέατρο, καθώς ανήφόριζαν από τον περίπατό-τους στην Παραλία και στο παραθαλάσσιο Β' Φεστιβάλ του Βιβλίου ή πήγαιναν να πουν τη γρανίτα-τους στα λαϊκά ζαχαροπλαστεία του Κήπου, απέναντι από τον ανακαινισμένο, αλλά πάντοτε σκυθρωπό προτεσταντικό στρατώνα της ΧΑΝΘ, οι Κύπριοι ποιητές, με τη φωνή-τους στην πανελλήνια κοινή γλώσσα, μα κάποτε και στο θερμό και μελωδικό κυπριακό ιδίωμα, απόθεσαν την πίκρα, την οργή και την απόφαση, το αυστηρό ήθος και τη σπασμένη συγκίνηση, όλο το σκοτάδι και τη λάμψη του τόπου-τους.

Η φωνή-τους αυτή, όπως την άκουσε για δύο βραδιές τούτο το πολυσύνθετο δημόσιο ακροατήριο, μπορεί, βέβαια, να αποτέλεσε μιαν εφήμερη μορφή επαφής του πομπού και του δέκτη της ποίησης⁸· ασφαλώς, όμως, στάθηκε και μια μορφή επαφής πολύ αμεσότερη και ζωηρότερη από οποιανδήποτε, και την πιο άψογη μηχανική αποτύπωση της ανάγνωσης των ποιητών, που μπορεί, κατά τον Γ. Π. Σαββίδη, «απαγγέλλτη» του Καβάφη⁹, να απευθύνεται

έμμεσα προς αναρίθμητους μεν αλλά μεμονωμένους και οικείους ακροατές, ή μάλλον «ωτακουστές».

Το σίγουρο είναι ότι αυτές οι «ιδανικές φωνές κι αγαπημένες» θησαυρίστηκαν άπληστα από συνηθισμένα και ασυνήθιστα στην κυπριακή ποίηση αυτιά, καταγράφηκαν σεμνά σε μαγνητοφωνήσεις και πήραν θέση στις σημειώσεις και στον δίκαιο έπαινο μερικών δημοσιογράφων με επαγγελματική συνείδηση. Δεν αξιώθηκαν την προσοχή κανενός από τα τρία προγράμματα του ελλαδικού ραδιοφώνου και κανενός από τα δύο κανάλια της ελλαδικής τηλεόρασης. Έτσι, οι ποιητές απέφυγαν τουλάχιστον το πρόσθετο ερεθιστικό φως των τηλεοπτικών προβολών ή τον κίνδυνο να τους φορτώσουν κάποιο ενοχλητικό γομάρι (όπως το μικρόφωνο που πέρασε ο Μάνος Χατζιδάκις στον λαιμό του Ν. Γ. Πεντζίκη στο περυσινό ποιητικό Συμπόσιο της Πάτρας) και, τόσο οι ποιητές όσο και το κοινό της Συνάντησης, μπόρεσαν να κρατηθούν στις ανθρώπινες διαστάσεις-τους και φαίνεται ότι γλίτωσαν από το ενδεχόμενο να τους αφιερωθεί εκ των υστέρων κάποια τραγική σάτιρα, ανάλογη με την ακόλουθη του Καρυωτάκη για μια μέρα του Μαΐου 1927⁹:

κό δοκίμιο, Αθήνα 1964, σ. 14.

9. Κ. Γ. Καρυωτάκης, *Άπαντα τα Ευρισκόμενα*, επιμ. Γ. Π. Σαββίδη, τ. 1, Αθήνα 1979, σ. 160.

⁵ Ο.π., σημ. 1, σ. 9-10.

⁶ Ο.π., σημ. 1, σ. 10.

⁷ Εφ. *Μακεδονία*, 11.7.1982.

⁸ Γ. Π. Σαββίδης, *Για μια πρώτη ανάγνωση του Καβάφη σε δίσκους*. Φιλολογι-

ΔΕΛΦΙΚΗ ΕΟΡΤΗ

Στους Δελφούς εμετρήθηκε το πνεύμα δύο Ελλάδων.
Ο Αισχύλος πάλι εξύπνησε την ηχώ των Φαιδριάδων.
Lorgnon, Kodaks, opérateurs, στου Προμηθέα τον πόνο
έδωσαν ιδιαίτερο, γραφικότατο τόνο.

Ένας λυγμός εκίνησε τ' απίθανα αυτά πλήθη.

Κι όταν, χωρίς να πέσει αυλαία, η ομήγουρις διελύθη,
τίποτε δεν ετάρασσε την ιερή εκεί πέρα

σιγή. Κάποιος γυπαετός έσχισε τον αιθέρα...

Γιατι στο «Θέατρο Κήπου» της ευτυχώς αρκετά σοβαρής και μετρημένης, ακόμα, Θεσσαλονίκης, αν ξύπνησε κάποιος άλλος — πέρα από τους συγκινημένους ακροατές των Κύπριων ποιητών —, αυτός δεν ήταν ένας αδιάφορος, χλευαστικός και θηριώδης ορεινός γυπαετός, αλλά τα φιλοπερίεργα, ημερωμένα παγώνια του διπλανού ζωολογικού κήπου, θορυβώδεις σχολιαστές κάθε στιγμής αναγνωστικής έξαρσης ή σωπηλής παύσης, συντροφική παρέα του κοινού και ταιριαστή διακόσμηση μιας εκδήλωσης που θέλει να είναι απλή, ανοιχτή και μαζική και γυρεύει να μας ποτίσει με το παλιό καλό κρασί του «τερπνού και του ωφέλιμου».

Αυτούς τους πανάρχαιους, αλλά πάντοτε επίκαιρους, φαίνεται, στόχους της τέχνης οι Κύπριοι ποιητές και ποιήτριες τους υπηρέτησαν με θαυμαστή συνέπεια και επιτυχία. Οι οργανωτές περισσότερο, αλλά και οι υπόλοιποι ακροατές, μπόρεσαν να γνωρίσουν από πιο κοντά τους εξής, κατά σειρά ηλικίας (σειρά που τηρήθηκε γενικά και στην παρουσίασή-τους), ποιητές:

Θεοδόσης Νικολάου: Μελαχρινός, πλούσια γενειοφόρος, γραφέας βυζαντινός, «πάλαιός ιστορικός» της κυπριακής μοίρας, του έρωτα, των χρωμάτων, των κρίνων της άμμου και του τριανταφυλλένιου αλόγου του Βαλτάσαρ από το μοναστήρι του Αγίου Νεόφυτου του Έγκλειστου, ξέρεi να μιλά τον πληθυντικό της οικειότητας, να αγαπά τον Θεόφιλο αλλά και το συλημένο ψηφιδωτό της Παναγίας της Κανακαριάς, και να τραγουδά, όταν έρχεται στο κέφι του καλού κρασιού, Σαββόπουλο και Αργύρη Κουνάδη.

Θεοκλής Κουγιάλης: Πολύ σκούρος, μυστακοφόρος, με αραιά τα μαλλιά στην κορφή του κεφαλιού, λιγομίλητος και λεπτά διακριτικός, τρυφερός τραγουδιστής αλλά και σκληρά συμβολικός ή οξύς «μυθολόγος» της σύγχρονης κυπριακής ζωής, διαβάξει συγκινημένα, με τραύλισμα ανεπαίσθητο, κράση χωνεμένης πίκρας και αθεράπευτης παιδικής αφέλειας.

Φοίβος Σταυρίδης: Ανατολίτης στην κατατομή και τη χροιά, ελαφρά καμπουριασμένος, μαλλιά και μουστάκι ενός Ρήγα με γυαλιά, κινητικός, άσβεστα δραστήριος, οξύτατος και άκαμπτος τιμητής, αλλά και οργανωτικός πόλος έλξης και δημιουργίας, έκανε το φαρμακείο-του φιλολογικό στέκι της Λάρνακας και το γκαράζ-του μια από τις πιο μερακλήδικες ιδιωτικές κυπριολογικές βιβλιοθήκες· ακούει εκεί δίσκους Εγγλέζων ποιητών, διορθώνει ακατάπαυστα τις συνεργασίες του περιοδικού *Ο Κύκλος*, συζητά, τηλεφωνεί, παθιάζεται και ονειρεύεται.

Πίτσα Γαλάζη: Μεγαλοπρόσωπη, ευόφθαλμη, εύσωμη και σταθερή, μεταφέροντας οικογενειακό πένθος αλλά και τη διαρκή μέριμνα για την ποιητική λέξη, την έκφραση και την άτριπτη εικόνα, Ζωή Καρέλλη της Κύπρου που δεν διστάζει μπροστά στα δύσκαμπτα σύνθετα και τον πλούτο των πηγών της γλώσσας, δαμάστρια της ελληνικής λαλιάς στη μπερδεμένη-της παράδοση, διαβάξει αμήχανα και βιαστικά, εξωτερικά συγκρατημένα, τον δραστικό-της λόγο.

Έλλη Παιονίδου: Γελαστή και ανοιχτόχρωμη, χαριτόβρυτη, αεράτη, με απόλυτη άνεση στις δημόσιες εμφανίσεις και κατασταλαγμένη πείρα στην επαφή με το κοινό, διαβάξει επεξηγώντας και χειροκροτείται διαβάζοντας, εύστροφη, οργανωτική και διαθέσιμη, καθημερινή και πολυάσχολη, αναλυτική αλλά και απλή.

Κυριάκος Χαραλαμπίδης: Κομπό μελαχρινό μείγμα όλων των στρωμάτων της κυπριακής ιστορίας, ψηλός, λεπτός και αιώνια χαμογελαστός, μάτια ονειροπόλα και έκφραση τρυφερή ενός Υδροχόου, αφοσιωμένος της ποίησης και άγρυπνος θηρευτής κάθε ελεύθερου χρόνου, ξέρεi να διαβάξει ήσυχα τα ποιήματά-του σε καφεενεδάκια και κήπους, μέσα σε αυτοκίνητα και δωμάτια σπιτιών, να ερμηνεύει με πειθώ και ευστοχία ανυπέρβλητη, αφαιρετικός αρχαιολόγος του παρελθόντος και συνθέτης του παρόντος, βασιλιάς πλούσιος και πανίσχυρος στην επικράτεια της ποίησης.

Μιχάλης Πασιαρδής: Μαυριδερός, οστεώδης και μυικά ανοικονόμητος, δίνει διαρκώς την εντύπωση πως είναι ικανός να τρέφεται μόνο με άυλη ποίηση, τραγούδι και φαντασία, «Ερημίων στυλίου», άφαντος συχνά, απομονωμένος και φαινομενικά αδέξιος, σιωπηλός και διακρι-

τικός αλλά και με αδιάλειπτη φλόγα στα μάτια, δεν ζητά παρά να πάει για την κυριακάτικη λειτουργία στον Αϊ-Δημήτρη και να δει τον τάφο πεθαμένου ποιητή της Θεσσαλονίκης, διαλέγει τα κείμενά-του μαστορικά, διαβάξει υπέροχα, απογειώνεται και συναρπάξει.

Ντίνα Κατσούρη: Ανοιχτόχρωμη, μικρόσωμη, λεπτή και χαριτωμένη, εύθραυστη, με καρφωμένο το βήμα και οδυνηρή την κούραση στο πρόσωπο, αλλά και με άκαμπτο πείσμα και θέληση, πολιτική ετοιμότητα και δράση ακατασίγαστη, δυναμώνει, ορθώνεται, γίνεται άλλος άνθρωπος όταν το θέλει, προτιμά να διαβάξει με ένταση ποιήματα - προτροπές ή να μαστιγώνει και να ξυπνά, να μιλά με αγάπη παράφορη για τη γη-της και τους ανθρώπους-της, να μεταφράζει Αφρικανούς και Παλαιστίνιους, σκληρή και ασυμβίβαστη πάνω από ένα υπόστρωμα τρυφερότητας.

Πολύβιος Νικολάου: Μεγαλόσωμος, με αδρά χαρακτηριστικά, αθλητικός, άνετος και κοσμοπολίτης, πούρο στα δάχτυλα, ξέρεi να εξαφανίζεται ή να χασμουριέται όταν βαρεθεί, δοκιμάζει συνεχώς την «ποικίλη δράσι των στοχαστικών προσαρμογών», ρεαλιστής και πρακτικός αλλά και οραματιστής, απολαυστικός αναλυτής απόψεων για τη λαϊκή δημιουργία και την ποίηση, αισθητής εκδότης των έργων-του αλλά και διστακτικός αναγνώστης περίτεχνων κομματιών που αγγίζουν βαθιά.

Άνθος Λυκαύγης: Μέτριος στο ύψος, γεμάτος, κινητικός αλλά και διαλανθάνων, παρουσιαστικό που τον δείχνει πολύ νεότερο, ανήσυχος, άνθρωπος της καθημερινής πολupoικιλής δημοσιογραφικής δράσης αλλά και με απρόσμενα τρακ, θέλει να τον προσέχουν αλλά και είναι δεινός συζητητής, με θέσεις οργανωμένες και ξεκάθαρες, με γνώσεις άπειρες πάνω σε πράγματα πολλά, από τον ρυθμό των κιονόκρανων στους Δώδεκα Αποστόλους ως τις εμπλοκές του κυπριακού και των διεθνών προβλημάτων, διαβάξει στίχους κοφτούς, σαφείς και εύγλωττους.

Γιώργος Μολέσκης: Γενειοφόρος, βυζαντινίζων, χαρακτηριστικά που ανακαλούν ρομαντικούς ποιητές ή παλιούς συγγραφείς της Ρωσίας, χώρας που τον φιλοξενεί από χρόνια, μελετητής του Μαγιακόφσκι αλλά και της νεοελληνικής ποίησης, Μαυροθαλασσίτης, Ασπροθαλασσίτης και Κυπριώτης μαζί, διαβάξει ή μάλλον απαγγέλλει από στήθους, όρθιος, θερμός και επιβλητικός, ποιήματα απλά μα όχι απλοϊκά, συζητά με πάθος για ποίηση και κριτική, πρόσωπα και πράγματα, βιβλία και περιοδικά, πάντα με δύο μάτια που αστράφτουν.

Νίκη Μαραγκού: Λεπτά μελαχρινή, όμορφη και παιδική, ήσυχη και διακριτική, με αγάπη για το κολλάζ και τη ζωγραφική, το θέατρο και τη δουλειά του ενημερωμένου και ευαίσθητου βιβλιοπώλη μιας πρωτεύουσας των ανατολικών νερών, με τρακ που φανερώνεται σπάνια αλλά καθοριστικά, ξεφεύγει τις μεγάλες συντροφίες, ψάχνει έναν συνομήλικό-της ποιητή της Θεσσαλονίκης, που τον πρωτογνώρισε από τυχαίες αναγνώσεις, διαβάξει αμήχανα και με φωνή ενίοτε σπασμένη ποιήματα σοφιστευμένα αλλά λυρικά, όπου ο τόπος-της και η ιστορία-του διυλίζονται μέσα από βιωματικές εμπειρίες τραυματικές αλλά πάμφωτες.

Λεύκιος Ζαφειρίου: Ξανθοκόκκινος, λεπτός, γενειοφόρος, ήσυχος, συνοψίζει πρισματικά μια μοναδική οικογενειακή ποιητική ιστορία, «μιγάδας άγγελος» τρυφερός αλλά και απρόσμενα σκληρός, εξωτερικά έφηβος και μύχια αντάρτης, συγκερνιέται σε ποιήματα πληγωμένα έως σατανικά, κοφτερός κοινωνικά και πολιτικά, με ποιητική ιδιοσυγκρασία κυκλοθυμική και εκλεκτικές συγγένειες με τη «γενιά της αμφισβήτησης» και Ελλαδίτες συνομήλικούς-του, διαβάξει μέσα σε διαρκή κραδασμό πειθαρχημένης συγκίνησης.

Νίκος Ορφανίδης: Πολύ μελαχρινός, μαύρο τονισμένο μουστάκι και συμπαθητικές γραμμές, γελαστός, ήρεμος και ανοιχτόκαρδος, συγκρατημένος και σεμνός, που φανερώνει, ωστόσο, πάθος στο τραγούδι και τον χορό, Γραικός ανατολίτης που ξέρεi να διασκεδάξει, διαβάξει, σωστά και εκφραστικά, ποιήματα διαψευσμένων ελπίδων και εθνικών καημών, σεφερικού ήθους, πίκρας και μελαγχολίας.

Η διαλεχτή αυτή πινακοθήκη ζωντάνεψε μέσα στις ακόλουθες συνθήκες χώρου και χρόνου της Συνάντησης:

Χώρος: Διαρρύθμιση τύπου φεστιβάλ πολιτικής νεολαίας· στην είσοδο αφίσες και προγράμματα με μοτίβο ένα χαρακτηριστικό θέμα του Α. Τάσου, ειδικό βιβλίο με εισαγωγή και πρόλογο στην εκδήλωση, κείμενα των ποιητών και βιογραφικά - εργογραφικά σημειώματά-τους, ετοιμασμένο από τους οργανωτές και την προθυμία του «Παρατηρητή», Έκθεση βιβλίων των ποιητών, αρκετά περιεκτική Έκθεση Κυπριακοί

λογοτεχνικού Βιβλίου, σταλμένη από τη Μορφωτική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου, για να μείνει κατόπιν στη Δημοτική Βιβλιοθήκη της Θεσσαλονίκης.

Πρώτη βραδιά: Χαιρετισμός των οργανωτών (που διάβασε ο Τ. Νικηφόρου), άλλα μηνύματα και χαιρετισμοί, σύντομη αλλά θερμότατη συσφώνηση του δημάρχου, συγκινημένη αντιφώνηση των Κύπριων ποιητών (με το στόμα του Θ. Νικολάου) και εισήγηση για την εκδήλωση και τη νεότερη κυπριακή ποίηση (Γ. Κεχαγιόγλου).

Κατόπιν, και ύστερα από την ανάγνωση του αντίστοιχου κάθε φορά γραφικού - εργογραφικού σημειώματος κάθε ποιητή, αναγνώσεις ποιημάτων από τους πρώτους επτά ποιητές.

Τέλος, συζήτηση ακροατών και ποιητών πάνω σε γενικά θέματα ποίησης, ποιητικής και ζωής, και σε ειδικά ζητήματα της κυπριακής λογοτεχνίας.

Δεύτερη βραδιά: Μηνύματα και χαιρετισμοί, συγκινητικός χαιρετισμός της παλιάς φρουράς των φίλων της Κύπρου στη Θεσσαλονίκη (με το στόμα της Χρ. Ζιτσαίας), χαιρετισμός του Π. Σέρρη, Ανώτερου Υπουργού της Μορφωτικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου (που συνεργάστηκε και οικονομικά για την επιτυχία της εκδήλωσης).

Κατόπιν, και ύστερα από την ανάγνωση του αντίστοιχου κάθε φορά γραφικού - εργογραφικού σημειώματος κάθε ποιητή, αναγνώσεις ποιημάτων από τους υπόλοιπους επτά ποιητές.

Τέλος, συζήτηση ακροατών και ποιητών πάνω στα ίδια περίπου θέματα με εκείνα της πρώτης βραδιάς.

Στα ποιήματα που διαβάστηκαν αντιπροσωπεύθηκε τόσο η δημιουργική όσο και ανέκδοτη δουλειά των δημιουργών. Αντιπροσωπεύτηκε, επίσης, μια μεγάλη ποικιλία τάσεων και εγχειρημάτων στο πεδίο της γλώσσας και της έκφρασης, που έδειξε, γενικά, τον πλούτο, την υψηλή ποιότητα και την εντελώς σημαντική θέση των ποιητών του σύγχρονου Κυπριακού Κράτους (1960 κ.ε.) μέσα στην ευρύτερη νεοελληνική λογοτεχνία.

Στην «αυτοανθολόγηση» των ποιητών κυριάρχησαν —χωρίς να λείπουν και παλαιότερα— ποιήματα των τελευταίων χρόνων, γραμμένα ιδιαίτερα ύστερα από το 1974. Η θεματική των περισσότερων από αυτά συνδεόταν άμεσα τόσο με τις δραματικές κυπριακές εμπειρίες όσο και με μια ανθρωπολογία και «μυθολογία» τυπικά κυπριακή: όχι τη «μυθολογία» του Μαραθώνα και της Ακρόπολης, του Βουλγαροκτόνου στον Παρθενώνα, του Καραϊσκάκη και του Μακρυγιάννη, του Θεοφίλου, της Αλβανίας, της Αντίστασης και του Αιγαίου, αλλά της ατολίστικης Σαλαμίνας και του Ονήσιλου, της Ουμ-Χαράμ, του Νεόυτου του Έγκλειστου και της Αροδαφνούσας, του Πέτρου Γιαλλουρού και του Γρηγόρη Αυξεντίου, του Πενταδάχτυλου και του Δώρου Ιοΐζου. Το γεγονός δεν πρέπει να ξενίζει ούτε μπορεί να ερμηνεύεται μόνο ως αποτέλεσμα του παράγοντα της «κυπριακότητας» και ενός υμβατικού συνδρόμου «του Πραξικοπήματος και της Εισβολής»: γιατί οι αναστολές του ολοκληρωτισμού, η Εισβολή, η Κατοχή, το Ιεροσφυγικό πρόβλημα και η πληγή των Αγνοουμένων εξακολουθούν να αποτελούν ζητήματα ανοιχτά και ενεργούν ως δραστηριοί πολιτικοί, κοινωνικοί και καλλιτεχνικοί καταλύτες στη σύγχρονη κυπριακή λογοτεχνία και πνευματική ζωή.

Ο. Κ. Χαραλαμπίδης, σε δημοσίευτη ομιλία-του στην τελετή της απονομής των Εθνικών Βραβείων Λογοτεχνίας για το 1977, Λευκωσία, 29.12.1978.

Πάντως, στον ζωντανό διάλογο με το κοινό, που κράτησε και τις δύο βραδιές της Συνάντησης ως σχεδόν τα μεσάνυχτα, το ενδιαφέρον στράφηκε και γύρω από άλλα, συγγενή ή διαφορετικά, οξυτάτα ωστόσο θέματα, που τέθηκαν από τους ακροατές και προφορικά και μέσα από περίπου σαράντα γραπτά σημειώματα, συχνά εκτενή, πολυσπόνδυλα και ενδιαφέροντα: λογοτεχνική αντανάκλαση ή αποσιώπηση της χρόνιας οικονομικής ανισότητας και του συντηρητισμού της κυπριακής κοινωνίας, και των σύγχρονων ψυχολογικών ή υπαρξιακών προβλημάτων και αδιεξόδων αναζητήσεις γλώσσας και μορφής, ιδιαιτερότητες και πρωτοτυπίες της κυπριακής ποίησης, σχέσεις με την τουρκοκυπριακή παραγωγή λογοτεχνικό, κριτικό και πνευματικό καθεστώς στη σύγχρονη Κύπρο, διακίνηση του βιβλίου, προοπτικές διαλόγου και επαφών με τους ελλαδικούς λογοτέχνες και τους Έλληνες αναγνώστες στο σύνολό-τους.

Στον καταιγισμό των ερωτημάτων αυτών, συχνά αμείλικτα διατυπωμένων, οι δεκατέσσερις ποιητές έδειξαν όχι μόνο ειλικρίνεια, πάθος και ήθος, αλλά έξοχο βαθμό ωριμότητας, κατάρτισης και ουσιαστικού προβληματισμού, ευγλωττία και διεκδικητικότητα: όλες τις αρετές ολοκληρωμένων σύγχρονων προσωπικοτήτων και ανθρώπων που κάμνουν, με το έργο και την παρουσία-τους, την Κύπρο και τον Ελληνισμό πλουσιότερους.

Με εφόδια ανώτερης και ανώτατης παιδείας οι περισσότεροι, με πολύχρονη θητεία και προσφορά κυρίως στην εκπαίδευση, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και παιδείας (κυπριακό ραδιόφωνο, τηλεόραση και θέατρο) ή τον τύπο, έδειξαν ακόμη πιο εμφανή την αντίστοιχη καθυστέρηση, στους μέσους όρους, του ελλαδικού χώρου: απέδειξαν ότι ανήκουν στα διαλεχτά δείγματα της άνθισης των πρώτων χρόνων της Κυπριακής Δημοκρατίας, όταν καιρικοί τομείς της διοίκησης και της πνευματικής ζωής πλαισιώθηκαν, με ευρύτητα πνεύματος, από νέες, χυμώδεις και ικανότατες δυνάμεις: επιβεβαίωσαν, τέλος, έμπρακτα την ακράδαντη πεποίθησή-τους για την κοινωνική διάσταση του έργου-τους και τη δίψα για λαϊκό έρεισμα, όπως εκφράζονται στα λόγια ενός από αυτούς τους ίδιους¹⁰:

Χωρίς αναγνωστικό κοινό ο λογοτέχνης είναι ένα τίποτα. Με το λαό μαζί-του είναι παντοδύναμος. Χρειαζόμαστε παντοδύναμους λογοτέχνες για να μπορούν να λένε όχι στο κακό και να μετράει ο λόγος-τους στη ζυγαριά του καλού.

Όλα αυτά, ιδιαίτερα όμως η ακόμα ζωνρή ανάμνηση της θερμής φωνής των Κύπριων ποιητών, επιτρέπουν να θυμόμαστε για καιρό τη Δεύτερη Πανελλήνια Ποιητική Συνάντηση της Θεσσαλονίκης. Και επιτρέπουν να προσυπογράψουμε, αβίαστα, την κατακλείδα της παρουσίασης της Συνάντησης από τον Θεσσαλονικιό φιλόλογο και δημοσιογράφο Γ. Σκαμπαρδώνη¹¹:

Κλείνοντας, θά 'πρεπε ίσως να τονίσουμε ακόμη μια φορά την πανελλαδική σημασία κι επιτυχία της εκδήλωσης, η οποία πιστεύουμε ότι έγινε πια θεσμός.

Ένας θεσμός που θά 'χει φιλοξενήσει, ελπίζουμε, σε λίγα χρόνια, τους περισσότερους Έλληνες ποιητές, σύγχρονους και παλαιότερους, έτσι ώστε το κοινό της Θεσσαλονίκης να αισθάνεται βαθύτερα το νόημα εκείνου του στίχου του Σαββόπουλου, όταν τον τραγουδάει: «Τους ποιητές να δω πρόλαβα εγώ ...».

11. Εφ. Θεσσαλονίκη, 7.6.1982.

ΚΕΡΑΜΙΚΑ

αντικείμενο

Δημητρίου Γούναρη 30 Θεσσαλονίκη

σταχυ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι



ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΒΑΣΙΛΗ ΛΟΥΛΗ:
ΛΥΣΙΚΟΜΟΣ ΕΚΑΒΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΔΙΟΓΕΝΗΣ»

Ακαδημίας 78 • τηλ. 36.25.121

Βιβλιο-παρουσίαση

Ν.Ε. ΣΚΙΑΔΑΣ

Χρονικό της
Ελληνικής Τυπογραφίας
Τόμος Γ' 1863-1909
Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1982

Στον τρίτο τόμο καταγράφονται οι εξελίξεις στο χώρο της τυπογραφίας και του Τύπου μιας μεταβατικής εποχής, από την πτώση του Όθωνα μέχρι την επανάσταση στο Γουδί το 1909. Είναι η εποχή της δυναμικής ανάπτυξης της τυπογραφίας και του Τύπου. Σ' αυτόν τον τόμο ο συγγραφέας αποπειράται μία προσέγγιση του συνδικαλιστικού κινήματος εκείνης της περιόδου στο χώρο των τυπογράφων.

ΤΩΝΗΣ ΣΠΗΤΕΡΗΣ

Δάσκαλοι της ελληνικής
ζωγραφικής του 19ου
και 20ού αιώνα

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1982

Στο βιβλίο αυτό περιλαμβάνονται άρθρα και μελέτες που ο Τώνης Σπητέρης έχει γράψει κατά καιρούς σε διάφορα περιοδικά και εφημερίδες (Νέα Εστία, Ζυγός, Αρχιτεκτονική, Επίκαιρα κτλ.). κύριος σκοπός της έκδοσης στάθηκε η επιθυμία να δοθεί μια σφαιρική εικόνα της Νεοελληνικής Τέχνης μέσα από καιριές εποχές και μορφές της, που προετοίμασαν τις μετέπειτα εξελίξεις των τελευταίων χρόνων του αιώνα μας. Οι ενότητες, που αποτελούν το έργο επιλέχθηκαν σαν αναφορά στα σημαντικότερα σημεία της εξέλιξης της Νεοελληνικής Τέχνης.

Η. LEFEBVRE

Κοινωνιολογία του Μαρξ
Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1982

Η μελέτη αυτή, όπως τονίζει ο συγγραφέας αποτελεί μια «άλλη» ανάγνωση του Μαρξ. Περιέχει τα εξής κεφάλαια: «Μαρξιστική σκέψη και κοινωνιολογία» «Η πράξη», «Κοινωνιολογία της γνώσης και ιδεολογία», «Κοινωνιολογία των κοινωνικών τάξεων», «Πολιτική κοινωνιολογία: η θεωρία του κράτους», «Συμπεράσμα». Τη μετάφραση έκανε ο Τ. Αναστασιάδης και την επιμέλεια - θεώρηση ο Δ.Γ. Τσαφούσης. Στις σημερινές συζητήσεις για τα προβλήματα της μαρξιστικής θεωρίας το βιβλίο του LEFEBVRE προσθέτει μια σειρά νέα στοιχεία που το καθιστούν απαραίτητο βοήθημα τόσο για τους μελετητές όσο και για το ευρύτερο αναγνωστικό κοινό.

ΚΟΥΛΑ ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Αξιολόγηση του μαθήματος της
τεχνολογίας στα γυμνάσια:
πρόγραμμα ομαδικής δραστηριότητας (δεύτερο τεύχος)

Εκδ: Υπ. Παιδείας (ΚΕΜΕ), Αθήνα 1982

Το μάθημα της τεχνολογίας, άρχισε να διδάσκεται, πειραματικά, σε πέντε γυμνάσια της Αττικής, από τη σχολική χρονιά 1977-1978. Για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της πειραματικής αυτής διδασκαλίας η συνεργάτης του ΚΕΜΕ Κ. Κασιμάτη διοργάνωσε δύο έρευνες, μεταξύ των μαθητών των αντίστοιχων τάξεων, τα συμπεράσματα από τις οποίες παρουσιάσε σε δύο τεύχη, με τον κοινό τίτλο «αξιολόγηση του μαθήματος της τεχνολογίας στα γυμνάσια». Το δεύτερο τεύχος αφορά ειδικότερα το πρόγραμμα της τρίτης τάξης του Γυμνασίου, το οποίο έχει για στόχο τη γνωριμία των μαθητών με τη βιομηχανία, μέσα από την ομαδική δραστηριότητα όλης της τάξης μαζί. Τώρα που και η πειραματική διδασκαλία και η αξιολόγησή της ολοκληρώθηκαν, δεν απομένει παρά η αξιοποίηση των συμπερασμάτων —η δυσκολότερη, και πιο αβέβαιη, ίσως φάση του όλου εγχειρήματος.

ΤΖΟΝΑΘΑΝ ΣΟΥΓΙΦΤ

«Τα ταξίδια του Γκιούλλιβερ»

Εκδ: Κρύσταλλο

Μετ: Μίλτος Φραγκόπουλος

Μία θαυμάσια έκδοση, σε πολύ καλή μετάφραση —ή εν πάση περιπτώσει— σε ελληνικά που λειτουργούν, ενός από τα σπουδαιότερα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Η αλληγορία του Τζόναθαν Σουίφτ, που οι περισσότεροι την ξέραμε ως παιδικό βιβλίο περιπετειών, προβάλλει σε όλη την στιλπνή ομορφιά της, σαν μια διεισδυτική κριτική των κοινωνικών και διανθρώπινων σχέσεων.

Η φροντισμένη έκδοση, η προσεγμένη μετάφραση, το μικρό επιμετρο για την τοποθέτηση του έργου στο χωροχρόνο του, κάνουν προσिता στον Έλληνα αναγνώστη το καυστικό χιούμορ του Σουίφτ και την βαθύτατη κοινωνική κριτική του.

Ένα βιβλίο για μικρά και κυρίως για μεγάλα παιδιά...

ΣΙΜΟΣ Μ. ΜΗΝΑΤΔΗΣ

Βιβλιογραφία Συνταγματικού
Δικαίου 1974-1979.

Πρόλογος Γ. Παπαδημητρίου.

Εκδ: Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1982

Η βιβλιογραφική τεκμηρίωση, ιδιαίτερα όταν διακρίνεται για την πληρότητα και την ποιότητα που χαρακτηρίζει την εργασία του Σ. Μ., αποτελεί το, συχνά παραμελημένο, αλλά απαραίτητο υπόβαθρο κάθε επιστημονικής προσπάθειας. Είναι, λοιπόν, απόλυτα φυσιολογική η επιλογή των εκδ. Σάκκουλα να εγκαινιάσουν τη σειρά «Τεκμήρια Συνταγματικού Δικαίου», με τη βιβλιογραφία της περιόδου 1974-1979, η οποία καλύπτει πάνω από 500 αυτοτελή δημοσιεύματα, και αντίστοιχο αριθμό άρθρων, καταταγμένων σε 15 μεγάλες θεματικές ενότητες.

NEIL YOUNG

Μετ: Άρης Λασκαράτος,

Π. Λασκαράτος,

Άγγελος Μοιράγιας

Εκδ: ΚΟΑΝ, Αθήνα 1982

Στο αξιόλογο αυτό βιβλίο περιλαμβάνεται μια ουσιαστική και πλήρης περιγραφή και ανάλυση της ζωής και του έργου του Γιάνγκ, που συνεχίζει να αποτελεί μια μεγάλη μορφή στο χώρο της ROC μουσικής. Το κείμενο πλαισιώνεται από μια σειρά φωτογραφιών στις οποίες ο Γιάνγκ εμφανίζεται από την αρχή της πορείας του μέχρι σήμερα. Ακολουθούν στη συνέχεια οι στίχοι των τραγουδιών του. Η μετάφρασή τους ανταποκρίνεται στο συναισθηματικό του δημιουργού και αν και ελεύθερη δεν «εισβάλλει» στο έργο του καλλιτέχνη. Αντίθετα αποδίδει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο το έργο του Γιάνγκ. Είναι η πρώτη φορά που παρουσιάζεται στο συγκεκριμένο μουσικό χώρο ένα βιβλίο αρκετά προσεγμένο και φροντισμένο τόσο τυπογραφικά όσο και στο περιεχόμενό του.

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ

Οι ξένες τράπεζες στην Ελλάδα

Η μεταπολεμική εμπειρία

Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1982

Αντικείμενο της μελέτης αυτής είναι η ανάλυση του φαινομένου της εγκατάστασης ξένων τραπεζών στην ελληνική οικονομία. Το φαινόμενο αντιμετωπίζεται διπλά. Εξετάζεται η γενικότερη διαδικασία διεθνοποίησης του κεφαλαίου. Στη μεταπολεμική περίοδο, η διαδικασία αυτή υπήρξε κυρίαρχο στοιχείο του τρόπου λειτουργίας του διεθνούς

**ANTONEN ARTO
Ο ΗΛΙΟΓΑΒΑΛΟΣ**

ή
**Ο ΕΣΤΕΜΜΕΝΟΣ
ΑΝΑΡΧΙΚΟΣ**

ΕΛΕΥΘΕΡΟ

ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

οικονομικού συστήματος. Το άνοιγμα της ελληνικής οικονομίας στους μηχανισμούς της διεθνούς αγοράς εκφράζεται με τη φιλελευθεροποίηση των εμπορικών της ανταλλαγών και τη διείσδυση σ' αυτήν ξένου κεφαλαίου, υπό διάφορες μορφές.

Η μελέτη αυτή πραγματεύεται, επίσης, τους παράγοντες που οδήγησαν στην εγκατάσταση των ξένων τραπεζών και ιδιαίτερα τη σχετική κρατική πολιτική και τις δομές του τραπεζικού συστήματος. Η ένταξη στην ΕΟΚ παρουσιάζεται από τη σκοπιά των συνθηκών που δημιουργεί για την περαιτέρω αύξηση της επιρροής των ξένων τραπεζών στην οικονομία.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΕΤΡΑΚΗΣ

Το νέφος μας

Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1982

Η σύντομη αυτή εργασία για τα προβλήματα της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, επιδιώκει να παρουσιάσει μερικές από τις παραμέτρους του προβλήματος. Ακόμη προσπαθεί να συμβάλει στην πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του κοινού για την αντιμετώπιση του νέφους. Στην μελέτη υπάρχει μια σύντομη βιβλιογραφία, καθώς και στατιστικά δεδομένα που αφορούν την ρύπανση της ατμόσφαιρας.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΙΜΙΤΖΗΣ

Τα διηγήματα της απαλάμης

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1982

Δεύτερη έκδοση της συλλογής των διηγημάτων του Α. Σιμιτζή που πρωτοκυκλοφόρησαν το 1966. Δέκα μονόπρακτα έργα του έχει παρουσιάσει η τηλεόραση και το ραδιόφωνο της ΕΡΤ. Ακόμη έχουν παιχτεί μονόπρακτά του στο Θεσσαλικό Θέατρο και στη Λαϊκή Σκηνή του Θεάτρου Τέχνης, κάτω από τον τίτλο «πού πάει το λεωφορείο».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ



ΓΡΑΜΜΗ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Α-Ω

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57

ΣΤΟΑ ΟΠΕΡΑ

ΤΗΛ. 36.38.435



Α ΤΗ 12η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΕ (1945)

Καθυστερημένα δημοσιεύουμε γράμμα του Θόδ. Καλαϊτσίδη. αναφέρεται στο άρθρο του συνεργάτη μας Γ. Κατηφόρη για τη «Θεωρία των δύο πόλων» (ΑΝΤΙ τχ. 18) και εκφράζει διαφορετική άποψη για «την πολιτική γραμμή που χάραξε στο ΚΚΕ στην 12η Ολομέλεια του 1945 ο Ν. Ζαχαριάδης». Να ποιά είναι η άποψη του αναγνώστη μας:

Πιστεύω πως πρέπει να διορθωθούν μερικές απόψεις και θέσεις στο κείμενο, τις οποίες αν άποιος θέλει να είναι εντάξει με την ιστορία του λαϊκού μας κινήματος δεν μπορεί να τις δεχθεί αν σωστές. Σήμερα η πραγματικότητα και η ιστορία μας διδάσκει μερικά πράγματα που καμιά ιαστρεύλωση δεν μπορεί να τ' αλλάξει.

Συγκεκριμένα ο Γ. Κατηφόρης στο κείμενό του αναφέρεται στον Ζαχαριάδη που τον θεωρεί «υπόλογο» όχι για τον υποθετικό «αντισοβιετισμό» του (για την χάραξη της πολιτικής γραμμής των δύο πόλων) αλλά για την «τυχοδιωκτική πολιτική του εμφυλίου πολέμου, που έσυρε την Αριστερά και όλο τον ελληνικό λαό σε κείνη τη φοβερή τραγωδία». Και ούτε λίγο ούτε πολύ μας λέει πως γιατί οι ευθύνες του Ζαχαριάδη είναι τόσο «φοβερές» που θα μπορούσαν... «να επισύρουν όχι μόνο τη καθαίρεση αλλά και την κτέλεση του Ζαχαριάδη και των μέσων συνεργατών του».

Αυτή η θέση όμως αποτελεί μια πραγματικά φοβερή διαστρέβλωση της ιστορικής αλήθειας. Είναι μια θέση που δίνει συγχωροχάρτι στους Άγγλους ιμπεριαλιστές και τους δοσίλογους συνεργάτες τους την μοναρχοφασιστική δεξιά, μια θέση που κάθε τίμιος αγωνιστής αριστερός δεν μπορεί παρά να καταδικάσει. Γιατί είναι πια πασίγνωστο πως δεν είναι το ΚΚΕ και ο γραμματέας του που έσυραν την Αριστερά και τον λαό στον εμφύλιο πόλεμο μα η εγκληματική, εις βάρος του λαού, πολιτική των Άγγλων και ντόπιων λακέδων τους.

Ξέρουμε πως ήδη από την υπογραφή της συνθήκης της Βάρκιζας (Φλεβάρης 1945) και με την παράδοση του οπλισμού του ΕΛΑΣ οι Άγγλοι και οι οπλισμένοι και οργανωμένοι απ' αυτούς δοσίλογοι εξαπολύουν πογκρόμ διώξεων και εξόντωσης των αγωνιστών του λαού. Χιλιάδες δολοφονούνται, φυλακίζονται, εξορίζονται, βασανίζονται από την αντίδραση, γεγονός που τους εξαναγκάζει ήδη από το 1945 να καταφύγουν στα βουνά και να ξαναπάρουν το ντουφέκι ενάντια στον ...καινούριο κατακτητή. Ο Ν. Ζαχαριάδης και το ΚΚΕ επανειλημμένα προειδοποίησαν την αντίδραση πως οδηγούν τον λαό στον εμφύλιο σπαραγμό. Αυτό όμως δεν τους ένοιαζε το αντίθετο μάλιστα το επιδίωκαν για να ματοκυλίσουν τον λαό και να συν-

τρίψουν την αντίστασή του στα βρώμικα σχέδιά τους. Ο εμφύλιος άρχισε έτσι πολύ πριν το ΚΚΕ πάρει θέση και συμμετάσχει σ' αυτόν.

Μόλις το 1947 το κόμμα αναλαμβάνει επίσημα και ενεργά πια την καθοδήγηση του δημοκρατικού αντιιμπεριαλιστικού κινήματος και φτιάχνει τον Δ.Σ.Ε. ενώ ο εμφύλιος έχει αρχίσει προ πολλού. Είναι φανερό λοιπόν πως τις ευθύνες για το ξέσπασμα του εμφυλίου ('47-'49) που τόσα δεινά στοίχησε στο λαό δεν μπορεί παρά να τις ρίξουμε εξ ολοκλήρου στον εγγλέζικο ιμπεριαλισμό και την δοσίλογη Δεξιά και όχι στο ΚΚΕ και τον Α' γραμματέα του Ν. Ζαχαριάδη που έκανε τα πάντα για να τον αποφύγει (δέχθηκε ακόμη και τη συμφωνία της Βάρκιζας που την θεωρούσε προδοτική) και που κατά τη διάρκειά του έκανε πάμπολες προτάσεις για διαπραγματεύσεις, με σκοπό την ειρήνευση του τόπου.

Καλαϊτσίδης Θεόδωρος

ΓΙΑ ΤΟ ΚΚΕ εσ.

● Στο ΚΚΕ εσ. αναφέρονται οι δύο επιστολές που δημοσιεύουμε στη συνέχεια. Η πρώτη από τον Απόστολο Χριστόπουλο. Θίγει ορισμένα ζητήματα κριτικής στο ΚΚΕ εσ. Να τι αναφέρει χαρακτηριστικά ο αναγνώστης μας για τη συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,
Λέγονται και γράφονται πολλά για το ΚΚΕ εσ. περί τσόντας στο ΠΑΣΟΚ, περί έλλειψης φυσιο-

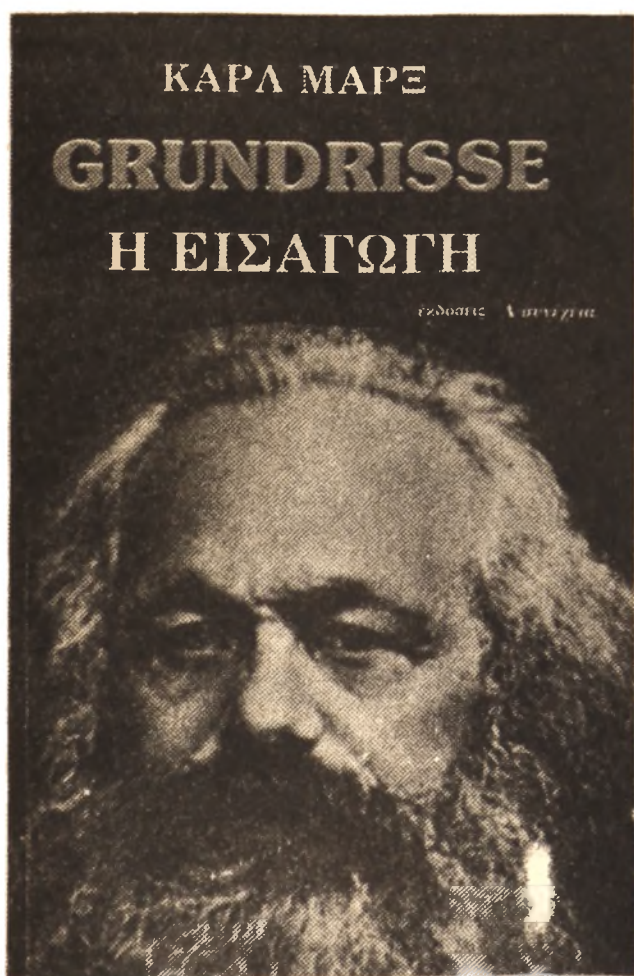
γνωμίας δικής του κτλ. φαίνεται αυτοί οι καλοθελητές, δεν θέλουν να δουν ότι το ΚΚΕ εσ. έχει γραφεία κι οργανώσεις σ' όλη την χώρα, άλλο αν οι περιστάσεις το έχουν καθηλώσει (προσωρινά βέβαια) σε μικρό ποσοστό. Η ανοδός τους φάνησε στις δημοτικές εκλογές όπως στη Θεσσαλονίκη που είχε δύο και τους έκανε έξι τους συμβούλους του στο Δήμο. Το ίδιο και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Αγωνίζεται για συνεργασίες με τα δημοκρατικά κόμματα σ' ένα μίνιμουμ πρόγραμμα και όχι στα λόγια όπως κάνουν άλλοι και με την πρώτη ευκαιρία καπελώνουν. Πότε δεν καπέλωναν και πότε δεν καρπώθηκαν αλλοτρίους κόπους κι αγώνες. Αντίθετα το ΚΚΕ εσ. κάνει μια ευθέως κριτική συνεργασία, όπως με το ΠΑΣΟΚ τελευταία, άλλο αν ο αρχηγός τους καπελώνοντας είπε π.χ. «πρασίνισε η Θεσσαλονίκη» ενώ το σωστό είναι ότι πρασινοκοκκίνησε.

Φαίνεται ότι ο κ. Παπανδρέου αποφεύγει να πει ότι χωρίς τη συνεργασία δεν θα έβγαине ο κ. Μαβαβής....

Απόστολος Χριστόπουλος
Λουτρά Αιδηψού

● Η δεύτερη επιστολή είναι από τον Φίλιππο Κορφιάτη. Με αφορμή το άρθρο του Α.Δ. Ψάλλη «Μετά την τρόικα τί» (ΑΝΤΙ τχ. 219) ο αναγνώστης μας παρατηρεί μεταξύ άλλων, αφού διευκρινίζει, ότι «βρίσκεται πολύ κοντά στο ΚΚΕ εσ.», τα εξής για εκτιμήσεις του άρθρου:

Πώς να εξηγηθούν οι εχθρικές εκφράσεις του Τύπου «το κόμμα



ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΣΤΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Εκδόσεις
Ασυνέχεια

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΤΖΗ
ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΒΙΒΛΙΟ
Μυθιστόρημα
ΑΝΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΟΙ
Διηγήματα
ΣΠΟΥΔΕΣ
Διηγήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΑΣΤΑΝΚΩΤΗ



διαλύεται», «η αντιστροφή πορεία του ΚΚΕ εσ. έχει αρχίσει»;

Πώς, κάτω από το μανδύα της αντικειμενικότητας γράφονται τέτοια πράγματα; Κι αν γράφονται σε έντυπα με δεδομένη θέση π.χ. Ριζοσπάστη, Εξόρμηση, θα ήταν εξηγήσιμα. Στο χώρο όμως του περιοδικού προκαλούν απορίες:

Αραγε ο αρθρογράφος ή το ΑΝΤΙ, ή και οι δυο μαζί θεωρούν μη αναγκαία την ύπαρξη αυτού του κόμματος;

Εύχονται ή δεν εύχονται την διάλυσή του;

Κι αν ναι, (πράγμα θεμιτόν) τι προτείνουν στα χιλιάδες μέλη, οπαδούς και φίλους της κομμουνιστικής ανανέωσης;

Κλινάτε επί το ΚΚΕ ή κλινάτε επί το ΠΑΣΟΚ; Ή μήπως καθήστε στο σπιτάκι σας;

Φιλικότατα
Φίλιππος Κορφιιάτης

ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΟΛΙΓΩΡΙΕΣ

● Από την «Επιτροπή Θεσσαλονίκης για την Αλληλεγγύη προς τον πολωνικό λαό» πήραμε την επιστολή που δημοσιεύουμε. Αναφέρεται σε σχόλιο του ΑΝΤΙ με τίτλο «Επιτροπών Ολιγωρίες» (τχ. 217).

Αγαπητό Αντί,

Στο σχόλιο αυτό ασκείται μια κριτική εναντίον των διαφόρων επιτροπών συμπαράστασης γενικά, τόσο προς τον τουρκικό, όσο και προς τον πολωνικό λαό, κρι-

τική που, όσο βάσιμη κι αν είναι μέχρις ενός σημείου, ασκείται «από καθεδρας» —ας μου επιτραπεί η έκφραση— και παραβλέπει το γεγονός ότι, για να λειτουργήσουν παρόμοιες επιτροπές, μια μίνιμουμ προϋπόθεση είναι η έμπρακτη υποστήριξή τους από μέρους του Τύπου, ιδιαίτερα από μέρους εντύπων όπως το «Αντί». Στην περίπτωση της δικής μας επιτροπής, αν και επανειλημμένα σας στέλναμε ανακοινώσεις μας, ποτέ δεν κάνατε τον κόπο να τις δημοσιεύσετε, ούτε επιδιώξατε να πληροφορηθείτε —υποθέτω— τις δραστηριότητες της επιτροπής μας.

Ίσως το μόνο ελαφρυντικό σας να είναι το γεγονός ότι η επιτροπή μας βρίσκεται και λειτουργεί στη Θεσσαλονίκη και όχι στην Αθήνα, μια και στον αθηναϊκό Τύπο επικρατεί η αντίληψη ότι, γεγονότα που συμβαίνουν έξω από την Αθήνα δεν ενδιαφέρουν, λες και τα βόρεια σύνορα της χώρας σταματούν στην Κηφισιά.

Από την ίδρυσή της στις αρχές του χρόνου, η επιτροπή μας πραγματοποίησε σειρά εκδηλώσεων, σε μια από τις οποίες (στο αμφιθέατρο του Πολυτεχνείου) παραυρέθηκαν και μίλησαν εκπρόσωποι του συνδικάτου «Αλληλεγγύη» επίσης, συγκέντρωσε (και εξακολουθεί να συγκεντρώνει) φάρμακα, ρούχα και χρήματα που στέλνονται σε οικογένειες πολιτικών κρατουμένων στην Πολωνία. Παράλληλα, αγωνίζεται να τροφοδοτεί τον Τύπο με ανακοινώσεις όσον αφορά το πολωνικό ζήτημα, με σκοπό τη διατήρηση του ενδιαφέροντος της ελληνικής κοινής γνώμης για τα γεγονότα στην Πολωνία και είναι λυπηρή η διαπίστωση ότι, από έντυπα της λεγόμενης «ανανεωτικής» Αριστεράς, όπως το «Αντί» και η «Αυγή», συνάντησε ελάχιστη ή καθόλου ανταπόκριση.

Ένα άλλο σημείο που ο συντάκτης του σχολίου σας δεν πήρε καθόλου υπόψη του, είναι το ότι, δυστυχώς, το πολωνικό ζήτημα πέρασε στο δεύτερο πλάνο από άποψη επικαιρότητας και ενδια-

φέροντος κοινής γνώμης, μετά την εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο, τις δημοτικές εκλογές μας κτλ. Και τούτο είναι μια αντικειμενική δυσκολία, καθοριστική ίσως, όσον αφορά την οργάνωση μαζικών εκδηλώσεων αλληλεγγύης προς τον πολωνικό λαό: οι «επιτροπές συμπαράστασης» δεν διαθέτουν μαγικές ικανότητες για να στρέφουν κατά βούληση τα ενδιαφέροντα της κοινής γνώμης προς την κατεύθυνση που επιθυμούν, χωρίς μάλιστα την υποστήριξη του —κατά τεκμήριο— φιλικού τους Τύπου.

Με εκτίμηση,
Για το γραφείο Τύπου
της Επιτροπής,
Τάσος Δαρβέρης

Σ.Σ. Η δραστηριότητα μιας επιτροπής δεν κρίνεται από την ποσότητα των ανακοινώσεών της, ούτε μόνο από τον αριθμό των εκδηλώσεών. Ασφαλώς και γνωρίζουμε πλήρως τις δραστηριότητες της επιτροπής στη Θεσσαλονίκη. Όπως και ότι άλλα στοιχεία και όχι οι «μαγικές ικανότητες» των επιτροπών καθορίζουν την προσφορά και την όλη δραστηριότητά τους. Κριτική σε ορισμένες αντιλήψεις —κυρίαρχες τις περισσότερες φορές— για τη λειτουργία των επιτροπών και τη δράση τους έκανε το σχόλιο του ΑΝΤΙ. Και προέρχεται από εμπειρίες και όχι από την ανάγκη να κάνουμε το «δάσκαλο» ή κάτι παρόμοιο.

ΛΑΒΑΜΕ ΑΚΟΜΗ

● Γράμμα του Θέμη Μοσχάτου στο οποίο συμφωνεί με σχετικό σχόλιο του ΑΝΤΙ για την Εθνική Αντίσταση (τχ. 208) και προτείνει μεταξύ άλλων τη διοργάνωση μιας δημόσιας συζήτησης για την «επισήμανση και μελέτη όλων των πτυχών του κινήματος της Εθνικής μας Αντίστασης».

● Γράμμα-καταγγελία της ΣΑΚΕ για «τη συμπαγνία που παίζεται σε βάρος του παλαιστινιακού λαού με τη συμμετοχή και της κυβέρνησης».

● Γράμμα του Νίκου Χαδεμένου στο οποίο επισημαίνεται η αύξηση της τιμής των εφημερίδων και η αντίφαση σε σχέση με την ποιότητα του Τύπου.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
Ιωάννης Δημητρόπουλος
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα

- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ

- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ.
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικά επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ» Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 500 δρχ. - Ετήσια 1.000
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ: 3.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

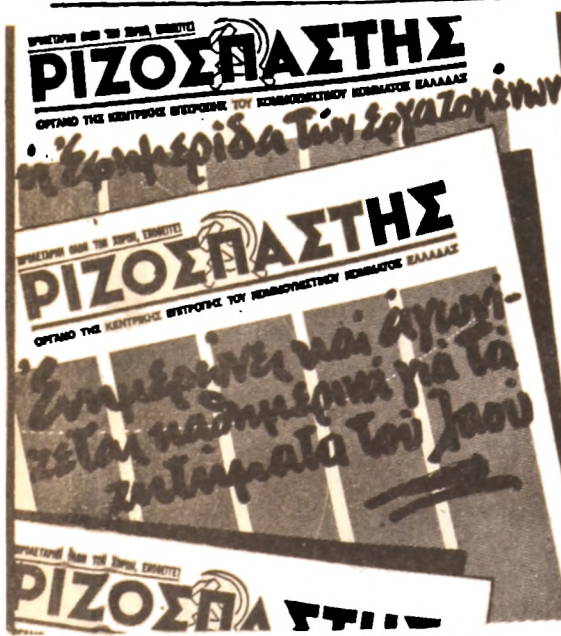
Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 27
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 35
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 70

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 40
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 60

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 7232.713
- για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τοιμσκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη



ΟΥΪΛΛΙΑΜ
ΜΠΑΡΡΟΥΖ:
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ**

Ζωδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ΑΛΜΠΕΡ ΚΑΜΥ
Η ΠΑΝΟΥΚΛΑ

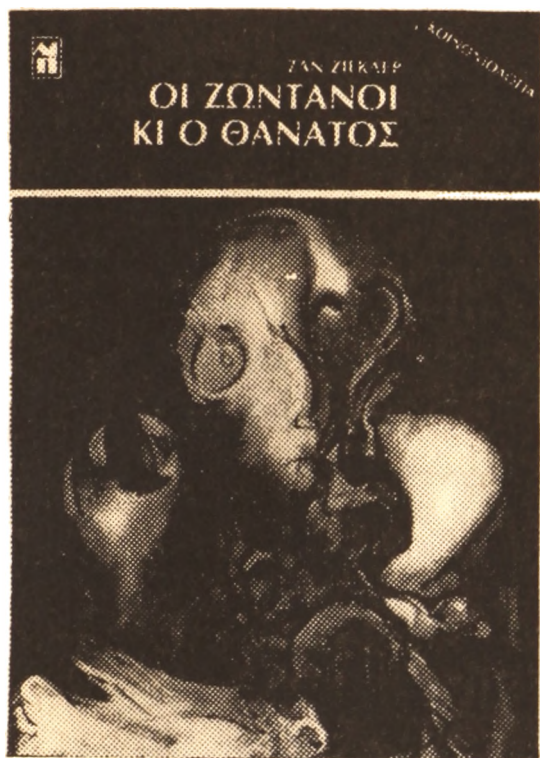
**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ**

Ζωδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

νέα

σειρά

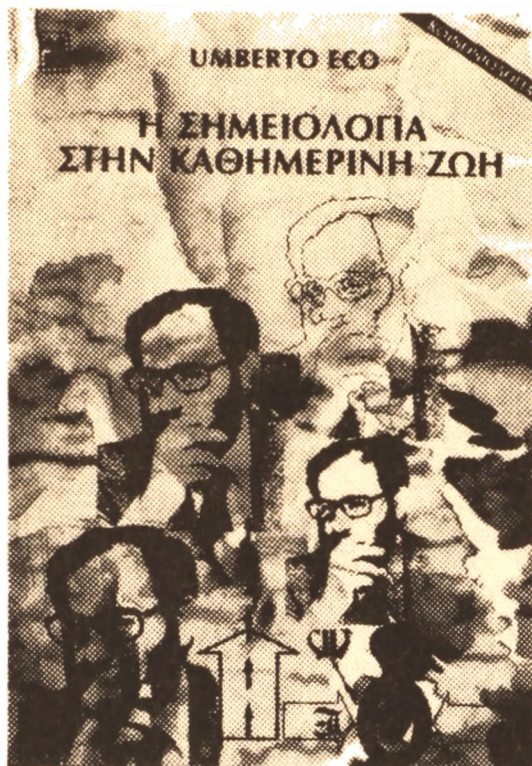
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ



**ΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ
ΚΙ' Ο ΘΑΝΑΤΟΣ**
ΖΑΝ ΖΙΓΚΛΕΡ

Ο συγγραφέας, ειδικευμένος στα προβλήματα που απασχολούν τον «Τρίτο Κόσμο», αναφέρεται στο βιβλίο του αυτό στο γεγονός του θανάτου, όπως αντιμετωπίζεται από τις καπιταλιστικές χώρες της Δύσης και την αφρικανική διασπορά της Βραζιλίας.

**ΣΕΛΙΔΕΣ 416 -
ΣΧΗΜΑ 12×18 -
ΕΚΔΟΣΗ 1983 - ΔΡΧ. 380**



**Η ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ
ΣΤΗΝ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ**
ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ

Στο έργο αναλύονται και ερμηνεύονται, από σημειωτική άποψη, σημαντικά θέματα της καθημερινής ζωής, όπως φεμινισμός, διαφήμιση, τέχνη και καλλιτέχνες, πολιτική, σπορ, σεξ, μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.ά.

**ΣΕΛΙΔΕΣ 228 -
ΣΧΗΜΑ 12×18 -
ΕΚΔΟΣΗ 1983 - ΔΡΧ. 300**

**ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ
ΚΟΜΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΤΩΝ ΔΕΚΑ**
ΦΡ. ΜΠΟΡΕΛΑ



Το έργο είναι μια συνοπτική, αλλά πλήρης και περιεκτική ιστορία του κοινοβουλευτισμού και της εξέλιξης της πολιτικής ζωής σε καθεμιά από τις δέκα χώρες της ΕΟΚ, από την εμφάνιση του κομματικού φαινομένου μέχρι τις μέρες μας, και με επίκεντρο τα πολιτικά κόμματα.

**ΣΕΛΙΔΕΣ 352 -
ΣΧΗΜΑ 12×18 -
ΕΚΔΟΣΗ 1983 - ΔΡΧ. 350**



ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ-ΠΑΙΔΕΙΑ**
ΑΓ. ΜΗΝΑ 11 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 11 - ΑΘΗΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 17

ΤΗΛΕΦΩΝΟ 3624187

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ

Οι ανοιχτές φλέβες της λατινικής Αμερικής

Ένα εξαιρετικά γραμμένο, καυτό, μοναδικό ντοκουμέντο. Μια ιστορική και πολιτική τομή της καταδυνάστευσης και της αιμορραγίας της λατινικής Αμερικής. Όλης της λατινικής Αμερικής, μπροστά στα πολυτάραχα και ανοιχτά σαν φλέβες πεπρωμένα-της.

ΜΑΙΚΛ ΧΕΡ

Τα κουρέλια

Πέρα απ' τις λογικά διαρθρωμένες αναλύσεις, μέσα απ' το κουρέλιασμα αξιών και λογικής, μ' ένα αγχωτικό παραλήρημα, εκεί κάπου, στα εφιαλτικά σύνορα του πολιτισμού με το παράλογο και τη μεγάλη Σιωπή, τώρα η Αποκάλυψη: το Βιετνάμ σαν πόλεμος και ήττα-μας. Γιατί, "όλοι-μας πήγαμε εκεί".

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΑΡΕΚ ΧΑΛΤΕΡ

Η αβέβαιη ζωή
του Μάρκο Μάλερ

ΡΟΖΕ ΒΑΓΙΑΝ

Ο νόμος

ΖΑΚ ΠΡΕΒΕΡ

Ποιήματα

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΕΚΑΤΩΡΟΣ

Πατριδογνωσία

ΓΕΡΖΥ ΚΟΖΙΝΣΚΙ

Παρουσία

ΑΡΘΟΥΡΟΣ ΡΕΜΠΩ

Κείμενα και κριτική

ΒΙΚΤΩΡ ΣΕΡΖ

Άνθρωποι στη φυλακή

ΜΑΙΚΛ ΧΕΡ

Κουρέλια

ΟΣΒΑΛΝΤΟ ΣΟΡΙΑΝΟ

Ποτέ πια λύπη ούτε λήθη

ΡΕΖΙ ΝΤΕΜΠΡΑΙ

Το χιόνι καίει

ΖΩΡΖ ΠΕΡΕΚ

Τα πράγματα

ΒΙΚΤΩΡ ΣΕΡΖ

Μεσάνυχτα στον αιώνα-μας

ΝΙΚΟΛΑΙ ΜΠΟΓΝΤΑΝΩΦ

Το πρώτο κορίτσι

ΖΩΡΖ ΠΕΡΕΚ

Ο Άνθρωπος που κοιμάται

ΜΙΚΡΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

Λ. ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ

Η τρέλα

Ε. ΣΙΕΓΚΕΒΙΤΣ

Τα αιώνιο θύμα

Λ. ΤΟΛΣΤΟΙ

Η ζωή-μου

Ι. ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ

Πάσιγκωφ
Κλάρα Μίλιτς

Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ

Η γυναίκα ενός άλλου

Μ. ΓΚΟΡΚΙ

Οι πρώην άνθρωποι

ΓΚΥ ΝΤΕ ΜΩΠΑΣΑΝ

Υβέτ

ΓΚΑΙΤΕ

Χέρμαν κα Δωροθέα

ΓΚΑΙΤΕ

Βέρθερος

Κ. ΝΤΙΚΕΝΣ

Εμπενέξερ Σκρουτζ

Ε. ΖΟΛΑ

Πλημμύρα
Το αίμα

Λ. ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ

Το κόκκινο γέλιο

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΠΑΤΡΙΚ ΣΙΗΛ—ΜΩΡΗΝ ΜΑΚΚΟΝΒΙΑ

Η Γαλλική επανάσταση του 1968

Π. ΦΡΑΝΚ—Ε. ΜΑΝΤΕΛ

Δυο μελέτες για το γαλλικό Μάη

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ

Οι ανοιχτές φλέβες
της λατινικής Αμερικής

Η ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ

Συλλογή κειμένων

ΕΡΝΕΣΤ ΜΑΝΤΕΛ

Μαρξιστική Πραγματεία
της Οικονομίας

ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΜΠΑΡΟ

Θα συνεχίσω το δρόμο-μου

ΒΙΚΤΩΡ ΣΕΡΖ

Τι πρέπει να ξέρει κάθε
επαναστάτης

ΠΕΤΕΡ ΒΑΪΣ

Σημειώσεις για την πολιτιστική
ζωή στο Βιετνάμ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗΣ

ΑΟΥΓΚΟΥΣΤΟ ΜΠΟΑΛ

Το θέατρο του καταπιεσμένου

ΓΙΟΥΡΙ ΛΟΤΜΑΝ

Αισθητική και Σημειωτική
του κινηματογράφου

EDWIN BERRY BURGUM

Μυθιστόρημα και κοινωνία

GISELE FREUND

Φωτογραφία και κοινωνία

ΓΙΕΡΖΙ ΓΚΡΟΤΟΦΣΚΙ

Για ένα φτωχό θέατρο

ΕΡΙΚ ΜΠΕΝΤΛΕΪ

Το στρατευμένο θέατρο

ΠΗΤΕΡ ΜΠΡΟΥΚ

Η σκηνή χωρίς όρια

ΕΥΤΕΝΙΟΣ ΙΟΝΕΣΚΟ

Σημειώσεις και αντισημειώσεις